

1. 67515722

ସଂ ୭ ଭେ ୧ - ୧୨

ကျတက ၂၄၇၃ - ၂၄၇၄

ยังไม่ได้อ่านแล้ว

Q. 22

๖
ควมกัณนพการ
๓๓๑๓๐๖๑๓๐๖๑๓๐๖

အာသလေသ

သုဗ္ဗိ-

-သာမာ

သ.ဝ.

အလေ

บัญชีเรื่อง

(ปีที่ ๗ เล่ม ๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓)

พุทธานุสรณ์	คณะไทยเขมม	หน้าพิเศษ
มาसानุสรณ์	บิษัณณ์	„ ๑
วิชาบูชา	พระเทพมุนี	„ ๒
ธรรมอันควรแก่ราชเสวก	ขุนจงจันตีสสัย	„ ๖
สวรรค์	นายรุ่ง ullanuเคราะห์	„ ๑๓
ปรากฏสูตร . . . พระนิพนธ์	สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	„ ๒๒
กถาเวร	ชลันทร	„ ๒๕
อิทธิบาท ๔	อุบลวรรณ	„ ๓๐
ลามาฮอวตาร	พรรชนะแพทย	„ ๓๔
กุมภไสย	ฉ. ถ. พิชัยญาติ	„ ๓๗
เจดีย์ทอง ของ พระพุทธเจ้า	ดินสอ	„ ๕๕
เมตตากุณยานภาพ	ศ. ทิมศิลป์	„ ๖๓
พระไตรลักษณ์—หรือวิสุทธิมรรค	ครูเทพ	„ ๖๘
เรื่องภิกษุณี	พจน์วิลาส	„ ๗๗
จุลธนูคห คำฉันท์	แสงจำกร	„ ๘๖
นิติธรรมของเรา	ศิวศรียานนท์	„ ๑๒๑
กรรม	วงศ์กมล	„ ๑๒๗
เทศน์ในวันวิสาขะที่ลิเวอปล	ธรรมทาส, ไชยา,	„ ๑๓๓
ธรรมีกถา-อัปมาทธรรมโดยเผด็จ	อ. น. ก.	„ ๑๓๕
จดหมาย หลวงพิทักษ์ฯ	ส. โพธิ์ศรี	„ ๑๔๕
พระพุทธประวัติย่อ	เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป	„ ๑๕๕
ประกาศบอกบุญปฏิสังขรณ์เพิ่มเติม		„ ๑๗๐

เครื่องคิดเลข

เบอร์โรส

คิดได้ถึงจำนวน ๙๙,๙๙๙,๙๙๙.๙๙ บวก ลบ คูณ หาร ได้ ให้ความ
แน่นอนที่สุด สะอาด และเร็วทันใจ ใช้ทำบัญชี คัดเปอร์เซ็นต์ ส่วนลด
เลตเจอร์ ทำบิล ฯลฯ ได้อย่างสะดวกที่สุด เป็นเครื่องทนทานจริง ๆ ตาม
สถานที่ทำการรัฐบาล และห้างร้านใหญ่ ๆ ก็ใช้เครื่อง เบอร์โรส นี้อย่างสิ้น

การคิดเลขโดยไม่ใช้เครื่องนั้น อาจมีทางผิดพลาดได้ และทำให้เสียการ
งาน เครื่อง เบอร์โรส จะช่วยให้การทำงานของท่าน เป็นระเบียบเรียบร้อยน่าดู
และเร็วขึ้นด้วย

ขอเชิญท่านโทรศัพท์หรือจดหมายให้ห้างนำมาแสดงให้ท่านดูที่สำนักงานของ
ท่านได้ หรือจะไปชมที่

ห้างสามเหลี่ยม จำกัด

ห้างสามศรี ปากคลองตลาด พระนคร

โทรศัพท์ (วัดเลียบ) ๖๕๓ และ (วัดเลียบ) ๒๐๕๕

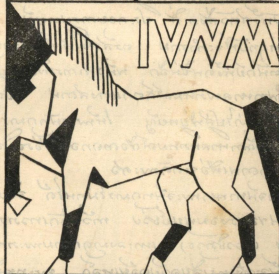
เป็นเอเจนต์ในกรุงเทพมหานคร

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1810

วโรมาศยชาโต

สทสวเวตยชา

วิมลกุมารสูตร

มีภรรยาร้องว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าเมืองปริมวดี ทรงพระสุบิน
ว่าได้ขึ้นสวรรค์ ดุริยทัตตญาณมีพระหฤทัยได้รู้จะไปจริง ๆ ซึ่ง
ตรัสปรึกษากันทุกทศพรหมณ์ผู้ไปนบปรีดิ์ว่า ทั่วทั้งทางจะไปสวรรค์
แต่ภรรยาได้ร้องไห้ไว้ข้าง กัดทนต์พรหมณ์เห็นไว้ต้องหวั่นไหว
จึงพระเจ้านักบวชไปขอตัว ผู้ไปพระโอรสองค์ใหญ่ในพระ
เจกษะ ด้วยเป็นบุตรของนางมิให้ไว้ทุกทศพรหมณ์ก็สับสน
กบฏกล่าวว่า มีทางที่เสด็จจะไปสู่สวรรค์ได้ด้วยตนเอง มีแต่
พระภรรยาบุตรกับทั้งสัตว์สังขละสี่ ประกอบการบูชาบุญ พระภรรยา
ตกลงปลงพระหฤทัยที่จะทำตาม ตรัสสั่งให้รับพระภรรยา มีพระ
เจ้านักบวชไปแต่ที่บ่อน้ำซึ่งตนขึ้นอีก พ้นเหตุการณ์เพื่อช่วยบุญ

ผู้ปกครองทศพรหมณ์ก็ตกแต่งสถาน ให้ผู้เสด็จพระ
ภรรยาตลอดนี้ จะเข้าไปสู่บุญบุญ ให้พระเจ้านักบวชหนึ่งก็มีพระ
โอรสแล้ว กัดทนต์พรหมณ์ก็ออกทองเพื่อรองโลกนี้ถึงหนึ่ง
ซึ่งมีหนึ่งจับเอาภาพเพื่อจะตัดพระตัว

พระนางจึงพาพระเจ้านักบวชไม่ทันได้ จึงประหมัดได้
จึงสำเร็จอันหาของแรงอมพระบิณฑุ ทว่าสักการะภักดีบิณฑุ
เหล็กก็มีพล (ดีด้วยวิญญู) เพราะลงมากตามพระภรรยา ก็ไม่
ปลอบตนทั้งพระสังหารเสียบตัวด้วยเหล็ก พระภรรยาความกลัว
จึงสั่งให้ปลิดเครื่องประดับการ และในขณะเสียบนั้น ผันพระ
ภรรยาอยู่ก้นกบกัดทศพรหมณ์ด้วยตัวอันมีฟันถึงแก่ความตาย

สมเด็จพระพุทธเจ้า เมื่อจะทรงพระภาตตามพระภรรยา ตรัสว่า

สขุเข ๒๔๗๒ ๗๖ ยศ ๓ ๒๔๗๒ ๒๔๗๒

๗๖ ๒๔๗๒ ๒๔๗๒ ๒๔๗๒ ๒๔๗๒ ๒๔๗๒ ๒๔๗๒ ๒๔๗๒

สัตว์ทั้งหลายนับบาปกรรมไว้อย่างไร บ่มีตถพรหมณ์
สัตว์ทั้งหลายนับบาปกรรมเลย ไปทำโลกนี้ด้วยใจดี ๑

၈ - ရာဇာဓိပတိ နတ်

W. F. Gibson

วิมตทาภิธาน

มีท้าวเรื่องว่า พระเอกภพเจ้าเมืองป้อมพร้าว ทรงพระสุบิน
ว่า ได้ขึ้นสวรรค์ ครั้นตื่นบรรทมมีพระมหากษัตริย์มาเฝ้าว่า ไปจริง ๆ
ตรัสปรึกษากษัตริย์ท้าวพลพหุมนต์ผู้เป็นปรีชา ท้าวท้าวจ. ไปสวรรค์
แต่ท้าวที่ได้อำนาจไว้บ้าง ก็นำท้าวพลพหุมนต์เห็นได้ของที่จะทำลอบ
ลอบพระมหากษัตริย์ด้วยตัว ผู้ในพระโอรสองค์ใหญ่ในพระ
เอกภพ ตัวนี้เป็นผู้ได้จะหาไม่ให้ได้ก็พากษัตริย์มาลอบ
กษัตริย์ว่า มีท้าวที่เสด็จไปสวรรค์ได้ตัวข้าพเจ้า มีท้าว
พระภรรยาบุตรกับทั้งสัตว์สองละสี่ ประคองการบวชบุญ พระภรรยา
ตกลงปลงพระมหากษัตริย์ที่จะทำตาม ตรัสสั่งให้จับพระภรรยาบุตร มีพระ
มหากษัตริย์เป็นต้นกับทั้งข้าพเจ้าอีก ท้าวท้าวการเพื่อจับบุญ
ฝ่ายท้าวท้าวพลพหุมนต์ได้ตกแต่งสถาน ในที่เสด็จพระ
ภรรยาบุตรลอบนำเข้าไปสู่บุญบวช ให้พระภรรยาบุตรกับพระ
โอรสแล้ว ก็นำท้าวพลพหุมนต์ไปเอาทองเพื่อรองโลหิตมือหนึ่ง
อีกมือหนึ่งจับเอาทองเพื่อจะตักพระธำ

พระทองจนท้าวพระภรรยาบุตรไม่ทันได้ จึงประหม่นตึง
ตั้งสัจจาธิษฐานขอแรงอมพูนบวช ท้าวสีกก. ท้าวท้าวท้าว
เหล็กก้อนโพลง (ชื่อว่าท้าว) ท้าวลงมุดกตามพระภรรยา ท้าวไม่
ปลอบตามท้าวพระภรรยาเสียดด้วยด้อมเหล็ก พระภรรยาความกลัว
จึงสั่งให้ปลอบเดี๋ยวจึงหนีจากการ และให้พระเสียดบวช พึงขอ
บาปบุญอยู่ก้นมดเล็กท้าวพลพหุมนต์ตัวก็อ้อมฝ่ามือแก้แค้นตามตา

สมเด็จพระเจ้าสุทนต์ เมื่อจะทรงประภาตตามท้าวพระภรรยา ตรัสว่า

สยุมเว ปตฺตนิ ธิริย ยถา ตํ ปาปกมฺมํ กตฺวา

น ติ ปาปกมฺมํ กตฺวา สยุมกา สุตฺติ ยิตฺติ กนฺตฺตฺตฺติ ๑

สัตว์ทั้งหลายทำบาปกรรมไว้อย่างไร บ่สมตักหมกหมด
สัตว์ทั้งหลายไม่ทำบาปกรรมเลย ไปจากโลกก็บ่มีแล้วสุด ๑

ภาพฝีพระหัตถ์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์
คณะไทยเขมมจำลองขึ้นโดยพระกรุณาธิคุณ

พุทธานุสสรณ์

พุทฺโธ สุตฺพุทฺโธ กรุณามหณฺณโว

วลฺลว วลฺลว วลฺลว วลฺลว

๑ สมเด็จพระสัมพุทฺธ
กรุณามหาศาล
๑ มีจักขุคือญา—
ภากย์มาตะปาโป—
๑ ขอไห้วพระสัมพุทฺธ—
โดยอาทรานัน—
๑ ธรรมของพระสัมพุทฺธ—
แจกมรรคและผลขยาย
๑ นำปวงประชาข้าม
อภิชรรมะฉาณาน
๑ ขอไห้วพระธรรมสุน—
โดยอาทรานัน—
๑ สงฆ์แห่งพระสัมพุทฺธ
ปราศภัยและเป็นนา
๑ มีทิฏฐิรับ
แลตรัสรู้ตาม
๑ ขอไห้วพระสงฆ์สา—
โดยอาทรากการ
๑ ด้วยเดชพระสัมพุทฺธ—
สรวมสรรพสัตว์สดังาม

บริสุทธสันดาน
ดุจห้วงมหาโอษฐ์
ณพิเศษพิศุทธิ์โส
ปกิเลสะโลกสรรพ
ธอนุตตรติลกธรรม
ทประสาทมิแรมวาย
ธประดุจประทีปฉาย
พระอมิตะนิพพาน
ภวทุกขสงสาร
วรอรธธรรมนั้น
ทรคุณประเสริฐสรรพ
ทประสาทมิโรยรา
อริยคุณ์สุบัญญัติ
วรบุญยะอันงาม
สละสรรพกิเลสทรม
พระสุคตวิมลญาณ
วกศาสดาจารย์
สุประสาทมิเสื่อมทรม
ธพระธรรมพระสงฆ์สาม
ลุปะสิทธีเขมมเทอญ ฯ
คณะ “ไทยเขมม”

୧-୩-୧

วิชาขบ๑๒๓

พระเทพมุนี วัดเบญจมบพิตร

ถึง อภิลักขิตกาลวิชาขบ๑๒๓มี หนังสือ
ไทยเยี่ยม เคยมี ธรรมภาษิต เพื่อให้เป็น
เครื่อง ระลึกถึง พระคุณ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
โดยสมควรแก่กาล ข้าพเจ้าได้รับอาราธนา

โดยที่ ท่าน บรรณาธิการ นับว่า เป็น กุลปะ
ประจำ ฯ เมื่อศกที่ล่วงแล้วมา ในโอกาส
เช่นนี้ ข้าพเจ้าได้ แสวง ปรากฏภาษิต อันเป็น
พระพุทธานุภาพ สัมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส
แสดงเพื่อทรงห้ามมิให้ บุคคล คำเนรไปสู่ความ
เสื่อมเสียหาย โดยบรรยายไว้ในคาถาทน

วาระนี้ จะได้ เชื่อม อนุสนธิ สืบ กระแส ความ ต่อ
ไป ฯ เมื่อ สัมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส
พยากรณ์ แก่ปัญหา ทรงแสดง ปรากฏมุข
(ปากทางแห่งความเสื่อม) ข้อที่ ๑ ขยลงแล้ว

เทพผู้ ทูลถาม จึง กรายทูล อนโมทนา และ ทูล
อาราธนาขอให้ทรงแสดงข้อที่ ๒ สืบไป โดย
นิพนธ์คาถา ดังนี้

อิติเหติ วิชานาม
ปฐโม โส ปรากฏ
ทุติยิ ภควา พุทธิ
กั ปรากฏโต มุขิ

มเนื้อความว่า ข้าพระองค์ขอมุขยศกขอน
ดังนี้และ นั้นเป็นความเสื่อมข้อที่ ๑ ข้าแต่
พระผู้มีพระภาคเจ้า ขอพระองค์จงทรงแสดง
ข้อที่ ๒ อธิเรเล่าเป็นทางแห่งความเสื่อม ฯ
สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสพระคาถาที่ ๒
ตอบปัญหา ดังนี้

อสนตสสุ บิยา โหนติ
สนเต น กุรุเต บิยิ
อสติ ธมม โรเจติ
ติ ปรากฏโต มุขิ

แปลว่า เขารักใคร่ชอบพอกเล่า อสัคบุรุษ ๑
เขาไม่ทำเหล่า สัคบุรุษ ให้เป็นทักทิตชอบพอก ๑
เขาข่มขอยใจ ธรรม ของ อสัคบุรุษ ๑, ๓

พ. ศ. ๒๕๓๓

วิชาขบขะ

อย่างนั้นเส้นทางแห่งความเสื่อม ๖

บรรยายความ อสัถบุรุษได้แก่คนเช่นไร ๖

อสัถบุรุษ โดยธรรมดาว่า คนชั่ว คนไม่ดี โดย
พญานาคราชว่า คนไม่ระยับ คือ ประกอบด้วย

กายกรรม วิกรรม และมโนกรรม ไม่

สงบระยับ ทางกาย เบียดเบียนชีวิตความสุข

และอิสรภาพแห่งผู้อื่น มิได้มีเมตตากรุณา

เบียดเบียนทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น มุ่งแต่ได้ มี

ใจเล็ดลอดอย่างไรควร เบียดเบียนพระเวรญาติ

ครองของผู้อื่น มิใช่ใครจะถือครองระทมโ

ทางวาจา กล่าวเท็จเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ส่วน

ตน ถักทอประโยชน์ของผู้อื่น กล่าวยุยงส่อ

เสียให้เขาแตกวิวาทความพริ้วประชันกัน

กล่าวคำหยาบ หรือ ประชดประชันให้ผู้อื่นเจ็บ

ช้ำน้ำใจ และกล่าวคำเหลวไหลทำให้เสียเวลา

เปล่า ไม่ได้ประโยชน์ ทางใจ มีละโมภ

อยากได้ ทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น มาเป็นของตน

มิได้มีสันโดษรู้จักเพียงพอ เป็นคนมีพยาบาท

อาชวาทของเวรญาติผู้อื่น มิได้ถือคอกกลั่นยืนเฝ้า

และมีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เช่น

เห็นว่า มารดาบิดาเพียงแต่อาศัยเกิด ตาม

ธรรมกาโลก ไม่เห็นควรระทออันเป็นบุพการี

คนต้องด้วยลักษณะเหล่านี้แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง

เรียกว่า อสัถบุรุษ คนเช่นนั้นใคร ๆ

จะคบหาเป็นมิตรสหาย ก็เมื่อไปรักใคร่คบหา

กับคนเช่นนั้น จะมีได้อย่างไรได้ ๖ มีพระพุทธ

ฉายาที่ตรัสว่า ทำร้ายภายนอกให้เป็นเหตุ

แล้ว เรายังไม่เล็งเห็นแม่เหตุอันลึกอย่างหนึ่ง

เลย อันจะนำไปเพื่อความเสียหายอย่างใหญ่

เหมือนความมีมิตรชั่ว ความมีมิตรช่วยยอม

เป็นไปเพื่อความเสียหายอย่างใหญ่ ดังนี้ ๖

ตามเหตุที่บรรยายมานี้ จึงเป็นอันได้ความ

สันนิษฐานว่า ความรักใคร่ชอบพอกับ อสัถ

บุรุษ เป็นทางแห่งความเสื่อมอย่างหนึ่ง ๖

ในข้อต่อไปว่า ความไม่รักใคร่ชอบพอก

กับ อสัถบุรุษ ให้ผู้อื่นมีปัญญาพึงทราบโดยนัยทรง

กันข้ามกับที่บรรยายมา ๖

อันบุคคลที่ระชวยพอกันสนิทสนม ก็เพราะ

มีฉันทะหรืออาศัยเป็นไปต่อกัน คนที่รักใคร่

ชอบพอกับ อสัถบุรุษ ก็เพราะเขานิยมในคติทาง

ดำเนินชีวิตของ อสัถบุรุษ ว่าดีกว่าชอบ เพราะฉะนั้น

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึง ตรัส ขอบุคคลใน

พระคานาว่า เขาชอบใจธรรมของ อสัถบุรุษ ๖

อะไรเล่าจึงทำให้เป็นธรรมของ อสัถบุรุษ ๖ ความ

พระเทพมุนี

พฤษภา

ไม่ใช่ปัญญาพิจารณา เหตุผลให้ยิ่งทราบว่า
เหตุชนิดนี้เป็นทางนำไปสู่สุข เหตุเช่นนี้เป็น
ทางนำไปหาทุกข์ หรือว่าผลเช่นนี้มีมาเพราะ
เหตุนี้ ผลเช่นนี้มีมาเพราะเหตุนี้ ไม่รู้จัก
ฐานะของตน คิดราคาตนสูงกว่าฐานะที่เป็นอยู่
มีอหังการ ไม่รู้จักประมาณในการแสวงหา

หรือใช้สรีระทรพัสสมบัติ ไม่รู้จักกาลเวลา
ที่จะประกอบกิจให้เหมาะสมกับสมัย ไม่รู้จัก
ประชุมชน ที่คนจะคบกับเขวข้อง และประพฤติกิ
ติวิธอาการเช่นไร และไม่รู้จักเลือกบุคคล
ที่ควรคบ นอกจากนั้น เช่นคนเขื่องมง่าย

ไม่รู้จักละอาย ไม่รู้จักเกรงกลัว ไม่สนใจ
ศึกษา เกียรติยศ พลั้งเผลอ และโง่เขลา
เหล่านี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เป็น
ธรรมของ อสัทธิบุรุษ เมื่อผู้ใดชอบใจธรรม
เหล่านี้ ก็จะทำให้เสื่อมชุกชุมย่นย่อเลวลงไป
จึงทรงจัดไว้ว่า เป็นทางแห่งความเสื่อมอีก
ประการ ๑ ฯ

เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสปัญหา
พยากรณ์จบลง เทพผู้ทรงถาม ก็ถวาย
อนุโมทนา แล้วกราบทูลอาราธนาขอให้ทรง
แสดงข้อที่ ๓ ท่อไป สมเด็จพระผู้มีพระภาค

เจ้าตรัสพระคาถาที่ ๓ ดังนี้

นิททา สลิลี สภา สลิลี

อนนุชิตา จ โย นโร

อลโส โกรธปณฺณาณ

ตํ ปราภวโต มุนิ

แปลความว่า บุคคลเป็นผู้มีความหยาบเป็น
ปกติ ๑ เป็นผู้ไม่มีสภาเป็นปกติ ๑ เป็นผู้ไม่
ขยันขันแข็ง ๑ เป็นผู้เกียจคร้าน ๑ เป็นผู้
มีความโกรธเป็นเครื่องปรากฏ ๑, ๕ อย่าง
นั้น เป็นทางแห่งความเสื่อม ฯ

บรรยายความ ฯ ผู้ที่ใดที่ชื่อว่ามีความ
หยาบเป็นปกติ คือ เป็นผู้ที่มีนิสัยยั้งเงงหาว่า
นอน แม้จะนั่งหรือยืนก็อาทรหลับใหล ไม่เลือก
อิริยาบถ ฯ คนที่ใดที่ชื่อว่า มีสภาเป็นปกติ
คือ เป็นผู้ที่ชอบคลุกคลีอยู่ในหมู่ เป็นนักคุย
ซึ่งไม่ยอมแพ้ที่จะจากวงไปก่อนผู้อื่น ฯ ผู้
ที่ใดที่ชื่อว่าไม่ขยัน คือ เป็นผู้ปราศจากความ

เพียรที่ใดที่กล่าวหาญบากบั่น ถึงคนนอนเอน
ก็ไม่ปรารภถึงการงาน ฯ ผู้ที่ใดที่ชื่อว่า
เกียจคร้าน คือ เป็นซาดิเกียจคร้านเสียจริงๆ
อันที่ใดที่นอนอยู่เท่านั้น นั่งที่ใดที่นอนอยู่เท่านั้น ทุเหมือน

พ. ศ. ๒๔๗๓

วิชาขบชา^๒

เขาไม่ปรารถนาที่จะผลัดเปลี่ยนอิริยาบถ ๑ ใน กระทบกระทั่งเพียงเล็กน้อย ก็ไม่คิดที่จะอดกลั้น
 ขอสื่อว่าไม่ขยัน กับ เกียรติคุณนั้น มติ ของ หรือขยัน ๒ บุคคลมีลักษณะเช่นนั้น แต่
 ข้าพเจ้า ปรารถนาจะเข้าใจว่า เป็นอย่างเดียวกัน อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็น คนที่สัจดีก็ไม่เจริญ
 เพราะไม่น่าจะเห็นว่าต่างกัน หรือจะว่า เป็น ขรรพชิต ก็ไม่เจริญ ย่อมทรุดเลื่อม
 เกียรติคุณน้อย เรียกว่าไม่ขยัน เกียรติคุณ เป็นแน่แท้ เหตุนี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
 มาก เรียกว่า เกียรติคุณ จะพอพึงได้กะมัง ๒ จึงตรัสว่า เป็นทางแห่งความเสื่อม บุคคลผู้
 ผู้ที่ใดชื่อว่า มีความโกรธ เป็น เครื่อง ปรากฏ หวังความงาม ความดี แก่ตน พึงประพฤติให้
 คือเป็นคนโทษะจริต โกรธง่าย แม้มีเหตุ พ้นจากลักษณะเหล่านี้ ก็จะมีแต่ความเจริญ ๑

๑ การทะเลาะวิวาท ห้ามเด็ก ยังเล็กได้ ห้ามผู้ใหญ่ ขากอยู่ เป็นคู่หมั้น
 เด็กทะเลาะวิวาท ธรรมดาป้องกัน ผู้ใหญ่ห้าม ทะเลาะวิวาท ทุกอย่างเลย ๑
 พระศรี นพรัตน์

ธรรมอันควรแก่ราชเลวก

(โคลง ๔ สุภาพ)

เทศโกไท้ขอมาตย์ผู้
 ช้อสตั๊กกเวท
 เทศนั้นนั่วม
 เหตุหากนิกิศาสตร์เรา

ความเปรมปราโมทย์ปลื้ม
 ในส่วนสัมฤทธิผล
 วิชาศาสตร์มากหมายคด
 เข่นแท่งแท่งเกิดไ้

เพื่อสนองอรรถรส
 ขอยักสาธกสาสน์
 คามขท ซึ่งโบราณ
 ไคแปลกแปลงเปลี่ยนข้าง
 หวังชูเกียรติเทศกไว้
 หวังสืบสาสโนวาทคง
 หวังชาติชิตคิยอ้าง
 หวังราชเสวกกล้า

ภักดี เค้นแล
 คอเจ้า
 แคสซ เสมอนอ
 วนไทรมย์เกษม

ปวงชน
 เพิ่มให้
 แกนส่งบ นนา
 เพราะทวยธรรมครอง

เนนาน เนนแซ
 สิบอ้าง
 บัณฑิต กล่าวเชบ
 โปรคไท้อภัยคน
 กว้างค์
 คู่หล้า
 เสริมคักก เส็มแล
 กลั่นสร้างทางบุญ

พ. ศ. ๒๔๗๓

กรรมอันควรแก้ราชเลว

๑. ประพุดิตังพญาไกรสรราชสีห์

หนึ่งสนทโรวาทอ้าง

ชพญาสัตว์เคิม

คือพญาราชสีห์เสริม

เป็นนทีคนชกเทียบให้

สำแดงอิทธิฤทธิ์เยี่ยม

รทบทวิบาทสมาน

ยอมคนและชีพกราน

เพราะศึกกษัตริย์สง่าพร้อม

เช่นเบี่ยงฮวนั้น

เป็นทักขิณาวาญ

สรวลสอ กังกัมพล

เบี่ยงบาทและทางถวน

สถิตมั่นคหาสันห้อง

ไฟโรจน์รัศมีมณฑล

ยามสรวลียกย้ายกล

เกลื่อนบาทของอาภรณ์

ออกมาปากถ้ำคัน

เหยียบหยกหยกคักกายลง

พลางไขขานฉล่อง

แล้วเปล่งสุริยศัพท์

อรรดเฉลิม

เด่นไว้

สง่ายิ่ง นักแซ

หากรู้เท่า

โคยาน เปรียบฤ

สมิศรณ์

เกรงเดช

เพียบให้พ้องเห็น

เจียนวน

เคียวกลั่น

วิคตพัสตร์

ประคืบคืบแกงพรรณ

ไทรณ

เด่นด้า

แก่นตก ทิศนา

จากห้องกุหา

เรื้องรอง

เข้าคู่

นาสิก คล่องฤ

สักรัศมีขามลับ

อยู่ไม่ยอเสกผู้
ทางทศวรรธองอา
กคธำวอินฉลาค
รักแต่ฝ่ายภักหมัน

รู้คุณบพิตรเจ้า
จงรักภักดีสมา
ซอส์ทักกเวทียาน
มละเลิกอคติขัง

คงประจำแทยจิตต์ด้วย
หมายมากเพอกรุณา
แล้วทักขัสสัชชา—
เกิดแก่ทวยราษฎร์ไ้
ผลบุญบ่อนอบันัน
เป็นสง่าพาคณทว
เหตุหากเพราะความก
สามารถโน้มนักคั่นอม

เสนอนาด นรินทร์เอย
ยังน
หลักจาก ชั่วนา
มังก้วยกตัญญู

จอมปราณ
ต่อทั้ง
เปรียบชนก ฉะนั้นแล
อยู่เพียงยุคศิธรรม

เมตตา
เพิ่มให้
ระพิตร
คงทนทวคุณ
ราศี ส่งแซ
รักลัสม
กังก้าว ฉะนั้น
หน่วงให้ยำเกรง

๒. ประพาศิตังนกยาง

ข้อสองปองเปรียบไว้
แสงภักย์เคียงอุทก
เงือง ๆ และเงือก
หวังจักลงปลาดี

เหมือนนก ยางเซบ
ทำน้า
เป็นเลศ นัยเนอ
เขตกแล้วกลั่นกิน

พ. ศ. ๒๔๘๓

ธรรมเนียมควรแก่ราชเสวก

สมถวิล ปลาโง่แท้

เพราะเล่ห์กลอุบาย

เซื่อง ๆ แท้หากหมาย

สยเหมา จำเพาะกัน

งานทน

เชิญฝึกเร่งศึกษา

เชิงกลและมารยา

ฉลองพระเกียรติคุณไท

อันพาลผู้ ฝึกนั้น

หากปล่อยระเรงใจ

ย่อมกึกทกจริตไป

ควรนททกแผว

จงแสงแสงเหล้าร้าย

กำกัควัยบุญญา

เขาสั่งแห่งพาลา

ค่อยกลกลอกรับผู้

เหมือนมันฆ่าเห็นใจ

สนองพระคุณภอร

ททรงชัยเลียงคอง

พระเกษพระปกเกล้า

ถึงตาย

นกัน

มุ่งอยู่

คาบไค้ทั้งประสงค์

เสวก มาด้อย

เยี่ยงไว้

เพื่อปราย พาลนอ

วิชาเจ้าจอมปราน

คือภัย เทียวพอ

เพื่อนแล้ว

เป็นชน

เพื่อพน ภัยแรง

วิทยา

ฉลาดรู้

อยู่ดิน ไค้ฤ

ฝึกวัยลงทักท

กับกร

วิชาเจ้า

แต่แรก ตลอดจน

ระลึกแล้วฤดี

๓. ประพจน์ตั้งกา

๒ ๑ ๔ ๒
ขอสาม ท่านเทพยดา

เจ้าทรรุแสงวงหา

หากพบสิ่งรบกวน

ต่างเสียงเพรียกก้อง

๕
เพือนกมารอบล้อม

พร้อมพวกเผ่าพงศ์พนม

๓ ๓ ๑๒ ๑๒
ทุ่งเรณูเสด็จพยานคุณ

ตามสมควรมากน้อย

โดยฉันทมิตรภาพแท้

การรกรกพวงพองเขน

๘
ทนชคหากถาเคว

បច្ចុប្បន្នបែបបច្ចុប្បន្ន

๓ ๕ ๕ ๒
อกหนงขงรกร

ระแวกระวังโคบาย

ศักรหม่อริโค

กาครบหมาขรบท^๕

๕๕
ชีวิตหมายปลื้มใด

ขอแต่เพียงรักยพงค์

มิให้สัตว์ใดจง

๔๔
เหตุรถไหม้พ่นอง

คังกา

๒๒
เทพยช ของ

อินโชน เหมเฮย

๑๒
เกรนรุกรมา

เวียงจันทน์

๒๒
เรยปรอช

มอญ นนนา

แบ่งพร อมประนอมกัน

เราเห็น ประจักษ์ชัด

อย่างน

ขามขี้ สันนา

คณาณพพพพพพ

၁၁
၁၁၁၁၁၁

၂၀၁၅

หมายเหตุ รานา

๗๒. ๕
ไบทอระยบอห์น

โดยตรง เทียน

เพื่อนพ้อง

จิตตปริโยสํวโร รำยนา

ฅ๒๔๔๔
ฅ๒๔๔๔

อันอย่างอ้างออกฉนั้น

ควรวราชเสวกจำ

เพื่อยุบยิบก็เอ้ออ้า—

จงรักพิทกษให้

ปางอกลยเคชเสกัยยัง

จงคึกคามองค์ไป

ระวังชงผองภย

เป็นนคัยทุกคำเช่า

โดยประสงค์พระผ่านแผ้ว

เสวยสุขทุกทิวาเปรม

เกลิงฉิศรรชชทวยเอม

เป็นนทวยราชภูริพร้อม

ทรงศรัพระไพรกเกล้า

นำแผ่แผ่อเกอสมาน

ไยรับแก้โดยสดาน

รำลึกเผ่าพันอง

ความคึกน

กำกัมภีระวิษะหนน

ให้เสอสมและสร้างคณย์

จงยิบประพฤคคาลัย

พึงกำ— ทนคเซย

เยียงไว้

รุ่งรวู้ ทนนา

หากเวอเืองเืองคุณ

แคนโค กัก

พิทกษทาว

มิเยยค เยยพิแช

เว่งวังระวังองค์

เนาเกษม

มนสันอัม

อัมพระ กมลชธา

พงทวยขารมิ

ประทาน ไกฤ

พวกพ้อง

เพียงส่วน ทนนา

แจกถ้วนประมวณุมิ

เป็นคุณ

โลกร้วย

เหลอแต่ กนอ

เยียงอทางควรว

๔. ประพจน์ดังไก่อ

ข้อสี่ ทานเทียบข้าง
เหมือนคังโกซึ่งเสริม
ข้าเพื่องแก่เพียรละเคมิ
ไประบอ์ทอ์แท

หนาทถงชดะแล้ว
กตกคนเทียบคนประจำ
ขามขันกัชนำ
จงรักคกคกแต่ทง

งานคงไก่อ
หนาทเสวกกลอง
กคอกมนจกตสนอง
หม่นครกกระลภพน

เจอรินเพื่อประโยชน์ไว้
หวังสุขแก่สุขสมาน
เฉลิมคุณราชขบมลาย
เขาคำทำกักรวน

ตราขกาลคกคนแล
หนาทแล้วฤาณ
เช่นนแลหะจะชน
เพราะหากผลค่อต้าน

อรรณเฉลิม
ประโยชน์แก่
กุศลวิ นันนา
สกันอัยฤาณ
พลันทำ
ไยยัง
ขันค่อ กันแซ
สคิให้คงทรง
เชิญตรอง หน้อยรา
ราชัน
คุดท่าน เสมอมา
ฝายข้อเพื่องคุณ
นิรกาล
สุขล้วน
ฤาว่าง เว้นเลย
ถ่องแท้ทุกสถาน
เทียบคน กค
ไผ่คร้าน
ยังอยู่ แท้แล
แต่ก้วยคุณครอง

๕. ประพฤติดังเหยี่ยว

ข้อห้า ธรรมดุษ้าง
คือเหยี่ยว ซึ่งแสงวณัญช
แม่สัควัจักเลอคุณ
อาภะเพ่งแสงแล้วจ้อง

ทั้งจินตักัญเขม้น
เห็นณคทหนึ่งจาง
ก็บินโดยเฉี่ยวลง
สมจิตกสำคัญแล้ว

สโมสรมจิตต์แปล
สัควันณฤาผลญ
ทั้งนเพราะหากผล
จึงสฤษฏกิจจกให้

ข้อควรคงแก่ผู้
ก่อนทระพิพากษา
ควรนักรักพิจารณา
ใครผิดฤาถูกพัน

ความจริงประจักษ์แล้ว
เพื่อนาณเรนร์คู
ข้อใดใช่เย็นมล
ควรนักรักปล้ำ

เขาสดกณ เปี้ยวเหย
ภักย์ช้อง

พิเศษ ไถญา
จิกได้ ไชยถวิล

หมายตรง สัควัน
ตระหนักแล้ว

โคยรวก เร้วชา
เผด็จม้วยเมื่อมรณ

เปรมกมล เหยี่ยวเหย
เพื่อนใด

ไหวพริบ เพื่อนนา
เสร็จสิ้นโดยประสงค์

เสวกา มาทษญา
โทษนั้น

ถึงต้อง แท้น
พอกให้เห็นจริง

จึงทล ท่านนา
สังข้า

ควรแก่ เหตุชา
เปลี่ยนรื้อนผ่นเย็น

เอ็นคแกไพร่ข่าน
จงอย่าให้ขุ่นเคือง
ผ่อนหนักเพอเขาประเทือง
คอยคักเคือนโคยค่อน
อนงไครไผ่โทยร้าย
เมือสคยข้าวอันมี
จงสยเสาะตามคัก
ออย่าออย่าทอแสวัง
มีมูลชกฟอกให้
ไครผิกวางโทยจัก
ถงโทยที่ผิกชก
ปฏิกัตกนไก

พลเมือง
เคือกรอน
รงบิโทย จักจักษ์แซ
จิกให้แสงขุดย
แรงทว
ผ่ายแจ
กิงกล่าว พ้องนา
เสกร้ายหายคูนย
เห็นถนท
บิไว
โกยรวก เร้วแล
จิงพนอนทรว

๖. ประพฤติตั้งโคอุสุภราช

ซ้อทก ท่านเทียบทว
เนองเทกปรีชาฉลาด
ทากินดินไคฉลาด
ไกลเท่าไกลไผ่พน
ทวงเลลิมรกดินแคว้น
จิงไผ่ชากยนิบล
ทวงกเพอชกตล
พนากถนจกเกอ

อสุภราช นั้นนา
เพียสน
จากเขตต์ เชือฎา
กลบแคว้นแคว้นเกิม
แคว้นตน
อนเชอ
ในดิน เชือชา
ประโชชนนไกลเห็น

พ. ศ. ๒๔๗๓

ธรรมอันควรแก่ราชเสวก

เช่นเสวกผู้
จะรักษาราชกรณีย์
จงแสงแหล่งความดี
อย่าละเมืงกตिकासตร์คล้อย
เพื่อเฉลิมราชศาสตร์ท้าว
ยังพระเกียรติคุณกษัตริย์
อย่าพลิกอย่าแปลงจันท
ซันคึกแต่รักได้

การใดในเขตต์ก้าว
อันจะทำวิกล
จงเล็งพั่งดังผล
จึงจะเกิดประโยชน์

อันประมวญกำหนดแล้ว
ของเก่าถึงจะกลายเป็น
ของใหม่ก็อย่าวาย
ควรเทียบเคียงฝ่ายข้าง

เหมือนสมานของเก่าให้
ของใหม่ใครส่งเสริม
ทั้งนี้แหละคุณเฉลิม
เหตุนิบัติต้อง

เพื่องุ้ย ภาพเขย
ใหญ่น้อย
ในเขตต์ ครอบนา
จากข้อความเดิม
อรณิษฐ์
แก่นไว้
ทะนงศักดิ์ ทุนนอ
ดังนี้วิญญู

แกนตน
ใหม่นั้น
โคยรอย คอยนา
ซอซ้างทางควร

กฎหมาย
ประโยชน์ยัง
ว่างเก่า เสียเลย
เก่าไว้พอประมาณ
คงเดิม
สอกล้าง
เช่นแน่ แท้รา
แก้วันประมวญดี

๑

๑

๑

๑

๑

ขทกัวรวากยัอ้าง
หวังเพอเกอคคเเง
ในวิสาขมาสแสวง
ประกัยสคัษัณญาให้

เป็นสุนทโรวาทถ้อย
ขอฝาก “ไทยเขมม” ประจำ
ชีพลายแต่ฝ่ายคำ
เทอศคักคัพรคเฝ้าเชอ

เฉลิมองค์พงศ์กษัตริย์เจ้า
ทเเกรซชสมัย
“ประชาธิปไตย” ปรมาภิไธย
ว่าไยววยว้างชั้น

ขรรดแกลง นัฎา

แกกไว

ขรรมสวัศค

วิโรเวอชเริงบุณย์

แกลงขรรม

ยคเชอ

คองอยู่

สัยไวกว่วงค

จอมไผท ไทยนา

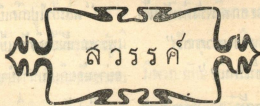
ท่านั้น

คักคเเกช

หนุมเชอเชาวนถวิ ๓

ขุนงจัตนิสลัย

นายรุ่ง วัฒนเคราะห์

เขียน

“ข้าขออยากไปสวรรค์ไหม?” ข้าพเจ้าถาม

“พุทโธ! คุณช่างถามได้ ใครเลยจะ

อยากไปนรก” แกตอบอย่างหน้าตาขึงขัง

“อิฉัน ออกสำเภาทำบุญให้ท่าน ก็ปรารถนาจะไปสวรรค์”

“ถ้าอยากไปก็แก้ตัวเร็ว ๆ ฉันจะพา

ไปเคียวทะเล” ข้าพเจ้าก็พว้างหน้าขึงขัง

เช่นแก “ข้าไม่ได้ สวรรค์กำลังแยกประตูคอยจะแน่นเขี่ยกันไม่ไหว”

“คุณนะจะพาอิฉันไปสวรรค์ สวรรค์

ของคุณอยู่ที่ไหน ทำไมไปไถ่ยาก?” แก

ยื่นถามข้าพเจ้าอย่างสงสัย

“สวนสนุก ชีบ่า ไปไถ่ง่ายพิลึก ชนวด

แท็กซี หรือ รถมอเตอร์ไซด์ บิ๊กเกย์วอล”

“โฮ้ย! คุณเขาอะไรมาพอก คุณเขา

สวนสนุก ไปเขี่ยกับสวรรค์ มันโลกนี้นัก

สวรรค์อะไรอยู่ในโลกมนุษย์ คุณพูกยัง

คนเราไม่ต้องทำบุญให้ท่านกันละ นี่ก็อยาก

ไปสวรรค์เมื่อไรก็ได้”

“ฉันว่าสวนสนุก นั้นแหละเป็นสวรรค์ แน่

ละบ่า วันนั้นเทวท้าวจะคอยมวดยกัน”

“เชิญคุณไปเถละ อิฉันไม่ไปกับคุณละ

เทวท้าวอะไรคอยมวดยกัน อิฉันไม่เคยไถ่

แกหัวเราะอย่างขบขัน “เกิดมากพงไถ่ย็นว่า

เทวท้าวคอยมวดยกันวันนั้นแหละ”

“ถ้าเช่นนั้นสวรรค์ของข้าอยู่ที่ไหนเล่า?”

“สวรรค์ก็อยู่บนสวรรค์ของคุณ” แก

ยกมือขึ้นไปบนฟ้า

“ทำไมฉันมองไม่เห็นเล่าบ่า?” ข้าพเจ้า

มองตามมือชี้ของแก “เห็นแต่เมฆ”

“โฮ้ย! คุณนั่นแหละ ช่างไม่เชื่ออะไรเลย

เลย สวรรค์เป็นของทิพย์ มนุษย์ยังหาไป

ด้วยกิเลส ะมองเห็นได้ยังงี้ ในเวลา

นายรัง ผลิตานเคราะห์

พฤษภา

กลางคืน เรามองเห็นดาวออกส่องสว่างทั่วท้องฟ้า

นั่นแหละลูกแก้วอวิมานของเทวกาละ”

“ข้าขอขอยุสวรรณคดีชิ้นไหน?”

“อิลันขอขยวรรคทุกชิ้น แต่อย่างต่ำก็ขอให้ ไท้อยู่ ชิ้น ดาวกิ้งส์ กับความสุขอย่างเหลือล้นแล้วละคุณ”

“ชิ้นดาวกิ้งส์เป็นสวรรค์พระอินทร์ปกครองไม่ใช่หรือ?”

“ถูกแล้ว อิลันขอขยพระอินทร์ เพราะท่านมีคุณแก่มนุษยโลกมากนัก”

“ข้าเป็นผู้หญิง ข้าตายไปชิ้นสวรรค์ก็ต่อเป็นเทวกาลผู้หญิง”

“นั่นคุณพ่อบ้าง? ถึงอิลันเป็นผู้หญิงอิลันก็เช่นนางฟ้า” แกกขอย่างรู้สึกลมใจ

“เวลานี้ข้าแก่แล้ว ข้าตายไป ชิ้นสวรรค์เช่นนางฟ้า ก็เช่นนางฟ้าแก่ๆ ฉันไม่เห็นจะเป็นสุขอย่างไร”

“คุณหญิงเข้าใจผิดมาก เวลานี้อิลันแก่ อิลันตายไปเกิดเป็นนางฟ้า อิลันก็เป็นสาวสวยงาม เพราะขุณทดกแต่ง นางฟ้าไม่รู้จักแก่หรืออีก?”

“ถ้าข้าไปเกิดเป็น นางฟ้า และเช่น นางฟ้าที่สาวสวยรูปร่างสะอิดสะอึง โยหน้ารูปใช้—”

“คุณพ่อกำลังสนุกใหญ่”

“และข้าไปเกิดเป็นเทพธิดาในชิ้นดาวกิ้งส์ เพราะฉะนั้นข้าก็ต้องเป็นเมีย พระอินทร์ หรืออย่างนั้นอีกเป็นนางบำเรอของ พระอินทร์”

“โธ่! คุณแม่แหละ เอาอะไรมาพูดไม่รู้เป็นเมีย พระอินทร์ ก็จะเป็นอะไรไปเล่าละ”

“อ้าว! ข้า!! ทำไมไม่พูดอย่างนั้นเล่า ข้า เช่นมนุษย์ ข้า เช่นเมียสูง เล้ง ใคร ๆ ก็ต้องแปลว่าข้า เป็นคู่กันหนึ่งของ สูงเล้ง”

“โธ่! คุณนาหงั้นคุณเหงะไรก็ไม่รู้ คุณล่ออีกฉันใหญ่”

“ข้า ไป เช่น นางฟ้า ข้า เช่น เมียพระอินทร์ ข้าก็ต้องผิดศีลกาลาเม หรืออย่างนั้นอีกเป็นฉวากาเม ถูกไหมเล่า?”

“คุณเอาอะไรมาพูด อิลันไม่อยากจะฟังของคุณละ” แกแสดงอาการโกรธขบ่งๆ ไป ความจริงแกไม่โกรธข้าพเจ้าหรือ ข้าพเจ้าขอขยพอกับแกมาก ข้าพเจ้าเคยล้อเลียนแกเล่นบ่อยๆ

ข้าพเจ้านั่งขึ้นในกิริยาอาการ และรู้สึกพิศวงในความเชื่อของแก ข้าพเจ้าแกไม่ฟังข้างแกเถิก ข้าพเจ้าขอพอกับท่านผู้อ่านคือไปสวรรค์จะเป็นอะไร อยู่ที่ไหน ขอท่านผู้อ่านจงวินิจฉัยตัดสินใจเอาเองเถิก นามศัพท์สวรรค์ แปลว่า โลกที่ โลกหน้า โลกที่

พ. ศ. ๒๔๗๓

สวรรค์

ประกอบไปด้วยความสุข มีอยู่ ๖ ชั้น กล่าว
โดยย่อ สวรรค์ทั้ง ๖ ชั้นเป็นภูมิที่อยู่ของผู้มี
บุญ ซึ่งเรียกว่า 'เทวค' เ็นรมณสถาน
ซึ่งเพียบพร้อมไปด้วยความสุขอันประภคณา ๕
ประการ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ
สวรรค์ทั้ง ๖ ชั้นนี้ ว่าคงอยู่บนเขาพระสุเม
รุตั้งตามชั้น ๆ ดัง ๆ กันขึ้นไปตามลำดับ
จากต่ำไปหาสูง มีนามดังนี้

๑ ม. จาตุรมหาราชิต ส. จาตุรมหาราช—
กาบิก

๒ ม. ดาวดึงส์ ส. ตราชัสตริงส์

๓ ม. ส. ยามะ

๔ ม. ดุสิต ส. ดุษิต

๕ ม. นิมมานรดี ส. นิรมาณรดี

๖ ม. ปรมิมีตวสวัตตี ส. ปรมิตวศรวติน

จาตุรมหาราชิต เป็นชั้นต่ำที่สุด มี
มหาราช ๔ องค์เป็นผู้ปกครอง เรียกว่า
“จตุโลกบาล” หมายความว่าเป็นผู้ค
ดูแลรักษาโลก ภูมิชั้นนี้อาศัยอยู่บน

ท้าวชตรฐ ปกครองทิศบูรพา มีพวก
คนธรรพเป็นบริวาร

ท้าววิรูปหก ปกครองทิศทักษิณ มี
พวกกุมภคณีเป็นบริวาร

ท้าววิรูปักษ์ หรือ วิรูปักษ์ ปกครอง

ทิศปรักิณ มีพวก นาค เป็นบริวาร

ท้าวกเวร หรือ กุเพร ปกครองทิศคชคร

มีพวก ยักษ์ เป็นบริวาร ท้าวกเวรนี้มีหลาย

นาม ท้าวเวสสวัณณ ก็เรียก เช่นเจ้าเป็นใหญ่

ในฝั่งผิวน้ำทั้งหลาย (เมื่อสมัยเก่าในหมู่คน

ไทยเรามักจะเขียนรูปท้าวเวสสวัณณ ยักไว้

ตามประตูหรือแขวนไว้ที่เปลเด็ก เพื่อให้

กลัว จะได้ไม่มารบกวน) ท้าวไพศรพณ์ ก็

เรียก นามนี้หมายความว่าเจ้าเป็นใหญ่

ในทรัพย์สินสมบัติทั้งหลาย เจ้าท้าวรายิปะทาน

ก็เป็นที่พึ่งสมบัติอย่างหนึ่ง จึงเรียกเขาว่า

แม่พระศัพย้าง แม่ประศัพย้าง แม่ไพศพ

ย้าง แม่ไพศพย้าง โดยเรียกเพี้ยนไปจาก

ศัพท์เดิม

ดาวดึงส์ สวรรค์ชั้นที่ ๒ เกมเป็น

ที่อยู่ของพวก อสูร ท้าวเวปจิตติเป็นเจ้า

ปกครอง เป็นบ่าวที่ไม่มีอะไร ต่อมาท้าว

สักกเทวราช คือ พระอินทร์ กับ สหะระเทพ

(มาพรหมกัน) ๓๓ องค์ ยังเกิดขึ้นดั่งนั้น

(ตามตำนาน พระอินทร์ ก็คือ รอมเทพ ของพวก

อริยกะ อยู่ทางทะเลสาบแคสเปียน ยกข้าม

ภูเขามาหลายเข้า มาทำสงครามกับ พวก อสูร

คือพวก มัลลิกะ หรือ ทศกัณฐ์ ซึ่งเป็นคนดั่งเดิม

ในอินเดีย ได้ชัยชนะแล้วก็ครอบครอง

นายรุ่ง ผลานเคราะห์

พฤษภา

เป็นเจ้าเป็นใหญ่อยู่ที่นี่) ด้วยบุญญาภพ
ของท้าวสักก สदानันท์จึงรุ่งเรืองขึ้น มี
เวชยันตปราสาท มีสุทิมสภา (ที่ประชุม
เทวกา) มีสวนนันทวัน สวนจิตรลดา สระ
ไป๋ขจรดินันทา เป็นที่ตั้งแห่งเมืองสวรรค์
ชื่อเทพนคร มีกำแพงเชิงเทินหอรบพร้อม
สรรพ ขรรค์เพียบพร้อมไปด้วยทิพยสมบัติ
เทวกาเสวยทิพย์สุขอยู่เป็นวันวัน คาม
คัมภีร์พุทธศาสน์กล่าวว่า สมเด็จพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า เคยเสด็จขึ้นไป เทศนาอภิรรมย์กฎ
โปรกพระพุทธมารดา ซึ่งเสด็จลงมาจาก
สวรรค์ชั้นดุสิตอยู่ถาวรมาสดา จึงเสด็จ
กลียลงมาในมนุษยโลก

ยามะ สวรรค์ชั้นนี้เป็นชั้นที่ ๓ ท้าว
สุยามะ เป็นผู้ปกครอง ออมรไปด้วยทิพยสมบัติ
ทิพย์สุขวิเศษยิ่งขึ้นไปกว่าชั้น ท้าวคงส์

ดุสิต สวรรค์ชั้นที่ ๔ ท้าวสันตสิท
เป็นผู้ครอง เลิศกว่าชั้นที่กล่าวมาแล้ว สวรรค์
ชั้นนี้เป็นชั้นสำคัญ เป็นที่เกิดและที่อยู่ของ
พระโพธิสัตว์ อัมมาภรตแล้ว และจะภรตเป็น
พระพุทธเจ้าต่อไป เป็นที่อยู่ของพุทธบิดา
พุทธมารดา และผู้บุญญาภิสมภารพิเศษ
อื่น ๆ

นิมมานรดี ท้าวสนิมมิต เป็นผู้ครอง

เป็นชั้นที่เทวกาทั้งหลายปรารถนา สิ่งหนึ่งสิ่งใด
นิรมิตเอาเองได้ตามความปรารถนาแห่งตน ๆ

ปรนิมมิตวสวัตตี ท้าวนิมมิตวสวัตตี
เป็นผู้ครอง สวรรค์ชั้นนี้เป็นชั้นสูงสุด เต็ม
เปี่ยมเพียบพร้อมไปด้วยความสุข เทพผู้สิงสถิต
อยู่ในชั้นนี้ แม้ปรารถนาสิ่งใดก็ ได้ สม ความ
ปรารถนา โดยไม่ต้องนิรมิตเอง มีเทวกา
พวกอื่นนิรมิตให้

สวรรค์ ทั้ง ๖ ชั้นนี้ เรียบกล่ออย่างหนึ่งว่า
“ฉกามาพร” มีความหมายคามศัพท์ว่า
“โลกแห่งกาม” คือเป็นโลกที่ขงของอยู่ใน
กาม เทวกา มีฉวมเมียบ นิมยบันก็อยู่ใน
รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสสั ยังเวียนว่าย

ตายเกิดอยู่เหมือนมนุษยโลก ในคัมภีร์
พุทธศาสน์สักตนคยฎก กล่าวถึง สวรรค์ ทั้ง ๖
ชั้นนี้อยู่เนื่อง ๆ มนุษย์ผู้กระทำได้ไปบังเกิด
ในสวรรค์ ๖ ชั้นนี้ ต้องเป็นผู้ได้บำเพ็ญกุศล
ทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล เจริญเมตตาภาวนา
ข้อเพื่อผ่อนแผ่แก้สัทวและมนุญย์ ภายหลังจะ
ไปบังเกิดอยู่ในชั้นหนึ่งชั้นใดแล้วแต่สถานภาพ
ความดีงามของตนได้สร้างไว้

คติสวรรค์ไม่ใช่คติอันแท้จริงในพุทธศาสน์
คติพุทธศาสน์ ประสงค์จะให้ สักวโลก หลุดพ้น
จาก กามภีเสศ ปราศจาก โลภ โกรธ หลง

บรรดิ่ง นฤพาน ไม่ค่อยเวียนว่ายตายเกิด
อยู่ในสังสารทุกข์ พระพุทธเจ้าทรงเตือน
โทษ กามกิเลสว่า เป็นของชั่ว ยังบุคคลให้
เมามัว เป็นอุปสรรคก่อกวนมรรคผล ใครจะ
เห็นอย่างไร พระเจ้าข้าผู้เขียนเห็นผิดเป็น
ชอบกับความที่ผิด ข้าพเจ้าเห็นว่า คติสววรรค์
ไม่ใช่คติของพุทธศาสนา เป็นคติในศาสนา
พราหมณ์ เรื่องสววรรค์ มีมาก่อนสมัยพุทธกาล
ในศาสนา พราหมณ์ มักกล่าวถึงอยู่แทบ ทุกแห่ง
เช่นในเรื่องรามณะที่เราเรียกว่า รามเกียรติ์
เป็นต้น เมื่อพูดเช่นนั้นก็เกิดข้อหาขึ้นว่า ถ้า
ไม่ใช่คติพุทธศาสนาแล้ว เหตุไรจึงมักกล่าว
อยู่ในคัมภีร์พุทธศาสนาเล่า ข้อหาข้อนี้
เป็นของยากอย่างไรเลย ภาษิตของใครคนใด
เช่น อธิภาษิต เทวคาภาษิต กุศลาจารย์
ภาษิต เป็นภาษิตที่น่าพอใจให้คน ประพาศ
ความดีงามแล้วก็ได้ชื่อว่าเขื่อนธรรมทั้งนั้น พระ
พุทธเจ้าไม่ใคร่ทรงห้ามทวงไม่ให้คนอ่าน เข้ามา
ในศาสนาของพระองค์ แม้แต่เรื่องว่าเป็น
พุทธพระ ก็ทรงอนุญาต คติสววรรค์ ดังหาก
ว่าเป็นคติที่ต่ำต้อยก็อยู่ใน กามาวมณฑ์ เป็น
ทางปฏิบัติอันต่ำก็ยังไม่ผิดธรรม สังฆอนชัฏ

จะให้คนรู้จักยาปกรรม ละยาประกอบบุญกุศล
อันเป็นต้นทาง ที่จะ นำให้คน ประพาศจาก ง่าย
ไปสู่ยาก ค่อย ๆ นำจิตให้สูงขึ้นไป
ตามลำดับ คนที่มัวมัว ค่อยเรียนค่อย
ประพาศขึ้นไปสู่ธรรมอันสูงได้ เพราะฉะนั้น
สัมเด็จพระบรมศาสดา จึงได้ทรงอนุญาตให้
น้อมนำคติสววรรค์เข้ามาใน ศาสนา ของพระองค์
อย่าลืม ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระนาม อีก
อย่างหนึ่งว่า “พระบรมครู” คือเป็นจอม
แห่งครู พระองค์มีกลวิธีสอนอย่างยอดเยี่ยม
ไม่มีครูอาจารย์คนใดเสมอเหมือน

ข้าพเจ้าผู้เขียนไม่ปฏิเสธเลยทั้ง ภาย วาจา
ใจ ว่าสววรรค์ไม่มี เทวคาไม่มี แต่สววรรค์
เป็นอะไร อยู่ที่ไหน เทวคาเป็นใครมีรูป
ลักษณะอย่างไร ข้อนี้ตอบไม่ได้ เพราะยังไม่
เคยเห็น เคยเห็นแต่รูปภาพสมมุติเขียนอยู่
ตามฝาผนัง โบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญเท่านั้น
เขียนท่านผู้เฒ่า วนิจฉัย ควบญาณ ของ ท่าน เอง
เกิด แก่คร่ำบรรจงได้เป็นอย่างดีหนึ่งว่า ถ้า
สววรรค์ มีจริงและเทวคามีจริง เทวคาก็ต้อง
อยู่ในสววรรค์นั้นแล

ปราชญ์สูตร

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

กรมพระชินวรวิสุทธิโสภณ

ทรงนิพนธ์

๑	ชน ^๑ รู้ต ^๑ ช ^๑ ขอ	ชนเจริญ
	รู้ ^๑ ช ^๑ ม ^๑ ว ^๑ ช ^๑ เพ ^๑ ลิน	พินาศ ^๑
	ปรารถนาสิ่งชอบเป็น	ยกว่า เจริญแล
	ยังเกลียดสิ่งชอบ ^๑ ช	ข้อผู้ฉิบหาย ๑
๒	พาลหลายที่รักผู้	เผ่าพาล
	ไม่อาจให้ปราชญ์ชาน	ชอบใกล้
	ชอบธรรมลัทธิสาร	แห่งพวก พาลนา
	นั้นปากแห่งชนได้	พินาศเห็นวันตร ๑
๓	ผู้มักนอนมักเข้า	พวกยา เสนอ
	ไม่หมั่นขยันมุ่งหา	กิจ ^๑ เกอ
	เกียจคร้านร่านโรครา	ให้ออก หน้าแ
	นั้นปากแห่งผู้ ^๑ เชอ	ชาติต้องพินาศถึง ๑

๔	ผู้ ^๕ ฟังสามารถเลียง
และชนกปกเกล้า
แต่ไม่คิดโยตี
นั้นปากแห่งผู้เข้า	ชนนึ
แก้ไถ้
ปฏิบัติ ท่านนา
เขตต์ของฉิบหาย ฯ
๕	ผู้ ^๕ หมายลงสมณะแล้
หรือฉนิพวกอนยาม
ด้วยกล่าวมสาตาม
นั้นปากแห่งผู้ต้อง	เหล่าพราหมณ์
พบพ้อง
แต่ถนัด ไฉนฤ
ฉิบร้ายหายเจริญ ฯ
๖	ผู้ ^๕ เพลินเพราะมากพร้อม
เงินมากหลากของกิน
ใช้กินแต่ตน, จินต์—
นั้นปากแห่งผู้โกล้	ทรัพย์สิน
เครื่องใช้
แจกแบ่ง ไม่เลย
ฉิบร้ายผิดทาง ฯ
๗	กระด้างเพราะชาติเชอ
และโคตรสกุลสูงนับ
หมิ่นญาติคนตกอับ
นั้นปากแห่งผู้ข้า	และทรัพย์
เนื่องลา
หลู่ลวง เกินแษ
ฉิบด้วยตนเอง ฯ
๘	เป็นนักเลงเก่งก่อ
เสพสุราเล่นเบยทวิ
ทรัพย์ที่ได้ ๆ มี
นั้นปากแห่งผู้พิน	กุลสตรี
โทษทัณฑ์
ให้หมด สันนอ
พิพัตน์พร้อมพลันหนึ ฯ
๙	ผู้ ^๕ มยินดีแต่ด้วย
ประทุษเสพหญิงแพศยา
ประทุษเสพทารา
นั้นปากแห่งผู้แท้	ภรรยา ตนเอย
อีกแล้
ผู้อื่น ด้วยเฮย
เที่ยงได้พินาศพลัน ฯ

๑๐	ผู้มีวัยอันล่วงแล้ว
มีคู่สาวเขว้เพลีน
นางไม่สงบประสงค์, เมิน—
นั้นปากแห่งผู้ไร่	เหลือเกิน
เพลิดได้
หน้าหน้าย เลียงนา
ภัทรแผ้วพุลศรี ฯ
๑๑	ยกสตรีเก่งก่อ
สุ่ยสุ่ยขย่ำยักฉำ
หรรษกบรูษุดจกัน
นั้นปากแห่งผู้เชอ	การพนัน
ไปเอื้อ
ในที่ ไหญ่แฮ
ชาติร่ายวายศรี ฯ
๑๒	ผู้มีสมบัติน้อย
เกิดณะราชสกุลแสง
หวังครองราชมั่งแสดง
นั้นปากแห่งผู้ลา	ยากแรง กล้านา
ศักดิ์กล้า
ราชศักดิ์
เลียงพันสวัสดิ ฯ
๑๓	เมธีผู้ประเสริฐพร้อม
เพ่งส่วนทายนะปรา—
เสพโลกส่วนโชคพา
จึงสุขทุกเมื่อแล้ว	ปรีชา
กฏแล้ว
ประสพ เกษมแฮ
กลาดพันทุกข์เข็ญ ฯ

กลั้วเวร

โดย
“ชลันทร”

สกุล ทองสุก อันกำเหนิดจาก นายทองสุก
บิดา และ นางเจียม มีเพียง ๒ คน คือ นายเสม
กับ นายสม สองพี่น้องเท่านั้น

นับตั้งแต่ นายทองสุก วายชนม์ ต่อจาก
นางเจียม ไม่กี่เดือนแล้ว นายเสม ผู้พี่ชาย
ใหญ่ ก็ได้ ปกครอง ทรัพย์สิน สมบัติ ทั้ง มรดก อัน
ประมาณได้ ๑๐๐๐ ตำลึง ในจำนวนทรัพย์สิน
เหล่านั้น แม้ตามพิธีกรรมจะบังคับว่า นายเสม

ให้เป็นผู้ปกครอง แล้วก็ดี แต่ด้วยอำนาจ
ความรัก อันเกิดจาก เช่นพี่น้อง ร่วมสายโลหิต
กับความสัมพันธ์ นายเสม จึงยอมเฉลี่ยทรัพย์สิน
ให้แก่ นายสม น้องชายเพื่อใช้เป็นทุนตั้งตัวเป็น
จำนวน ๑ ใน ๔ ของทรัพย์สินทั้งหมด

นายสม เป็นชายหนุ่มมีอายุอยู่ในวัยกระนอง
ชอบคบเพื่อนเล่นและเที่ยวเตร่เล่นๆ ฉะนั้น
ทรัพย์สินที่ได้ ไปโดย ความกรุณา ของ พี่ชาย จึง
หมดกสิในเวลาไม่ช้า เมื่อ นายสม รู้ สึก

ว่าเงินทองสิ้นเนื้อประดาตัวแล้ว ก็กลับไป
ขอความช่วยเหลือจาก นายเสม พี่ชายอีก

“พ่อสม, พี่ เห็นว่า เธอประพฤติ เช่น น
ไม่เหมาะ เวลาสำหรับตัว พ่อสม ก็มีความ
คิด คัดแล้ว ถ้า สบาย อันเกิดเป็น สันดาน
ครอบงำ ประจำตัวเข้า เธอมี กลายเป็นคน
เกกมะเทือก หรือ ” นายเสม กล่าว อย่าง
ตลกเขื่อน

“โอ, พี่เสม ถ้าเป็นเช่นนั้น พี่จะทำ
อย่างไร ” นายสม กล่าว แกรมดาม

“เงินเท่านั้นจะพอคงตัวได้ก็ ถ้าเธอหา
หนทางคิดค้าขายหรือทำอะไร ที่เกิดรายได้บ้าง
เธอก็จะมีเงินท่วมท้นกว่าเก่า แต่ถ้าเธอได้
แต่จ่ายไปทางเดียวอย่าง ที่ ปฏิบัติ อยู่เช่นนั้นแล้ว
เงินที่ไป นั้นจะรอกงามไปได้อย่างไร ”

“พี่คิดว่า พยายามทำอย่างไร ? ”

“ก็ทำอย่างเขาเองก็แล้วกัน การหากิน

ชลิ้นท

พฤษภา

ของพี่เวลานี้ เกือบไม่มีอะไรกับกรรมกรรมนัก
ทั้งนี้เข้ากันเข้าคล้าย ค่องอายเหงาต่างนา
มีเงิน ตกกลางคืนกันนอนพักเหนื่อย เพื่อ

หากำลังสำหรับพรุ่งนี้ต่อไป คุณเอะ, พ่อสม
เพราะพยายามเซ็นแนลในชั่ววัย พัง
มีเงินออกขึ้นอีกเท่าจำนวนที่ให้ออกไป”

“ฉันรู้แล้วว่าพี่จะมั่ว เพราะฉะนั้น
ฉันจึงวิ่งมาหา”

“ถึงพี่จะให้ไปอีก มันก็จะต้องหมก
เพราะการเที่ยวเตร่ของมันเอง เพราะฉะนั้น
ในครั้งหน้าขออย่าไปเสีย เพื่อค่าน้ำของเข
ให้เสียอย่าง แต่ความสงสัยของพี่มันมี

อยู่ในใจเสมอ ฉันอยากทราบว่าพี่คิดกัน
กันเสียทีเดียวจริงหรือไม่ คุณเอะ, พ่อสม
ไหน ๆ เขาก็มาแล้ว พี่จะกรุณาออกสักเล็กน้อย
พอได้เป็นทุนคืนแรกต่อไปบ้าง แต่เขาจะต้อง
สัญญาให้ยกพี่ก่อนว่าไม่มารบกวนพี่อีก ถ้า
หากยังทำไม่ได้”

“พี่ให้สักเท่าไร”

“เพียง ๒ ชั่งพอไหม?”

“ออกจะน้อยไปหน่อยละมัง, พี่”

“พี่ให้มากกว่านี้อีกไม่ได้แล้ว, พ่อสม”

นายสม พยายามขอร้อง และอ้อนวอนมาก
เท่าใด นายเสม ก็ยืนอยู่คำเดียว เมื่อ

หมกหนทางจะคิดอ่านอย่างอื่นแล้ว นายสม
จึงยอมรับเงิน ๒ ชั่ง และลาออกจากบ้านไป
ด้วยความไม่พอใจ

วันหนึ่งตอนเย็น นายเสม เลิกจากงาน
แล้ว มา นั่ง สนทนา กับ แม่สายหยก ภริยาที่
หนายาน แต่เมื่อตอนจะเขยเรือ นายเสม
ก็ถอนใจยาว ออกมาครึ่งหนึ่ง พร้อมกับสันทนา
อัน แสดง ถึง ความทุกข์อย่าง อย่าง ฉะนั้น

แม่สายหยกผู้นักแปลกใจ จึงกล่าวถาม ขึ้นว่า

“คุณมีความทุกข์อะไรหรือ?”

“ฉันกำลังนึกถึงกาลอนาคตของฉันอยู่”

นายเสม ตอบ

“เรื่องทำไมเราจะไม่คิดหรือ?”

“ไม่ใช่คอก, แม่สายหยก เรื่องที่
กำลังตรอง อยู่เขยวัน มนเขยกับ ชีวิต ของฉัน
โดยคง”

“คุณคงเจ็บละมัง?”

“เปล่าคอก, แม่เมียวัก แท้จริงมัน
เป็นภัยที่คนคาดคะเนเอาเท่านั้นเอง”

“ภัยจากอะไร” แม่สายหยก กล่าวทวน
เพราะความฉงน “คิดยังไม่เห็นว่าอะไร
จะเป็นภัยของคุณสักนัก”

“แม่สายหยก, หล่อน เคยเห็น กิวยา
น้องชายของฉันหรือเปล่า เขาเอะ, อย่าง

พ. ศ. ๒๔๗๓

กลั้วเวร

ไว้เสียหล่อนคงเห็น กับตาเอง เมื่อเขามาหาฉัน
อีกครั้งทอด "

การ คาคะเน ของ นายเสม มี เหตุ ผล
หลายอย่าง ซึ่งในที่สุด แม่สายหยุก บอม
เชื่อเขาอย่างจริงจัง

สามเดือนให้หลัง นายเสม มาเยี่ยม
เยี่ยม นายเสมออก และในการมาคราวนี้ ความ
ประสงค์สำคัญ ของ นายเสม คงไม่ผิดกว่าเมื่อ
ครั้งก่อนเลย

นายเสม ดูเหมือนจะรู้ว่า การมาของ
นายเสมครั้งนี้ จะต้องเกิดเรื่องผิดพิงหมองใจ
กัน แต่ก็เห็นความจำเป็นที่ นายเสม ต้องทำ
ทุกนิกเพื่อระหาหนทาง ล้างมลทิน ของ นายเสม
เสียทางอ้อม แต่ความหวังดี ของ นายเสม
ห้ามประโยชน์แก่ นายเสม ผู้มีลมองอันใจเขลา
ไม่ กลับพอกาเสียกลั้วไป ข้าง จะชวนทะเลาะ
วิวาท ถึงกระนั้น นายเสม ก็ยังทำให้นายมเยี่ยม
แจ่มใสอย่างเช่นเคย

วันหนึ่ง นายเสม ไปธุระ บางอย่าง และ
หนทางที่จะไปนั้น ต้องผ่านที่เปลี่ยวเข็นระยะ
ไกลโข บางที นายเสม จะเป็นผู้ มีชะตาถึงมา
จึงพอกับ นายเสม กลางทาง

"วันนพพอกแล้ว" นายเสม พูดยัง
อมยิ้ม

นายเสม มองที่มือขวา ของ นายเสม ซึ่ง
กำลังถือคทาพยาว ไว้สนะรวเพราะความกลัว

"พ่อสม จะฆ่าพ่อ ?" นายเสม ถาม

"แน่ละ, พ่อควรระวัง ทั่วฉัน ต้องการเงิน
เมื่อไม่ให้คนโคยก็ มันก็ต้อง เล่นงาน กัน

ทางอย่างเดี๋ยวนี" นายเสม ตอบ

"เออคิดก็ข้างหรือเปล่าว่าพ่อเป็นพ่อ ?"

"ฉันไม่อยากจะคิดอะไรทั้งหมก"

นายเสม เห็นท่าทางว่า ตน จะได้ รัยภัย แน่

จึงฉละ ออกห่าง และ วิ่งหนี อย่าง สุกแรงเกิด

นายเสม ก็ทลาลถ ครบวิ่งแกว่งคทาไล่ตาม
หลังไป ด้วย และใน ที่สุด ของการ วิ่งหนี

นายเสม ก็จมนมั่วทั่วขวางแห่งหน ซึ่งขณะนั้น
มีพระอุกคกำลังนั่งสมาธิอยู่

นายเสม เข้า ไปนมัสการ เพื่อ ขอ ความ
กรุณาช่วยชีวิต ซึ่งพอกกับ นายสม ตามมาถึง

ทันกัน

"ออกมาเสียโคยก็ เถอะ, พ่อ" นายสม

ร้องบอก

"พ่อสม, เาเถอะ ฉันจะบอม ยกทรัพย์

ทั้งหมด ที่พ่อยกให้ฉันครอบครองให้ ทั้งหมด
แต่ขอ ชีวิต ของฉันให้ ได้ กลับไปบ้าน เห็นหน้า

ลูกเมียก็แล้วกัน"

นายสม ยินยอม และเห็นว่าการที่จะ

ชลิทาร์

พฤษภา

ยอมให้ ชลิทาร์ ของ นายเสม อยู่ต่อไปก็ เท่ากับ
พินัยกรรมอื่น ใครจะกลับ ยืนใจ ใครนั้น
นายเสม จึงตกลงใจไม่ยอม ตามคำ ขอร้องของ
นายเสม ผู้พี่

“ฉันต้องการทั้ง ๒ อย่าง คือชีวิตของพี่
และ—และเงิน”

นายเสม นัก ละเหี่ย จนแทบ จะ หมก แร่ง
พลางยกมือขึ้นกราบไหว้แสดงความ เคารพต่อ
สวามิภักดิ์ของพี่ พร้อมก็กล่าวว่า—

“ข้าพเจ้าประพฤติกุศลแล้ว ขอคุณศลอัน
จงช่วยข้าพเจ้าควยเถิด”

พระอุรังค สวามิ ภักดิ์ ผู้เป็นเจ้า ยกมือ ห้าม
ความ ทารุณ ของ นายเสม และ กล่าว กับ
นายเสม ค่อย ๆ ว่า—

“ท่านผู้เชื่องม่นในพระคุณธรรม คราวนี้
เข็นแวร ของท่านแล้ว ก็จะต้องถึง แก่ความตาย
ทั้งนี้เพราะในชาติก่อนท่านได้ทำอาชกรรมเช่นนกย
เขามา ฉะนั้นในชาตินี้ ท่าน จะต้องใช้แวร
เขาละ”

นายเสม ก็มีกราย ๓ ครั้ง ในคืนครั้งนั้น
เพราะความกลัวเช่นเดิม เมื่อฟังคำชี้แจง
ของพระอุรังคิเรยรือแล้ว นายเสม ก็ค่อย
พะยวงวางใจและเกิดทรงมาหา นายเสม โดยที่
“พี่ฉันเด็ก, พ่อสม — พี่ฉันเด็ก ฉัน

ใช้แวรให้ โดยที่แล้ว แต่—แต่เธออย่าได้ทำ
อันตรายแก่ลูกเมียของฉันทักด้วยเป็นพ่อ”

นายเสม นักแปลกใจ ที่ นายเสม ผู้พี่ มาขอ
ยอมตายโดยที่ จึงถามว่า—

“ฉันนึกไม่ออกว่าพี่ทำไปทำไมเช่นนั้น”

“เพราะแวรตามทนต์แล้ว จะหนีไปไหน
อีกเล่า, พ่อสม เอ๊ย” นายเสม คอย น้ำตา
ไหลออกมาคลอหน้าอยู่ทั้ง ๒ ข้าง

“ฉันแปลไม่ออก” เช่นคำกล่าว ของ
นายเสม

เช่น นั้น นายเสม จึง เล่าเรื่อง ที่ พระอุรังค
สวามิภักดิ์ของพี่บอก แก่คนให้ น้องชาย ฟัง
ตั้งแต่ต้นจนจบ

นายเสม มองก หนา พยายาม แล้ว ก็ ก้มหน้า
ปล่อยคาพทออยู่ในมือนั้น หล่นลงไปยังพนกน
พลางค่อย ลุกตัวลงนั่ง และกราบนายเสม แทน
เท

“ยกโทษให้ฉันทิดนะ, พี่เสม” นายเสม
กล่าว

“อ้าว, ทำไมกันล่ะ?”

“ข้างเถิด, พี่ ฉันคิดว่าฉันทำบาปพี่โดย
อาชกรรมเช่นนี้ ในชาติหน้าแวรก็จะต้องตามทัก
ตัวฉันไป อีก ฉัน กลัวมัน—กลัวแวร ตามทนต์
กลัวแวรอย่างนี้จะเย็นกับฉันในชาติหน้า ฉะนั้น

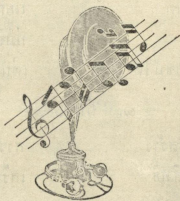
พ. ศ. ๒๔๗๓

กลั้วเวร

ฉันจึงเปลี่ยนความคิดใหม่ ขอพระยกโทษ บ้านเดียวกัน และตั้งแต่บัดนั้น นายสม ก็ตั้งหน้า
ความชั่ว ครั้นนี้ให้แก่ฉัน และ กลับไปบ้านโดย
สวัสดิภาพ ”

นายสม ขอมยกโทษให้นายสมน้องชาย จากความคิดของ นายสม นั้น นายสม ได้ยอม
ทุกอย่าง ทั้งสองก็มารายลาพระอุรังคภัย ขกทรัพย์ของตนให้เป็นสิทธิต่อจากครึ่งหนึ่ง นอก
ความเลื่อมใสอย่างยิ่งแล้วก็พากันเที่ยวมาตาม จาก นั้นยังได้ จักการ ปลุก บ้าน และ หา ผู้ เป็น
ทางเกิมนโกลเพลยค่างถึงบ้าน แม่บ้านแม่เรือนให้เขียนพิเศษอีกต่างหาก ซึ่ง

ภัย ความดี ของ นายสม ที่ กลับใจ ไม่ นัยเวลาตั้งแต่บัดนั้นมา นายสม ก็มีมีความสุขสำราญ
ประพาศชีวิ นายสม จึงตกลงให้มาอยู่ร่วม เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

๑ โฉมเหมือนกัน ชื่นนิสสัย ไซ้ระเหมือน โลกจึงเกลื่อน คนอย่าง ต่างจริต
หากขอชม ผมนใจ ให้ไว้คิด ไหนเห็นผิด ชุ่มไว้ ซ้ำได้เอย ฯ

พระศรี นพนธ

ฉุทโท จ วิริย จิตต์ วิมสา จาคดสาธิกา

๑. ความพอใจก่อเกื้อ
๒. บากบั่นหมั่นกล้าหาญ
๓. เอาใจใส่ในการ
๔. สอดเหตุผลเลือกพน

กิจการ
ก่อนขยัน
เพิกย่อ หย่อนเอย
ประโยชน์ได้ดังหมาย

๐

๐

๐

๐

บรรยายอิทธิบาทให้
ตามที่พระบัญญัติ
ให้ผู้ปฏิบัติ
เพื่อเสร็จประโยชน์ได้

เห็นชัด
แยกไว้
บ่มจิตต์
เด่นด้วยสุขสันต์

๑. ฉันทะ

อันชนผู้สืบสร้าง
ย่อมใคร่ให้ธุระสิทธิ์
ตามที่อาตมตั้งจิตต์
โดยเหตุหวังจักให้
กิจการมีมากขึ้น
ย่อมยิ่งหย่อนนานา
บางกิจนิดหน้อยสา—
เพียงสละสุขทรพณ์น้อย

สรรพกิจ
เสร็จได้
เจตน่มุ่ง หมายแฮ
ห่างร้อนนอนสราญ
เหลือตรา
นับร้อย
มารถกอบ
หนึ่งได้เสร็จประสงค์

บางอย่างยังล้ำ

เกี่ยวแก่นอนันต์

ต้องให้สติปัญญา—

ถึงสละเลอคือนอแก

อันกิจทุกสิ่งสิ้น

ตามที่ตนประคินรู้

ย่อมยากที่จะปลิด

มักสออุปสรรคบ้าง

พระทรงญาณจึงให้

ในกิจจุจาวัน

เพื่อบรรลุผลอัน

อภิกอวิริยะ

สำคัญ นึกนา

นิตยแท้

ญายวด บังแย

กลับให้สับสนต์

จักสัทธ สมฤ

ตัดสร้าง

ปลดขัด ข้องนา

แบ่งได้ โดยการณ

ปลุกณ— ทะเทียว

พลอดช

เอกอุต— ตมเอย

หลักข้อขัดขวาง

๒. วิริยะ

วิริยะจางจิตคร้าน

ุตสาหักถ้ำพาจิตต์

มุ่งให้ธุระสัทธ

เรียกววิริยธิบาท, บ้อง

ผู้เพียรเพียรเพื่อตั้ง

แสวงทรัพย์จับจ่ายบง

ทำนาไร่ประสงค

หรือกอบการเจ้าหล้า

การกิจ

จ่อจ้อง

สมมต หมายนา

บิตข้อเคืองเขิญ

คนยง บังฤ

บ่มค้ำ

สินทรัพย์ กัด

หลังด้วยเกียรติไกร

ขณะใดเกิดขัดข้อง
 ยังไปเสร็จสมคิด
 ยักย้ายถ่ายทอกอบกิจ
 มักง่ายหมายคั่งหน้า
 ตามภิปรายเขียงนี้
 เพียรบากบั่น, เป็นจับ
 ต้องหมั่นมนจนสรพ
 จึงเรียกวิริยะแล
 ควรยลเขียงพระผู้
 ทำทุกขักริยาอัน
 ถ้วนหกพรรษกาลบรร—
 ไว้ศาสนาแน่นชา

กับจิตต์
 ครุ่นคว่ำ
 การอื่น แล้วแล
 นึกได้สะดวกดวย
 ไปนับ—
 จดแท้
 เสรีกิจ การเทียว
 เลิศด้วยอวยผล
 เพ็ญธรรม
 เอกกล้า
 ลุโพธิ ญาณนา
 เชิดให้โลกถือ

๓. จิตตะ

จิตตะคือไฟเบื้อง
 ตงจิตต์พันจทำ
 ไปทั้งทอดตลอดคำ—
 เรียกจิตติธิบาท, ล้วน
 กิจกรรมที่กอบด้วย
 เลินเล่อทำผลอไผล
 กลาดประโยชน์, หองภัย
 เพราะขาดน้ำพวยัง

บ่มกรรม
 ถ้วน
 เร็วเรียบ ร้อยนา
 ละเอียดแท้ทางธรรม
 ดวงหทัย
 พลาดพลั้ง
 พิบัตมัว มุลแฮ
 บิดให้ใจสันติ

อันความฝักใฝ่ตั้ง
การกิจที่กระทำ
เป็นคุณวิเศษสำ—
อาจอุผลเกินชั้น
สรรเพชญ์พุทธเจ้า
บรรลุปิริชฌาน
ก็เพราะอธิษฐาน
จึงวิมุตติหลุดกล้ำ

ต่อกรรม
แน่นั้น
คณฺยัง นักเล
คาดไว้นับบรรพ์
จอมอารย
ยิ่งล้ำ
เที่ยงจิตต์ เทียวเล
เกตุศสันตุนย์สกล

๔. วิมสา

บุทคลยังประโยชน์ให้
ด้วยสอดส่องพิจารณา
ใคร่ครวญถี่ถ้วนจง
เรียก วิมสา, รัง
จงเพิ่มพูนพินิจให้
คาดเหตุคะเนผล
พิจารณาวิจารณ์สนธิ
กิจที่กอบนนั้นใกล้
วิมสา รอบรู้
เป็นหลักข่งในการ
ให้บรรลุปิริชฌาน
ให้ กิจอาจูลเรอ

เสร็จประสงค
เจตตั้ง
แบบอย่าง ดั้นา
รุดให้ไพบุลย์
เห็นกล
เผด็จได้
สวนสอบ
เกล้าข้างเสอมชา
วิจารณ์
กิจเกอ
ที่รุ่ง เรืองเล
เวตร้างห่างกษัย

เพ็ญไพศามาสแม่น	ดี
สมเด็จพระน	นาถเจ้า
ประสูติ, ตรัสรู้	สัมโพธิญาณ
อีกเสด็จนิพพาน, เរ้า	เร่งให้ใจหวาน
เชยชวนสมาชิกถ้วน	ไทยเชย
น้อมมนัสปรีดิ์เปรม	เข้ยมแปล
ระลึกพุทธคุณ, เอม	เอิบอ้อม—
เจริญอิทธิบาทแล	เลิศล้ำเลอผล ข—

อุบลวรรณ

๑ ขยันทแก่ แลหลัง กังกลขชาติ	ข้อประหลาด เหลือเห็น ก็เป็นได้
ข้างคั่น เลวลง แม้ใจ	เทียบกันใช้ เข้าวักลย เป็นคุณเอย ๖
	พระศรี นพนธิ

ลามะอวตาร

ของ

พระธนะแพทย์

ใน แคว้น โกริยามา และ ค่ายลโกลี เคียง
ประชาชน เคย ประพฤติ อย่างน่าขบขัน โทษร้าย
ทารุณมาก กล่าวคือ นิยมการรักลูก หรือ
การทำให้ทารกในครรภ์ของแท้ง ตลอดจน
การบีบคอ ลูกคนใด ให้ ทารก ทิ้งพลอด หายใจ
ไม่ออกตาย การโทรมร้ายเช่นนั้น ประพฤติกัน
เกือบเป็นธรรมเนียมมานาน จนถึงคริสต์ศก
๑๘๗๑ มิงคโย, ภิกษุ ญีปนรพหนึ่ง ทราบ
เรื่องเขา จึงเริ่มเปลี่ยนนิสัยชาวแคว้นนั้น
ทรงนควายไ้เมศตาการุณา เป็นที่ทึ่ง การที่
ประชาชนกระทำไปในทาง ที่เห็นผิดเป็นชอบ ก็
เนื่องมาจากความอวดดี ขบขัน ในการที่จะดำรง
ชีวิตอยู่ต่อไปเท่านั้น ท่าน มิงคโย คิดว่า ถ้าให้
ชาวชนได้มีทางทำมาหากินดีขึ้น การประพฤติก
เลวทรามเช่นนั้น ก็จักเสื่อมหายคามไปเอง แต่
จะดำเนินการอย่างไร ท่านภิกษุเอง ก็หาผลาก
พอที่จะคิดได้ ไม่ แต่ทว่าเจ็ดกษัตริย์ยังคงหวังอยู่
มิว่าวว่า เรายอมสละทุกสิ่งทุกอย่าง ยกเข้า

การทารุณ ร้ายกาจนี้ให้ค้นต่อไป มิงคโย
ยอมใช้เสื่อสาเกา ๆ นุ่งห่ม อดโรที่ชาวบ้าน
นำมาถวาย ก็ยอมสละแบ่งให้ผู้ยากจน ตน
เอง ยอมรับประทาน อย่างที่เรียกว่า พอประทัง
ชีวิตไปเท่านั้น.

วันหนึ่ง เป็นวันธรรมสวนะ มิงคโย ได้
เทศน์เรื่องความประพฤติกุศล ทารุณนั้น และ
กล่าวว่า การที่นิยมกระทำกันอยู่เป็นสังห
ร้ายมาก ขาปนิกหนา ถ้าเหลือพอแม่ทารก
ที่ไม่สามารถจะเลี้ยงดูทารกด้วยตนเองได้ ก็
ขอให้น่าไปทั่วเกิด ท่านภิกษุ พยายามให้
เห็นกรรมให้เห็นชัด ทยทวนจนกระทั่งกระแส
เสียงสั่น และอดกลั้นนาคาไม่ได้ ขรรคาคู่ทพ
ก็เลยพลอยนาคาพราก รุกข์สั่นถึงขยับ ที่
ได้ประพฤติกินมาแต่บัดนั้น.

ต่อมาประมาณสี่เดือน กรรมกรผู้หนึ่ง
นายครไปยั้งวัด ขอให้ทักขณเสียงไว้ เพราะแม่
ของเขากลาย ตัวเอง ไม่สามารถจะเลี้ยงดูได้

พรรณนะแพทย

พฤษภา

ภิกขุรูปหนึ่ง ทราบเรื่อง ก็ขึ้นเสียงเซ็ก ส่งสอนไว้ ให้ทำบุญ ๓๐๐ มา กระทำตาม
 ๓๐๐ คนงานไม่ยอมรับทราบไว้ พอภิกขุ
 ยิงคโย ก็ขึ้น ก็ทรงมายังที่เค็ก พลังว่า “ก็
 แล้ว ทั้งมันไว้กับเราเด็ก เราจะไม่เลยกเอง
 เมื่อท่านมพอจะเลยกมันได้ ก็มารับเอาไป
 หรือเมื่อมันโคชน พอจะใช้ แรงมันได้ จะมา
 รับมันไปก็เชิญ ไม่ต้องห่วง ”

นั้นนัว่าเริ่มเรื่อง การ ทารกบบริบาลแท้ แท้
 นั้นมา จำนวนเด็ก ที่นำไปฝากวัด ก็ทวชน มาก
 ขน จนดังจากท้องมพลียงคอยช่วย และหนัก
 เข้า ดังแก่จากท้อง คำเนรการ เช่นระเหยย.

เมื่อเด็กโค สมควร พอรับการ เล่าเรียนได้
 ก็โคเล่าเรียน พออายุถึง ๗ ขวบ ๘ ขวบ ก็
 พอช่วยเหลือในการเช็กกลางทุ่งหมได้ เวลา
 ใช้เจีย ยิงคโย ก็รักษาพยาบาล ด้วยตนเอง คุ
 ลุกของตน

ในจำนวนเด็ก ๓๐๐ คน ที่ภิกขุ ยิงคโย
 เลี้ยงขึ้นมา รว ๘๐ คน โคช่วยในศาสนา
 นอกนั้น มีอาชีพ เช่นชาวนา พ่อค้า และ
 ข้าราชการ ส่วนเด็กหญิงโคชน ก็มีเข้าเรือน

ไปตามภูมิจาน.

มีผู้แนะนำให้ภิกขุ ยิงคโย รายงาน การที่โค
 กระทำไปยังรัฐบาล เพื่อโคความดีความชอบ
 แก่ท่าน ภิกขุกล่าวว่า “พระพุทธรูปทรง อยู่เสมอ.

ส่งสอนไว้ ให้ทำบุญ ๓๐๐ มา กระทำตาม
 พระพุทธรูปทรง ไม่โคกระทำให้เพื่อหาชื่อเสียง ”
 ใน โอกาสที่ สมเด็จพระราชาธิราช โมชิ
 เสกประพาส ภาคอุดร แห่งประเทศญูนัน
 กิตติศัพท์เรื่อง ภิกขุ ยิงคโย โคทรงทราบถึง
 พระกรรม จึงไปบอกเล่า ให้เจ้า อโศ
 เสนาบดี มหาโกไทย นำด้วยเงิน ๓ ด้วยไปถวาย
 ยิงคโย และให้แนะให้ ยิงคโย ย่นคำร้องไป
 ยิงรัฐบาล เพื่อได้รับเงินช่วยยารุงในการกศล
 นั้น เป็นพิเศษ ท่าน ภิกขุ ยิงคโย ขอบพระทัย
 เจ้า อโศ พลังตอบว่า การที่โคกระทำให้เป็น
 กระทำไปตามกำลังของตน ที่ทำได้ และไม่
 ปรารณาารับความช่วยเหลือของรัฐบาล.

เจ้าสาร เคยถูกชะโมยย่อย ๆ พระในวั
 ก็ปรึกษากัน ถึงพระคอบคักกับผู้รับ ยิงคโย
 ทราบเข้า ก็ห้าม และว่า “ชะโมย มันต้อง
 อัดคักขึ้นแค่น ควรส่งสารมัน หากว่าพระบิ
 มันได้ ฉันก็จะขอให้ท่านเข้าแก้มัน ไหน ๆ
 ก็จะต้อง ขริจากเข้า เป็นทานอยู่แล้ว ข่วยการ
 ที่ระคิกคอบจับกุมมัน ”

ภิกขุ ยิงคโย ผู้เดิมไปด้วยกรรมเมตตา
 นี้ ถึงแก่กรรมภาพ รว ๓๕ ข มาแล้วเอง
 แต่ชาวชนในแดนนั้น ยังไม่ลืม และยังนถถึง

กุมภไสส

ของ

ฉ. ล. พิชัยญาติ

สุรางคนางค์

๑ กฤษดาณูชลี
เมฆอรรณวกฤษฐ
ให้แย้มยลธรรม

กรกรายพระศรี
ประสิทธิ์สาสน์สาร

สรวเพชญ์เพ็ญญาณ
สอนสัตว์เสื่อมมฤณ

๒ ประณตพจนพัทธ
เอกประทีปรัตน์
สัวโมกข์มรรคผล

ผ่องแผ้วพิสุทธิ
ส่องสัตว์โมหันธ์

ประเสริฐเลิศครัน
ให้สยสรวรค์

๓ ขวลิกรกราน
ประเสริฐพิสุทธิ
จวบเจอนพพาน

กรวยสงฆ์องค์อารย
ศิษย์พระภคพล

สี่ยุคบุคคล
เพ่งชกจริตงาน

๔ นบเทพทกวงศ์
มนม้นแมกทา
วิคิตีภาคเพียรเล็ง

นบพรหมทกพงศ์
กรรณากล้าหาญ

เสริมสรวนัยกัมมาร
รักษ์โลกเวรรว

๕ ประณตยทรตัน
แก่นเกษคำเกิง
กฤษดาภินิหาร

จอมเจษฎ์กษัตริย์
เริงอรินทร์เกรง

เกริกกฤติเขวง
สรวสร้างปางเพรง

ฉ. ถ. พิชัยญาติ

พฤษภ

๑ ไหว้คุณบิดา	มารกาสาทร	อุปัชฌาย์อาจารย์
เล่าผู้เพียบคุณ	อุบลสาธารณ์	เชียรท่านบรรหาร
บุรพการี		

๑ สรวมนชัรตนา	สรวมนฤทธิเทพา	สรวนเกษมภัก
สรวมนคุณครุ่นทรง	คุณจงปรางค์	กิ่งเกล้าเกษ
กางกั้นกันภัย		

๑ จักขอสาธก	เรื่อง กุมภไสสก	เมื่พบทศสมัย
“รู้รักษาทน	ปรอศพนพาลภัย	สยสขพิสัย
เพราะทวยชัณญญา”		

๑ มาเริ่มแถลง	วิวิธสำแดง	แรงกภาพยา
เพื่อชานอ่านจำ	ยารุขปรัชชา	“รู้ไว้ไว้ว่า
ใส่ข่าแยกทาม”		

๑ สัทธมัตถ	สิ่งประสงคังค	กัมมโนประดาม
อุปสรรคยชา	อย่ามาว่าวาม	คุณรัตนสาม
ล้ำเสริมตัวสั		

๑ ปางหลักรั้งสมเก้	พระสรวเพ็ชฌุจอมโมฬี
เสกัมาณโลกมี	พระทัยหุนาด้วยการณ
	ให้เห็นชัดเชิงองยาปญญ

๑ สันญจรสังสณสัค	กมลชนให้กลลธรรม
เผยแผ่มรรคผลทน	โอ้สะอาทสะอ้านควัน
	พระสังถวันนำควรรชม

๑ ครึ่งนั้นมิกฤทาศัน
กว้างใหญ่ไพศาลสรร-

รำบ

๑ กาลหนงถึงพิบัติ เนื่องอนัตตนาสังสาร เคนยันคาลอหิวาต์ นำสยบยั้งนัก
มาประรักษะพะพาน ในย่านย่านเศรษฐี เกิดกลืนแสนเชื่อง ใครได้เห็นสยบ ใครได้
พยแสง แรกแมลงต่ำงพวรรณ มวลแมลงวันว่าว่อน เริงร่าร้อนหล่นลง กันแก้วปลิง
ชีวาคม คายเกล็ดจนกลากทั่วสถาน ค่อมาพาลพวงหนู เวนตามรุตามรก วังฉันท
แผ่นแผ่ส่ว กันแก้ว ๆ ชักคาย คุมากมายเต็มเรือน หมู่มั่วเขื่อนอ้อมอก แผ่นโศน
ผกักกีน หมาแมวคนปากหงัย เกี้ยวคอยพยม้วยมอก โรคคามคอดคัสต์วโโต มวล
ม้าโคกระบือ เสียงโห่โห่เอื้อเอื้อ แล่นทะลึ่งไปมา สันชีวาลมพยับ คายเข่นคยเต็ม
สถาน โรคค้อยคดลานถึงคน ต่าง ๆ คนหญิงชาย หวากไววายวาวขวางครวญ คัพพั
โทยทลยเอือกเย็น พอใครเข่นขันยับ ต่างชักหงัยแบหลา สันชีวาลมพยับ ที่เหลือหลง
แหวกฝ่า แหวกหลังคาหนีไป จนให้ไกลสลุเซตต์ นำสังเวชอนาถ คฤหาสน์เศรษฐี
เกิดกลืนค่นค่น เขาเสื่อมสุสานแม่น หม่นว้าใจไหว หน่นนา ฯ

ฉบง

๑ สุกท้ายโรคร้ายลามไป	อุบัตินใน	กายท่านเศรษฐีทั้งสอง
๑ อาการร่านอุทูล่าพอง	เศรษฐีทั้งสอง	ชีวกเพียงปลิดจากจร
๑ รั้นไม่พินภัยมรณ	ทั้งกายทนายอน	อนาถอยู่เหินเคียงคน
๑ ล้มคาตาเต็มอัสสุชล	อวยเขยเขยบน	หน้าเพ่งเล็งแลลกรัก
๑ ค่อย ๆ คอมนมอมหนัก	ลุบหลังลกรัก	ลุบแล้วลุบเล่าเยามิช
๑ เผยพ่นแผ่วพรางครางซื่อ	ว่าลูกเอ๋ยอช	ชอเจ้าเฝ้ารักเราสอง
๑ ความคายหมายแนบท้าย	อย่างไรเราสอง	คงมอดไยโรคชีว
๑ พ่อแม่แก่เฒ่าเต็มที	มาครวว่าชีว	ยังมีก่แม่นเหมอินคาย
๑ โรคหน่นากลัวใจหาย	เย็นแล้วฤาหมาย	กลับไคเย็นคนค่นค

- ๑ ลูกเอ๋ยเคยเข้าไ้ม
- ๑ ทรพยสสยโกฏีประมาณ
- ๑ เจ้าไปให้พันโรคระยำ
- ๑ ขยายหัวเราเลยลูกน้อย
- ๑ เราลาลูกแก้วกลอยใจ
- ๑ พร่ำสอนวอนสั่งโคก
- ๑ ส่วน กุ่มกโมสลก มา-
- ๑ เนตรสองนงน้าตาอัน
- ๑ ขอบท่าแม่พ่อพากสง
- ๑ ร้องว่าพร่ำพอกกกาล
- ๑ ลูกนสัททระหา
- ๑ ไร่เอ๋ยเคยกันกันภัย
- ๑ พร่ำพรอชกอกเท้าหัว
- ๑ ส่องท่าแม่ศรีขวัญสู่สะท้อน
- ๑ แข็งขันผ่นใจเรา
- ๑ ไร่ไปโคลกลาย่าพัก
- ๑ ฝ่าย กุ่มกโมสลก หา-
- ๑ ลูกขอขมาอย่ามี
- ๑ หมอขบขบกลางก่งน
- ๑ จักใส่ยามใหญ่พอก
- ๑ ห้วน ๆ หันแหวกฝ่าใน
- ๑ วิโยคโคกคัลยภัลลแก่
- ๑ แข็งขันผ่นจิตดำใจ
- ๑ เกรียว ๆ เหลียว ๆ ไปมา

- ๑ ไร่แหวกฝ่าใน
- ๑ เราผ่นยืนสถาน
- ๑ แล้วกลับมาน่า
- ๑ เชื้อเด็กยชคสร้อย
- ๑ ล่วงล้วยไป
- ๑ โคกคัลยพันหัว
- ๑ ฌพน้อยโสภา
- ๑ ไหลหลังดั่งวัน-
- ๑ เห็นเกล้าศรีว่าสง-
- ๑ โอโอ โอมา-
- ๑ ฟันักพักพา
- ๑ แท้ไหนแท้ไร
- ๑ โคกเกล้าโคก
- ๑ ใจเย็นจักกร
- ๑ เจ้าอย่ามีอา-
- ๑ เส้าส่งสำนิก
- ๑ คุรผ่นใจลา
- ๑ เวรภัยกระล
- ๑ ไร่เร่งจักสร้อย
- ๑ ทาวขาวาวรี
- ๑ โผ่นผ่นลงไป
- ๑ เรือนนเทแล
- ๑ ผิ่นหน้าเจ้าไพร
- ๑ วนสัทสลายตา

- ๑ คั่นคนให้พมพาล
- ๑ หลงบ้านนั้นนั่งงำ
- ๑ ทรพยนั้นขึ้นไว้ ใช้สร้อย
- ๑ ไปเด็กวัยไปไว ๆ
- ๑ อยู่ในเขตคั่นคว้นแค้นผี
- ๑ เนตรสองนงน้าตา
- ๑ สะอึกสะอื้นคน
- ๑ ทศท้าวระทวยวงยง
- ๑ สำนึกสูกักสังสาร
- ๑ ทารักลูกรักบิดา
- ๑ เมื่อพรากจากพ่อแม่ไป
- ๑ ลูกไหนจักหน่ายแห่งหน
- ๑ บั้มใจระชาครอนรอน
- ๑ รากว่างเพราวักรักยา
- ๑ ลัยรักเราเลยลูกรัก
- ๑ พมพแล้วให้กลัยมา
- ๑ บิดามารกาสองศรี
- ๑ กระลำนวิชาชกัก
- ๑ สิ่งของตามได้ตามมี
- ๑ ถัดถัดกมมของภัย
- ๑ กานดินแล้วผ่นหลังแล
- ๑ แค้นระร้างห่างไกล
- ๑ พลันเหลียวมาเล็งเคหา
- ๑ โคกกาเคียวไปในอรัญ ๖

ธานี

- ๑ เมื่อ กุมภ โสมสก
สันกาลนานหลายวัน
- ๑ เทนอยอ่อนอ่อนอาศัย
หายเหนอยเมื่อยกายา
- ๑ ยามเพลินพลันเสื่อมทุกข์
หวนนึกตรึกที่ไร
- ๑ ร้องรำพราเพื่อพอก
เจ้าประคุณทนต์เกษยา
- ๑ เขตบ้านป่าช้า
โคกนักสูดรักถ่อน
- ๑ ทุกข์คนทนระทม
ทวนหวากสัตว์สิงห์ใน
- ๑ แข็งขันกลืนโคก
เลาะลึกทักทวงกร
- ๑ พลันถึงซึ่งเชิงผา
มุงคาคากคะเน
- ๑ คอขรภักทักทางรก
เล็งแลคณทักไกล
- ๑ พ้อบ้านผ่านชะว
- เก็ก ๆ เล็ก ๆ ชน
- ๑ โสมสก หยกยอภาย
ชายชะวาทัวคาเล้ง

เคียวเวียนวกในไพรสณฑ์
ความโคกคล้ายค้อยเลื่อมชา
คามพุ่มไม้พะเพิงผา
ก็โคลคลาเคียวต่อไป
หายเพลินชุกคึกใจไหว
นั่งร้องไห้พายนาคา
มือกอดคอกเฝ้าบ้านหา
บ้านหนนาระนั่งนอน
ห้องเคหาเช่นเชิงกระดอน
ศรีคล้ายโคกเลียบสิ่งใจ
ทุกข์จิกกัดลมทุกข์กระไร
ไพรพฤกษ์กว้างระรังความ
ค้อมเคียวมาน่าสังสาร
ข้ามห้วยธารคันโซเซ
เห็นหลังคาประังเค
คงมีคนสิงอาศัย
อ้อมเวียนวกตรงเข้าไป
เห็นชาวไร่มีหลายคน
คหน้าคาพิการกล
วนวังเคียวเพลินตามเพลง
จิกกัดไม่วายหวากทวนเกรง
เพ่งพิศแซกแปลกปลอมมา

พ. ศ. ๒๔๗๓

กุ่มกโมสก

๑ ใครทราวยเฒ่าถามได้
ข้อเรียงเสียงไรนา

๑ ส่วน กุ่มกโมสก
แล้วแถลงแจงเรื่องไป

๑ ชายชราสคยด้อย
โถมเล้าเอาเด็กหลาน

๑ หลานจงอยู่กับตา
ผ่อนกายให้สุข

๑ ช่วยเราเผ่าเผ่งพัก
ทกระกำแสนลำเค็ญ

๑ ฝ่าย กุ่มกโมสก
กรายเท้าเฒ่าชรา

๑ ช่วยกอบกิจการงาน
เหล้าเต็กเล็กทั้งหลาย

๑ เกยผักทักพินหา
คัมแกงแต่งครุขครัน

๑ ผู้เฒ่าเผ่าชอยจิตต์
รักจริงยิ่งหลานชาย

สุรางคนางค์

๑ เมื่อ กุ่มกโมสก
ค่อยสุขสำราญ

หุงหาอาหาร

มาแต่ไหนเจ้าหนูหวา

มาหาท้าวกระไร

ค่อยขอยกมือขึ้นไหว

ตั้งแต่ต้นจนสุดกาล

น้ำตาย้อยแสนสงสาร

หลานวัยทักขแต่ยเป็นผี

จะนำพาทั้งตาย

หันทุกชั่ว อนุเคราะห์เป็น

ฟางพันฝักช่วยขนเงิน

อย่าครุ่นคิดเล่ห์หลานยา

สิ้นหนกอกปลื้มปรีดา

ผ่อนพักพาพึ่งอาศัย

ไม่เกียจคร้านไม่คดขาย

สุขสยายไปตามกัน

อุปถัมภ์ทุกวี่วัน

จักแรงสรวไม่ครันกาย

เพราะการกิจเขาชวนชวน

ทั้งสังสารกำพร้ามา

อยู่ในไพรวก

เบิกบานวิญญา

วิมเชิงภษา

ช่วยเฒ่าชรา

ฉ. ล. พิชัยญาติ.

พฤษภ

๑ สัมผัสกาลผ่านมา กลัษทวนระลึก แต่เก็กเล็กเขี้ยว	สืบสองพรรษา นกกถึงสถาน	ตามกำหนดกาล ฉันทสราญ
๑ ทั้งพลไทยหา นึ่งน้ำตากก ถามเข้าหาความ	บิคามารดา กอกอกชยเซา	วิญญาหงอยเหงา จนท่านผู้เฒ่า
๑ จึ่งเผยความใน หลานเฝ้าเฝ้าจิตต์ แสนเกษมเปรมปรกติ	จิตต์ไปโดยไว ทวนคิกถึงยาม	มิไค้หยายหยาม อยู่ยังเขตคักคาม
๑ พลิกพรากฉิ่นมา สินทวิพิศดุลงฆาร มากพันประมาณ	บิคามารดา พาลยัยอัยปรี	มอคมัยชั่ว กรรมชอของหลานมี
๑ หลานอยู่ในย่า ท่านตากการด หลานแทเทยงธรรม	กัยก้วยท่านดา มีคุดแก่หลาน	มาช้านมนาน รักข้าเปรีชยาน
๑ หลานนใจ เพราะหลายแล้ว แต่เก็กเล็กมา	จักลาตาไป หลานแคลวทอน	เยยมเยอนยานบรรพ เคยสุชทุทวัน
๑ ผู้เฒ่าฟังความ อาลัยหลานรัก โมทย์มาท้วยกัน	จิตต์ใจววยหวาม หนักจิตคั่นกหนา	ทวนทวากวิญญา เคยเกษมเปรมปรา
๑ ผู้เฒ่าครองช้อ หลานมีคุดา จำพรากจากไป	ทาสหามหรือ แก่ทอนันต์	ไซ้ทางเทยงธรรม กรรมแล้วหลานขวัญ

๑ แล้วให้เตรียมการ เข้าคุกเข้าทาก ตามไต่ถามมี	สะเปียงอาหาร หลายหลากเตรียมไว้	เครื่องผ่านย่านไกล บรรจุน้ำ
๑ ฝ่ายนายโฆส เที่ยวลาเพื่อนบ้าน กลับบ้านคาพลัน	หวนหวนพรนออก แถบย่านพงพี	อีกอกเต็มที แล้ววลี
๑ กราบเท้าท่านศา ทางเป็นสุข กันไปไกลคำ	แล้วขอขมา อย่าทุกข์ขบขัน	พราห์เพื่อรำพัน หลานรักรักกัน
๑ แล้วหิวยามใหญ่ มุ่งหน้าเข้าไพร มาส่งท้าย	ขึ้นพาคบนไถ่ หัวใจโรยรา	ควยไต่คำครา ชาวชนคนยา
๑ เกิดลักทักยา ล่องล่เซตต์แคว้น คุกหาคันของคณ	ข้ามละหารธารท่า ราชคฤห์บุรี	มาหลายวาท มุ่งประสงค์ตรงที่
๑ ถิ่นฐานฉนฉก นักถึงนชิ คันชุกคัยุก	ชาวชนเชอชก มีหลายคำบด	ฉกฉกแปลกปน พอลับทาคณ
๑ เห็นยังอยู่ รักกลบขบขบ แก่ผู้โมหา	ทุกแห่งห้อมมี ค้อยครกนก	พิบัติคักร ทวีพิบัติคักร
๑ หากชุกขันไช หนึ่งหาเป็นโจร ปล้นทรัพย์แผ่นดิน	ชาวชนสังคัย ปล้นทรัพย์เขามา	ใส่โทษนักหนา อนึ่งรักมกหา

ฉ. ล. พิชัยญาติ

พฤษภา

๑ มาคร ^๕ เราแดง ใครเล่า ^๕ เขา ^๕ เชื้อ มัน ^๕ แม่ ^๕ มัน ^๕ ภัย	จง ^๕ รัก ^๕ แครง ^๕ แรง พาล ^๕ เพอ ^๕ แผล ^๕ ฉิน	แสด ^๕ ง ^๕ เร ^๕ อง ^๕ ท ^๕ ร ^๕ พ ^๕ ย ^๕ สิน ท ^๕ ร ^๕ พ ^๕ ย ^๕ ผ ^๕ ง ^๕ ย ^๕ ง ^๕ ก ^๕ ิน
๑ ช ^๕ ย ^๕ า ^๕ กร ^๕ น ^๕ เ ^๕ ล ^๕ ย เ ^๕ น ^๕ กร ^๕ ม ^๕ กร ^๕ ช ^๕ ย ^๕ เ ^๕ ล ^๕ ย ^๕ ฮ ^๕ า ^๕ ท ^๕ มา	เว ^๕ า ^๕ ระ ^๕ เช ^๕ อ ^๕ น ^๕ ค ^๕ ย ผ ^๕ อ ^๕ น ^๕ ใ ^๕ ห ^๕ เ ^๕ า ^๕ ใ ^๕	เ ^๕ น ^๕ น ^๕ ไ ^๕ ฉ ^๕ น ผ ^๕ อ ^๕ น ^๕ ท ^๕ ร ^๕ พ ^๕ ย ^๕ สิน ^๕ ใ ^๕ ห ^๕
๑ ค ^๕ ิ ^๕ ก ^๕ แล ^๕ ว ^๕ เท ^๕ ย ^๕ ว ^๕ ด ^๕ า ^๕ ม ไ ^๕ ว ^๕ ก ^๕ ย ^๕ ก ^๕ ิ ^๕ ก ^๕ า ^๕ ร ^๕ ร ^๕ ย ^๕ จ ^๕ ำ ^๕ ร ^๕ ัก ^๕ ท ^๕ ำ	ว ^๕ ำ ^๕ ท ^๕ ก ^๕ เช ^๕ ต ^๕ ค ^๕ ำ ^๕ ม ท ^๕ ว ^๕ ส ^๕ ด ^๕ า ^๕ น ^๕ ค ^๕ เ ^๕ ท ^๕ า	ค ^๕ อ ^๕ ง ^๕ ป ^๕ ระ ^๕ ส ^๕ ง ^๕ ค ^๕ ำ ^๕ ว ^๕ า ^๕ น ^๕ า ท ^๕ ู ^๕ ช ^๕ อ ^๕ า ^๕ ส ^๕ า
๑ พ ^๕ ว ^๕ ก ^๕ ท ^๕ น ^๕ ง ^๕ จ ^๕ ำ ^๕ ท ^๕ น ^๕ ำ ^๕ ท ^๕ ข ^๕ อง ^๕ เจ ^๕ ำ ย ^๕ ล ^๕ ใ ^๕ ห ^๕ ี ^๕ ท ^๕ น ^๕ พ ^๕ ล ^๕ น ^๕	ส ^๕ เ ^๕ ำ ^๕ อ ^๕ า ^๕ ส ^๕ า เ ^๕ ำ ^๕ ว ^๕ ร ^๕ ุ ^๕ ส ^๕ ำ ^๕	ข ^๕ ำ ^๕ ม ^๕ ง ^๕ ำ ^๕ น ^๕ ำ ^๕ ท ^๕ ำ ป ^๕ ล ^๕ ุ ^๕ ก ^๕ ค ^๕ น ^๕ ท ^๕ ุ ^๕ ก ^๕ ท ^๕ ำ
๑ ว ^๕ ำ ^๕ พ ^๕ อ ^๕ ท ^๕ ัง ^๕ ห ^๕ ล ^๕ ย ป ^๕ ล ^๕ ก ^๕ เ ^๕ ล ^๕ ำ ^๕ น ^๕ ำ ^๕ ว ^๕ ใ ^๕ ห ^๕ ี ^๕ ท ^๕ น ^๕ ท ^๕ ว ^๕ ง ^๕ ท ^๕ ี	เ ^๕ ว ^๕ ร ^๕ ุ ^๕ ก ^๕ เ ^๕ ก ^๕ ิ ^๕ น ^๕ า ^๕ ย ม ^๕ ำ ^๕ ก ^๕ ม ^๕ ร ^๕ ัก ^๕ ส ^๕ ร ^๕ ว ^๕	จ ^๕ ำ ^๕ ย ^๕ ไ ^๕ ค ^๕ เ ^๕ ว ^๕ เ ^๕ ย ^๕ น ^๕ ก ^๕ ัน อ ^๕ า ^๕ ท ^๕ า ^๕ ร ^๕ ส ^๕ ำ ^๕ ค ^๕ ัญ ^๕
๑ ไ ^๕ ม ^๕ ส ^๕ ก ^๕ ร ^๕ ย ^๕ ค ^๕ ำ น ^๕ ำ ^๕ ย ^๕ จ ^๕ ำ ^๕ เ ^๕ ร ^๕ ม ^๕ ไ ^๕ ร ^๕ ง ^๕ อ ^๕ ย ^๕ อ ^๕ ำ ^๕ ค ^๕ ิ ^๕ ย ^๕	ว ^๕ ำ ^๕ ฉ ^๕ ิน ^๕ จ ^๕ ัน ^๕ ท ^๕ ำ ป ^๕ ว ^๕ ำ ^๕ ค ^๕ ิ ^๕ ย ^๕ ไ ^๕ ค ^๕ ิ ^๕ ย ^๕	ใ ^๕ ห ^๕ ี ^๕ น ^๕ ำ ^๕ ย ^๕ อ ^๕ ย ^๕ ำ ^๕ ง ^๕ ค ^๕ ิ ^๕ เ ^๕ ว ^๕ เ ^๕ อ ^๕ น ^๕ น ^๕ ำ ^๕ ท ^๕ ัน ^๕ ม ^๕ ิ
๑ ไ ^๕ ม ^๕ ส ^๕ ก ^๕ เ ^๕ า ^๕ ว ^๕ ิ ^๕ ค ^๕ ท ^๕ ค ^๕ ว ^๕ ย ^๕ ำ ^๕ ม ^๕ ล ^๕ ะ ^๕ ว ^๕ ำ ย ^๕ ัก ^๕ ก ^๕ ว ^๕ ำ ^๕ ร ^๕ ัก ^๕ ท ^๕ ำ	เพ ^๕ ว ^๕ ะ ^๕ ส ^๕ ม ^๕ ท ^๕ ัก ^๕ ค ^๕ ิ ^๕ ไ ^๕ ค ^๕ ล ^๕ ค ^๕ ล ^๕ ำ ^๕ เ ^๕ ำ ^๕ ใ ^๕ น ^๕	ช ^๕ ัน ^๕ เ ^๕ ก ^๕ ิ ^๕ ก ^๕ ระ ^๕ ว ^๕ เ ^๕ เ ^๕ ว ^๕ เ ^๕ อ ^๕ น ^๕ น ^๕ ำ ^๕ ท ^๕ ัน ^๕ ไ ^๕ ค ^๕
๑ ค ^๕ อ ^๕ ย ^๕ อ ^๕ ย ^๕ เ ^๕ น ^๕ ส ^๕ ข ^๕ เ ^๕ น ^๕ เ ^๕ ล ^๕ ย ^๕ ร ^๕ ำ ^๕ ง ^๕ ำ ^๕ ก ^๕ ำ ^๕ ก ^๕ ว ^๕ ย ^๕ ย ^๕ ั ^๕ ญ ^๕ า ^๕ ต ^๕ น	เ ^๕ ส ^๕ เ ^๕ ม ^๕ ค ^๕ ล ^๕ ำ ^๕ ย ^๕ ห ^๕ ำ ^๕ ย ^๕ ท ^๕ ก ^๕ ข ^๕ ห ^๕ ม ^๕ ำ ^๕ ย ^๕ เ ^๕ ล ^๕ ย ^๕ ง ^๕ ก ^๕ อง ^๕ ก ^๕ ร ^๕ ร ^๕ ม	ค ^๕ ัง ^๕ ท ^๕ ัน ^๕ ำ ^๕ ห ^๕ ำ ^๕ ย ^๕ ำ ^๕ ร ^๕ ำ ^๕ ย ^๕ จ ^๕ ัน ^๕ ว ^๕ ัน ^๕ ท ^๕ ำ

๑ รุ่งเช้าเฝ้าปลูก	คนงานพลานุก	ทุกผู้ทุกคน
เสี่ยงก้องกังวาน	สะพานหิน	คนหมกทุกคน
กอบกิตามมี	ฯ	

อนัน

๑ คราน้องคัสเมเก้	พระเจ้าพิมพิสารศรี
เกลิงรัชชฌณัฐ	ราชกฤห์มหานคร
๑ พระองค์ทรงโอบเอื้อ	ทรงแผ่แผ่ประชากร
หลากเหล่าชาวนาคร	กระฉ่อนกันสรรเสริญ
๑ ปราชญ์เปื้องโปรงปรีชา	พระขัณญาเฉลิมวเรณู
พระเกษประทุงเหิร	ระเห่ไถ ในเวหา
๑ ทรงคุณพิเศยสุก	ล้ำมณูย์ในโลกา
ชัยทราบดีพิทภาษา	เป็นสรรพระวัญญ
๑ เสี่ยงสักร์ส่งภาษา	เสี่ยงนราทุกหมวกหมู่
ยากจนคนกฏ	สัจย์รู้รวดเร็วพลัน
๑ วันหนึ่งประชัน	สพร้งนางก้านลั่น
เลิกโถมวิไลวรรณ	วิยเทพอัยรงาม
๑ ล้อมข้าเรอพระภอร	เรียงสลอนเป็นหลั่นหลาม
การควาล้อมเกือนยาม	วิคิภาคคึกคานัก
๑ พระองค์ทรงสัคย	สุรคัพทักังวานหวาน
เป็นเสี่ยงคนทำการ	คือเสี่ยง กุ่มกโฆลก
๑ ท้าวแน่กระหนกใน	คำรัสไปไม่เวียนวน
“เสี่ยงนี้ใช้ลามก	เป็นเสี่ยงทรพณ์มหาศาล”

๑ สกยศัพท์ครวไร
ฝ่ายหญิงยืนอยู่จน
๑ ยินศัพท์พระราชา
นางคึกพิศว
๑ พระองค์พระทรงภพ
คำรัสตัสแน่นอน
๑ จำสอยจำสียกุ
พระองค์พระทรงชัย
๑ นางแอชออกมาออก
เผาล้อมอยู่พร้อมกัน
๑ จารุยุรชัย
เสาะสียเจ้าของเลี้ยง
๑ แล้วยริมาเล่าไข
ทกนไคยลพิง
๑ ทูรพลคนกำพร้า
วัยจางประชาชน
๑ นางนักษณมรร
ทูลองค์พระทรงธรรม
๑ พระองค์ทรงเชื่อนเคย
ครันครันทักขอมา
๑ นางนักษณมณินท
ใคร่แรงใจไม่แกล้งเคย
๑ สืบสวนสนทลายครว
ส่วนองค์พระทรงชัย

คำรัสไปแทบทุกกาล
เป็นสนมสนิของค
อุทานมาอย่างตรง ๆ
คงมีเหตุให้สังหรณ์
ผู้เลศลยกว่านิกร
ไม่คำรัสตรัสเหลวไหล
ให้รู้สังทจริงใจ
เสกซ์ชนข้างในพลัน
กระซิบขอกยรณอื่น
ให้ไปสียเจ้าของเลี้ยง
คำนับแล้วแคล้วจากเวียง
ก็สยสมอารมณ์หวัง
แก่นางในประคุดทั้ง
เป็นความจริงเขาซากจน
ญาติกาไม่เห็นหน
ชะลอชีพไปวัน ๆ
กะทู้ความที่สำคัญ
แก่สิ่งสยทสยมา
มีฝ่ายเผยพระวรา
คำรัสซ้ำอยู่ตามเคย
ให้มัจจกไม่เสยบ
วิยสวนสียทุกคราวไป
เขากว่าคนเชื่อนใจ
เคยแนไม่แปรแปลง

พ. ศ. ๒๔๗๓

กุ่มกโฆสก

- ๑ นางในสงครามนัก
ใครรู้ให้แจ้งแจ้ง
- ๑ ว่าข้าแต่ทรงภพ
มอมทรพยสักสัพพ
- ๑ ไปเสียเสาะหลักฐาน
หม่อมฉนกับฉิกา
- ๑ จอมราชฎีประสาธน์ตาม
นารัตน์พิชัยโคยไ
- ๑ ครั้นออกมานอกเมือง
มีคำสารพัน
- ๑ เปลี่ยนแปลงแห่งกายา
ฉนพาศิกากัน
- ๑ ครั้นถึงจึงมีข้า
หลงทางมาหลายคก
- ๑ ชาวบ้านอยู่ย่านนั้น
โน้นเรือนโฆสกไซ
- ๑ เชิญไปปราศัยคุ
เขาไซร์ ไหลสุทร

ไม่ประจักษ์จิตต์กลางแกลง
จึงทูลจอมกษัตริย์พลัน
ผู้เลิศลบลัทธิเทวัน
กระหม่อมฉนจะอาสา
เป็นพะยานพระวาทา
จะออกสำห้สยสงไป
สนมงามว่าตามใจ
พร้อมฉิกาทูลลาพลัน
นางเปลื้องเครืองคยแต่งอัน
ห่อสอกลใส่กองทาบทน
ทำที่ท่าเทียมคนจน
เข้าสู่ถนนนายโฆสก
ทำที่ท่าเทียมเวียงนวก
จนพลบค่ำขออาศัย
พักพิงฉนไม่เต็มใจ
ยังว่างอยู่พอสุนอน
คงไค้อยู่อย่าอวารถ
คงให้ฉนในเคหา ๑

ฉบับ

๑ สองนางพลางวัยฉลลา	ขึ้นยังเคหา	โฆสกฉนพลันทันไค
๑ ย่อยอชหมอยฉนฉนใจ	ถ้าวฉนปราไสย	ค้วยเลศมารยานารี
๑ ว่าข้าแต่พ่อผู้	จิตต์เอืออริย์	ไปรคปลุกปราฉนฉนคครา
๑ สองเราแต่ไค่มรรคา	มีคมนท่สนอยา	ขอพักชายคาอาศัย

ฉ. ล. พิชัยญาติ

พฤษภ

๑ รุ่งเช้าเราสองจักไป	ทางยาศรยังไกล	เกรงภัยในยามราตรี
๑ โหมสกกอกันทันที	แคว่ว่าปราณี	ก็ยอมให้ยังอาศัย
๑ สองนางต่างอ้มเอมใจ	เข้าห้องกันไค	นิทราผาสุกสันคิน
๑ ไกลส่งพลางโหมสกกิน	เฝ้าพลุกคนอื่น	ให้ คั่นกอบกิจตามเคย
๑ สองนางต่างไม่นอนเลย	รีบลุกเร็วเลย	ปรียปรุ่งหงหาอาหาร
๑ วิจิตรประณีตตระการ	เปรี้ยวเค็มเผ็ดหวาน	ปรุ่งปานเปรี้ยวเค็มเครื่องราชา
๑ โหมสกกอบกิจกลับมา	ขึ้นยังเคหา	นกว่าสองราศีโล
๑ พอเห็นพุกแน่นทันไค	“ไฉนว่าจะไป	ยังรอต่อมาจนสาย”
๑ นางในเจ้าเล่ห์เหลือหลาย	คอยว่านสาย	ย้ายเราเงเข้าไคเระ
๑ กั๊วแก่งแก่งไว้อัลลอน	ฟังคำเราอน	พักผ่อนบุญช้ โภชนสำราญ
๑ โหมสกกเขือคำรำคาญ	ถูกนางนงพาล	กะเข้าจึงเข้าไปกิน
๑ เขารับทุกข์มาอาจิน	พลันพบของกิน	อย่างเล็ดก็เกิดสงกา
๑ เกิมทนกลโสมนัสสา	แล้วพรากพลันมา	ตกยากกล้ายากครวครว
๑ แข่งขันฉันทจิตคิอ้า	อมเคี้ยวเผ่าจำ	กลืนกินอาหารหง่านใจ
๑ อ้มหนวสำเร็จรีบไป	กอบกิจการใน	ฉันทที่เคยทำกรรมมา
๑ สายัณห์พลันกลับเคหา	พบนางสองรา	ยังไม้ไคลคลาจึงถาม
๑ นางในพุกไม่หยายหยาม	ว่านเย็นยาม	จวนมีจวนคำรำไร
๑ อาหารฉนัปรุ่งเปรมใจ	เร็วเร่งเร็วไว	บุญช้กับกั๊วผ่อนให้เสียข

ภาคกล

๑ โหมสกก ยินคำ	จนจิตค้อมอ้า
บริโภคอาหาร	ชายช้านเสย
ผ่อนให้อาศัย	

ค้องจำนิงเฉย
ใจอ่อนลงเลย

๑๑ ฝ่ายสมณนาง
เห็นเขาใจอ่อน
กอบกัททุกวัน

๑๒ ครั้นเจ้ากลัมา
ลำบากลำน
ฉันทักช่วยทำ

๑๓ พอรุ่งสงฆ์
ไปแรงจ่ายของ
ยากยากกาย

๑๔ โสภณ
นางในเจ้าเล่ห์
ผ่นทรพย์ให้ปล้น

๑๕ ครั้นรุ่งยักกล
ปรียปรุอาหาร
เตรียมไว้อย่างก

๑๖ ฝ่ายนายโสม
เสร์สรวรพลกัมา
อ้อมก้อมใจ

๑๗ นางทำอย่าง
ไม่ทวายเหตุผล
ส่งถวายราชา

๑๘ วันหนึ่ง โสม
นางในได้มี
ให้วันชาดกล

สังเกศเหตุพลาง
จึงวอนไพร่
ทอนทำทุกวัน

พอรุ่งสงฆ์
เครื่องคองกระทำ

แกล้งกล่าวแซะ
ถ่ายเทไปมา

นางนำทรพย์
ควาวหวานพอกัน

เวรเทยวเวียน
เคหาทนท

สนทลายวรา
จนจิตค้นใจ

เข้าในไพร่
กรักสลายเคียง

ทวายทางจิต
รุ่งเช้าเจ้าไป
มจยลใจ

เข้าปลาททุก
ฉันทสังสาร

ฉันทวัน
พ้อไม่คอง

ต่าง ๆ นานา
โสม ระวัง

จ่ายของควบ
ปรานต์ทุก

ปลกขรชศ
บุญช โภชน

ผ่นพักอาศัย
ส่วนทรพย์

กอบกัทนานา
ตรึงยังหลัง

๑ โหมสก กลัษมา กอบกัการเวือน เข้าสู่เคียงคน	ขวิโรคภักษา ไม่เชื่อนลัมหลง	เสร์จสรพโคยจง ตักคนเคียวทรง
๑ พอเขานัน เขาโกรธนักหนา แกล้งเล่นตามใจ	เคียงหย่อนลงขัง กล่าวว้ากาหล	ภาคพันบักคด คนโคช่างชน
๑ นางสนมแสร้งว่า มันเข้ามาเล่น กลุ้มใจเกินการ	กลางวันนายชา เผ่นมาเผ่นไป	เท็กเริงกระไร เราว่าไม่ไหว
๑ แล่นางเจ้าเล่ห์ วันก่อ ๆ มา เป็นการอุบาย	แกล้งพุดถ่ายเท หาเหตุรำคาญ	ให้เขาสงสาร ให้เขาทุกวร
๑ วันหนึ่งจึงตก เหลื่อไว้แต่่นอย คามอุบายคน	เชือกยาวโยงรัก ปล่อยให้หย่อนคลาย	ตัวเคียงทุกสาย พอจะซากง่าย
๑ พอถึงยามนอน สายเชือกก็ขาด อยู่บนพนคิน	โหมสก กัจร ฟากลงไยจน	ชนเคียงบักคด เคียงทกยบน
๑ โหมสก ทกหมน ว่าร้องเอคอง โมโหโกรธา	พลักทกไค่ถุน ถูกละลงจากคิน	ขวัญหายไยบิน เจ็บทวตวน
๑ ฝ่ายนางสนม เปล่งพิพายปลอย เรรวรนำฟัง	แสร์จ้องประสม ให้ชอขวิญญา	ตกใจหนักหนา แสร์แสร์แกล้งว่า

พ. ศ. ๒๔๗๓

กมุทโฆษก

๑ ช่างเด็กพ่อเอ๋ย
นกกเงยบิน
ไปพักกับใคร

อย่าครุ่นคิดเลย
หมดทางหวัง

เฝ้า
เรื่องราวแต่หลัง
พอจะเซซัง

๑ พ่อจงขึ้นมา
ตัวเคียงพ่อสอน
เชอฉนแตก

นอนกับบิดา
ให้นอนกันไป

ฉันไม่เป็นไร
ขึ้นมาไว ๆ

๑ แล้วยนางแก้งปลุก
ให้ โฆสก์ เรียง
ทนางกึกมา

จกเตียงทนท
ตามกลวิธี

๑ พ่อ โฆสก์ นอน
กำกักกลักกลุ้ม
เสียวซาบปลายใจ

ร่วมเรียงยังอร
ร้อนรุ่มมณา

ชกชกอร
สัมผัสกายา

๑ คนไม่เคยมี
ทั้งกลัทั้งรัก
นอนแนยกานกา

รักร่วมโลกย์
สืบทักห้ามไหว

กัณนารโค
แข่งขันผนใจ

๑ โอยกระหวักกว้าง
แน้นางผลักไส
สมพาสภิรม

อรแอยเอวบาง
ชวนหยิกนักหนา

เชยขันผกา
เขาไม่นำพา

๑ อิศักรยหัวนไหว
เมรุมาคเอนเอียง
พิรุณโปรยปราย

ภาคภพวกักไกว
พ่างเพียงลุ่มจม

หวากไหวเวียงพรหม
มารทุเรจรม

๑ เทพไทยไฟพ้อน
วามสรทมุนมา
ลือไลไปมา

เรียงรยอชัชร
เมฆชลากรักกรวย

แล่นเคียงเอียงชาย
ลือแก้วแพรวพราย

๑. ขานี้
๑. สองสุขสองสมผัส
 ธรรมะระมา
 ๑. ส่วนนี้มีสมนัง
 สำเร็จเสร็จประสงค์
 ๑. เพราะทราบว่ามี
 แท่น้อยหรือมากขึ้น
 ๑. หัวใจคงได้รู้
 ยิงว่าเป็นวงศ์วาร
 ๑. นางจึงอานวยตาม
 วัชรวิเศษประสาธน์
 ๑. อยู่มาหลายราตรี
 ทุลองค์พระทรงธรรม
 ๑. ว่าข้าแต่พระองค์
 ขอทรงทราบ
 ๑. ตามแต่ถนัด
 เพื่อเสวยเกษมสันต์
 ๑. หากใครไม่ทำตาม
 ขอพระองค์อย่าทรงรอ
 ๑. ฝ่ายว่าพระจอมวงษ์
 ออกหมายและจ่ายสาร
 ๑. นางเห็นหมายประกาศ
 จึงตกตื่นเฉยไว
- สองกำหนดทั้งสองขั้ว
 ไม่น่าหย่อนนางจางจัก
 แก่งวาทขวางอุบาย
 นางแสนโสมนัสครั้น
 มีทรัพย์หมกอยู่เที่ยงธรรม
 จะใคร่ทราบแสนรำคาญ
 ต่อเมื่ออยู่ร่วมเรือนนาน
 จักรู้เร็วเป็นแน่นอน
 ไม่ห้ามปรามและเกยงอน
 ให้ทั้งสองคู่ครองกัน
 นางจึงมีคำสนไปพลัน
 ให้ทำตามกลโดยาย
 ผู้ทรงคุณประเสริฐหลาย
 ประกาศให้พวกคนงาน
 ประคองที่ดินสถาน
 ทุกบ้านช่องและห้องหอ
 ควรหาความปรียบให้พอ
 เร่งออกหมายอีกจ่ายสาร
 จึงรีบสั่งพนักงาน
 ดำเนินการณ ในทันใด
 นักสมมาคนกระไร
 ให้หาทรัพย์มาล้นพลัน

๑ โขสกลกตั้งปัก
วัยจั้งเขาทุกวัน

๒ นางเกล้งแสรังสำทัย
ราชภัยเร่องอาชญา

๓ โขสกล สุกะปัก
ชุมทพย ทัตมัย

๔ นางสังทพยนั้นไป
นำทพยกันแก้ควร

๕ เทยทำอยู่อย่าง
ครั้นแล้วทูลราชา

๖ ฝ่ายเหล่าราชบุรุษ
รับสั่งพระทรงชัย

๗ โขสกล แสนจะกลั
ว่าองค์พระทรงศร

๘ เทกโณทนังว่า
หาเราไม่เขาก

๙ ฝ่ายพวกพนักงาน
หลายเลคและหลายนัย

๑๐ จังพร้อมกันพลันลุก
เขากันอยู่ไปมา

๑๑ นางสนมเกล้งร้องสน
มาควาลูกเขยเรา

๑๒ ไปเด็กพ่อ โขสกล
แม่ไปจะใส่ความ

ว่าสันคิกแล้วทัวฉิน
เกือยไม่ทันเลียงกายา

ลกร่งวัยทำเดิกหนา
ไม่เลือกว่าไพร่ผู้

จึงหลบลักสู้นิ
นำมาสั่งแก้ความควร

ถววยไทยมเศควร
ออกจิกทำคามขัญญา

หลายราทริลวง ๆ มา
ให้หาทัวโฆสกลไป

จึงรับรุมมาทั้นโค
ให้คามทัว โฆสกล จร

กล่าวแก้ทัวทิวจวน
ไม่รู้จักเราสักท

พระราชาเจ้าอัน
ทัวเรานไม่ขอไป

พทสมานเพื่อเอาใจ
เขาไม่ไปหมกขัญญา

อุกทะหลุกเป็นโกลา
เพราะความกลัทัวสันเท

เขยนั้นมนัสัญชาติเขลา
ไม่เกรงข้างข้างเลวทรม

อย่าวิคคิกเกรงขาม
ให้ถึงทักทั้นเสียท

ฉบบง

- ๑ ว่าพลางนางกษัตริ
- ๑ แแต่กายโสภิตประไพ
- ๑ แอຍຍอยุคคยทวงที
- ๑ ฝ่ายเหล่าราชบุรุษคพา
- ๑ ปางนี้องค์พระนเรนทรสุริย
- ๑ เจ้าทรอชอ โสมสก มี
- ๑ โสมสกนังคิกิศักดิ์ลอย
- ๑ ชุมทรวพย ที่ไหนไม่สา
- ๑ จอมวังพงทรวพยใจ
- ๑ ทวีตแล้วองค์พระภุม
- ๑ เขาเห็นเหงอไหลพรงพร
- ๑ แลเหลี่ยเล็กลักหนักใจ
- ๑ จำได้นักใดเร็ววรา
- ๑ การณนี้สำคัญอะไร
- ๑ ครานันพระองค์ทรงธรรม
- ๑ โสมสก เหงอโซกกายา
- ๑ ข้ายาทไวญาติพงศ์พน
- ๑ จอมวังพงแสนปรีดา
- ๑ ทวีเราจะเ็นองชัย
- ๑ ทรวพยเจ้ามเท่าไรกัน
- ๑ โสมสก ปลายปล้มเปรมปรี

วิจรวล
ทุกส่วนวิไล
ข้างพระแท่นที่
นายโสมสก มา
มีพระบัณเฑียร
ชุมทรวพย นั
ทูลว่าข้านอย
มารดทรวพราณา
ขอเจ้าโฉน
ให้นานช
เสียดชก
พวยพวยนางใน
สองนางนั้น
อันอันคนใจ
ทวีตเ็นไปพลัน
พลันทูลราชา
เกรงภัยทุกอัน
แผยพระวรา
ที่พึ่งค่อไป
และได้อัน
ทูลพระภุม

เข้าส่วงพลันทันโก
ด้วยเครื่องประคัมมณ
ประทัยสมเค็กราชา
สู่เฝ้าแล้วกราบทูล
ตรัสถามโดยความปรา
ยักยงผ้งไว ไช้สรอย
รับข้างเขาเลี้ยงกายา
ข้านอยทูลโดยจริงใจ
จึงปกลงขนิ
ทรวมาไว ให้
ทรวพย นมานอย่างไ
ทั้งสองผูกผ้องโสภา
ชระอยราชาส่งไป
สุกจริตระคิกิภคณ
ทรวพยนันของใครบอกมา
ว่าข้าแต่องค์ทรงธรรม
ทั้งเกรงพระราชอาชญา
ทวีตพลอยประโลมโนมใจ
แก่เจ้าโดยแท้เ็นองธรรม
โคไปขนม้างัก
ว่าเ็นพระคุณเหลือตรา

- ๑ พระเทศปักเกษเกษ
- ๑ ข้ายาทูลถวายภยา
- ๑ ยักคตสมเด็จจอมวัง
- ๑ มากมายให้ชนคนเคียน
- ๑ โภยกองกลางลานชาลา
- ๑ ทวีตตามคามชนชุมม
- ๑ ท่าคนทูลพระภยา
- ๑ ควรกำรคงคักคเคีย
- ๑ พระองค์จึงทรงเสกสรรค์
- ๑ ปราโมทยสมโฆสมาคม
- ๑ ประทานคฤหาสน์มหันต์
- ๑ ครั้นแล้วพระองค์ทรงพา
- ๑ ทูลเล่าราวเริงยุบล
- ๑ ว่าข้าแต่พระโลกนารอด
- ๑ มีทพณโยโกฏีไพศาล
- ๑ ช่างเขี้ยวปรีชาพาคน
- ๑ ครานันต์สมเด็จพระควินท์
- ๑ ว่าข้าแต่จอมอาณ
- ๑ มกัทยลหฤกษยหลายกล
- ๑ เพียรทวิศคิมากม
- ๑ ทักกอบการกิจวิจารณ์
- ๑ สังวรทวารแวกว
- ๑ ลาภยศสรรเสริญปรีดา

ส่วนเอนกอนา
นำเกวียนขนาน
จึงมรยสัง
อมาตย์ไม่เวียน
มากมายนักหนา
ทมาดอมรม
สินทรพยประมาณ
ทพยสินมุลม
นายโฆลก พลัน
ประทานยศ
ถิ่นฐานครามครัน
โฆลก สุ่มหา
ถวายพระศัพท
บุรณฉลาภ
ทำเทียมชอทาน
หลักกษยอนนท์
ทวิศคิวิจารณ์
ธรรมคาคณม
แลทั้งทั้งคน
กอบกิจพิช
สอศส่องผ่องญาณ
จอเจตนจำนง
พลันหลังไหลมา

สักสัสโยโกฏีประมาณ
ไปนำมาไว้ในคลัง
ให้พวกนักการจิกเกวียน
ก็เวียนกันชนอนมา
จึงทวิศให้ราชภูษประชุม
ใครบ้างมีสินมหาศาล
ปานของใครไม่มี
แก่เข้างจกรรมกัน
คำร้งทำแห่งเคีย
ของนางสนมสมกัน
โสศกเสริมเกษมคัรบิศา
พิหารสมเด็จทศพล
ทวิศชมปรีชาสามารถ
รู้หลยวิหลักกษยพาล
ไม่หยิ่งประกอบชอชก
หม่อมฉนประหลาดคิศจรย
เย็นมธุรกวาทิ
ปรีชาวิทยาซึ่งคน
อยู่ในสัณมาหรี
หมคจปรากโทษ ทุกสถาน
ถ่องแก่เร้วเร่งทำลง
นำข้าพชอธรรมสัณมา
ยั้งเข้าสู่นั่นมั่นคง

ฉ. ถ. พิษณุธานี

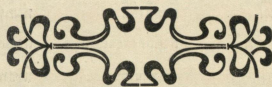
พฤษภ

๑	ครั้นจบธรรมเทศนาลง	มีคุณโดยทรง	แก้เหล่าบรรพชิตจรรย
๑	โสมสั ครุฑจูงธรรม	เป็นโสคายน	เทียมชั้นเสกขมิอิริยา
๑	ใจท่านหยั่งมั่นศาสนา	เลื่อมใสศรัทธา	ในพระศรัยรัตนไม่คลาย
๑	กลัษณาสังการหลากหลาย	อยู่สุขสบาย	รวบถึงซึ่งพิชิตสวน
๑	เนาสถิตกฤตพิมาน	แสนสุขสำราญ	อุโยคคือโมกข์อมร

ธานี

๑	เฉลิมร่ำรำพรรณพน	เลียบขจรเขยยกกลอน
พากย์กายพยุสนทร	แสดงเรืองแทบองบรรพ	
๑	สำฤทธิสมจิตต์หมาย	ข่มยากกายกระหายครัน
สัปดาห์ทิววัน	ทวิเจนแฉงแสงสาร	
๑	โคพลากขอปราษฎ์โปรก	บันเทาไทยเพราะเขาว์ญาณ
เชิญแจงช่วยแปลงสาร	ให้พรเพราะเสนารัก	
๑	ขอฝากพากย์กายยกกลอน	สถาพรณโลกย์
กรวยภาคเมธัน	จะเลื่อนลยสนกัษย์เทอด	

รบ	เสร์จ โสมสั ยัน	เขารวด
บ	วิริยวัระเขยยสาร	สัยไว
วิ	ชิมไยไชยวชาญ	เชิงประ - พันธ์นา
บุรณ	แบยแบยขลไค	คังเบองเกิมบรรพ

เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน

ฉบับอาจารย์ชก

เรื่องที่ ๘

บรรดาของกายสิทธิ์ที่มีฤทธิ์สามารถ
ปราบผู้ที่มีเมตตาคือให้สุขภาพ หรือปราบ
ภูตผีร้าย มารร้าย และพวก อธรรมต่าง ๆ ให้
ปราบ ซึ่งได้สร้าง ขึ้น ด้วยอำนาจ แห่ง
ฟ้าดิน เพื่อประกอบพุทธบารมี สำหรับใช้
ปราบปรามผู้ที่เป็นมารของธรรมและเป็นสุขสมยศ
ของโลก นั้น ก็มโหรี คือ เกียรติของ ของ
พระพุทธองค์ ก็เป็นของ กายสิทธิ์ ประกอบด้วย
อิทธิฤทธิ์ เรื่องแรง อย่างหนึ่ง เกียรติของ น
พระพุทธองค์ ไก่ทรง ประสิทธิ์ประสาทให้ ไว้เป็น

อาวุธวิเศษคู่มือ สำหรับปราบยักษ์ และ มารร้าย
ของทั่วโลกบาล อันทรงนามว่า ถักทะลกล้อของ
ผู้ดำรง ตำแหน่ง ไก่วันส่วย คือ แม่ทัพใหญ่
ของ เง็กเขียงซ่งเต้ (พระอิศวร) ในเทวโลก
และโดยที่มีเกียติ ทักกล่าวว่าเป็นอาวุธคู่มือ จึงมี
นามว่า “ถักทะลกล้อของ” ซึ่งมีความหมาย
ว่า “เทพผู้ทรงไว้ซึ่งเกียรติ”
เหตุที่พระพุทธเจ้าไปขอประทาน เกียรติของ
แก่ ถักทะลกล้อของ นั้น ตามพุทธตำนาน ฝ่ายจีน
กล่าวไว้ว่า เมื่อ ถักทะลกล้อของ มีบุตรชาย

เรื่องนั้นตกใจ เกรงว่าเมื่อเสกเชิงช่องเค
ทรงทราบก็จะมิโทษมาก จึงให้ฆ่าโลเอ
เสีย โลเอเสีย ทราบว่าบิดาจะฆ่าตนก็ความ
แค้นใจ จึงเอากะเบือชกเนื้อของตนเองกิน
ให้แก่บิดาจนสิ้นทั้งร่างกาย คงเหลือแต่
วิญญาณ จึงลอยไปเฝ้าพระพุทธเจ้าณพทาศัย
สถาน ขอให้ช่วยชีวิต และเกาะอยู่ที่ชายอิง
ทั้งซวน ซึ่งแขวนประจำวิหารอยู่นั้น
ขณะนั้น พระเช็กเก็บมือนชกไฟกำลัง
ทรงแสดงธรรมเทศนาโปรดสัตว์ อยู่ด้วยเหล่า
โพชชาก คือ พระโพธิสัตว์ทั้งหลาย พอตระ
ได้ยินเสียงโศกครวญโหยทลมาทางประจำ
วิหาร ขอร้อง ให้ช่วยชีวิต จึง ทรง เล็ง
ทิพย์จักขุญาณดูที่ทรงทราบเหตุการณใดคลอก
และทรงเห็นว่า คอไป โลเอเสีย นั้นเป็นผู้ทำ
ประโยชน์ให้แก่โลกมาก โภยะได้เป็น
เชียนชอง คือ แม่ทัพหน้าแห่งกองทัพสวรรค์
ซึ่งบิดาของโลเอเสียเองเป็นแม่ทัพ และโลเอเสีย
ได้ช่วยเหลือบิดาของตนปราบปรามหมู่มารร้าย
คอไป เมื่อพระองค์ ทรงพิจารณา เห็นเหตุ
ใกล้ ใกล้ เสริมใจแล้ว จึงทรง ผูกเป็น รูปหุ่น
โดยใช้กามับเป็นโครงกระดูก. ใบไม้เป็น
หนังเนื้อ ทอถวายเป็นหัวไว้ ครั้นพระองค์ทรง
ประสมรูปกายเสร็จแล้ว ก็ทรงเรียกวิญญาณ

พ. ศ. ๒๔๗๓

เจ็ดยี่ทองของพระพุทธเจ้า

โลเคีย มาบรรจบลงในรูปนั้น และร้าย
พระศาสดามารบปลายชีวิตตกใจจน อย่างเค็ม
ฝ่าย โลเคีย ครั้นเมื่อใด คน ชั่วค มาแล้ว
ก็ไต่ทำการปรายปราม ข้าราชการร้ายซึ่งอาศัย
อยู่ตาม ถ้าเขาต่าง ๆ ถึง เกาสีหคถารายคาย
หมดสิ้น ภายหลังกลียมารบกับ ดกทลทออง
ผู้ บิภาโดยพยายามทักท้วงท่าน (ทั้งนี้ใน
พงเพย มว่า ทั้งสองนี้ มีเวรต่อกันมาแต่
บรรพกาล จึงได้ประสพเหตุการณ์ดังได้เขียนมา
แล้วนี้) หากใดอาศัยพุทธานภาพเป็นขจรย
รณยิเวณจึงได้สิ่งขง)

ฝ่ายดกทลทอองเมื่อเห็น โลเคีย บิภรของ
ตน ทดงแก่กรรมไปแล้ว กลียเป็น มาอีก และมี
รูปร่างโตชนกว่าก่อนที่ประหลาดใจ ครั้น
เมื่อใด ยิน โลเคีย มาทาบกับ ไกรร จึง ออกไป
รบควย แต่สู้หาไต่ไม่ จึงหนีไปเล่าพระยูล
คือ พระศาสดาทูลพฤกทเหตุและขอความช่วยเหลือ
เหลือ พระพุทธเจ้าจึงประทาน กิมทะ คือ

เจ็ดยี่ทองนี้ให้แก่ ดกทลทออง เป็นอาวุธวิเศษ
สำหรับขงคนคว กิมทะ นมถกษณะเป็น เจ็ดย
ย้อม ๆ มีเกาสน และทุก ๆ ชั่วมีพระสรเสียง
ของพระพุทธเจ้าบริษัฏเรวกชอ โลเคีย อยู่เสมอ
เพราะฉะนั้น เมื่อ โลเคีย มารบกับ ดกทลทออง
อีก ดกทลทอองจึงเชิญเจ็ดยี่ทอง ออกมา พอ
โลเคีย เห็นเจ็ดยี่และได้ยินพระสรเสียงของ
พระพุทธเจ้า บริษัฏเรวกชอตน กิมความเคารพ
และกลัวเกรงไม่กล้า ทำร้าย บิภาของตนต่อไป
ทั้งแค้นมา ความพยายามระหว่าง บิภากับบิภร
ก็คืนยหาย กลียเคารพนยอธรรก ใคร่ถนณบิภา
กับบิภรอีก เมื่อ เงกเขยงชองใด ไต่ทรงทราบ
ว่าพระพุทธเจ้าได้ทรงเปลี่ยนสันดานของ โลเคีย
ให้หายคลายจากโมหะและโทษะจึงกลียกับค
กับบิภาไต่เรยบรชยก็ทรงยินดี และทรงตั้ง
ให้ โลเคีย เป็นเขยบชอง แม่ทัพหน้าแห่ง
กองทัพสวรรค์ช่วยเหลือบิภาต่อไป และใน
เทวโลกเรียก โลเคีย ว่า “โลเคียไท้จื่อ” ทั้ง

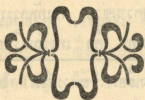
๑ “ยูล” คำนี้ท่านเจ้าของเรื่อง (อาทรรยชก) ได้อธิบายไว้ว่า เป็นนามสำหรับ
เรียก พระพุทธเจ้า เช่นเดียวกับทางฝ่ายไทยเรียกว่า “ศาสดา” ท่านกินแต่คำว่า “มา”
และ “ไป” เท่านั้น เพราะ “ยูล” แปลว่า “มาชอย” และ “ศาสดา” แปลว่า “ไปชอย”
แต่คำทั้งสองนี้ย่อมมีความหมายเท่ากัน จึงได้แปลคำ “พระยูล” ว่า “พระศาสดา”
เสียทีเขยว หรือออกนยหนง ก็อาจกล่าวได้ว่า ไต่แปลไปตามความหมายอันเท่ากันของคำ
ทั้ง ๒ นั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ พงสนทงยชน

พฤษภ

ทั่วไปว่า พุทธอานภาพนั้นน้อยเห็นอานภาพใด ๆ
ในโลกทั้งหมด และการที่ ถักทอสีของ ม
พุทธอานภาพ ปรายเหล่า มารร้าย ซึ่งมี ฤทธิเดช
ต่าง ๆ กันใดที่ไปปกคลุมอาศัย เกิดภัยของ
พระพุทธเจ้า จึงได้มีนามว่า “เทพผู้ทรง
ไว้ซึ่งภัย” ดังกล่าวข้างต้น

เรือนทางประวัติศาสตร์ ของฉันกล่าวว่า
โกลเด้นเป็นศิษย์ของเซียนผู้เคียดชัง ไทอิก
จินตนิญ ๆ เป็นผู้ช่วยให้เป็นชนมโกล และว่า
เซียนอีกองค์หนึ่งซึ่งเป็นเพื่อน ของ ไทอิก
จินตนิญ เป็นผู้ให้เกียรติองแก่ จักรพรรดิองค์
ต่ำงกับที่ปรากฏใน พุทธตำนาน ของฉันกล่าว
มานี้ ความมโนทัศน์ที่พอจะคิดกัน ของท่านผู้
อ่านจึงวินิจฉัยด้วยวิจารณญาณของท่าน เทอญ

๑ สัตว์ชะรา ไม่ประสา ว่ามันแก่

เชือกแต่ คนชรา น้ำตระหนก

ตัวโกลัทยาย เพลาตะกาย วุ่นวายพัก

โทยามากมก เมามนัส เหมอนัสทวเฮย ๗

พระศรี นพนิต

เมตตากุณานุภาพ

ศ. ทิมศิลป์ ประพันธ์

๑. แต้ปางหลังขึงม้องคัพหงษ์กัษัตริย์
 ดำรงรัฐวิมลนาราชาบาล
 เป็นกษัตริย์ล้ำเลิศประเสริฐศิลป์
 มีเมืองชอกมกมากมายเขตต์คาม
 พระทรงมั่นชนดิธรรราช
 ประชาราชทั้งหมททุกขปลุกปลอง

๑. พระเจ้าฟ้าวิกันทรกรุ่นครวญ
 คณาแพทย์ทุกขรอันคึกผ่นปรวน
 เสวยยาขนานใดก็ไม่สร่าง
 คึกยักย้ายถ่ายเทด้วยเล่ห์ชาญ

๑. ทนไฉน แพทย์หนึ่งจึงกราบทูล
 ว่าพระโรคร้ายรอนสุกผ่นปรวน
 หากเศษพระบุญญาวยังหาหมก
 แด่รักก้องไซ้ โลหิตยกละลาย
 คือให้เอาเด็กอายุสิบสอง
 แล้วเชือกคอกค่อหนาทางพลน
 จึงจะไค้ โลหิตสกลดววย
 มิฉะนั้นสามเดือนพันเกลอนกลา

ครองเปอรไชยราชสมบัติพิสดาน
 พระเจ้าฟ้าวิกัน ขานขานนาม
 ปวงไพรินทร์ยันทวกไม้ خاکขาม
 น้อมประณาม น้อมประณคยทงสุ
 โขยอำนาจยุคดิธรรมนำสูงส่ง
 เทศุพระทรงเมตตาประชาน
 เกิดประชวรพระอรุณสนธิ
 ค่างกัจลเปลี่ยนโอสถปลุกอาการ
 พวกแพทย์ค่างสิ้นเคียรสุกสังสาร
 กลั้มกลั้มมานอยู่ทั่วทุกทวคน
 ยาทมูลอ้างคำรามหาผล
 บมจะพนขัณญูวักษาศลา
 มีโอสถขนานหน่งทงพหมาย
 เป็นกระสายยานึงคักรัน
 มาส่ท้องพระโรงเลิศอันเลิกลัน
 โลหิตนั้นวินมอยประคอบยา
 พระโรคกลายโดยแท่นั่นกหนา
 ชัณษาทรงธรรมมีสวรคต

๑ พระทรงพังหมอขานไม้คานชัก
เบิกทองคำแท่งผลพักอย่าพักก
แล้วทมิฬร้องเฝ้าชาวประชา
เลือกอายุสิบสองเป็นคองใจ

๒ หญิงคนหนึ่งมีบุตรสุดลำยาก
ต้องใช้ทรัพย์มากกลั่นคนนา
แม่แก่เขยลูกเราจืดเก่าคน
เราไซ้คเหมาะแก่แก้ทุกข์

๓ ฝ่ายผัวฟังภริยาปรึกษาด้วย
ยอมตกลงปลงใจไปด้วยกัน
นางกล่าวว่า ท่านข้าหลวงทั้งปวงชา
ที่ทานจะประสังคัจจางนัย

๔ พวกข้าหลวงขึ้นเป็นทูล
จึงมอขทองแก่นางพลางอ้อดา
นำอนาถหวากวิคตทาทนชัย
พลางกินรณกันแตรร้องก้องถึงวาน
ร้องโหยหวลครวญคร้านองน้ำเนตร
ร้องเรียกแม่ แม่กลับแลกลับตา
โอ้! แม่จ๋ามาสลักคอกเขยไย
มีเอ็นค เหมือนไม้ไผ่ลัดตัว
แก่เฒ่าของพรองพรากวัยกำศรค
พลางหันหน้าว่าวอนอ่อนวาท
เหมือนหนึ่งช่วยปลอญปลากณานก
จะเป็นบุญยังสันพันแวรภัย

รับคำรัสสั่งมหาเสด็จหมก
บรรทุกหลังม้ายทรวไป
เอาทองแลกยุครมาอย่าช้าไค
เชือกคอกไซ้ โลหิตประกอบยา
ประมาธมากเก้านคนนักหนา
นางจึงได้พักจากยี่สาม
ลำยากล้นยอขบแยบแทบเป็นผ
รียทองนไว้เด็กประเสริฐกรัน
ก็เลยพลอยเห็นจริงทุกสิ่งสรรพ
นางจึงจึงเค้นนเข้าพลนรีย
ลูกของชาคนนพอกภัย
ข้าชอริยแตรทองคำทนามา
รียด้วยครนนางนัยด้วยหรรษา
แล้วรียพาเด็กเคียวไม่แนนนาน
เจ้าเคียวสรวรียทรวคำทราชาน
ถียทะยานพล่านถูกคองคปลา
เพวรวรู้เหตุคนคองคตายวายสังขาร
รียสีกว่าเหวควร้ามวัยความกลวิ
สนรักใครไม่การุณหรือทอนหัว
ลูกทำชั่วสิ่งไรก็ไม่มี
จนแม่ยทรวหลังรียปลัดหน
ไปรคปราดปลอญข้าอย่าพาไป
ให้ โสณกินนนานคังชานไช
ของงไคเวทนาสักริคราเทอญ

๑ ฝ่ายอำมาตย์รู้^๕ สักกสงสาว^๕
ต้องหักใจไว้พลางเห่อย่างเกิ^๕
พลางนำตัวเก็บไปมอบให้ห^๕
ทูลแด่ลงแจ้งวังทุกสิ่งอัน^๕
๑ จอมกษัตริย์ศรีประภาสราชมัญญ

ชุมมนผู้พิพากษามาตกลง^๕
๑ ราชมัญญไคพริบสังวร^๕
กษัตริย์อันยืนเสนา^๕

๑ จักรยัสสยอตามถึงความเห็น^๕
คือฉะฉาเด็กมากอยยาพลัน^๕
แม้มีท่าไครมาศพลันสรวรรค^๕
มิโทษคุณบุญบาปไครทวยมา^๕

๑ อำมาตย์นักกรทรวงมองเห็นพร้อม^๕
ว่าฉะฉาเด็กมีลิตกโทษคน^๕
แต่ยกคนท้าวว่าใช่ฆ่าเปล่า^๕
พอย้ายคยภโรคภัยให้สำราญ^๕
จะไคทรงยกของคุ้มครองราชวร^๕
พระสรวรรคไปภัยรักมี^๕
เกรงแต่ว่าข้าแผ่นดินทงสนั่น^๕
เหมือนทวนฉกกลยลยคินคอน^๕
ซึ่งจะเป็นบาปกรรมลาหนักกว่า^๕
ชีวิตเคียวคุ้มครองซึ่งผองภัย^๕

๑ ไคทรงฟังขุนนางต่างปรึกษา^๕
จึงดำรัสตรัสแก่อำมาตย์มว^๕

แต่เกรงการชักช้าเวลานั้น^๕
ระหกระเหินรบตะยิงก็ถึงพลัน^๕
ไม่วังวอเผ่าองค์วงศ์สรวรรค^๕
ว่าเด็กนั้นได้ตามความจำ^๕
เหวบน้ำตามากฎุมประสังค^๕
เพื่อประปลงเด็กมอยประกอบยา^๕
ต่างรบรชกแรงผู้พิพากษา^๕
ในมิช้าก็มาน้อมอยู่พร้อมกัน^๕
โดยประเ็นความมิควรประมวสสร^๕
สันไว้คอินทรายศลายอาการ^๕
ท่านทั้งหมทงปรึกษาหารือ^๕
พินิจทานทบสอยให้ช้อยกล^๕
ต่างก็อ้อมกรวยทูลถึงมผล^๕
เป็นบาปกรรมลาถนพนประมา^๕
โดยจะเอาโลหิตมาปลงยาสมาน^๕
แก้ภัยลนเหลาประชา^๕
สนทวนทวาค้อมเอมเกษมศรี^๕
เกิดกลียุคเข็ญเป็นแน่นอน^๕
จะฆ่าพณชยบุคไม่หยทุกหย่อน^๕
คศิธรวรลย์เมรุไกร^๕
มิควรให้เกิดฆ่ากันยกใหญ่^๕
ควรไปรทให้ประหารเห็นการควร^๕
พร้อมกันว่าคังนั้นไม่ผันผวน^๕
เมื่อท่านลวนเห็นงามก็ตามใ^๕

๑ ทนไคน้เด็กเข้ามาหาตนนึ่ง
เบยหน้าอากาศครมยมละมัย
ให้บังเกิดชีวิตประสิทธิ์ศักดิ์
อนุญาตแก่เขาเอาชีว
จะให้เขาไปร้องฟ้องผู้ใด
ด้วยความผิดที่เขาไม่มาวแว

๑ พระเจ้าพาริทันครุ่นสงสัย
พลางตรัสถามความว่าเขานำครวญ
ยคนทวจะถึงซึ่งชีวิต
มีกลัวหรือคอกระหะมัยมละไม

๑ เด็กน้อยยืนน้อมก้มบังคมทูล
ข้าพเจ้ายอมสละไม่ประวิง
นักแปลกแก่แม่พ่อในข้อตน
ยอมต้องรักบุตรคนอยู่ไม่คู่กาย
คอยพิทักษ์รักษาอุทิศส่าถนอม
อาทายแทนลูกใด ในทันที
แต่ขียนยกราชาพาเจ้า
จึงยอมแลกทองจ่านั่งส่งตัวมา
ประการสองโปรดให้ท่านกาฏ
ต่างเห็นพ้องต้องขทควรปลกปลง
สำหรับใช้ข้ายกบัคพระโรค
กระนั้นขามนว่าคงทรงเมตตา
พระก็ไม่ปราโมทย์ทรงโปรดข้า
จึงยอมหัวเหตุมะเช่นน้า

ถวายบังคมสนอจกัคต๋ม่องใส่
กล่าวออกไยว่าเหวยพระกรุณา
ยอมพร้อมพริกแล้วฤาไรโดนหนา
ซึ่งดูข้าห่อนเห็นใครที่ไหนแล้ว
ข้าพเจ้านั้นหมองไม่ม่องแล้ว
น้ำใจแน่วแน่นไม่แปรปรวน
เห็นเด็กยืมหัวให้หทัยทล
โอบมาสรวลเหตุผลด้วยกลไก
ต้องปลกปลิกแล้วเห็นเป็นโดน
ด้วยเหตุไรจึงแจ้งให้แจ้งจริง
พระเจ้านั้นยังสงกาทมาถึง
หาทวังถึงครันความซึ่งความตาย
ทั่วทุกคนพิศวาทไม่ขาดหาย
มีแห่งหน้ายเมตตาและปราณี
สู้ยินยอมเห็นอวยแรงไม่แห่งหน
เมื่อครวาทคยขมนวณญาณ
รักทองเท่าผลพทหนักกว่าข้า
อำมาตย์พาข้าสู่พระองค์
พร้อมข้าหลวงปวงนชประสงค์
โดยงานงเอาโลทิศประภิกยา
ให้สนโศกตามคำพร่ำปรักยา
ประทานชีวิตข้าภยารวม
รักพระองค์ยิ่งกว่านกว่าข้า
ให้ข้าราชกลถึงค่านงนย

พระผู้ให้กำเนิดเกิดกว้างช้า
สร้างพาคันสนมณยัสสกิจไ
จะให้เกิดสิ่งใดก็ไต่สน
มีพยานประสาทไวครยครัน
แต่ไฉนใยพระโรคของพระองค์
เป็นคอกอวยบริกษพิทกยไ
เหตุฉะนทชาพเจายม
เป็นความสัจย์จริงอยู่ไต่กแคลน

๑ พระทรงฟังคำทูลมุลกัก
พลางรำพึงเห็นตามความสำคัญ
ว่าเหวยเหล่าอำมาตย์ราชบุรุษ
เสียแรงก้อยอยู่ในธรรมจารี
แม้แก่โรคภัยไข้เจ็บเขาคลาย
จะชนชอลอทวกลป้า
เราเคยกอบความดีมีมานัน
แม้โรคเราจะไม่หายวายอาวณ
พระภริสแล้วไปรกล้ำ ๆ เจ้าเด็กน้อย
พระราชทานเงินทองของคี่ ๆ
ทั้งนเพราะพระองค์ทำงธรรม
พระราชทานอภัยไม่ดูคาย

ทรงปัญญาเลิศเห็นเป็นไหน ๆ
สิ่งสัสทวในแหล่งหล้าสารพัน
ในแดนดินทั่วภพยสวรรค
เกรงแก่กันมิอยู่เป็นคไ
จึงลมหงสรวงยาแก้มาไ
นไฉนยังเกิดชานมาแทน
อภกรรมหิมโดยสำคัญนกขันแสน
ทั้งมีแคนเคียดองค์พระทรงธรรม
เกิดพาทับขยคายนำหามายัน
จึงการสชกพลนมนุก
เรากยทวิญญูวิสุทธวิเศศ
ซึ่งจะพาเด็กันประกอยยา
ไช้จะพันความตายไต่โดยหนา
จนควายพาทลาคันแสนคินคอน
ก็จักพลนคินไต่ไม่เหมือนก่อน
จะมีมรณถึงยามกักคามที่
ให้ปลดปล่อยโดยพลันจมนมมี
พระโรคทรมะสนั่นนคัลลย
การุณล้าประเสริฐยิ่งเลิศหลาย
มิไต่ครายเช่นนคินกเย

พระไตรลักษณ์—หรือวิสุทธิมรรค

กฎแห่ง ‘อนิจจัง’

“นามรูป^๑ อนิจจัง” นามรูปไม่เที่ยง ข้อมแปรผันอยู่เสมอ
ล้วนรูปธรรม

(โคลงวิษณุมาลี โนนิพนวรรณบุคคล)

สรรพสัตว์สรรพสิ่งล้วน	รวมชรา
เปลี่ยนแปลงขึ้นๆเปลี่ยนแปลงลง	เปลี่ยนแปลงล้วน [*]
ชีพตั้งข้ามเขาชา	สิ้นแล้ว กลับลง
ยังพยาธืครบบ้วน	บนทอน
ภัยพยาธือาจเปรียบด้วย	ขาดยาน
ยังชีพรับเมื่อมรณ ^๑	ย่อมมรณ ^๒
เกิดแก่เจ็บตายชาน	ค่อยเปลี่ยน เวียนไป
ชาติภพ ^๓ บ่พ้นจาก	อนิจจัง

.... ถ้วน ๑ เปลี่ยนขึ้น คือ ปฐมวัยที่เจริญขึ้น เปลี่ยนลง คือ บังคมวัยที่เสื่อมลง เปลี่ยนทั้งสอง

แม้แปลกกันโดยวิธีขึ้นลง. ถัดเป็นเปลี่ยนด้วยอาการผันแปรเหมือนกันนั่นเอง

.... มรณ ๒ ทำชีวิตให้ถึงตายเร็วเข้า ทำกับอันหนทางแห่งชีวิต

ชาติภพ ๓ ‘ชาติ’ คือ ความเกิด ‘ภพ’ คือ ความเป็นอยู่

หนุ่มสาวคราวสบต้อง
นานพบผิดตาด้ง
เห็นอยู่หลัด ๆ แด
ดั่งนไคเที่ยงเล่า
ดาวเดือนเพื่อนพิภพ ๒ ทั้ง
มีวัยอ่อนแก่กำ-
ดาราศาสตร์, ภูมิวิท-
ผสมส่วนโลกธาตุให้
กฎโลกเพียงโลกคุ่ม
กฎแห่งอนิจจังแรง
คุ่มทั่วจักรวาลทิศ
ลอยล่องฟ่องฟ้าดิน

ตาแล
แก่เฒ่า
ดลสดับ ข้ามมรณ
รูปธรรม ?
อาทิพย์
หนคได้
ขบอ ก
เปลี่ยนแปลง
ครองสนิห
กว่านั้น
ทุกโลก
คุ่มหมุน ๕

แค ๑

ใจ

เพื่อนพิภพ ๒

ดาวพระเคราะห์ด้วยกัน คือ พุธ, ศุกร, โลก, อังคาร, พฤหัสบดี, เสาร์, มฤตยู, เนปตจูน
นับแต่ไกลดวงอาทิตย์ออกมา

.... บอ ก ๓

ดาราศาสตร์ คือ วิชาว่าด้วยดาว แสดงว่าดวงอาทิตย์ยังหลวคว้าง เป็นไฟ โลกเราขย
นอกหยาบร้อน แข็งเป็นบึก เกิดชีวิตสัตว์และพืชได้ พระจันทร์เย็นสนิหจนเป็นน้ำแข็งทั่วไป
อากาศห่มห่อไม่มี ชีวิตสัตว์และพืชอย่างในโลกเราไม่อาจอยู่ได้ ธรรมชาติอันก็ค้อยเย็น
โลกที่ร้อนจะค้อยเย็นลง และโลกที่เย็นคงได้เคจร้อนมาแล้ว ส่วนภูมิวิทยา คือ วิชา
ว่าด้วยแผ่นดิน ก็ปรากฏลักษณะพื้นดินต่างกันเป็นชั้น ๆ ตามอายุเก่าและใหม่ ขุดลงไป
ได้คินอาหาษาขยแผ่นดินในที่นั้นได้ดูจอาหาษาขยต้นไม้จะนิคอกภษาขยนอกคัวขวงคว้นแห่ง
นั้นไม้ที่งอกรวบปลั่งจะละนั้น

.... โลก ๔

อย่างน้อยก็โลกทั้งหลายที่ขึ้นอยู่กับกลุ่มดวงอาทิตย์ของเรา Solar System

.... หมุน ๕

โลกทั้งหลายหมุนดังลูกข่าง จึงล้วนมีรูปกลม กับ เว้นเป็น วงกลมเรีขจักรราศีไป
รอบดวงอาทิตย์ด้วยอำนาจดึงดูด เว้นแต่พระจันทร์ของโลกนั้น ก็หมุนเวี้นไปรอบโลกนั้น
ด้วยอำนาจดึงดูดเช่นเดียวกัน

พ. ศ. ๒๔๗๓

พระไตรลักษณ์ ฯ

ส่วนนามธรรม

นามธรรมรำเกิดดับ	กับใจ ^๑
เป็นอารมณ์เข้มหวานหนุ่น	วุ่นว้า
เสวยเวทนา ^๒ ใน	สุขทุกข์
กับอุเบกขา ^๓ !	อนิจจัง

เวลาเป็นพีชฌมาตักฆ่าเวทนาได้ชะงัด

อิฏฐารมณ์ ^๔ ได้แล้ว	ดับไป
พลัดพรากจากกันดัง	เด็ดชีพ ^๕
เมื่อนิฏฐารมณ์ ^๖ โฉน	จักเที่ยง ?
นานหน้อยค่อยจางกลับ	เลื่อนหาย ^๗
สุขทุกข์อยู่ชั่วฟ้า	ดินถา ?
เมืมนอนคลาย	ทุกข์ได้
เวลาบ่มรับมือ	ชะงัดมาก
เจริญมอบให้เวลาให้	ทุกข์หาย

....ใจ ๑ ความนึกคิดทั้งหลายเกิดขึ้นกับใจ แล้วก็ดับไป อารมณ์อื่นเกิดใหม่ แล้วก็ดับอีก ข้อม
เป็นอยู่ดังนี้เสมอตามธรรมดา

เวทนา ๒ ความรู้สึกของมันสมองและเส้นประสาทแห่งร่างกาย แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ สุข,
ทุกข์, อุเบกขา คือ กลาง ๆ ไม่สุข ไม่ทุกข์. เวทนาที่เราเอามาใช้เป็นกริยาว่าสังสารนั้นเป็น
อีกความหนึ่ง

....ชีพ ๓ ส่วนที่ปรารถนา เช่น ของต้องใจ ได้แล้วเกิดโสมนัสส์สบายใจ ครั้นลับสูญไปเสียก็เกิด
โทมนัสส์ เช่นบุตร ภรรยาที่รักตายพรากจากกันไปจุปลิดเอาชีวิตไปเสียฉะนั้น

....หาย ๔ ส่วนที่ไม่ปรารถนา คือ ทุกขเวทนา ก็ข้อมไม่ แน่นนอน อย่างเดียวกับ สุขเวทนา เหมือนกัน
เพราะเกิดขึ้นแล้วก็จักต้องดับไป. ตายจากกันเกิดทุกข์ แต่ผ่านเข้าทุกข์นั้นก็คือขางและ
หายไปเองด้วยอำนาจอนิจจัง.

กฎแห่ง ‘ทุกข’
“นามรูปี ทุกข” นามรูปเป็นทุกข
ความไม่รู้เท่าโลกธรรมเป็นทุกข

ยามได้ภรรยาขอด	รักกระหึ่ม ขัมขวน
ได้บุตรสุดสวาทหมาย	มั่งเฝง
พ่อแม่ลูกขังอ้อม	ใจหนัก
ยามพลัดพรากขังเพยง	ตายตาม
ลาภ, ยศ, สรรเสริญ, ให้	โอบาน
บำเหน็จงานจ้างม	เงื่อนไว้
ขามเสื่อมลาภยศขาน	ข้อหมิ่น นินทา
ผ่าว ๆ เผาอกใหม่	ใส่ขม
สุขทุกขทั้งหมดล้วน	ปรวนแปร
เพราะกิธรรมารมณ ^๒	เท่านั้น
เข้ากฏอนิจจังแล	ประจำโลก
สุขเหยขอเพื่อทุกข ^๕ ดิน	คุ้มตาม ^๓

.... ไว้ ๑

‘จำ’ แปลว่า รักษา. ได้ของดีก็ต้องรักษาไว้ให้ดี จึงคุ้มกัน ทรัพย์วาความมากต้องป้องกัน
แข็งแรงเพื่อพ้นมือใคร ได้ขสมก ต้องรักษาตัวให้สมเกียรติยศ จะได้ไม่เสื่อมยศ ฯลฯ

ธรรมารมณ^๒

อายตณภายใน ๖ คือ ตา, หู, จมูก, ลิ้น, ภาษ, ใจ. อายตณภายนอก ๖ คือ รูป, เสียง,
กลิ่น, รส, เครื่องสัมผัสกาย, ความนึกที่เกิดดับใจ คือ ธรรมารมณ. เหล่านี้ตะละคู่สำหรับ
กระทบกันให้เกิดเวทนา คือ ความรู้สึกต่าง ๆ

.... ตาม ๓

เพราะสุขไม่เที่ยงจึงต้องมีเวลาพลัดพรากให้เกิดทุกข ดังนั้นจึงเปรียบสุว่าเหมือนหนึ่ง
เหยื่อที่ทุกขเฝ้ามาวางล่อไว้, สัตวโลกใดหลงเหยื่อแล้ว ทุกข์ผู้เข้าของก็ตามมากุลคาม
ลงโทษภายหลัง ตัวอย่างสุนัขเฝ้าเหยื่อแล้วก็ตาย

ขั้นที่ ๕ เป็นทุกข์

สุขกายวายโรคเร่า
แต่พยาธิและชราลาม
ทุกข์ กายจึงจกพัง
มรณะใครหลีกเลี่ยง

ชาติชราพยาธิทั้ง
ทั้งหมดมีอะไรดี
สุขทุกข์คลุกเคล้าคละ
สุขเพื่อทุกข์ ก็เท่า
ท่านจึงกล่าวขั้นห้า
นามรูปปรวนแปรพอ
ทุกข์ยังชาสนองสุข
โดยมากทุกข์ไม่แคล้ว

รมวัง
รุกรัน
บังเกิด
ไม่มี

มรณะ
บังเล่า ?
คลาคล้า
ทุกข์หนอ !
ว่าทุกข์
อยู่แล้ว
ผลส่ง
เพราะเขา

ต้องปรับตนเข้าให้เหมาะแก่ความเป็นไป

อย่าคอยให้ความเป็นไปเข้ามาเหมาะแก่ตน

แทนที่เราจักคล้อย
ปรับกับภาวะเท่า
และได้เข้าถึงโชค
กลับปรับภาวะให้

ตามโลก
ถนัดได้
คล่อง ๆ
เหมาะสม อารมณ์ตน

- สุขเพื่อทุกข์ ๑ สุขเป็นเหตุที่ทุกข์ว่างล่อไว้คงอธิบายมา
- ส่ง ๒ ทุกข์เป็นผลส่งตามสนองสุข ซึ่งเป็นเพียงเหตุล่อ
- ได้ ๓ 'ภาวะ' คือ ความเป็นไป 'เท่า' คือ เท่า หรือ ไป เมื่อเราปรับตัวเราเข้าให้เหมาะแก่ความเป็นไปของโลกแล้ว เชื่อว่าเราเดินตามโลก เราไม่พ้นโลก ความดำเนินของเราจึงจักถนัดและสะดวก
- คล่อง ๆ ๔ ความเป็นไปย่อมประกอบด้วยโชค ทั้งดีทั้งร้าย ไม่น่ากลัวน้อย ถ้าโชคเราใช้กันมัก จะหมายแต่ทางดี ในความนี้หมายความว่าเช่นนั้น เมื่อความดำเนินสะดวกอยู่ เพราะไม่พ้นโลก โอกาสที่จะได้ประสบโชคตามทางก็มีมากขึ้นอยู่เอง

ผลคือมักขาดโชค
กับสบอนิฏฐารมณ^๑
ทนทุกข์เวทนาระหวย
จนเปลี่ยนเอาโลกตั้ง
ทุกข์ทนด้วยไม่ได้
หรือไม่เหมือนเขาคณ
มีอุทาหรณ์ใน
ภาวะให้เข้าข้าง

อำนาจ^{*}
ตลอดทั้ง
หายนะ^๒
ปรับตน ตามไป
ตั้งใจ
อันบ้าง
เชิงปรับ
ทางตัว

กฎแห่ง ‘อนัตตา’

“นามรูป^๑ อนัตตา” นามรูปมิใช่ตัวตน

นามรูปที่สมมุติว่าเรา ไม่ใช่เรา

‘อนัตตา’ ว่ามิใช่
มิใช่เรา, เรามิ
ถือเราถือเขาจน
อุปาทาน^๓ ยึดมั่นไว้

นามรูปรวมชั้นห้า^๔
ท่านว่าโมหเมฆา
มันมิใช่ตัวตน
แต่ก็เป็นของรัก

ตัวตน กล่าวคือ
หมกไหม้
จิตต์ถูก
บ่วง
นำจน
มากนัก
เราดอง
มากมาย

....อำนาจ^{*} เมื่อจะตั้งภาวะให้เข้ามาเหมาะแก่ตน ก็เป็นการดำเนินในโลก หากที่จะประสพโชคได้
....หายนะ^๒ จะต้องอ่อนใจด้วยความทุกข์ความเสื่อมรำไป
อุปาทาน^๓ การยึดถือเอาเป็นแน่ การติดอยู่
....ห้า^๔ ชั้น ๕ คือ ๑ รูป, ๒ เวทนา (ความรู้สึกละเอียด), ๓ สัญญา (ความจำ), ๔ สังขาร (ความคิด),
๕ วิญญาณ (ความรู้) แต่ ๒ ถึง ๕ เป็นส่วนนาม รวมทั้ง ๕ ชั้นจึงเรียกว่า ‘นามรูป’

โลก — คือเวทีแห่งละครโรงใหญ่

อาศัยทำบทเมือง	เวที โลกแล°
ตั้งแต่เกิดจนตาย	ตายแต่
ทุกบทเพียรทำดี	ที่สุด
ใครหมดบทแล้วเข้า	โรงไป
บทใหม่เมื่อไรออก	เรื่องอื่น อีกฤ ?
แล้วแต่กรรมทำไฉน	ไม่รู้ ^๒
บทใหม่จะชมขึ้น	ฤค้อย หวานเข้า ?
สร้างกุศลไว้สู้	กะมัง
บทเจ็บจะต้องเจ็บ	บทตาย ต้องตาย
แล้วแต่บทดั่งบัง-	คับไว้
ผู้แสดงจะกลีบกลาย	ตามสะดวก ไม่ได้ ^๓
ได้แต่จะแสดงให้	เห็นสม
‘ตัวเรา’ กับ ‘บทเรื่อง	ของเรา’
คนละอย่างดั่งนิม	เบี่ยงอ้าง
ไม่อาจแก้ไขเอา	ตามชอบใจเอ
บทบงคับก่อนข้าง	ตายตัว

- แล • นักปราชญ์โลก มีเชกสเปียร์ เป็นต้น เปรียบโลกว่าเป็นโรงละครโรงใหญ่ โลกเป็นเวที
 สัตว์โลกเป็นตัวละคร ความเป็นไปในโลกทุกสมเป็นเรื่องละครที่เล่นยังไม่รู้จักจบจนทุกวันนี้
- รู้ ๒ พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้เชื่อกรรม คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เพราะฉะนั้น ต่อไปเรา
 จะเป็นอย่างไร ต้องแล้วแต่การกระทำของเราแต่ก่อนและบัดนี้
- ได้ ๓ บทละครย่อมเป็นเรื่องที่ผู้แต่งได้ปรับปรุงผูกให้เข้ากันตลอดเรื่องแล้ว ผู้แสดงบทใดจึง
 มีหน้าที่แสดงความหมายของผู้แต่งให้ชัดเจนสำหรับบทนั้น เรียกกันว่า Study คือ เรียน
 บท เพราะฉะนั้น จึงเป็นธรรมเนียมงามที่ใช้กันแพร่หลาย เพื่อเป็นธรรมเนียมแก่ผู้แต่งผู้อยู่ในฐาน
 ควรได้รับความชอบใจ. ผู้เล่นที่แก้บทเอาตามชอบใจ นอกจากไม่เป็นธรรมเนียมแก่ผู้แต่ง ยัง
 ทำเรื่องที่เขารับไว้ดีแล้วให้ผิดจากกันไป ทำให้ผิดรูปเสียเรื่องเพราะอาจไปขัดกันเข้ากับ
 บทอื่น ๆ ในเรื่องเดียวกันนั้น

ฉันใด, 'เรา' กับ 'รูป'
 อย่างอมโหมะ มัว
 เป็นคนละส่วนตาม
 ฉันทัน, พึงแยกให้

และ 'นาม'
 มากโคด
 กฎแห่ง อนัตตา
 ถนัดเห็น

สรุปไตรลักษณ์^๑

ขันธห้าใครจักห้าม
 ห้ามไม่ได้ จึงเป็น
 นอกอำนาจโยชัง
 เป็นแต่ของกลางล้วน
 เหตุนี้ท่านจึงแจ้ง
 เป็นกฎไตรลักษณ์สอน
 ยามสบโลกธรรมสา-
 สุขทุกข ก็มีให้
 ผู้ใดรู้เท่าแล้ว,
 จะมาย้ายโย
 ที่สุดมรณกรรม
 เพราะที่แท้ก็เท่า

อนิจจัง ?
 'ทุกข' ถ้วน^๒
 หลงเรียก 'เรา' เล่า ?^๓
 บทละคร
 'อนัตตา'
 สัตว์ไว้
 มารดสละ ละวาง
 ห้วนไหว^๔
 โลกธรรม
 ได้เล่า ?
 ก็ไม่ หวาดกลัว
 ละคร เข้าโรง

- ไตรลักษณ์^๑ ความจริงเป็นที่หมาย ๓ อย่าง คือ อนิจจัง, ทุกขัง, อนัตตา, เป็นกฎแห่งสภาพ เป็นมรรคา
 ไปสู่ธรรมชาตวิสุทธิ คือ นิพพาน ท่านจึงเรียกว่าสุตฺตนิมรค.
 ถ้วน^๒ เมื่อจะให้พ้นตามชอบใจไม่ได้ กลับจะเป็นไปอย่างที่ไม่พึงปรารถนา จึงเป็นอนิจฺฐารมณ^๓
 ซึ่งให้เกิดโศก (แห่งใจ), ปรีทเว (คร่ำครวญ), ทุกข (ขากลำบาก), โทมนัสส์ (เศร้า),
 อุปฆาต (คับแค้น),
 เล่า ?^๓ ถ้าเป็นตัวเรา เราถึงบังคับได้ นี่เรายังบังคับไม่ได้ จึงไม่ใช่ตัวเรา
 ห้วนไหว^๔ เมื่อชอบใจ (อิจฺฐารมณ^๓) ก็ไม่ถึงโลก เพราะรู้อยู่ไม่เที่ยง แปรปรวนได้ เมื่อไม่
 ชอบใจ (อนิจฺฐารมณ^๓) ก็ไม่เก็บเอามาใส่ใจทุกขร้อน เพราะเหตุอย่างเดียวกัน. นี่เป็น
 อากาของผู้รู้เท่าโลกธรรม เรียกว่า ไม่ห้วนไหว

พ. ศ. ๒๔๗๓

พระไตรลักษณ์ ฯ

ผู้สำเร็จรหัสดิ์* ล้วน
ท่านประจักษ์ไตรลักษณ์รอน
ขันธชำระหลุดแสร้งดู
ดับแต่ขันธท่านแล้ว

มฤตยู ยำเขง
หลุดแล้ว
ธรรมชาติ แปรปรวน
กลาตมรณ์

“สพเพ	สังขาร	อนิจาติ
“สพเพ	สังขาร	ทุกขาคติ
“สพเพ	สมุมา	อนตตาคติ
“ยทา	ปญญา	ปัสสตี
“อถ	นิพพิณฑิ	ทุกเข
“เอส	มคโค	วิสุทธิยา

“เมื่อโคธนิชิต ย่อมพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขาร
ทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี่เป็นมรรคาวัด
แห่งวิสุทธิ ธรรมชาตินิวิธาน”

(คักจาก คิลักขณกถา ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดเทพศิรินทราวาส)

๓ มีนาคม ๒๕๒๒

จร/ทพ.

อรหัสดิ์*

ความสำเร็จมรรคผลขั้นสูงสุด คือ พระนิพพาน อริยบทกลมี ๔ ขั้น คือ พระโสดาบัน
พระสกทาคามี, พระอนาคามี, พระอรหันต์

เรื่อง ภิภษุณี

ของ
พาณิวัลาส

รุ่งอรุณอาทิตย์ขึ้นหนึ่ง ข้าพเจ้า ก็เริ่มทรง
ไปขาน นนท—พฤทธี เพื่อเล่น แยกกันคน เขา
เมื่อคนวันเสาร์ ฝนตกมาก ถนนเป็นหลุม
เป็นบ่อ และไปทั้งนั้น เจริญไปตามทางผ่าน
ตลาดบ่อย มีแม่ค้ามากทั้งขายอย่างเรียงราย.
ขอที่จะล้มเสียมโค่น ไค ยืนเคียงแม่ค้าทั้งเต็ม
แก่กันว่า “ถึงคราวมันจะขึ้น มันก็ต้องเป็น
จะขึ้นกันยังงี้ไม่พ้น.” ข้าพเจ้านักชกคอ
ว่า ทำไม เมื่อเราไม่ไ้เงอะ รู้ทั้งที่จะมาทำ
ไว้แล้ว ทำไมจะขึ้นกันไม่พ้น ? อย่าง ข้าพเจ้า
เกือบจะเคยวันแหละ รู้แล้วว่า ถนนและและ
มันจะขึ้น ก็คอยระวังขึ้น แล้วบังนกละ
ว่ารถชนครเขาแล่นไม่ช้าฉะ ปราศรัย อาจ
ทำให้นาสถปรกทั้งในหลุม ในบ่อ ลึกลึกขึ้นมา
แยกเขา. ถ้ามีทางที่จะเขาครถไค เรา
ก็พยายามหลบเข้าตรอกใดครรถหนึ่งเสียบ ทำ

ไม่ระวังกันไม่เคเคยวนนา ? แล้วก็เป็นแสน
ฝึ กวย. ข้าพเจ้าเกือบจะเสียในตรอก
หนึ่ง. ทันเห็นทางชนะคำ แม่ค้าทั้งเต็ม เต็ม
ประท นึกทว่า เชิญเบอนชี นาทไหนมันจะลุก
ลึกขึ้นมาอย่างไร ถึงคราวเขอนเมื่อไรกันล่ะ ?
ยอม ลำบาก เขาหนีบ แต่เพียงเคียวไม้สยายได้
ตามซอไร ที่กองยกเท้าก้าวข้าง เป็นช่วง ๆ
ไปเหยียบตามอู้งูกทวางห่างกันเป็นแผ่น ๆ. พอ
จนจะถึงปากตรอกข้างโน้น เอ๊ะเอ๊ะ ! เจ้า
ประคุด ! ตกใจเอ๊ย ! เพราะมีอะไรมาถุก
น้อง เค็มแรงแทบโลก เหลียวไปดู . พู้อ้อ !
คืนก็วิ่งไล่เล่นกัน กลิ้งกลิ้งโคลนมาทากไหน
ไม่ทราบ เจ้าตัวหินพรวกเข้ามาโดนเอาเค็มที่
เจ้าตัวไล่หุคขึ้นอัปาคะแวงคอมองดู เป็น
ที่ขยช่น ที่ขวางทางแวง ข้าพเจ้า ถูกก็คว
นำโคลนกวบเขี่ยเรื้อคาไท !

พาดวิลาส

พฤษภา

ตอนนั้นต้องรีบสาวกาวพาควงตราโคลนที่
ระลึกไปถึงบ้านนนท์—พฤทธิ์ เลี้ยวเข้าประต
บ้าน ทรงไปหาคุ่มน้ำ หนานาท่อม ที่ สมุห์ วั่ง
พินอธรรม อาศัยอยู่ ตักเอาน้ำ สระล้างโคลน
ที่ขาทางแดง. ขณะนั้น ไก่ ยืนเสียง แหวัน
พินอธรรม เมีย สมุห์ วั่ง พกเชือกผัว ขึ้นเข
ประโยค จวนจบ เรื่อง “ แกะอะไร ๆ คุกพ
นั้นไก่ ว่าคาญแต่ไ้การรอกคึกข้าง ๆ คุก
ของแก มันไม่ส่งเสียงเลย.”

สมุห์ วั่ง คำน “ จะว่า ฉันชอกก็ยังไม่
ครั้นจะไม่ช่วยคุณเลยสัก เพราะว่า ชะ หั
หรงอก พาลูกไปละไม่คอยระวังให้รอบคอบ.”

พอชำระโคลนจาก คุ่มน้ำ เจ้ากรรมทหมคแล้ว
ข้าพเจ้าไปยืนที่ประตูกระท่อม ปราศรัยว่า “ ยัง
ไง ท่านสมุห์ สบายค้อยู่หรือ ? ”

แม่พินอธรรม ยกมือไหว้ สอดเข้ามา
“ สบายชะนี้ ! ชวนกินเห็นคุณ ! ”

ข้าพเจ้า “ อะไรกัน ? ”

แหวัน “ อะไรเสียอีกล่ะคะ ! พอช่างก
นั่นแน่ ! ” หันไปคือนผัว.

สมุห์ วั่ง “ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ” คุก
ยหรี ไปจากเขาไปอีกหนึ่ง, “ เมื่อคืนนี้ฉันพา
เจ้าลูกหวาน ไปเที่ยวงาน ภูเขาทอง เติร์ไป
ตามทาง เห็นนาฬิกาข้อมือทมนลอยู่ เรือน

ที่ คุณนนท์ ไ้ร้างวัล ฉันนะ เห็นว่าไปในที่
แยกคนร้อยแปด วิทกว่า จะหายเสีย เมื่อ
ยังไม่ถึงคราว ก็ควรร้องกันไว้ดีกว่าแก้ จง
จะเอาตัวรอดได้. จึ่งใหม่คุณ ? (ข้าพเจ้า
พะยักหน้า) ฉันจึ่งสั่งให้มันแก้ออกจากข้อมือ
เอามาใส่กระเป๋าสอดฉันไว้เอง. ไปถึงภูเขาทอง
ฉันมีสการพระในที่ต่าง ๆ แล้ว เติร์กอะไร
ต่ออะไรรอบ ๆ หิวก็ออกไปหาอะไรกินสอง
คนพอลึก ขึ้นแล้ว ก็เข้าไปใหม่ วนไปเวียน

มาหลาย ต่อหลายรอบ จนเมื่อยแล้ว ก็ขึ้น
รดแก้กลดบ้าน. มาเมื่อจะกินแหละ เจ้า
หวาน มันทวงเอานาฬิกาของฉัน. ฉันลวง
กะเข้าเสื้อ ตลอดจนทั้ง หักกะเข้าก็ไม่พบ. ใจหาย
วาย ! ”

แหวัน “ มันจะพบยังไร ? ไอ้ฤทธิ์ชอกก
ของแก ! ผูกไว้ ที่ข้อมือ คึกแน่นออกไปหรือ
ยังสารแนเอาออกมาใส่ในกระเป๋าคือหลวม ๆ .”

ข้าพเจ้า ขึ้น แทะจะปล่อยถ้าักออกมา เลย
หายช่วงตัวเอง ที่เลือกทางเติร์นไปให้ คุ่มกั มัน
โตนเขาเขื่อน จึ่งพกเอาใจ “ แม่แหวัน, ถึง
คราวมันจะเข็น มันก็ต้องเข็น ระวังของมัน
ยังใจก็ไม่พิน. ไหน ๆ มันคืนยหายไปแล้ว
จะบนเงินปากหัก ก็ไม่ได้ คิน. น คุณนนท์ ไม่
อยู่หรือ ? ”

พ. ศ. ๒๔๗๓

เรื่องภิกษุณี

“ไม่อยู่ครับ!” เสียงเด็กตอบ; ข้าพเจ้า เหลือบไปเห็น กำไล นนทิ—พุทธรูป หลาน คุณ นนทิ ยืนยกมือไหว้ ยมเคาะอยู่ที่เฉลียง; “ออกไป เติร์เล่นนอกบ้านครับ” เชิญคุณอา ขึ้นมา นั่งบนเรือนก่อนครับ.”

ข้าพเจ้า ขึ้นไปนั่งเก้าอี้ในห้องรับแขก ซึ่ง ประเคียว ก็พร้อมด้วย น้ำชา ขลุ่ย ไม้ ขลุ่ยไฟ ซึ่ง พอกำไลน จักการระยอง หีบหนังสือพิมพ์ ขนโต๊ะขึ้นมาอ่านเล่นแก่เหงา.

อ่าน หนังสือพิมพ์เพลินอยู่ สักชั่วโมงกว่า ก็ได้ยินเสียงถาม “อ้า! มานานแล้วหรือ พานี้?” ข้าพเจ้า หันไปพบ นนทิ—พุทธรูป เคารพกันตามเคยแล้ว เขาพูดต่อ “ออกไป เติร์เล่น เลยแวะเยี่ยมใช้เขาหน่อย,” เขา หึ่งไปเปลี่ยนเสื้อขึ้นนอก แล้ว กลับออกมา นั่ง เก้าอี้ยาว.

ข้าพเจ้า “หมายจะมาเยี่ยมแถมกินดิน เขาเหื่อสักเส็ดหนึ่ง แทนจะสายเสียแล้ว” นนทิ “เกรงครับหรือ?”

ข้าพเจ้า หัวเราะ “ไม่ใช่. เรื่องภิกษุณี สามเดวี กำลังเข็นอาหารหนังสือพิมพ์ อร์อัย ไทใหญ่. ยังไงกันแน่?”

นนทิ “มันจะยังไง! ภิกษุณี ก็คือ พระ

ผู้หญิง สามเดวี ก็คือ เดวีผู้หญิง.”

ข้าพเจ้า “ทวายแล้ว. แต่—”

นนทิ “เฮ้! เชิญขึ้นมานั่งคุยกันบนเก้าอี้ เก้าอี้.”

สมที่โง่ง พินอยธรรม ย่อมมาเข้าประชุม ย่าง “ข้างเถอะยะ นั่งข้างล่างก็ได้,” หีบ เขามาเคาะมาลงจากข้างคโพน ๒-๓ ที “ฉัน นั่งจาวหนังสือกับพนเสียเคยแล้ว,” ลงนั่ง ขลุ่ยสมาธิ.

ข้าพเจ้า “แต่อยากทราบว่า มันยังงั ในพุททกาล.”

สมที่โง่ง “อะไร?”

ข้าพเจ้า “ภิกษุณี สามเดวี.”

สมที่โง่ง “อ้อ! ถ้าจริง ก็เอาตัวออกไป. ขึ้นแรกทีเคยก็. พระเจ้าแม่น้า โคตมิ ซึ่งโคตมิเคยพระพุทธรูปมากตั้งแต่ พระพุทธรูปมารดาสน พระชนมเมื่อ ประสูติได้ ๗ วัน พระเจ้าแม่น้า องค์นี้ ทนเข็นพระพุทธรูปที่ แทนพระพุทธรูปมารดาออกมา รักพระพุทธรูปยิ่งกว่า พระโอรส ของท่าน—”

ข้าพเจ้า “เฮอะ ชอคักคอน”

สมที่โง่ง “ฉันต้องพัก ตามพระสูตร ที่ฉัน เคยจาร. เมื่อจะรวบรัดก็บอกเขาแต่ได้, คุณ นนทิ จะว่ายังงั?”

นนท์ “แต่เดิมมา พระพุทธเจ้าไม่ทรง
นิยมในการที่จะให้ผู้อื่นช่วยชดเชยพระ
พระทานที่ ว่า ถ้าผู้อื่นไม่ได้ช่วยชดเชย
ศาสนานี้ พระพุทธเจ้าจะคงอยู่ได้นาน ถ้าผู้อื่น
ช่วยแล้ว พระพุทธเจ้าจะคงอยู่ไม่ได้
เหมือนชดเชย ทั้งในชาตินี้และในชาติ
อื่นๆ ทั้งในโล่นี้และในโล่อื่น ชดเชย
และชดเชยในโล่อื่นไป ไม่คงอยู่ได้”

ข้าพเจ้า “ก็แปลว่า ผู้หญิงเห็นตัว
ที่ทำลาย พระพุทธศาสนา?”

นนท์ “แปลอย่างนั้น หากความแรงไป
มาก พระพุทธเจ้า—”

สมมติโว “อ้อ! มละ! พระพุทธเจ้า
ชดเชยด้วยมนต์ของ พระพุทธเจ้า”

นนท์ “พระพุทธเจ้าไม่ได้ให้ผู้อื่นชดเชย
ดังคำข้า ทรงรับรองว่า สามารถบรรลุมรรค
ผลนิพพานได้ ไม่หย่อนกว่าผู้ชาย เช่นแต่
เมื่อมาเกยวข้องกับผู้ชายแล้ว และยังไม่มีผล
เชื่อกำหนดขึ้นก็ควายโค ความสัมพันธ์โดย
มาก มิได้สู้ชีวิตในโล่นี้ แม้จะไม่ถึง
สำแดงออกมาทางกายวาจา ข้างผู้ชายใน
โลกนี้ชดเชย! คือ มีอารมณ์ผิดปกติกว่า เมื่อ
ยังไม่เกยวข้องกันมาแต่ละ ยิ่งช่วยเช่นภิกษุ
สามเณร มีเรื่องทักท้วงก็ชดเชยสามเณร

ใกล้ ชดเชยเสมอ ทนกันเข้า! ความสัมพันธ์
อันเท่า กับ สาย ชนวน รวง กิ่งกับ โปน
ไม่คงสงคัยว่า จะไม่เป็นเหตุให้เกิดระบึก
พระพุทธศาสนา พังทะลายหมด. แท้จริง เมื่อ
ต่างเพศ ต่างอยู่ ต่างประพฤติปฏิบัติ
ตามธรรมานุธรรมปฏิบัติ ก็ต้องประสบผล
สุกคายสุขใจ เสมอกัน”

ข้าพเจ้า “ก็ถึงนั้น ทำไมพระพุทธเจ้าจึง
ยังทรงยอมให้ภิกษุชดเชยโค ในพุทธกาล?”

สมมติโว “พระเจ้ามนานโคโคมิ”

นนท์ “นั่นเป็นเหตุสำคัญ ที่เราควร
เห็นพระทัย พระพุทธเจ้า. พระนางประชาภัย
โคโคมิ ทรงอุปการะพระองค์มากมาจนบัดนี้ พระ
คุณเทียบพระพุทธานุภาพ โคโคมิทรงปลงพระศก
ครองผ้าบิณฑบาต ออกสู่โลกนี้ด้วยพระบาท
จากกรุง กบิลพัสดุ์ จนถึงกรุง ไพศาลี ซึ่ง
พระพุทธเจ้า เสด็จประทับอยู่ในขณะนั้น จน
ผ้าพระบาทขมวดพวงเข้า แดกเย็บ เย็บเป็น
การ ที่ชาวบ้าน ชาวเมือง เขารู้เห็น บ้างก็
ถึงแล้ว เหลือด้วยพระนาง จะเสด็จย้อน
กลับคืนบ้านเมือง หรือทรงปลงพระศพแล้วก็ได้
อีก ถ้าไม่ทรงพระพุทธานุญาตเสียความนั้น
นาทพระนางจะเสด็จพระทัยมาก เลยอาชวระ
สิ้นพระชนม์ ก็เป็นได้ เพราะทรงชรามาก

พ. ศ. ๒๔๗๓

เรื่องภิกษุณี

แล้วทวย ขวามือขึ้นเป็นไปเช่นนั้นเจ้า ะ
เป็นการงามละหรือ ที่พระพุทธรูปทรงประพุท
เทียบแก้วมุกข์คือผู้ปลุกพระองค์แทนพระชนน
มา. และเมื่อผู้ที่พระนางทรงรักคือ ยานพระ
โอรสในพระโส ปรากฏว่า โคตรสรีรมฤตธรรม
เป็นพระศาสดาเอก เลื่องลือพระกิตติคุณ
ในโลก พระนางย่อมทรงปลื้มปิติ มีเสวยแรง
เมื่อเพียงเท่านั้น ถ้าไม่ทรงเป็นสวณของพระนาง
ไฉนแล้ว ะไปบอกให้พระนางเห็นว่า หันพระพักตร์
ไปฟังคำสาคอนที่ในอีก ? แม้คนปัญญาคน ๆ
อย่างเรา ๆ ก็อาเห็นกันได้ว่า พระองค์ มีผู้
กตัญญูพอ ไม่กรุดนาในผู้ที่ควร ทรงพระ
กรุณา."

สมุห์โง่ง กระพริบพริบ เขาเฝ้าเข้ามา
เช็ดตา ย่น "น่าสงสาร! คิดถึงพระเจ้า
แม่น้า."

นนท "เพราะยังงั้น จึงเป็นอันตกอยู่ใน
ฐานจำเ็นต้องทรงพระพุทธานุญาต ให้เป็น
พระภิกษุณี องค์แรก ทั้งพระนางก็ทรงเป็นพระ
ชิตกียาน อมรมอยู่ในราชตระกูลอันสูง พร่อม
ทวย พระชราวยัย ย่อมทรง มุ่งอยู่แก่การ
ประพุททิพ เพื่อประสพอมฤตธรรมเป็นทั้ง."

"สำหรับ พระนางประชาบดีโคตมีอุปสมบท
เป็นพระภิกษุณี องค์ที่หนึ่ง หรือเจ้านายผู้หญิง

ในศากยวงศ์ อีกไม่ก็พระองค์จะอุปสมบทต่อไป
บ้าง ก็พอทำเนา แต่สำหรับภิกษุสามเณรอื่น ๆ
จะพากันมาขอชกอีกมากน้อยมากนั้น ไม่เป็นที่
น่าวางใจ. ที่ว่าไม่วางใจนั้น ก็ด้วยเหตุที่พุกมา
แล้วข้างต้น คือไม่วางใจ ในความสัมพันธ์
แห่ง ขณฺณ รวณ พระ เณร ผู้ชาย กับ พระ
เณร ผู้หญิง แต่มิใช่เห็นไปว่า ผู้หญิงแล้ว
จะไปขอชกเพื่อหาพระ เป็นสว. ครั้นเมื่อทรง
พระพุทธรูป เห็นการข้างหน้าแน่ชัดว่า ถ้า
มากุคาม อุปสมบทได้ พระศาสนา จะไม่ถาวร
จึง ทรง ขณฺณ สิกขาบท ลำ หรับ ภิกษุณี โดย
กวดขัน เพื่อกดทิศทางระมแพร่หลายเสีย.

"เช่นคองบรรพชา เป็น สามเณร ถือศีล
๑๐ เหมือนสามเณร ก่อนแล้ว ถ้าอุปสมบท
เมื่ออายุครบ ๒๐ ในคราวที่อายุครบ ๑๘ บ
เต็มแล้ว ต้องทำพิธี ขอสมทาน สิกขาบท ๖
คือ ภิกษุณีสงฆ์ ด้วยญติ คือ ต้องเป็นผู้
ในชั้นที่เรียกว่า สิกขมานา ต่อไป ๒ บ
บริบริณ."

"สิกขาบท ๖ ประการ ก็อยู่ในศีล สิบ
คือ ๖ ขอบเขตนั้น. เมื่อเป็นสามเณร ต้องถ
ศีล ๑๐ นั้นอยู่แล้ว เมื่อยังไม่กำหนดว่า
จะขอเป็น ภิกษุณี เมื่อใด ก็แล้วไป พอตกลง
ว่า จะขอเป็น ภิกษุณี ก็ต้องประพุททิพ เป็น

พจนานุกรม

พจนานุกรม

ศึกษาภาษา ๒ บัณฑิต นับแต่วันสมาน
ศึกษาภาษา ๒ ประการ. ศึกษาภาษา นั้นคือ
เครื่องศรัทธาในศึกษาภาษา ๒ ประการ ถ้าขึ้น
ล่องศึกษาภาษา ๒ เหล่านี้ องค์ใดองค์หนึ่ง ใน
ในระหว่าง ๒ บัณฑิต ต้องกลับทำพิธีสมาน
ต่อภิกษุสงฆ์ เหมือนเดิม ทั้งคนรักษาใหม่
อีก ๒ บั.

ข้าพเจ้า “แปลว่า ผู้ชายจะขอพระ เมื่อ
ขอพระก่อนแล้ว ก็ขอพระไปต่ออีกแล้ว.
แต่ผู้หญิงจะขอพระ ต้องขอพระ ก่อนเหมือน
กันแล้ว แต่ต้องเป็น ศึกษาภาษา คนอยู่อีก
ทศกัณฐ์ ๒ บัณฑิต จึงเป็นพระได้?”

นนท์ “ถูกแล้ว.”

สมมติโว “เฮ้! พิโยกพิณจริงนะ.
แต่ถ้าเจ้าหล่อนทนได้จริง ๆ ก็เอาตัวออกไป.
พระนิพพานไม่เป็นของง่าย.”

นนท์ “เมื่อเป็นศึกษาภาษา ครบอีก ๒ บั
จึงขออนุญาต เพื่ออุปสมบท เป็นภิกษุ. ฝ่าย
ท่านผู้ ภิกษุ ผู้จะใคร่ขบเป็น อุปัชฌาย์—ตาม
ภาษา วินัย สำหรับ ภิกษุ เรียกว่า อุปัชฌาย์ ว่า
ปวตฺตน—คือมพรรษาครบ ๑๒ แล้ว ภิกษุ
สงฆ์ ๓๐ เลิกว่า เป็นผู้ฉลาด และเป็นลัทธิ
(ผู้มีละอาย) จึงประกาศดังให้. ต่อไป เมื่อ
ไม่เห็นสมควร ก็ประกาศถอนตำแหน่งปวตฺตน

คิน. แม้ ใครขบเป็นปวตฺตนแล้ว จักให้
อุปสมบททุกข ไม่ได้ ต้องเว้นในระหว่าง และ
จักให้อุปสมบทในวัยเดียวกัน ๒ รูปไม่ได้ ให้
ได้แต่รูปเดียว. โดยนัย ถ้ามีปวตฺตนสำหรับ
คณะ ๑๐ รูป ทำอุปสมบทเฉลี่ยกันได้เพียง
๕ รูป. ศึกษาภาษา ผู้อุปสมบทแล้วใน
ภิกษุสงฆ์ อย่างนี้ ต้องอุปสมบทในฝ่าย
ภิกษุสงฆ์ อีกวาระหนึ่ง จึงจักเป็นภิกษุเต็ม
ภิก.

“การจะทรงอนุญาตให้เข้าภิกษุได้ ก็
ทรงทวักขณเสียจนตั้งเครียด. ถึงคราวจะสัก
ทรงเบิกทางให้จ่ายที่สัก คือ ไม่ต้องมี
ธรรมเนยยมลาสิกขา ซึ่งต้องกล่าวอะไร ๆ
เหมือนภิกษุ พอถึงภาคฤทธสัก กษัตริย์จากความ
เป็นภิกษุ ทนท. ภิกษุผู้ สักแล้ว ท่านว่า
อุปสมบทอีกไม่ขึ้น.

“เมื่อภิกษุ ขบได้ยากแสนเข็ญ ถึงที่
จะเพิ่มจำนวนขึ้นบ้าง ฝ่าย ปวตฺตน ก็ขอให้
ได้เพียงรูปเดียวในวัยหนึ่ง และชาวเณรไปยหนึ่ง
ฉะนี้ บัณฑิตด้วยกันไม่ทนอยู่เอง. ภิกษุ
จึงส่ายศพนัยเสียนานแล้ว.”

ข้าพเจ้า “เห็นจะศุขมีมา ตั้งแต่เมื่อ พระ
พุทธเจ้า ประสูติแล้ว?”

นนท์ เกรงไปทีหนึ่งสอ คั้นเขาวนัยมุข

พ. ศ. ๒๕๓๓

เรื่องภิกษุณี

เล่ม ๓ ออกมา พลิกให้ข้าพเจ้าอ่าน ทั้ง
ต่อไป—

“ภิกษุณีนั้น สายศุนย์ไปตั้งแต่เมื่อไร เป็น
บุญทำ อันจะพึงพิจารณาอยู่ ๖ เรื่อง ภิกษุณี
ที่เข้ามาโดยมากในพระวินัย กล่าวเช่นนี้ท่านคน
แห่งสิกขาบทอนทรวงบุญญัตติ เนื่องทรวงภิกษุณี
สำหรับภิกษุสงฆ์บ้าง ของภิกษุณีเองบ้าง ๖
มาในท่อน เช่นกันว่า ในพระสูตรน้อยนัก ทั้ง
จะหาเรื่องยาว เช่น เรื่อง นางอัมมทินนา ใน
อุพเพกขสูตร ได้ เช่นอันยาก ๖ ภิกษุณีผู้มี
ชื่อเสียงทว่าไทรยทรวง ยกย่องในเขตต์คฤฐาน
ระบือชื่อไว้เพียง ๑๓ รูปเท่านั้น ๖ โดยนัย
ข้าพเจ้า (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า) เห็น
ว่า ได้มีข้อความ ไม่นานเท่าไรนัก ๖
ภิกษุณี เกิดขึ้น คงราวมีชดมีโพธิกาล เมื่อ
ครั้งพุทธปรินิพพาน ไม่ไกลกล่าวถึง ภิกษุณีเลย
คราวนั้น ก็เป็นการใหญ่ ของพุทธบริษัท ถ้า
ภิกษุณี ยังมี ก็คงจะมาในการถวายพระเพลิง
พระพุทธสรีระ หรือมีส่วนช่วยในการฉลอง
พระสารีริกธาตุ ๖ โดยนัยนั้นกระตุนย์เสีย
แล้ว ในครั้งพุทธกาล นั้นเอง ๖ ต่อพุทธ
ปรินิพพาน ล่วงมาถึง ๑๐๐ ปีแล้ว จึงมีเรื่อง
กล่าวถึง ภิกษุณีว่า พระนันทเถร พระอนงนาง
พระเจ้ากาลาโศก มาทูลทวาทธ เพื่อทรง

หยั่งรู้ว่า มคิลาฬพวณวิชัย ยศไม่เป็นธรรม ๖
มาเรื่องยักยาวเมื่อครั้งขอโคตรรัชกาล พุทธ
ปรินิพพานล่วง ๒๓๖ ปีไปแล้ว ว่านางสังฆ
มิตทา พระราชธิดา ของ พระเจ้าโคกมหาราช
ทรงผนวชเป็น ภิกษุณี พระราชธิดา ทรงส่งไป
ลังกาทวป เพื่อประคิฐฐาน ภิกษุณีสงฆ์ขึ้น
ที่นั่น คราวเกี่ยวกับพระมหินทเถร พระราช
โอรส ไป ประคิฐฐาน พระพุทธ ศาสนา ขึ้น ที่นั่น
พระสังฆมิตทาเถร ได้ ให้อุปสมบทแก่หญิงสาว
ลังกา มี พระนางอนุลาเป็นประธาน ประคิฐฐาน
ภิกษุณีสงฆ์ขึ้นมา ๖ สองเรื่องนี้ เรื่องพระ
นันทเถร ไม่ไกลกล่าวถึงในชาติ ได้พบใน
มหาวงศ์ พงศาวดาร ลังกา เป็นเรื่องแท้จริง
ในชั้นหลังอรรถกถา หาเค้าเงื่อนมิได้ กล่าว
โผล่ขึ้นเฉย ๆ ๖ เรื่องพระสังฆมิตทาเถร
มีมาในอรรถกถา ไม่ปรากฏว่าได้ไปกับภิกษุณี
ข้ออะไรบ้าง ก็เป็นไปอย่างเกี่ยว มีอยู่คำ
หนึ่งว่า พระเจ้าเทวานมยยทิศ ทรงมีมณฑพระ
เถร พร้อมด้วยบริวาร ให้ ชนเรอ บริวารนั้น
หาใคร่บิณฑิว่า เป็นภิกษุณี และกรุปไม่ ถ้า
ไปองค์เดียว ก็บวชได้หรือไม่ ทั้งพระอรรถ
กถาจารย์ผู้เล่าเรื่องไม่ทันคำนึงว่า มีภิกษุณี
รูปหนึ่งให้อุปสมบทไม่ได้ทุกข ในยทให้ จักให้
ข้าสองไม้ได้ พระเถรรูปเดียวเป็นยวคคน

พจนานุกรม

พจนานุกรม

จักให้อุปสมบทได้สักเท่าไร ๑ โทณบ้น สอง
เรือนนั้นจะพาเป็นหลักฐานหาได้ ไหม ๑ ทั้ง
เท่านั้นต่อมา เป็นอันรับรองกันว่า ภิกษุณีได้
สายศุนย์ไปแล้ว."

ข้าพเจ้า "แล้วสามเณรละ?"

นนท์ "เมื่อภิกษุณี อันเป็นศาสดา ยัง
สายศุนย์ไปนานแล้ว ส่วน สามเณร ซึ่ง
พวกเบ็กลีก็ คงอยู่ต่อมาไหม."

ข้าพเจ้า "เคยวัน กัยอมละว่า ภิกษุณี
สามเณร ทสยต์มา จากพุทธกาล เป็นอัน
สิ้นศุนย์ เพราะความจริงก็ไม่ปรากฏว่า ยังมี
อยู่ที่ไหน. แต่ถ้าหากมีผู้หญิง ที่บังเกิดศรัทธา
เลื่อมใสแก่กล้าใน พระพุทธศาสนา ออก
ภินเนกรรม ครองผ้ากาสาบะ และประพฤติ
พรหมจารีบริบเหมือน ภิกษุณีจริง ๆ ครึ่งพุทธกาล
จะไม่ยอมเป็นภิกษุณีทีเดียวหรือ?"

นนท์ "จะเหมือน ภิกษุณี จริง ๆ ครึ่ง
พุทธกาล อย่างไรได้? เพราะ ภิกษุณี ครึ่ง
พุทธกาลมีความเป็นไป เกยวของกัยภิกษุสงฆ์.
แต่พระภิกษุ เคยวัน ท่านไม่เล่นด้วย. ก็เป็นอัน
เหมือน ภิกษุณี จริง ๆ ไม่ได้."

ข้าพเจ้า "ทำไมท่านจึงไม่เล่นด้วย?"

นนท์ "ก็เพราะมิใช่ ภิกษุณี จริง ๆ."

ข้าพเจ้า "ถึงพระภิกษุ ท่านจะไม่เล่นด้วย

ก็ช่างท่าน. ภิกษุณี เคยวัน ก้อยเสียทั้งหาก
กัมนำประพฤติกสิกขาบท ของตัวอยู่ ท่าน
ไม่ได้หรือ?"

นนท์ "ประพฤติกยังงี้ก็ไม่ควรสิกขาบท
แห่งภิกษุณี เพราะมีหลายสิกขาบทที่ยก
ต้องให้เกยวเนองกัยภิกษุสงฆ์."

สมที่ไว้ "กัมนำอยู่ตามประสัประสา
ของผู้นั้น คักว่าน่า. เมื่อเรายังงี้ ๆ ก็
เป็น ภิกษุณี สามเณร ไม่ได้ ถูก ต้อง ตาม แขน
ระเบียบ ของภิกษุณี สามเณร แล้ว จะขึ้นต้น
ทรง เขาชนะ มันก็เอาตัวไม่รอดเท่านั้น เป็น
ชาวยานประพฤติกอยู่ในศีลธรรมก็ ก็เอาตัวรอด
ได้ไหมไป กุแทนางวิสาขาสี นันทานเป็นพระ
ธวัชเจ้าขึ้นพระโสธกานแท้ ๆ ท่านยังคงอยู่
สนุกกัยสาม มีจิตปฏิญญิกด้วยซ้ำไป เวลานั้น
พระพุทเจ้ากัยทรงพระชนม์อยู่ ไม่เห็นท่าน
จนถึงการขอขมแยกอะไรก็ใครให้มันวันวายไป
เลย. จริง ๆ น่า ฉันทเห็นยัง จึงสักออกมา
มลูกมีเมียง!"

ข้าพเจ้า "ยังนกละคายว่า ทำไมภิกษุณี
จึงศุนย์ไป เสียจนหมดคนสันกเถยวหนอ."

นนท์ "นอกจากเหตุที่สยค่อไม่ทัน กัน
อย่างว่ามาแล้ว ยังกะทยเหตุกรรมชาคิเจ้าออก
คือ ไคไคในโลกถ้วน อนิจจัง. ไม่ต้องกัยไค

พ. ศ. ๒๔๗๓

เรื่องวิกาณ

หนังสือพิมพ์รายเดือน ซึ่งฉันได้อ่านมาหลาย
สัปดาห์แล้ว คราวแรก ๆ ถึงกับอ่านอย่างขำขัน
เจ้าของเรื่อง ตัวโต ๆ แสดงว่ามีเรื่องของ
นักเขียน นามอุทโธษ. ไป ๆ ก็เปลี่ยนแปลง
เป็นหลายชื่อเจ้าของเรื่องเอง ไปเข้าแถวในหน้า
สารบัญ. แต่ก็ไม่สู้มีผลอะไรนัก เพราะ
ฉันมักตรวจดูสารบัญ. ก่อน ยิ่ง ๆ ก็ต้อง
พบชื่อผู้เขียน. เอ! หนักเข้า หนัก ๆ
นามอุทโธษ นั้น เลยสาบสูญ เพราะฉันจึงนั้น

เอง. คอพลิก ๆ ดูโดยไม่ตั้งใจ จึงจะเจองูไป
พบบอกกับเรื่องของเขา ถึงกลางเล่ม!”

สมที่ไว้ง “คุณ พานิช วนิกให้อะไร ๆ
คงทแต่อยู่กันนั้น มันก็ฝน สังขตธรรม นะ
เอาตัวออกไม่ได้ละ. ถึงคราวมันจะเป็นยังไง
มันก็ต้องเป็นยังงั้น.”

สนทนาพอควรแก่เวลา ข้าพเจ้าก็ลา

ประมุขมกลัยมาน.

๑ ความรู้สึก คล้ายนัก สมัยข้า
หลงเล่นเล่น เป็นจริง หยิ่งโมเม

เหตุเชือดตา กว่าธรรม นำให้เขว
จนตายเค้ มีมือทอ ไม่หือเออ ๖

พระศรี นพินธ์

จุลธนุคคหคำฉันท์ ตามเค้าในบัญญัตินิบาตชาตก

ของ

แสงจำกร

~~~~~

วสันตทิลกฉันท์

๑ โอมสิทธิการิยะจะกล่าว
สารสร้อยสวัสดิ์ต้นแสวง

๑ เป็นเครื่องประดับบุรุษเรื่อง
หวังสืบสมานสมรจง

๑ เรื่องเริ่มเผด็จมพจนุสน—
ชาตกนิบาตวิบุตไพ —

๑ ว่ากุมารตรุณลัก—
เชียวชาญชำนาญวิชานูชา

๑ จ้อยจ้อยจะจากชนกजर
หวังเพื่อธนุคคหผาย

๑ โทเฒ่าสดับพจนบุตร
รูปลอบนัไชรสและวา—

นิติเค้าบุราณแสดง

วรวิทย์จ้านงค์

บริรักษ์สกุลวงศ์
คติจดประจำใจ

ธินิพนธ์นิพัทธ์ใน

เราะแหแจ้งแสดงมา

ษณศักดิ์ไพศาล์

จุลชอกทาชาย

กิจแจ้งบเว้นวาย

พจข้อยขยมตา

จิตรสุตจะแสนกา—

จกตอบประกอบสอน

๑. ถ้าพ่อจะเพียรวรรณคุณ   คหบุกพนาตร
ไปเดิรสะดวกประดุจจร   ณวิถีบรูมรย์
๑. ยามร้อนจะร้อนกระอุกกระอัก   วรรณพัตร์จะเผื่อคดม
โชดเงินดำนเริศษรคณ   มิคชาตนิกาจฉกรรจ์
๑. ยามนอนจะนิทรณอาสน์   ดินลาตระคายกัน
อกเอี่ยมมิเกยทศนขัญ   นนนาจะอวรณ์
๑. นี่แหละนะพ่อจุลประจักษ์   ทุมมรรคพนาตร
เจ้าหวังจะผ่านันศร   วุฒิเจตน์ก็โดยใจ
๑. ไขว่จะขัตตวัฒนลูก   จิตรผูกบปากใด
อนึ่งเจ้าก็เขาวุขพวย   อุปเทห์บรูที่
๑. จงพ่อสดับนิตินิเทศ   สุวิเศษประเพณี
เป็นเครื่องประดับบุรุษศรี   วัชรเพิ่มเฉลิมกรณ
๑. อนึ่งทรัพย์แสงศิลป์เต้า   คิริเขบาควรพลัน
ข้าข้าพินิจวิสรร—   พจะสมสะดวกดาบ
๑. อนึ่งเริงภิรมยกลกาม   คุณขามประคินกาย
มัวมากก็มักชนมวาย   คิริเศร่าก้าเตาตอง
๑. อนึ่งใครประทุษวิรุศตอบ   บมิชอบคณิงตรง
สับช่องพินาตอริสนอง   ขณนั้นและพลันประหาร
๑. อนึ่งศิษยาจริยรัก—   ษพิทักษ์เอภากร
มวลมิตรเสมอมนสมาน   สุขทุกขักอาทร
๑. ฝ่ายชนน้นชนหลัง   ชนสังบุตราวรณ์
ลูกเอ๋ยประจากประคจสร   อรเสียบสลักทรง

๑ แม่แม่จะมีสมฤต

จักอวยกะเจ้าสมรรถ

๑ เจริญจะจินตณีสัท

เคยแม่ถนอมวิมลเชย

๑ พ่อเรียนสฤตกิจกลับ

จงสมประสงค์นิรโผ

๑ ศรีวิทธีสวัสดิคมนา

มวลงหม่อมมิตรทุรสของ

นฤมิตประสงค์ปวง

นยเนตรมิตถเล

นิรฤทธีระณลูกเอ้ย

ทศนาจะราโรย

ชรนั้บจะคอยโหย

ภยปราศนิราศผอง

คมสารสมปอง

ตระบะเจ้าถ้ำเพาพาล

อินทวิเชียร

๑๑ ปางนั้นกุมารน้อย

รับพรชนกกรณ

๑ ใจจงประสงค์บู—

เป็นที่ประชมสา—

๑ ดั้นป้าพนาหนาม

ล่องหลายทิวาวาร

๑ เข้าหาทิสปา—

หวังเรียนธนูศิล—

๑ อาจารย์สดับสุน—

เพ่งพักตร์ละอออร

๑ จึงตอบประกอบกา—

ปองใดก็อย่าดาล

ศิรน้อมสดับสาร

กรกราบพิลาปลา

รียดักกศิลา

ทรต่ำคณาจารย์

ศิริข้ามละหานธาร

ก็ลุดังมโนถวิล

มุขมาแถลงจินต์

ปประจากคณเจร

ทรพจน์กุมารวอน

พิสองคอาจหาญ

รฤนสารเอาการ

ก็จะบอกเบือนบัง

พ. ศ. ๒๔๗๓

จุลลีนุคคห คำฉันท์

๑ อนึ่งพอกีเปลี่ยนเพื่อน
อยู่ด้วยจะช่วยสัง—

๑ พังสารกุมารแสน
ไมท่ย์นบพระอาจา—

๑ ค่อยอยู่และค่อยเรียน
ษาศิลปวุฒิอัน

๑ เปรมปราษฎ์ณลาตลง
ห้อมศักษเฌองเฌอง

๑ เลื่องลือระบือนาม
ศัทรุณแดนไทรย์

๑ อาจารย์ชนชม
มอบศิษย์นุกิจครอง

๑ ควรรุณฐนุสิด—
ขานคำขนานบัน—

๑ ล่วงชนมพรรษโส—
นานเนาณน้ำเนียร

นฤเอนทุเรศหวั

คหคหบุตรา

สุนนัศเปรมปรา—

รยขอบพระคุณครัน

กัระเมียดเจริญพร—

มนมุงกัรุงเฌอง

บมิข้องระคายเคือง

พลหาญชำนานุชัย

อริขามประหว่าใจ

กัมิพรันประจันจง

สุขสมมโนปอง

อนุศาสน์เกษมสันต์

ปและยีนเสนอกรณ

จิตเพิ่มเฉลิมเกียรติ

พลโทรจากเจียร

ณส้านักคณาจารย์

ฉบบง

๑ วันหนึ่งจึงราตรีกาล
ราฟิงถึงคัมมารดา

๑ บ่านฉะนสองชนกอกอ
นิวัตน์ นีเวศน์เขตต์คาม

๑ เห็นหายจะละห้อยโหยตาม
สะทกสะท้อนถอนถึง

จุลบัดจิตดาล

ไฝเฝ้าเราหา

นอนนั่งถึงถาม

๑ อาสุรสองจะโศกรุมรัง

อาพาธเพราะโรคแรงชะรา

๑ โพล้พุ่มรุ่งแสงสุริยา

อาจารย์นิวตันผาดผาย

๑ ยังกิตยัระทวยทอดกาย

พระพรังถะถั่งหลังลง

๑ ครันอรุณรุ่งจะรุ่งสุริย

ร่าร้องประนังวังเว

๑ ครนครกักก้องพร้องเพรง

อากาศโถงไขสี่

๑ พลันสำนธารหลังวารี

บรรลุล้านกอาจารย์

๑ ชบเกล้ากล่าวลาคลาสถาน

คำนึงชนกมารตร

๑ บ้างเบื่องบาสดับสุนทร

จะขัดบเกื่องควรคำ

๑ ตรีแล้วคอบขอบเชิงท่า—

พันถ้อยละห้อยเตดาล

๑ ตาหวังตั้งใจวายปราณ

อีกศษย์นุสนธิ์สับสน

๑ หากกิดิตด้วยมารตร

ผิคิดถึงตามาเขื่อน

รำพันรำพึง

จำเราจักลา

ชลเนตร์ฟูมฟาย

ชั้นเสียบุหร

เบื่องบุรพเบอนเลง

เสร็จแล้วจรร

ซึ่งจากมานาน

วังเวอวารณ

นุกเทียบเรียบรำ—

ฝากศพให้หลาน

พอจากตำรา

พ. ศ. ๒๔๗๓

จุลชนกคห คำฉันท์

๑ พลงขันนหวางพลงเดือน	ตามอบให้เหมือน
โอรสประสิทธิ์ศรีศิลป์	
๑ กลศึกกลักจำจันต์	อย่าหมิ่นไพรินทร์
อาวุธอย่างวางห่างกาย	
๑ อนึ่งตาแสงหาหาญชาย	สมสร้อยสู่สาย
สมรธิตาตราครุ	
๑ เอฟอกี่สฤษดิ์กิจธนู	โลกล้ำแสงดู
จักเสกให้สมสองสมร	
๑ พลงเรียกขิตางมวงอน	ปลอบโลมโฉมอร
เมื่อย่าไฟไรำพัน	
๑ จงสองป้องรักสมัครกัน	ฟ้าดินสิ้นสรรพ
รักเจ้าอย่าเสื่อมศูนย์สลาย	
๑ จงยลเยี่ยงธนูคู่สาย	หากอยู่เดียวดาบ
ไพร่บริพนพันตุ	
๑ กรันเสรีจอนุศาสน์หัตถ์ชู	สังข์สัญญาณันธู
โสรจสองอำนวยอวยชัย	
๑ สรวมสังสรรค์สัทธิฤทธิกร	ทั่วสรรพสุริไท
ทวยเทพบรมพรหมินทร์	
๑ จงพิทักษ์รักษาอาจันต์	ผองภัยไพริน
กระดิกระล่ำสำราญ	
๑ จงพ่อเคียรโดยสะดวกดาบ	ลุลาภพรรลย
พรรรภพิศาลโสภณ	

วสันตทิลก

๕ ปางนั้นกุมารจุลธนู—
เทอดทศนัชนฤมล

๑ อาลัยพระอาจารย์สั่ง
เกรงสองชนกจะอนุสร

๑ ฝันใจพะอินอุตมน์ม
ลาพลางประทักษิณระบิล

๑ กราบกระดิ่งธนูประสิทธิ์—
เชิญชวนสมรตฤณมัลย์

๑ ฝ่ายดวงธิดากมลอ่อน
แสงโสภิโยคบุตร์หัน

๑ เชิญประคองอนุชลอบ
คือนเคื่องข้าเลื่องนยงอน

๑ ยามสายทิพากระษะแผด
โกมารชนวรวง—

๑ ลมขวระรวบบุษปรีน
เพ่งพิศวิมลบุษประไพ

๑ ตาลดวงกาดัตตฤยจิตต์
อามิงสมรวิมลควร

๑ เริ่มหวังสวาทวบุพา
หากบุรพวาสนเพ็ญ

๑ เยงพักตร์เทอญวิมลพักตร์
โยแม่ขนางกมลไค

คหบดีชาติานนท์
ศิรรับศดับพร

มนหวังมิไครจ
ณระทมระทวยถวิล

ชลเนตรก็ร่วงริน
บุรแบบบุราณกาล

ชิมหิทธิกระเหิมหาญ
มุขบ้ายณไพรวัน

บทจรสะอื้นกร—
ปรีวิตันเวียนอน

ก็มีขอมมโนสมร
กลเคียดรื่ององค์

กระอุแตกดณกลางดง
คพ้านกณร่มไทร

อรุณก็คลายใจ
วรพักตร์เพ็ญนวล

ก็ประดิษฐคำชวน
มละโสภิโยคเทอญ

ดลมามีควรเมิน
บิตูอยก็เอมใจ

บมะลักและเคื่องโณ
มุขเบือนบเหมือนบรพ

พ.ศ. ๒๔๗๓

สุทรนุคคห คำฉันท์

๑ พलगโถมตระโถมกรสำผัส

ตวงลองตระกองภิรมขวัญ

๑ ไส้ تابเกรงมุกตฤจิตต์

นางบัตสลัดกรสนอง

๑ พี่เยี่ยมมนุษย์บุรุษพจน์

หวานนักก็มักจะนิรजर

๑ มาทแม่นจะร่วมรมสมักร

พอเพื่อนดำเนิรวนศไพร

๑ ถึงบ้านจะพาลพิรุชับ

น้องนีกะเนมนขนาง

๑ โอ้ดวงยิหวาชีวิตพี่

ทรงพี่จะแล่งอุกยแจง

๑ สุดหล้าจะหากับมิพ

ยามยากผิหากนย่นเหลียว

๑ คู่ทุกข์โศกสุขสโม—

สตัช พี่จะมอบสมรหมาย

๑ อำคำรรำพิเราะหพจน์

ใครฟังก็ปลื้มกมลปาน

๑ ดอกหญ้าฤอยากนิยมทัต

ฉันใดประสพวรสุคนธ์

๑ ข้อยยากประจากสกลญาติ

สุดซึ้งจะทวบสตัชใน

ก็กำดัดฤแค้น

บุคพุ่มประทุมทอง

ดุสิตทิเจ้าของ

พจตอบประกอบงอน

มธุรสสุนทร

มละจากขนางใจ

ธจะรักษเพียงไหน

ทุรเทศเถื่อนทาง

ก็จะยับเพราละมพलग

อภิปรายจะเปลี่ยนแปลง

กิจนั้นมีควรแหง

พจเจ้าละน้ใจ

ผิวสกับงานเดี่ยว

ยลเล่าก็เปล่าตาย

สร่มนคือคู่ตาย

บิยเจ้าจิรงการ

มธุรสบวายหวาน

จะละเลิงละลิมตน

ผิวแท้นยามจน

ก็สตัชบอาลัย

ฤจะกาจะอ้างใคร

จิตรนั้นก็เหลือแหง

- ๑ อ้าค้ำบควรสมรอ้าง กลนั้บเคลือบแคลง
 หากบุพพเทพจิตรระแวง ฤจนมอบสมรมา
 ๑ แท้เห็นระห้ศมนั้ศแน่ อรแม่มีควรอา—
 คุรห้วงสวาทรวบิหา ขิวจอตตลอดกาล
 ๑ อ้าน้องและปองมนจะหนึ่ บมมีฤดีตาล
 จงแม่อ้านวยนุกุลวาน กรุณามิตาเรียม
 ๑ พลอดพลาบประคองสรวีสอด กรลอดประโลมเลียม
 เคล้นคลึงกระลึงประทุมเทียม ทิพหล่อชะลอลง
 ๑ รุมรึงระเรึงภิรมฤทธิ์ ทศทิศวงยง
 โอบองค์พะอุณปริมสง— คณเพลาคละเคล้าคลึง
 ๑ วางนุชนาฏสยณแนบ อูรแอบอูรวิ่ง
 เริ่มรศำฤษณตะลึง กลวลีเกล็ดวิลิ
 ๑ ล้าล้าประลองวิกตเก— ยูรเรณูอมอรรณวี
 เตะดวงก้าดัตยุดยัน อูรขั้วย้ายามชวน
 ๑ เชยซ้อณก้าโบลีบลุข— ปกมูทะระเหยหวาน
 กลีบตรอมตระหลบพิรุณรวน ดินรบบะยายโยน
 ๑ เพรียกพฤกษั้ละคักอริกป้า พุกกล้ากั้เอนโอน
 เทเวศรั้มเหศวรโพน มลสังวิมานไทร
 ๑ วรณวลาหกกั้หยัด คณะสัตว์สัของไพร
 ธารหลั่งชลโทรหมั้ย สदनงกั้กั้เบิกบาน
 ๑ แกรรักประจักษ์กลสม ผสมมฤดีตาล
 สอสงแสนสโมสรสมาน สุขสองเกษมสอง

แสงจำกร

พฤษภ

๑ เวียนสติติศาอาจารย์	เมื่อไรจักพาน
จักพบชนกจันน	
๑ จานองจองกรรมจำจน	จำเหอญจำทน
แลเจ้าก็แจ้งจำใจ	
๑ จำกรกรกุ่มอรไท	บุกป่าฝ่าไฟ
พลางชมไม้ไร่ไคลยครวญ	
๑ ไคลเครือเคอตุกลำตวน	ลำดับพลับพรวน
พลองพลูหูขวางนางกัก	
๑ นางไกวไกรรังร่วมรัก	เตาร้างเสียสัก
สี่เสียดอโศกแซมสน	
๑ แซมสอดทอดเกี่ยวกำยกล	กำยทอดทอดยล
ก็เยี่ยมพะโยมลมพาน	
๑ ลมพากลันเลดาควงมลาย	พุทระชาติพุตตาล
กุหลาบขจรจำปี	
๑ จำป่าสำเหล้าสารภี	สารพัตรมาลี
มลิกล้วนชวนดม	
๑ ชวนเต็ดมาประดับทรมชม	ทรมเชยเชยณม
ณชิตพิศพิศกัศพร่มพราย	
๑ พร่มเพราเขวเรสอวลอย	บัตกรเก็งกาย
เคื่องก้อนละอ้อนงอนงาม	
๑ งามเงื่อนโอ้เพื่อนพยายาม	ขงขากจากควม
ไปควรจะขงคำควร	

พ.ศ. ๒๔๘๓

จุฬารัตนคห คำฉันท์

๑ คำกิตติศัพท์จอตระจวน
วิหกหกเหิรเหมหงส์

พลางชมชวน

สักทูลวิภีตฉินท์

๑๑ ชวนนางชมสกุณาวาตรนุพ
บั้งรอนและบินลง

อนันต์

๑๒ จอแจแจ่มบุรภาพิพิพรณ
แว่ว ๆ ละเวงวัน

ระวัง

๑๓ เอียงแอ่นโคลงจรคลากั้ทำสรประดัง
จับกังนิโครธกัง—

สตาล

๑๔ ผักบัวแฝงสระบัวระบัดปทุมบาน
กางเขนระวีหวาน

วิเวก

๑๕ กระสังกระสากั้เสาะมัชฌานิมณ
ขยับท่องนทีเอก

อุจรัง

๑๖ ยางกรอดย่องดูจายอุบายวิหคปลิง
ไปรู้ก็มาพึง

พะมอด

๑๗ กาเรือนร่อนรังดังประนังสระปรอด
ฟังเสียงก็ลอด ๆ

ระงม

๑๘ กาลิงโลกิถาและการวิกรม
ซุ้ซุ้ซุ้ซุ้ซุ้ซุ้ซุ้

นรัง

๑๙ กตแก็กโปตกไคระไวบุตรระวัง
ไพรเฝ้าระวังฟัง

บวาย

๒๐ จอกจาบจิบกระเจอะเขื่อนก็เขื่อนครุพตาย
ปากติดชีวิตวาย

เพราะโลก

๑ คับแค้นและอึดอัดที่กลุ่มมนะลโมภ
เหยี่ยวเฉียวตลาโอบ

๑ นานาหลากทิวาวนาตรนุไพร
เหลือจกแกลลงใน

๑ ทินกรร่อนร่ายที่ใกล้จะสุริยันห์
สองพักพำนักรร—

๑ เป็นเงาเงอมพิศมึ่มกระปุ่มกระเปาะศีลา
โชคชลาธารา

๑ ชอกชงสาครชานสนานสรวีเย็น
ปลาว่าที่แลเห็น

๑ บางแห่งศิขรสินธุพันทุกลพรรษ
หยาดหยดขะย้อยหยัด

๑ ธารถึงหลังบริสุทธิ์ประจุนิรเบือก
คมทาบมีเทือก

๑ โกมารชวนยุพมาลย์สนานสรวีกาย
ร้อนเร่ากำเดาวาย

๑ พลาหงอยอกเขี้ยวนาฏที่สาตประเทนท์
ต้องนางที่เบือนหัน

๑ เต็ดดอกโกมุตเปรียบประเทียบอรสมร
นางบัตสดักร

๑ สองสำเริงหญทัยที่ใกล้ทิวจะดับ
เก็บบัวกระจับบุญ—

- ๑ ขึ้นจากสาครนั่งฉั่งชลสถาน
สมสุขกรรมลย์มาน ประนัง
- ๑ โพล้เพล้พลบสุริยาภิเษมสมรยัง
ผาลาตกระพังเพิง ศิลา
- ๑ ส้าแสนสัตว์ทวิบาทกลาตจตุรบา—
ทาท่องเที่ยวพองสา— ละวัน
- ๒๐ ๑ นางชนะนักร้าจวนประจากวิจล
จะแฝงจะพึงประนังกี่ชน สยอกรัน
- ๑ พาลพักษุมุโหมะโชนะจรร
สะท้านสะเทือนกระหิมอรัญ ทุเรศดง
- ๑ จามะรีกระโจนกระเจิงกระจง
กระจัดกระจายกผาณพง บแผ้วพาน
- ๑ โลกะทิมทิงสหว่างละหาน
พักษุมคัณจะโจนทะยาน กระโจนจับ
- ๑ ต่างเขม้นเขม็งกระเนงกระฉับ
มหิงส์ขยาตพักษุมขยับ ขยับสอ
- ๑ หมูละมั่งระมัดก็เคลี้ยก็กลอ
คเชนทร์ก็ฟากฉาพะนอ ชะโลงโหลง
- ๑ นางสดับสำเนียงคชินทรโย
คณาละนึ่งผะผิงผะโง กี่ผัวโจ
- ๑ บัดกุมารก็โถมชะลออุทัย
จะย่ำจะเข่งจะเกรงไฉน ฉะฉาน

- ๑ อย่าประวิงประหวั้นนะขวัญสุตา
จะกจะกล่อมถนอมยุพา   สนิทนอน
- ๒๑ ปลอบพลงรับขวัญพวงอน   นิทรชินะสมร
จนินารวณ   บมีภัย
- ๓ ชีพพิพลี้องสนองใน   อนุชบมละไกล
กล่อมถนกลางใจ   ปรากรม
- ๔ ขวัญเอชขวัญอ่อนนิทรารมณ   จะทมนสระบม
พักตรตรอมตรม   ฤดูดี
- ๕ โอ้ยามดึกพฤษพร่างสี—   ขรหิมุทกมี
ชาบวรินทรี   สยองเย็น
- ๖ ตัดตองรองกายไสลเป็น   ขรุขระระกะอรเย็น—
ดูจะล้ำเค็ญ   นะอกอา
- ๗ ส่องอ่อนผ่อนนิทรรมยา   บุษปจรม—
รุครำเพยพา   สุกำจร
- ๘ สงัดเงียบยะเยียบเย็น   ยะเยือกเป็นพณันดร
กุมารแนบสมรนอน   ถนอมเนื้อถนิมมัลย์
- ๙ รำจวนจงบจางจิตต์   สมานมิตรระลุลถาญ
ระเลิงเลหจวบกาล   อรุณเรืองนภาลย์
- ๑๐ บุหร่งเร้งระเบ้งร้อง   สะพริบพริ้งสระเพรียกไพร
ประจอแจวิเวกใจ   จะแจ้งจับจันรรจา

๑ ดูเหว่าแหว่ววี่หวน
กุมารปลอบวนิดา

๑ สนานสมฤทัยสอง
อุดมคณณพนพน

๑ มะม่วงปรางและกลางสาด
ลำไยย้อยระย้ายัง

๑ ขนนหงส์เอนกนับ
ประมาญไม้ก็มากมี

๑ อุภัยพักสำเริงบุญชน
ก็เต้าไถ่นไพรวัน

อินทวงศ์ฉันท

๑ ดินเค็รพนันดร
เลื่อมเลื่อมศีลาถาย

๑ ชชวนพฐชม
เว้งว้างชะวากผา

๑ ลากก้อนก็เขี้ยวเฉก
ถึงธกัวัธรา

๑ ขามร้อนก็ผ่นพัก
ขามบ้ายตะวันเบน

๑ สิ้นแสงรพีส่อง
ปลอบมิตรนิษฐา

๑ ครั้นเช้าก็เต้าไต่
ล่องหลายทิวาคัล-

ก็แข่งขานณสาขา
ประโลมปลุกสระสงขล

เกษมภักษ์ผลาผล
เอนกในพนมรัง

มะหวดหาดมะขางสัง
กะแกล้งคัตประดับดี

ขนาดรวกะเกี๋ย
ประหลาดรสประหลาดพันธุ์

อำเภอรุ่นเกษมสันต์
วันศรีมพระนมาราย

คีรินทรประเพรวประพราย
ดุจแก้วประดับประดา

นุพระนมทุรธยา
วนเวศทุเรศสุธาน

ดุจเมฆณคัคณานต์
ประทุทนกระแสดกระเซ็น

กระอุ้นก็จะบัวจะเป็น
อนุบถรพนา

ก็ประคองบุพพาพงา
นิทรอาสน์คีรีอรัญ

ละเมาะไม้เนียมพนันต์
ลยโดยประเทศสวิถี่

- ๑ ถับถึงมหารัษฎ
มาโนชเปรมปรีดิ์ จุลบัณฑิตาก็มี
พจนากถาภิรม
- ๑ ขวนเขว่ล้าเพาพัก จรณักจะบอบระบม
ไปใครจะเตรียมศรม อวิทุรวดีสถาน
- ๑ พันเพิงกระพักโน้น ก็จะมีพนาหมินาน
ขามนกร่อนราน ผิวบ้ายจะไปก็ควร
- ๑ สองพักณเริ่มพฤกษ์ มนนี่ก็มีแหงมินวน
เข้าชะยช้วน นฤทุกระหมประพทั้ง
- มาถนฉนท
- ๑ ๕ ถวนะตรนพงษ์ มีประตงสัง จรรย
- ๑ คณะวนะจุมวณัญญ— ญาสครบครัน ลำพองพาล
- ๑ วณิขสวณะเหลือกถาญ ชิงธนาผลาญ ขิวาลัย
- ๑ นิกรมมิจะกล้าไป เติรวัดไพร ประตุงเดิม
- ๑ คณะจุมที่กระหาญเหิม ทำประทุษเสรม ประชาชน
- ๑ นิกรมละสถานตน เรือนบมีคน จะเนาอน
- ๑ คณะจุมที่กระเวนดอน ไครครไโลจร ก็ช่วงชิง
- มาถนฉนท
- ๑ ๕ เห็นดินบ่อบ รอยจรดล
- ๑ ๕ คือบถคน ยลก็จะจริง
- ๑ ไกรนะทะยาน ผ่านนขสิงห์
- ๑ เราจะประวียง ห้วนฤไลน
- ๑ มวณูจุมขล กลพิมาน
- ๑ เตรียมจะร่ำบาญ สมหลุทัย

พ.ศ. ๒๔๘๓

จุฬารัตนคหิ คำฉันท์

๑ ต่างบมิขาม

ตามบลไป

เห็นอรไท

ชายปลีกา

๑ เชญประตง

หลงพิศโฉม

เล่ห์ประโลม

ดำฤชณา

๑ เนตรตะลึง

อึ้งนุรา

เอ๋ยสุรวา—

จากบชิน

ฉบง

๑ นินางเป็นมนุษย์เดริน

เทพท้าวโกสินทร์

ประสาทสมรแม่มา

๑ ฤเทเจ้าพุกยเทว

ปลอมแปลงกาษา

มาถ่อให้โลกแลลาญ

๑ ตัวเราเท่าเทียวพนานาน

ไปยลเขาวมัลย์

แม่นแม่นอมรเหมือนนวล

๑ จอมประตงหลงพิศจิตต์รวน

เราลืมหำชวน

สั่งพวกให้เข้าชิงชัย

๑ ปางกุมารครั้นเห็นโจรไพร

พร่งพร้อมล้อมไสว

ก็กุมธนูคูเชิง

๑ แกล้วกล้าสามารถรเวิง

ปลอบขวัญบันเทิง

บอกนางให้ดูนายโจร

๑ กำขำล้ำเล่ห์แกลโดน

ดำทมิฬดั่งทะโมน

ถกรั้งจิ้งก้านากลัว

๑ นางตระหนกอกสันขวัญรว

หลบหลังบังผัว

จะเอียบออกอรรณไต

แสงจำกร

พฤษภ

๑ อ้าเมื่อย่าประวิงหัวใจ
จงตั้งสติตามเดิม

ชั้นจิตต์พิศมัย

๑ จอมโจรชลเล่หโลมเดิม
ยิ่งครุ่นฤทัยฟโฟ่น

เห็นกุมารหาญเหิม

๑ จำตุจะจู่เข้ารอนญ
มาร่วมภิรมชมชวน

จึงนางบังอร

๑ แต่จะบ่ตักคิดคำอำยวน
พาลผิดให้ผัวเห็นภัย

ชี้โทษฐานควร

๑ คิดพลงจอมโจรผู้ใจ—
อ้าเจ้าหนุ่มน้อยโสกา

กล้าแก่งตามไป

๑ บังอาจตัดค่านเรามา
ไปแจ้งให้จิตต์จิงน

กลใดสองรา

๑ ตัวเราเจ้าหล้าสากกล
ให้เทียวพิทักษ์ด่านดง

ตั้งเป็นขุนพล

๑ เจ้ามินนามไฉนอง—
จูงเอือนอย่าอำคำเรา

อาจทำทรน

๑ บัดกุมารชาญชาญเชิงเขว่น
รพถ้อยแถลงแจ้งการณ

สดับคำทำเคา—

๑ อ้าฟ้าผู้เฒ่าพนานต์
ได้ยากประจากพนจร

ชื่อจุลกุมาร

๑ รำจวนหวนหาอาวรณ์
จักโสกละห้อยคอยหา

บิดามารดร

พ.ศ. ๒๔๘๓

จุลฉันทกถ คำฉันท์

๑ จิงชวนนวลนุชกรียา

เดิรตัดัดดมา

ไข่ข้าจักแจ้งจงกล

๑ จงอ้านวยอวยทัณฑ์บนันชน

เกิดฟุ้งพล

ผู้เที่ยงในทางเชิรธรรม

๑ นายทมิฬ ยินคำเคื่องคำ

เจ้าจุ่หล่ออำ—

นางข้าไปกิดผิดเพรง

๑ หากข้ามาประสพพบเอง

เจ้าจำทำเกรง

เที่ยงแท้ไปทำอย่าใจ

๑ แนะเจ้ารักตัวกลัวภัย

จงส่งอรไท

มาถ้ายจักถ่อมอมมทัณฑ์

๑ มาตรแมนหนักหน่วงหวงกัน

ชีวิตจักบัล—

ลยขาดด้วยคมดาวดู

๑ เทอเหอ เกลอเอ็ยงยดู

อันดาวธนู

ของเรากี่แอบแนบกาย

๑ หาญฮักก็กกถ้าน่าอย

ชาติชายหมื่นชาย

ขวัญอ่อนฤาอวยบ้วยปอง

๑ เมียเราต้องครอบครอง

ไข่แก้วเงินทอง

จักแบ่งเป็นเบยกำนัล

๑ หนึ่งทวยเทพไทไพรวัน

ผองชายชนอัน

ทราบเรื่องจะเอียงไขไพ

๑ เออยามขัดเงินเดิรไพร

ไปมีสิ่งใด

จักหัวจักหอบกอบมา

- ๑ ไกลญาติปราชเข้าเปล่าตา อยู่เรือนเพื่อนอา—
 วรรณ์โยจกให้เป็นทาน
- ๑ เหม่เหม่ เจ้าหนุ่มใจพาล วาจาสามัญ
 ปากยังไม่สิ้นกลิ่นนม
- ๑ ปวงนี้ดีเรอการม เจ้าจกเห็นคม
 ดาวตูในพริบตาเดียว
- ๑ พलगล้ำทับจับพลกราวเกรียว แก้วงดาพาวาบเขี้ยว
 สะเฮียพวกเราเอาหา
- ๑ จงจับจับเมี่ยมันมา พันผิวให้ก
 กินเสียจูงสุนัข อินทรีย์
- ๑ พลไพรได้ฟังว่าที่ ลำแสงครวี่
 ก็ให้เข้าล้อมพร้อมกัน
- ๑ ต่างคนอยู่ยงคงกระพัน ผูกผ้าลงยันต์
 แลบ้างก็อยู่หัวันยา
- ๑ บ้างโอมอ่านเวทคาถา ต่างครุต่างอา—
 จารยหัวกระเหิมอีกอัก
- ๑ ฝ่ายกุมารชาญชายเฉลิมศักดิ์ ปลอมมึงเมียรัก
 อำเมื่อยามวิกล้วน
- ๑ ดาวพณคมคือจักรผัน จงถือไว้กัน
 อ้ายเกอไปก็อกวณาย
- ๑ พलगแก้วแสงธนูนาคราย หาญหัวน้าวสาย
 ถัดถันวันวง

๑ ขวับขวับถับถูกรัง

ขยับขยับผุพัง

สลัดสลัดทับกัน

๑ ไพโรจน์รณังพัลวัน

แห่ไหมโรมรัน

ถุ่ยระย้อย่าเยง

๑ ไม้ไผ่แหลกล้มอลเวง

ฟ้าพันเครือเครง

ป่านดินจะค้อยค้อยดอน

๑ กุมารศาตรณุกุ่กร

มวตหะเมินม้วยมรณ

เหมือนฟางมาแห่ไหมไฟ

๑ สันลูกสัสืบเก้าเนาใน—

ของโจรบัดลัษ

ก็สัสืบเก้าคณา

๑ เหลือแต่โจรนายเคียวมา

อยู่หลังรังรา

คอยคุมพหลรณโรม

สลัดกัน

๑ จอมโจรครันยลมิตร

ชีวิตม้วยบสร้างไทม

แค้นคั่งคั่งไฟไหม

อร่าวพะผ่าพาง

๑ แผลโค่นดั่งจักรผัน

สะท้านลั่นคำรณพลา

เพียงเสื่อเมื่อเห็นกวาง

กระหิมร้องกระหิมรณ

๑ ปราบปราบเข้าฟาดฟัน

กุมารันตระบัดดล

ลาดแสงธนูกล

ก็จักรผันพะพันพั

๑ สันลูกไปถูกรัง

ทะลึ่งโผนก็ถึงตัว

รุกรบอยู่รั้ว

ระเริงฤทธิ์รึงแรง

๑ บังเอิญนายโจรพลาด

ถลันบาทที่พลิกเพลง

หัดถ้สายกระดิ่งแสง

ไสลหลุดก็ลี้มลง

๑ / ดาวตกลงจากหัตถ์
 โจรชาญกับคู่ซิง—
 ๑ ต่างแย่งและต่างข้อย
 สองราไม่กล้าผลาญ
 ๑ เวรหลังกำบังจิตต์
 เห็นดาพที่เมียบถอ

อินทรวีเชิขรณันท์

๑๑ มาแม่สมรมแม่
 สักดาพะกะพะยา
 ๑ ฝ่ายนางสดับสา—
 ว่าหวนมะโนนง—
 ๑ เสียพลประจากพง—
 ออกโอบคูดาย
 ๑ นางองค์ละลึงอัน
 คัดกิดก็รอรื
 ๑ จึงกำนทามกลาง
 จิตต์ข้า บข่าไกร
 ๑ ฝ่ายโจรทะโมนจ้อง
 ได้ด้ามสะคำหัน
 ๑ ขอยุดก็หลุดหัตถ์
 เรียวร่างพล้งโรย
 ๑ ลับฉาดก็ขาดฉิว
 ฉามหุระโถมพง

สละบัตบาทกุมารยง
 ขมจึงฉวยชนูชาญ
 ผิวางมือจะวายปราน
 ชีวิตกันเพราะมันมือ
 กุมารกิดคะเน็งคือ
 กับออกพลันกะภรรยา

อรแม่สมรมมา
 เกอะนะเจ้าดำเพาพงศ์
 มิพะว่าพะวังพะวง
 นุชน้อมทะเม็นนาย
 ศักก็งจะเสียดาย
 ผิวทำไฉนดี
 มนะพรันสาวมี
 กรุณามโนโน
 อรวาง บตุใด
 อนุกุลเสมอกัน
 กรว่องก็ฉวยพลัน
 ขุริให้กุมารโหย
 บ สมนัดสะคำโดย
 จุรมันก็พันลง
 สิริปลิวชีวิตปลง
 พิศน่านาถหนอ

พ.ศ. ๒๔๗๓

๑ สันซัพ บ สันซอ
รกันก็กัมกัม—

วสันตดิถีฉกัณท์

๑ ครันเสีจมถ้างอริพินาศ
หวนหาสหายสหทัย

๑ มุงเมิลและเกรินสรีรสพ
เสียดายคณาพิริยพล

๑ โอ้กูจะอยู่ก็ดูจม้วย
ร้างเพื่อนที่เหมือนอพยพไพร

๑ เคยร่วมสโมสรเสมอ
เฮฮาประสาคณະนิชม

๑ แดนจะถนุขณะถับ
เถื่อนถ้างจะเท้งนิรสถาน

๑ อ้าเราเพราะเมารสสินีห์
ใจหวังสวาทปรথা—

๑ เสียดคมบสมมนมิหน้า
ขึงท้อระทดททยกกล

๑ ครวญ ๆ ก็หวนมนคะนึ่ง
โสภไปก็ไขพหลหาญ

๑ อนึ่งขาก็หมาขประดุจคช
ควรบั่นตะบึงพิริยุตสา—

๑ เริ่มเราก็อหวัจรรยุพา
อ้านางสำอางอรบสม

จุลธินคคห คำฉันท

มนซอพพะนอคลอ
รณนสีแห่งใจ

จุรชาติทะเมินไพร
ระกะกลีบตึงตน

ก็บพบจะมีชนม์
ดละผู้ก็พึงใจ

บมมีประโยชน์ใด
บมมีนชาคม

ดละเกลือกก็เกลียวกลม
ขณะเลียงสุราบาน

ฤจะกลีบกระเหิมหาญ
ทูลเที้ยวพนาทวา

บคะเนคะนึ่งสา—
รณนอมมือมตน

จิตรจำเพราะเสียดพล
จะพินาศปราศปราน

พลพึงบรวงมาน
จะนิวติอุบติมา

มลະยศก็เลียดา
หล้าเรียมโนรมย์

ปรทธารเชยชม
จิตรแสนจะเสียดาย

๑ มาตร์แม่นจะร่วมภิรมรัก

ดั่งเคยอำนวยชรูปาย

๑ อนึ่งเล่าจะเลียบมิประลอง

ไพร่พลก็บ่สนกลชี—

๑ มาข้างที่หวัชยุคลทัน—

คิดพลางก็ช่างนิวัติค

๑ โอ้อการเกิดพิฤกถอบ

ฉมฉนวิบุลยภมร

๑ เรียบมากจำบังอรจะบอบ

เชิญพุ่มพวงสมรเย

๑ พलगซ้อนฉอันหนุกเยา—

ลาเพสเณหอรเลียม

๑ ฝ่ายนางสาวอรสะอั้ง

ฟังพร้องก็ต้อองนฤทัย

๑ ยึดยึดสะบัดมุขพิโร

แปรปฤษฎาถคมมิยล

๑ กรรมเอื้อยิบากวดีเบียน

ยอกยับบั้งบุรุษหยาม

๑ ผัวตายสัหมายภิรมเมีย

อย่าหวังจะได้ประทุมคม

๑ ร่ำพลางก็โอดอรสำออย

ซ่อนอกสะอื้นประจุวาย

จะสมักรบเล็อกขาย

กลฆ่าสวามี

มละปองก็ไขที่

วินาศสัชาคผล

คณนั้นก็จำจน

ณสุดาก้าววอน

กลเกิดณกลางตอน

ดุจชายก็หมายเซย

ก็มีตอบมิตามเลย

มุขมองสนองเรียม

วิลาสทามเทียม

กรดูบประลองใจ

วรมิ่งสุมาลัย

ผิวแสรั่งแสงดกล

ดุจโคจรชมร่ายมณ

พจพ้อรำพันความ

อรเจียนระบรมหนาม

จิตรย่อมจะค้อมครม

นยณฤศาสม

ฤดิข้าจะขอตาย

ชลเนตรพุ่มฟาย

ชีวทอกระทวยทำ

๑ อ้ออัสมวิมลมาศ
เยยไฉจะต่วนมรณดำ—

๑ บุษบาฤหมายัภมรม่ง
ตนก่อนจะหมองกมลมี

๑ เริ่มรักสมีครสมรเพียง
เชิญช่วยอำนวยนุกูลวาน

๑ มาเทอญจะเชิญสมรชม
หาเหมพิหารสกลตรู

๑ ว่าพลางก็ทางกรตระกอง
นางสร้างสำแดงจิตรประออน

๑ อ้าเจ้าจะเฝ้าภิรมขึ้น
แก่นันจะหักประทุษทำ

๑ อ้าเจ้าเฝ้าพิรุฬห์
ความรักสลักทวยอุณห

๑ อย่าชวนบถวณจะเคียด
มาเม่นลีลาตรมู—

๑ พलगโอบพะอูนปริมสง—
ตฤบรศกัโบลยุคลปาน

๑ ย้ายามบิโยธรปทุม
กำเรียดำฤษณอุกั—

๑ กลกามตระการภิรมขึ้น
ก้นลองประเล่ห์พิรุณพร —

สุวิลาสเลอขำ

วิหนักแห่งที่

อรเมมิควรตี—

ศิริเสรับเข้าการ

ชีวพิจะแหลกลาญ

กรณามิตาตุ

วนเฉอสิขรคู—

นยเนตรน่านอน

ยุพจุงพะยุงจร

นข่วนสนองกำ

มน้ำฤเกรงกรรม

พลการบการณู

กัจฉฤเดี่ยวณ

กระอ้อวบเอนดู

ศรสืบตฤยลตรู

ลวิมลสุมามาลย์

คณเพลาประโลมลาน

รศทิพประเทืองใจ

กตตุมณได้ใบ

ยพะจงประจวบกัน

อุรุ่มชมขมมันท์

ฆปวดีน้สะเวงวน

๑ มัษยาก็ปล่านชลครคล้า	จรหล้าถ้ำพองฝน
พู่ฟองคะนองสุรคำรณ	ก็ตำราญสำเริงรมย์
๑ ภูผึงก็คลั่งพิมลเก—	ษรชันตระการชม
สปรวงสวรค์สมยสม	สุขสองก็หรรษา

โทฏกณันท์

๑๒	๑ อูรโอบอรแอบ	อูรแนบอรนา—
	วิระครองรติกา—	มยะขั้วบุพเขวี่
	๑ นุชเสียบุรสา—	มีก็มาจุมเา
	พลนาสวนเนา	จุมลิมดูจกัน
	๑ ทวิพลปฏิภาณ	กลสารมทมนันท์
	มนะเหยมหฤหรร—	ษประทันทดรงศ์

ฉบง

๑๖	๑ สองเสด็จสมพาศสมพงค์	จอมโจรใจขง
	ก็ขุรยาตร์กลาตกลา	
	๑ น้านางข้างโคยรัถยา	ถันถึงคงคา
	อันคั่นณเขตต์พังไพร	
	๑ พलगตริกนิกหน่วงหฤทัย	แท้นางนัใจ
	บแจ้งประจักษ์รักจริง	
	๑ แม่เราเฝ้าแนบแอบอิง	อาจมีชายขิง
	จะช่วยข้างซู้ดูเชิง	
	๑ กลก่อนรอนราญปานเพลิง	ไพร่พลปั่นเบ้ง
	ไปมีจะบ้องกับพาล	

๑ ออก่อนนอนเหนือดินดาล ก็ส่ง ^๕ ขงดาวแด่ ^๕ ตุ	ดลสร้อยสงสาร
๑ มุ่งมล้าง ^๕ ผัวนางโถมตุ ก็ชวนจะเป็นเช่นเคย	ช่วย ^๕ ชุ่มชู
๑ พลงกิด ^๕ เงอนำ ^๕ ทำเฉลย พิปรายด้วย ^๕ ถ้อยคำหวาน	เขื่อน ^๕ ยมพิเปรย
๑ ดูก่อน ^๕ แก้ว ^๕ พิดวงมลาย ^๕ นที่อัน ^๕ ขวางทางจร	เรามา ^๕ ถึงธาร
๑ พัก ^๕ อุ้ม ^๕ องค์ ^๕ บังอร ไป ^๕ ขึ้น ^๕ ข้าง ^๕ พูน ^๕ โดย ^๕ เพียร	ว่า ^๕ ข้าม ^๕ สาคร
๑ แด่ ^๕ ต้อง ^๕ สอง ^๕ นวน ^๕ เวียน จะ ^๕ นำ ^๕ ถนิม ^๕ พิม ^๕ พัก ^๕ กัน ^๕ เท	เจ้า ^๕ คอย ^๕ ริม ^๕ เลน ^๕ เขน
๑ ข้าม ^๕ ไป ^๕ ไว้ ^๕ ก่อน ^๕ ผ่อน ^๕ ผัน ^๕ ลย ^๕ คิน ^๕ มาร ^๕ ับ ^๕ น้อง ^๕ ยา	แล้ว ^๕ จึง ^๕ จัก ^๕ คัล—
๑ พอ ^๕ เยาว ^๕ เา ^๕ แรง ^๕ แบ่ง ^๕ สา— ทั้ง ^๕ พ ^๕ ทั้ง ^๕ เจ้า ^๕ จม ^๕ ชล	คร ^๕ เชียว ^๕ จัก ^๕ พา
๑ นาง ^๕ สดับ ^๕ เงอน ^๕ ำ ^๕ คำ ^๕ กล ก็ ^๕ ยอม ^๕ นิย ^๕ ม ^๕ ยิน ^๕ ด	ไป ^๕ แจ้ง ^๕ แบ ^๕ ย ^๕ บล
๑ ปลด ^๕ เปล ^๕ อง ^๕ เคร ^๕ อง ^๕ ประ ^๕ ด ^๕ บ ^๕ อัน ^๕ มี เปรม ^๕ ห่อ ^๕ ให้ ^๕ โจ ^๕ ร ^๕ นำ ^๕ จร	ทั้ง ^๕ มว ^๕ ล ^๕ โดย ^๕ ปรี—
๑ พลง ^๕ ทอ ^๕ ด ^๕ ท ^๕ ส ^๕ นา ^๕ อา ^๕ ว ^๕ าร ^๕ ณ ^๕ แต่ ^๕ โจ ^๕ ร ^๕ บ ^๕ ค ^๕ ิน ^๕ ค ^๕ ิน ^๕ คำ	ดล ^๕ ฟ ^๕ าก ^๕ สา ^๕ คร

แสงจำกร

พฤษภา

◎ หลากเนตรเหตุใดใครดำ—	วิแสร์มัท
ไฉนฉนั้นเหงา	
◎ กู้กร้องเรียกพี่อา—	คมรับด้วยรา
จะเร่งจรดคอมไค	
◎ เรียกพลางนางขอรไกว	กวัคพรัใจไพร
ก็พร้องสนองคำนาง ^๑	
◎ ดุราอำอรสำอาง	อั้นเอ็นเอวบาง
ประคุดบัวโบบบัง	
◎ เพราพรหมบมแมนมารัง—	สรค์ส่วนใจดัง
คมดาพอันอาบยาพิษ	
◎ ผัวเก่าเจ้าเคยเชยชิด	คลึงเกล้าเนนาคย์
ฤทนายแสนห้เหงาใจ	
◎ หนุ่มเหน้าเสวภาพเกรียงไกร	ร่วมยากบากภัย
พฤษยังจัดเจตน์จง	
◎ ส่วนเราเล่าเป็นใจคง	ดังฤโฉมขง
จะยังมโนรมยา	
◎ อยู่เทอญถนิมสร้อยโสกา	ฟักขอลา
ปลาสันให้ลับเลอไกล	
◎ นางไค้สดับคำซ้ำใจ	เจ็บคือพุ่มไฟ
มาฟอกให้ดินแดดตาล	
◎ ต้อกชกเกล้าเขาวมาลย์	สมสาใจพาล
ก็เพื่อรำพันนานา	

๑ ตั้งแต่นั้นไปเขียนตามเค้าคำดา อสนุฑ์ มั จิรสนุฑ์

สุรางคนางค์

๒๔
 ๑ ณที่นั่นที่ ประเทศก็มี อมรมหา— นุภาพสถิตย์
 เป็นนิจิกา— ลพฤกษา— ขแมรวินาน
 ๑ ตระหนกณเหตุ สุรามเรศวร คะนิงบนาน จะใคร่สำแดง
 แดงวิการ ประเทียบประทาน อนุสาสนี
 ๑ ก็เคลื่อนก็กลาย จำแลงพระกาย พระเวทวิช พระรูปก็หาย
 พระกายก็— รมิตมี สุนัขมา
 ๑ สิงคาลมาง— สคาบบวง ฦแฝงชลา ประสพอุบัตว์
 ปะมัสยา กะโดดขึ้นมา • ณตริธาร
 ๑ สุวณเขต ลโมภมณ ตะลี้ตะตาน จะคามมัจฉา
 โอฐอวิการ ทะเขอทะขาน เพราะโลกมุล
 ๑ มัจฉาก็ก๊กลับ กะโดดไปลับ อะตักกาดูร ก้อนเน้อก็ตก
 อุทกวิทุร ทั้งสองก็ศูนย์ บสมสักัน

ฉบบง

๒๕
 ๑ นางยลกลเทพแสรังสร สร้างให้ โหยหรณย์
 ก็หวัระริกขิกสรวล
 ๑ เทพแปลงแสรังทำอำวน เปี้ยถามสำรวล
 สำราญไฉนหนอนาง
 ๑ บัดให้บัตหวัอย่าพลาง รอยเจ้าแรงราง—
 ความฤจะอ่อนหย่อนเต้ง
 ๑ ฤาใครพื่อนรำทำเพลง ขับล่ำบรรเลง
 จะแลที่ไหนดไ้

- ๑ บัตนางบังสัดบัวจี
มาถามก็ยมเย้ยหยัน
- ๑ ดูก่อนข้ามพุกะอับัญ—
ก็ศูนย์ทั้งเนื้อเหยอปลา
- ๑ เพื่อพิศกิดขันหรรษา
ละเจ้าจู้ฤทัย
- ๑ ะหายอายไอ้ฟุ้งฟ้าง
เบียดโทษผู้อนพนฟู
- ๑ สองเราเสรำเสียสองตุ
แลเจ้าก็ซาเสียสอง
- ๑ หลงซู้คู่เคยคิดปอง
ประโลมปลาศน์เหลกใจ
- ๑ เชิญตรีนกเล่นเป็นไร
จักเสรำจักเสียกว่ากัน
- ๑ ยินคำล้ำเล่ห์เทวัน
มายอกมาย้อนซ้อนกล
- ๑ มุ่นหมกอกไอ้อายตน
สำนึกสำนองวาจา
- ๑ อำท่านจอมมฤคตริกตรา
ก็ถูกทำนองคลองธรรม
- ๑ เพื่อแลแท้เสื่อมเสียสรรพ
ก็หม้ายประดาขำคำเดา

จึงจอกวาท

ญาปองสองสรรพ

สรวลแสรงสังคา—

บังอรฤาบัง

ชบเขาอดสุ

ซั่มด้างซู้ดอง

สองเราคือใคร

เห็นบแนมแถมหยัน

นางนึ่งจ้านน

กล่าวถ้อยเมธา

ชบเขาเมามัน

พ.ศ. ๒๔๗๓

จุลฉันทกถ คำฉันท์

๑ ท่านเอ๋ยแม่ข้ามาเนา
รพม้นในสามี่ตู

อนาคตจักเภา—

๑ สิงคาลพึงสารโถมตรู
ราดวงสุตามาลี่

พลางกล่าววาคู—

๑ ไครยลหม้อดินยินดี
สำริดก็ปองต่อไป

ถ้อมมาถ้ำมี

๑ ปราชญ์เปรียบเทียบทานฉนใด
เจ้าจักรกระทำตามเคย

ฉนนั้นจริงใจ

๑ จงเจ้าเฝ้าพึงนางเอย
พิปรายคดีมีมา

ข้าจักพิเปรย

๑ ว่าพลางทางพฤษยาเทพา
วิจิตรในธรรมสุนทร

พากย์เผยวาทา

อินทรวิเชียรฉันท์

๑๑ ดุรายุพาพัคตร์
หวังเพื่อสลาพร

ศุกลักษณเฒะอออร
คุณแผ้วก็พึงชล

๑ อันนางสำอางโถม
เมณบงก็มัวมด

ดุจโสมสว่างหน
สิริหมดบสดไส

๑ นางงามแต่หยามหยาบ
ฤ่น้ำวมโนโน

กิริยาบยาใจ

๑ ดุจดอกกระบานาน
ห่อนไครนิยมคม

นรน้อมนิยมชม

ก็ตระการแต่ไรรณ
ผิวเต็ดก็เต็ดตาย

๑ แท้หญิงนิแสนยาก
คนคอยจะหาสหาย

ชลมากกระบวนอาย
นย้วยะเยี่ยหยัน

๑ ลูกนั้ระวัง้อง —
 พลาดพลั้งเพราะผลุนผลัน
 ๑ บ้างเืองข้าเื่องชัย
 หน้าหลังระวังผล
 ๑ มวลมีณส์ตั้ง
 คือพราหมณ์พฤดาทร
 ๑ อิกจอมนรินทร์ราช
 อนั้คชสารมณ—
 ๑ แลกุสตร์
 โขยชาครดิษร
 ๑ อนั้ชยก็หมายชม
 จักอินก็จักหาม
 ๑ จงผลพฤกษอัน
 กิ่งก้านจะกวัดไกว
 ๑ รักเวลสงวนวงศ์
 เสียดักดีเพราะม็กเหิม
 ๑ สือสายนิร้ายแสน
 เมามายมิหายจิน—
 ๑ เชื้อเช่นวิเชียรฉาย
 เจียมตนเสมอจาม—
 ๑ ออย่าบ่มระบมสุก
 รำพึงผถึงครว

คอนงคมีควรพลัน
 อประยศอดสุ
 และชะม้ายสะคำดู
 บมิควรจะคว้นจร
 ผีวังมีงามจน
 ธิรมานิตาชน
 นรนาถจุฑาคล
 ฑานภูสนาภรณ์
 กลศร์นัสการ
 และมนิมนางม
 อภิรมกวนกาม
 ผิบอินก็ยากใจ
 พยุพั้ดระบัดใบ
 กับพันณต้นเดิม
 บประสงค้จะเสกเสริม
 ครหาสิวากิน
 กลแม่นันสุรากิน
 ดนแจ้ประจักษ์คำว
 ฤจะไร้อู้งาม
 มะจุ้รับมีควา
 ธุระทุกข้จะเสียสาว
 บุญมีก็มาเอง

พ.ศ. ๒๔๗๓

จุลฉันทกถ คำฉันท์

๑ แม่ชายฉัตรจักร
ไป่ควรจะกริ่งเกรง

๑ แม่สู่ตระกูลสา —
ญาติมิตรสนิทเคย

๑ จงรักสมัครมาค
ชมชนจะยินดี

๑ อย่าเยี่ยงสตรีชั่ว
เสเพลพะนันผลาญ

๑ ปากไวและใจเดิบ
โอ้อาคม์ถูอมอาย

๑ ผัวเตือนก็เบือนพักตร์
เข่นนี้มีควรแล

๑ จงเข้าสดับพจน์
ตรึกตรองคดีดี

บมิเจตน์ก็ตามเพลง

ภุมราบมาเชย

มิสมรมิควรเฉย

ผัวข้างสามี

สกัญดาไม่ตรี

สรเสรีญเจริญนาน

มียาพัวประพฤติพาล

ชนเล่นบเว็นวาย

และกำเริบวิการกาย

มมียากกระดากแด

บมละก็กะแยแเส

มละเสียจะเสียศรี

มธุรสประโยชน์มี

ยลแล้วขมมลา

ฉบบง

๑ ครั้นเสร็จโอวาทเทว
ละคือเป็นเทพฤทธิรงค์

๑ เล็ดลอนคลายหายวูบรูปทรง
ยับยั้งเสบขเคยเนา

๑ สมมุติสุดสร้อยนารเสาว์ —
รานร้อระเบียบเรียบเรียง

กลายจากสังคา —

สู่ไม้ไผ่อยู่

ภาพเบื้องเรื่องเบา—

๑ พลังพลาดขาดคำคู่เคียง สำนักก็ร้างว่างเวียน	สำนวนสำเนียง
๑ ยังอ่อนสอนวาดสอนเขียน อำเภอคนองปองคิด	ขันต้อถ้อเพียร
๑ ฉันทไคไปรู้ถูกผิด ประดักประเดิดเกิดเชิญ	ขาดกประดิดรู้
๑ เงินขาดโปรตปราชญ์อาจเ็น— ให้พาดให้พ้องความเดิม	ดูเดิมเพิ่มเพ็ญ
๑ ขาดสร้อยสารสร้อยจ่งเสริม แลดูจะตอบขอบคุณ	ตกแต่งแต่เดิม
๑ เดชะข้าขอถ้อสุน — อุททิศให้ทั่วเทพา	ทรรหมเป็นทุน
๑ สรวมสังสวัสดี้มีมา สยามให้ยังของเทอญ.	ปกบักรักษา

๑๕๐

๑ การขาย, กลัว ชวน ศรัท	ทุกขณทิตย สกิกกมล ผกผันสิ่ง
หักเคยทัว ชัวช้า ไม่กลัววัง	สูงศักดิ์ถึง เทพเจิต ไม่ผิดเอย ๑

พระศรี นพินธ์

นิติธรรมของเรา

เมื่อสักก่อน ท่านบรรณาธิการ เกดฯ
 ข้าพเจ้า ให้เขียนเรื่องลงด้วย วิสาขบูชา รู้ลึก
 ว่า ไ้เขียนไปแล้วหยก ๆ ยังไม่ล้มเลย เผลอ
 ทวนอัยเกี้ยว โลกหมุนมาจะบรรจบรอบเข้า
 อีกแล้ว ข้าพเจ้า ต้องเขียนอีกตามคำเตือน
 ของบรรณาธิการ ซึ่งถึงแม้ รู้ลึกว่า อคติ
 เรื่องราวเต็มทุกไม่ปฏิเสธ ตามเคยมาด้วย
 เกอนัน ข้าพเจ้า มักเขียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
 ด้วยน ข้าพเจ้า ก็ต้องเขียนเช่นนั้นอีก

ศาสนา เป็นเครื่องวัดความเจริญ ของชาติ
 ชาติใด ที่มีศาสนาดี ชาตินั้น ก็มีอารยธรรมสูง
 ตรงกันข้าม กับชาติที่ย่ำแย่ เกอนัน ความที่
 อ้างจะเป็นความจริงหรือไม่ ข้าพเจ้า ขอยก
 ให้วิญญาณูชนวิจารณ์ แก่ชนจำพวกที่กตัญญู
 เพราะการ ศึกษา ครัง ๆ กลาง ๆ เป็นที่ยกย
 ข้าพเจ้า ไม่รับรองว่า เขาจะเห็นพ้อง

การยดลึงใจ เป็นเครื่องหมายดี สำหรับการ
 ดำเนินชีวิต ย่อมเป็นประเพณีของมนุษย์ ทั้ง
 แท้ยุคก็กตัญญูมาจนถึงยุคปัจจุบัน สมัยเมื่อ
 มนุษย์ ยังเป็นป่าเถื่อนอยู่ ก็พากันยดลึงใจไปใน
 ทางผิด ๆ ซึ่ง เป็นอันตรายแก่ตนเอง และ
 ผู้อื่น เช่น พวกยดลึงใจศาสนา เป็นตน แท้
 ถึงกระนั้น ศาสนาเช่นนี้ ก็ยังเป็นเครื่องผูกพันนา
 โลกในหมู่มิให้มีความ กลมเกลียวมั่นคง ย่อม
 สละชีวิต เพื่อยกยอนศาสนาของตน นั้นเป็น
 ข้อหนึ่ง ซึ่งเป็นข้ออ้างว่า ศาสนาสำคัญอย่างไร
 แก่หมู่ และคณะ ครั้นมนุษย์ค่อยเจริญขึ้น
 ศาสนาก็ค่อยยดลึง มีศาสดาจารย์มากจน แก่
 ไขตกแปลง ศาสนาให้ คับ เพื่อประโยชน์
 ตน และความสุขของผู้อื่น ศาสนาใดที่ก
 ยอมรคนให้ มีมานุธรรม เกิดความเมตตา
 กรุณาแก่ผู้อื่น สร้างความศานติสุขให้แก่

คิวคิวยานนท์

พฤษภา

โลก นิสัย ข้าเถื่อน ซึ่งคล้ายสัตว์ป่า ก็
 ค่อยหมดไป เพราะฉะนั้น คนที่มี ศาสนา จึง
 นับว่า เป็นคนที่เคยบรรลุมิติโลกแล้ว และทรง
 กันข้าม คนที่ไม่มีศาสนา จึงเป็นคนที่ไม่ใคร่มี
 ใครไว้วางใจ ไม่เชื่อว่าเป็นผู้ มีสัจย์ เพราะ
 ไม่มีอะไรยึดเป็นหลัก ให้คนอื่นเชื่อถือ ถึงจะ
 อ้างกันว่า “ข้าพเจ้า เป็นผู้มีการศึกษาแล้ว
 รู้จักความเป็น สุภาพบุรุษพอแล้ว” ก็ไม่มี
 น้าหนักพอ

มาสมัยนั้น เป็นสมัยวิทยาศาสตร์ คนเรา
 เอาใจใส่ในทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น จึงพากัน
 ถูกลงทางอื่น ถึงแก่หมั่นประมาท นิสัยธรรม
 ของโลก แม้แต่ศาสนาของตนเอง ซึ่งบรรพ
 บุรุษนับถือมา ทำให้คร่อยครววิภาษมาโดย
 สวัสดิภาพ ถูกลงทุก

ถ้าจะหันไปมองดูง่าย ๆ สักหน่อยว่า ชชาติ
 สำคัญ ๆ ทุกชาติ และวิทยาศาสตร์ของเขา
 กำลังเจริญรุ่งเรือง อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ก็ล้วนแต่
 มีศาสนาทั้งนั้น รัฐบาล ที่มีพระเจ้าแผ่นดิน
 เป็นประมุข พระเจ้าแผ่นดิน ก็ทรงเป็นศาสน
 ประถมภัก รัฐบาล ที่ไม่มี พระเจ้าแผ่นดิน
 รัฐสภา ก็เอากิจของศาสนา เป็นภาระส่วนหนึ่ง

ที่ระบอบกุเลศ ทรนบำรุงเหมือนกัน ชชาติต่าง ๆ
 ที่เที่ยวไปอยู่ในประเทศอื่น ก็จำเป็นต้องจัก
 ทั้งสถานทั้ง ซึ่งเช่น อยู่นับสถาน เช่น โรงสวด
 และ โยสถ เช่นคน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นทหมาย
 สำคัญของชาติ ถึงแม้ว่าเราเป็นพุทธศาสนิก
 ชน ซึ่งมีลทธิศาสนา ผิดกับเขา เราก็ไม่ถุก
 และหัวเราะเยาะเขา ว่าเขางมงาย

ข้าพเจ้า ไม่เคยไปศึกษาที่เมือง ฝรั่ง แต่
 ก็ไต่ยืนข่าวคราวของผู้ที่ไปเรียนอยู่ข้างว่าต้อง
 ไปโยสถ ฝรั่ง ก็เขาในวินาศพิสัย นักแสดง
 ว่า ฝรั่ง เขาเป็นชาติที่เจริญแล้ว จนเราต้อง
 ไปเล่าเรียนวิชาในเมืองเขา เขาก็เอาใจ
 ใส่ในทางศาสนาเป็นส่วนมาก เห็นจะมี ฝรั่ง
 เลว ๆ อยู่บ้างกระมัง ที่ถุกศาสนาตนเอง และ
 กลายเป็นครู ของคนโก ที่ตน ฝรั่ง พรรคนั้น

ฝรั่งรัสเซียมีความคิดโลกโสม ะทำลาย
 ลัทธิศาสนาในประเทศให้หมด ไต่ยืนเสียงดัง
 ดัง ๆ ดูเหมือนจะสำเร็จ เพราะกฎหมาย ของ
 โซเวียต เฉียบขาด ใครขัดขืนโทษถึงตาย
 แต่เมื่อคอยฟังข้อ ๆ มา จนยืน รู้ สักว่า
 ค่อยละลิมือด้วยลงข้างแล้ว จนกระทั่งไต่ยืน
 ข่าวในเร็ว ๆ นี้ว่า เลิกบังคับแล้ว

พ. ศ. ๒๕๓๓

นิติธรรมของเรา

การพยายามทำลายศาสนา ถึงแม้จะเป็นศาสนาของตนเอง ก็เหมือนพยายามทำลายนิติธรรมของโลก รัฐบาลอื่นต่างก็คอยระมัดระวังการกระทำอันชั่วช้าเช่นนั้น และประหลาดใจ ที่เห็นข้ออ้างอย่างหนึ่งว่า ศาสนา ย่อมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับโลก เราอยู่ในโลกด้วยความเกี่ยวข้องกันผู้อื่น เราจึงจำเป็นต้องประพฤติตนไม่ให้เป็นที่รังเกียจแก่ผู้อื่น

มนุษย์ที่อยู่บนผืนดิน รวบรวมนั้นเป็นชาติที่มีความมั่นคง ก็เพราะบุญคุณของศาสนา ถ้าจะปล่อยหลังย่นไปมองความประพฤติการ ทั้งในยุโรปและทางทิศตะวันออก จะเห็นได้ว่า ชาติต่างๆ ที่ทำเรื่องอื้อฉาวก็เพราะอาศัยศาสนาเป็นธงชัย พระเจ้ากรุงธนบุรี ก็ย้ายที่เมืองก็ยกเอาศาสนาเป็นหลักว่า จะทำการกู้พระบรมพุทธศาสนาให้คืนคง คนไทยทุกคนในสมัยนั้น จึงร่วมใจกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต่อสู้ขับไล่ข้าศึก ซึ่งมีกำลังมากกว่าให้ปราชัย เราเกิดมาในสมัยนี้ ถ้าคิดให้ซึ่งแล้ว ก็ให้เห็นได้ว่า เป็นหนี้บุญคุณของศาสนาอยู่มากมายเพียงไร ฝรั่งเศส เกือบทุกคน เมื่อตกใจ หรือเกิดความ

ยากลำบากในขั้นต้นนั้นชวนกันเปล่งเสียงว่า “โอ, ก๊อด” (Oh, God.) เป็นเครื่องหมายว่าเขาศรัทธา เมื่อเขาตกใจ เขาระลึกถึงสิ่งอันดีของเขา เป็นเช่นนั้นต่อกันมา คนไทยเราก็มีตำนานว่าในเวลาเช่นนั้นเหมือนกัน ศาสนาเราไม่มี God เราไม่มีพระพุทธรูป ซึ่งเป็นบรมศาสดาจารย์ของเรา เราจึงเปล่งเสียงว่า “พุทโธ” ต่อมาคนที่ไม่มีรู้จักอักษรวรรณ ออกเสียงตามชอบใจ เอาอย่างกันต่อ ๆ มา จึงกลายเป็น “พุทโธ” และในที่สุดเป็น “พุทโท” “พุทโ” ซึ่งทำให้ความหมายเดิมของคำกลายไป ยิ่งมาในสมัยปัจจุบัน ภาษาฝรั่ง อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน เราอย่างแพร่หลาย ใครจะใช้เปล่งอุทานว่า พุทโธ ก็เป็นคนศรีอย่างใช้การไม่ได้ คนที่แสดงกิริยาเป็นคนสมัยใหม่จึงใช้ตามฝรั่งว่า ก๊อด เหมือนกัน แต่คำว่า ก๊อด ที่เราชอบใช้กันมากอยู่เคยวัน เห็นจะไม่หมายความว่า เขาระลึกถึงพระเจ้าของฝรั่ง น่าจะใช้เป็นคำทูล ๆ มากกว่าเอาความ.

เอาละ ก๊อด หรือ พุทโธ ใครจะใช้อย่างไร ก็แล้วแต่ความนิยม แต่สำหรับผู้ใช้

ศิวศรียานนท์

พฤษภ

เป็นผู้มีศาสนา ฝรั่ง เขามีศาสนา ของเขา
แต่เหตุใดคนไทยบางจำพวก จึงชอบแสดงตน
ว่า เป็นผู้ไม่เชื่อคำศาสนาของตน เมื่อชอบ
จำอย่างฝรั่ง ทำไมจึงไม่จำอย่างก็ ๆ เขา
เล่า ไปจำอย่างเลว ๆ จะเป็นประโยชน์อะไร
แก่บ้านเมือง ของตน.

คนที่ไม่มีศาสนา จะมีอะไรเป็นเครื่อง
นับถือ มักจะเชื่อน ๆ ไปในทางอ้างหลก
ธรรมมาชนพวก เช่น มารดา คลอดบุตร เลี้ยง
บุตรจนโต ก็ขึ้นไปตามธรรมมาโลก บุญ
คุณของ มารดา เลยไม่มี เหมือนอย่าง นก
และ กิรจาลานอื่น ๆ ที่ไม่มีลูก เลี้ยงลูกจนโต
แล้วก็ปล่อยไป เพราะธรรมมาเสกสรรให้
มันบำรุงพินธุของมัน เป็นเช่นนี้ค่อ ๆ กันไป
บุญคุณจะมีมาจากไหน คนที่ทางเช่นนี้ ผู้ที่
มีวิจารณ์ญาณ ก็เห็นได้ว่า เขามีโค่นถิงว่า
คุณธรรม ระหว่างมนุษย์ กับสัตว์นั้นต่างกันไกล
มาก จะพูดถึง ความรักในระหว่างมนุษย์กับ
สัตว์มาให้เห็นพอเป็นนทีกันนะ ไก่ มันรักลูก
ของมัน แค่มันเกลี้ยกลูกของกันอื่น แต่
มนุษย์ รักลูกของตน แล้ว ยิ่งแพ้ความรักไปถึง
ลูก ของคนอื่นอีกด้วย เพราะฉะนั้น คนใดที่

ใจรักแก่ลูกของตัว เกลี้ยกลูกคนอื่น จึงถูก
เขาทำว่า “คนใจสัตว์” ความรักของมนุษย์
กว้างขวางกว่าสัตว์มากมาย ความมีเมตตา
ในระหว่าง มารดา กับบุตร จึงลึกกับสัตว์
คนที่ไม่เคยกินแกงเผ็ด แต่ก็กินเผ็ด
ว่าไม่กิน ไม่มีประโยชน์ ก็เหมือนกับคนที่ไม่
รู้จักศาสนา แล้วก็ศาสนาว่า ไม่ดี จะยุติธรรม
ละหรือ ข้าพเจ้าเคยสนทนากับคนหนุ่ม ๆ
สมัยใหม่ ถึงจะขบแสบสักเพียงไร ว่าพุทธศาสนา
นัก เขาก็ไม่เห็นด้วย กลับอธิบายให้ ข้าพเจ้า
ฟังเสียด้วยซ้ำว่า พุทธศาสนาคือลัทธิ ๑
ซึ่งพระพุทธรูปมีความฉลาด ทำให้คนเชื่อถือ
โดยเอาสวรรค์มาเป็นเครื่องล่อ อนิจจา!
เขามีความรู้เช่นนี้ ข้าพเจ้าจะทำอย่างไรได้
ธรรมมาผู้มีการศึกษาค เมื่อประสบปัญหา
สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของตน
เช่น ศาสนา เป็นการศึกษา ที่คนจะต้องนับถือ
หรือไม่ จำต้องพิจารณา ใต้ส่วนให้เห็นหลัก
ความจริง ถ้าไม่รู้ต้องเรียนก่อน ไม่ควร
ตัดสินใจตามอคติในมโนคติของตนง่าย ๆ พระพุท
ธศาสนา เป็นศาสนา ที่ทางหลักธรรมมาชนสอน
ให้ศาสนิกชนใคร่ครองงานและเห็นธรรม ด้วยตน

พ. ศ. ๒๕๓๓

นิติธรรมของเรา

เอง มิได้สอนให้คนมรณายหลงเชื่อ ตามหลักสำคัญ ซึ่งเป็นหัวใจ แห่งพุทธศาสนา ๓ ข้อ คือ ๑ สอนให้คนละยาป ๒ ให้บำเพ็ญบุญ ๓ ให้ทำใจให้บริสุทธิ์ นั่นท่านลองพิจารณาเถิดว่า เป็นคำสอนที่ให้ความสุขแก่มนุษย์ชาติเพียงไร ถ้าท่านลองศึกษาตามแนวทั้ง ๓ ข้อนี้ให้ละเอียดแล้ว ท่านจะเกิดปัญญาเห็นว่าพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นบรมครูของเรา ไม่ได้สอนให้เรามรณายหลงเชื่อเลย ทำหลักสำคัญทั้ง ๓ ข้อนี้ เป็นเครื่องแก้ ออกจาก คือ ความชั่ว ซึ่งมีมนุษย์เราประสพอยู่ เพราะทรงเห็นความจริง ๔ ข้อ คือ ทุกข์, เหตุเกิดทุกข์, ความดับทุกข์ และหนทางดับทุกข์ ธรรม ๔ ข้อนี้ พระศาสดาจารย์ของเรา ทรงเห็นด้วยพระองค์เอง ไม่เคยมีศาสดาใดในโลก เห็นความจริง ๔ อย่างนี้มาก่อน และธรรม ๔ ประการนี้ ก็คือ หลักธรรมแก่นแท้

ท่านละยาป และไม่พยายามหาขายใส่ตัว ผลแห่งการกระทำนั้น ย่อมให้ความสุขแก่ท่านจริงหรือไม่ และเมื่อท่านไม่ทำบาปแล้ว ผู้อื่นก็ย่อมไม่ได้ความเดือดร้อน เพราะผลการกระทำของท่าน คนอื่นก็จะได้รับความสุขด้วย

ท่านประพฤติแต่ทางบุญ คือ มุ่งทำแต่ความดี ผลแห่งการกระทำของท่าน ก็จะส่งผลให้ท่านได้รับแต่ความสุขศิริสวัสดิ์ทุกทีเห็น ทั้งผู้อื่นก็จะได้ประโยชน์ด้วย เพราะท่านด้วย ท่านพยายามทำใจให้บริสุทธิ์แล้ว ท่านจะคิดอะไรทำอะไรก็ตามนั้น ถ้ามนุษย์ชาติประพฤติคนเป็นไปตามหลัก ๓ นี้ โลกก็จะเกิดความดีขึ้นเป็นนิรันดร์ ท่านไม่รู้ สักกภูมิในศาสนาของท่าน เกิดได้ ดังเพียงนี้เท่านั้น ท่านชอบเอาอย่างฝรั่ง แต่ถ้าฝรั่งเขาถือว่าท่านเป็นผู้ไม่มีศาสนา และถูกศาสนา ของตนเอง เขาจะสงสารท่านเพียงไร.

นายพลโท หลอด โรเบิร์ต เบเคน—เพาเวลล์ ให้ โอวาทแก่คณะลูกเสือของท่านว่า “เราอย่าเพ่อกคิดถึงสวรรค์ในโลกหน้าเลย จงช่วยกันสร้างสวรรค์ในโลกนี้ก่อนเถิด ” ถ้ามนุษย์ ปฏิบัติ ตามหลักสำคัญ ทั้ง ๓ แห่งพระพุทธศาสนาแล้ว โลกเราจะเป็นสวรรค์ หรือ ไม่ท่านไม่ต้องคิดมากนักก็จะเห็น และ ความมุ่งหมายในพระพุทธศาสนา ยังปรารถนาความสุขยิ่งกว่าสวรรค์ไปอีก แต่ความสุขนั้น เป็นถาวรยกที่ท่านจะเข้าใจและประพฤติได้

ศิวศรียานนท์

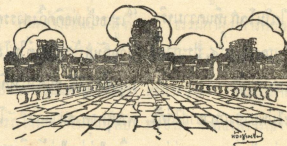
พฤษภ

เอาแต่เพียงสวรรค์อย่างที่ท่านนายพล ว่าก็พอแล้ว

พระพุทธศาสนา เป็นเหมือน สิ่ง ศักดิ์สิทธิ์สำหรับชาติไทย ด้วยเหตุนี้บรรพบุรุษ จึงถือเป็นการจำเป็นอย่าง ๑ ในชีวิตของพวกเขาทุกหลาน ผู้ชายไทย เมื่อครบอายุ สมควรจะต้องบวช ถือเป็นการสำคัญว่า เป็นการสืบศาสนา การบวช ก็คือ การเล่าเรียนในทางศาสนานั่นเอง เราเป็นพุทธศาสนิกชน เราต้องมีความรู้ ในทางพระพุทธศาสนา และการที่

เรารู้ ก็จะต้องไปศึกษาในวัด เพราะพระมีความรู้กว่าฆราวาส บรรพบุรุษท่านทำเป็นธรรมเนียมมาเช่นนี้ เป็นทางที่ถูกต้อง ใครยังไม่ได้บวชเลยได้ ถือว่าเป็นคนคีย์ ถ้าพิจารณาให้รอบคอบ ก็จะเห็นจริง เพราะศาสนา ต้องอาศัยพระสงฆ์ ถ้าไม่มีสงฆ์ พุทธศาสนา ต้องเสื่อมแน่ เพราะฉะนั้นการบวช จึงเป็นการสืบศาสนาโดยตรง และเป็นหน้าที่ ของผู้ชายไทย จะต้องกระทำครั้ง ๑ ในชีวิต จะบวชช้าหรือเร็วนั้น เป็นอีกปัญญา ๑ ต่างหาก.

ศิวศรียานนท์

๑ อินทวนกเครา สมเฝ้า และเหล่าชน
คนต่างชาติ ต่างประภค คนเหมือนกัน

สมมตจน เพลินคิด ว่าผิคน
แต่คนผ่น แปรกฝ่าย จนตายเอย
พระศรี นินน

กรรม^๑

“วงศ์กมล” เรียบเรียง

คำสอนในเรื่องกรรมทางพระพุทธศาสนา นั้น ถ้าจะพูดกันอย่างง่ายที่สุดแล้ว เด็กเล็ก ๆ ก็ย่อมเข้าใจได้ทันที คำสอนนั้น คือ “จงเป็นคนดี แล้วเราจะมีความสุขทั้งในชาตินี้ และอนาคต แต่ถ้าเจ้าเป็นคนชั่ว เราจะไร้สุขทั้งในชาตินี้ และภายหน้า ธรรมดาของโลกมีอยู่เช่นนั้น” ถ้าเด็กน้อยจะถามบิดาว่า “ทำไมธรรมดาของโลกจึงเป็นเช่นนั้นเล่า?”

คำตอบที่ถูกต้องของบิดา ก็มียุ่อย่างเดียวกันว่า “ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น พ่อก็ไม่รู้ เช่นเดียวกับที่ พ่อไม่รู้ ว่าทำไมน้ำจึงเย็น หรือทำไมไฟจึงร้อน ธรรมชาติก็เป็นอยู่อย่างนั้นเอง ถ้าเจ้าทดลองสอยสวนดู ก็จะมีไ้เอง.”

คำว่า “กรรม” แปลว่าการกระทำ จะเป็นการกระทำทาง กาย วาจา หรือ ทางใจก็ตาม การถือกรรมไม่เหมือนกับการเชื่อดีใน

“พระเจ้าบันดาล” “พรหมลิขิต” ฯลฯ ผู้ที่เชื่อดีใน “พระเจ้าบันดาล” ฯลฯ ย่อมเข้าใจว่า ผลที่ตนได้รับ คือ ความสุข ความทุกข์ เป็นต้นนั้น นั้นมาจากเทวดาภายนอก คือ พระเจ้า ตนระแก้ ไข้อย่างไรหาได้ไม่ ส่วนผู้ถือกรรม เห็นว่า ความสุข ความทุกข์ ฯลฯ ซึ่งตนได้รับ เป็นผลของ กรรม อันตนเองกระทำไว้.

ความเข้าใจในเรื่อง กรรมนี้ พวพณอยู่ กยเรื่อง เวียนเกิด เวียนตาย ว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักแห่งการเวียนเกิด เวียนตายก็ได้ หรือจะว่าเป็นเรื่องเดียวกันก็ไม่ผิดเลย พุคคาม นั้นเห็นว่า กรรม คือ ชาติ (ความเกิด) ซึ่งซ่อนอยู่ ยังไม่ปรากฏ อีกนัยหนึ่งว่า ชาติ คือ กรรม ซึ่งสำแดงผล กรรมนั้น คล้ายกับสายโทรศัพท์ ที่แล่นอยู่ใต้ทะเล แต่มีส่วนน้อย

๑ จากหลักในเรื่องความ ภาษาอังกฤษ ของ ภิกษุสีลาการ.

บางส่วนของ โสฬส เห็นอย่างเห็นครึ่งคราว
ปรากฏแก่เรา ส่วนน้อย ส่วนหนึ่ง ๆ ที่
โสฬส เห็น คือ สิ่งที่เราเรียกว่า “ชีวชีวิต”
แต่ถ้าเรารู้จักกันอย่างแท้จริงแท้ “ชีวชีวิต”
ควรต้องเป็นส่วนยาว ของสายโทรเลข ทั้งหมด
ทั้งใต้น้ำ และเหนือน้ำ กรรมเปรียบเหมือน
“กำลัง” (Energy) พิเศษ อันหนึ่ง ซึ่ง
ก่อให้เกิดชีวิตขึ้น และกายของสัตว์ เป็นเพียง
การรวม หรือ ประชุม แห่ง วัตถุธาตุ คือ เป็น
เครื่องมือ สำหรับ “กำลัง” ที่กล่าวแล้ว
สำแดงตนให้ปรากฏแก่ตาโลก แต่ว่าเรา
จะรู้จัก “กำลัง” ต่าง ๆ ได้ ก็ต่อเมื่อ
“กำลัง” นั้น เกยข้องอยู่กับวัตถุธาตุอย่างใด
อย่างหนึ่ง.

ตั้งแต่เมื่อไร หรือเหตุใด “กำลัง” อัน
จึงเริ่มดำเนินขึ้น และรวบรวมเอา อัญจารมณ์
และ อณิฏฐารมณ์ สำหรับสัตว์ทั้งหลายเข้า
ไว้ด้วยเล่า? ขอน้อมใคร่จะถามว่า ใด
ถ้าฉันคิด หากำตอบ สมควรจะเป็นอย่างใด
เปล่า.

ข้อแรกที่ควรสังเกตในเรื่อง กรรมก็คือว่า
กรรม อันแท้ ซึ่งชนกาลผล และเกิดจากชาติ
หนึ่งไปยังอีกชาติหนึ่งนั้น คือ ความเจตนา
อาการ อันไม่ประกอบด้วยความเจตนา ก็ไม่มี

เป็น กรรม แท้.

สาย กรรม ซึ่งดำเนินอยู่ เป็นสิ่งที่ซับซ้อน
ยุ่งเหยิง อย่างยิ่ง เปรียบได้กับ ลำธาร กว้างอัน
ประกอบด้วยกระแสธารน้อย ๆ ที่มีธรรมชาติต่าง
ต่าง ไหลรวมมาพร้อม ๆ กัน เป็นอุทธารมณ์
ที่ตรงต่อสภาพ กรรม ของ บุคคลนั้น หรือจะ
เปรียบอีกอย่างหนึ่ง ก็คล้ายกับ เซลล์เกิดเล็ก
ใหญ่ อันทำขึ้นด้วยเส้นเล็ก ๆ เป็นจำนวนมาก
มาย เส้นเล็กแต่ละเส้น มีสี และมีธรรมชาติ
ต่างกัน กัน เซลล์เกิดใหญ่ นั้น ย่อมจะมีสี
สีเดียว จะเป็นดำ หรือขาว แดง หรือเขียว
อย่างใด อย่างหนึ่ง ตามได้ แต่จะลายพร้อย
ไปด้วยสีทุกชนิด หมายความว่า สาย กรรม
อันอยู่เบื้องหลังบุคคลคนหนึ่ง ๆ ซึ่งตนเป็น
เครื่องสำแดงอยู่ในกาลบัดนั้น ประกอบขึ้น
ด้วยอาการของจิตที่ แตกต่างกันเป็นอันมาก
เช่น ก็ขี้ขลาด ขี้ขลาด ไม่กล้าขี้ขลาด สุขขี้ขลาด
ทุกขี้ขลาด ขี้ขลาด ขี้ขลาด ขี้ขลาด ขี้ขลาด.

เวลาชีวชีวิตของสัตว์ เป็นแต่เพียงการ
สำแดงส่วนน้อยแห่งกรรม ทำให้เป็นการ
สำแดงกรรมทั้งมวลซึ่งปรุงแต่งสัตว์ไม่ ส่วน
ที่สำแดงในภายหน้า ยังมี ชาติต่าง ๆ ปรนเปร
กันอยู่อีกมากมายนัก และ กรรมเหล่านั้นก็จะ
ออกผล เว้นเสียแต่ กรรม ซึ่งกระทำในชาตินี้

และอนาคต จะเปลี่ยนแปลงลักษณะของบรรพ
กรรมเหล่านั้นเสียบ้าง หรือคิดให้ขาดไปเสีย
ทีเดียว.

ที่กล่าวมาแล้วจะพอเป็นข้ออธิบายถึงความ
ประหลาดในชีวิตที่มนุษย์อย่างหนึ่ง คือการ
ประพฤติ ความดี หรือ ความชั่ว ของคน บางคน
ซึ่งเป็นไปอย่างผิดคาด เพราะเหตุที่คนหนึ่ง ๆ
ทำกรรม ไว้มาก มาย หลาย ชะนิด ปน เปกัน
คน ๆ หนึ่งจะมีนิสัยดีและชั่ว แยก ๆ กันอยู่
คนที่ดีก็ตกบ่วงการ ก็คงหาไม่ได้ และคน
ที่เราเห็นว่าชั่ว ก็ยังมีความคิดดีอยู่บ้าง.

กรรมที่เรากระทำในชาตินี้ มิได้ มีกำหนด
ว่าจำต้องออกผลในชาติที่ถัดไป อาจออกผล
ในชาติใด ๆ ก็ได้ แม้แต่โอกาส ส่วนของ
กรรมในชาติปัจจุบัน ฉะนั้นที่จะออกผลในชาติ
ถัดไปนั้น คือ ความคิดครั้งสุดท้ายในตอนที่
จะดับขันธ์ ตอน "เลี้ยวหัวงาน" นี้ ถ้า
อาการของจิต หรือความคิดนั้น เป็นกุศล หรือ
อกุศล เคราะห์หรือ โชคอย่างใด ๆ ก็ตาม
ย่อมจะเป็นเครื่องแต่งปรุงสภาพของบุคคลนั้น ๆ
ในชาติ ซึ่งกำลังจะสืบเนื่องต่อไป ฉะนั้นแหละ
พวกเราจึงเห็นว่า ตอนใกล้จะตาย เป็นตอน
สำคัญนัก เป็นหนทางของพวกพ้องวงศ์ญาติที่
อยู่ข้างผู้ ใกล้ถึงมรณะ จะช่วยให้ผู้นั้นคิดนึกแต่

สิ่งใด ๆ เช่นว่าลบล้าง พระพุทธ พระธรรม พระ
สงฆ์ และกุศล ที่ตนได้เคยทำมาเป็นต้น แค่นี้
ก็คิดให้ก็จะเห็นได้ว่า บุคคลใดจะทำความ
ชั่วไว้มาก ในชาติที่ใกล้จะดับขันธ์ ความคิด
ก็มักจะหล่นระลึกไปถึงความชั่วของตน ยาก
ที่จะบังคับใจให้หันมาทาง ความดี ความงาม ได้
อย่าง ไรก็ยาก เมื่อ กรรมในตอนที่ "เลี้ยว
หัวงาน" ออกผลในชาติที่ถัดไปแล้ว กรรม
อื่น ๆ ก็ยังจะต้องให้ผลสนองอยู่นั่นเอง ยก
เสียแต่ กรรม ประเภทหนึ่ง ซึ่งถ้าไม่มีของ
ที่จะให้ผลในทันที ก็เป็นอันหมดกำลังไปเอง
คือ อโหสิกรรม.

ผลแห่ง กรรม ทั้งหลายไม่ใช่ว่าสิ่งที่กำหนด
ล่วงหน้าอย่างตายตัว พระพุทธองค์ได้ทรง
สอนอยู่แล้วว่า สิ่งทั้งหลายในโลกนี้ไม่เที่ยง
ผลแห่ง กรรม ก็อาจแปร อาจถูกกักแปลง
และเปลี่ยนแปลงได้บ้างเสมอ ถ้าเราใช้พุทธาภรณ์
เพื่อให้ ใกล้กับความจริงขึ้นอีก ก็ให้กลัย
นึกเปรียบเทียบว่า กรรมเป็นสายน้ำอันประคองขันธ์
ด้วยสายน้ำ เล็ก ๆ สักต่าง ๆ ไหล เคียงกันมา
ต่างสาย ต่างจ่ายสี และ รมสี ต่อกัน และกัน อยู่
เสมอ ก็ยังต้องมี สายน้ำใหม่ อันมีสีไหล
เข้ามาสมทบเข้าอีก (หมายถึง กรรม ใหม่)
เพิ่มความเข้มให้แก่ลักษณะที่เคยกัน ซึ่งมีอยู่

ในส่วนแห่งสายน้ำเกิมนั้นตลอดเวลา นั้นแหละ คือ อากาที่ กรรม เป็นอยู่ กรรมเก่าก็เปลี่ยนแปลง กรรมใหม่ กรรมใหม่ ก็เกิดเปลี่ยนแปลง กรรมเก่า ส่วนการที่จะเปลี่ยนแปลงไปมาก หรือน้อยเพียงไร ย่อมแล้วแต่หน้าที่ของ กรรม.

ทุก ๆ ขณะ ชีวิตของเราทั้งหลายอยู่ในอำนาจของเราเอง ที่จะพยายาม หลอมนหลอ ก่อสร้าง เพื่อให้เป็นไปตามความประสงค์ บุรพกรรม ก็ไม่คงที่ และตายตัว เราสามารถจะเปลี่ยนแปลงได้ทุกอย่างขึ้นกรรมของเรา ขึ้นกรรม ก็มีได้ ฉะนั้นความ เป็น อยู่ ในอนาคตของเราอย่างตายตัว เพราะว่า เมื่ออนาคตกาลนั้นมาถึง เราอาจเพิ่มเติมน้ำใหม่เข้าไปในกระแสน้ำเดิม จะเพิ่มน้ำ หรือไม่ก็ ใส่สระอากาศขึ้น ก็ตาม ลักษณะของน้ำเดิม ก็จะถูกเปลี่ยนแปลงไปตามเรื่อง แล้วแต่ตัวของเราเองจะกำหนด ทำให้ผู้อื่นไม่ ในเวลาขึ้นสมมติว่าเราบำเพ็ญกุศลกรรม อย่างแรงกล้า พอพอจนไว้มากมายแล้ว กรรมนั้นไม่แต่เพียงสามารถ จะ เกิดเปลี่ยนแปลง ผลแห่ง กรรม เก่า เท่านั้น ยังอาจ จะ ลดลง กรรมเก่าให้หมดสิ้นไป ก็ได้ ในข้อนี้ผู้ที่กำลังใจ แรงกล้า อาจ จะทำได้เร็วก็ได้ แต่ว่าเป็นกิจอันมหันต์.

การขมรมจิตทุก ๆ วัน ให้เกิดนิสสัยอัน

ค้ำยำ ย่อมเป็นสิ่งประเสริฐ เช่นถ้าเราเจอทุกที เวลาพอสมควรทุก ๆ วันเพื่อเจริญพรหมวิหารแล้ว ก็จะเป็นเหตุให้เกิดความสุขใจเย็นใจ ในขณะนั้น ก็ทั้งระงับกาลผลคืนในภายหน้า อีก นอกจากการปฏิบัติทางใจ พุทธศาสนิกชนที่แท้ ย่อมจะไม่ละเลยเสีย ซึ่งทาน คือ การบริจาค กับละเว้น ความประพฤติกิเลส ซึ่งแสดงไว้ในเบญจศีลด้วย.

ในเมื่อประสพ ความทุกข์เดือดร้อน บางคนหันเข้าทำลายชีวิตของตนเอง โดยหวังในความทุกข์ ความไม่พอใจ การทำเช่นนั้น ไม่นับว่า ขาป แต่ผิดทาง และไม่ได้ผลก็ตาม ความประสงค์เลย การที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ นั้น เป็นโอกาสอันเกียจของเราที่จะสะสมกุศลกรรม เพื่อแบ่งปันทานให้ กรรมชั่ว เมื่อกรรมก็พอพูนมาก ๆ ขึ้น ในที่สุด ก็จะลงล้าง กรรมชั่ว และนำตนไปสู่ความดีทุกข์ได้ ถ้าทำลายชีวิตของตนเสีย ก็เท่ากับตัดโอกาสสำหรับทำความดีของตนเอง อนึ่งได้กล่าวแล้วว่า ความคิดเมื่อตอน “ เลี้ยวหัวงาน ” จะเป็น เครื่อง ตกแต่ง ความเป็นอยู่ของ สัตว์ ในชาติที่ กำลังจะสลับต่อ ก็ความคิดครั้งสุดท้ายของผู้กระทำ อักขมาฏ คงเป็นไปในทางทุกข์ เกิดอรัน หากความสุขมิได้ ชาติที่จะสลับต่อไป ก็

W. G. 1847

กรรม

จะประกอบด้วยความทุกข์ เช่นเดียวกับนั้น ทั้งนี้
 ชักตวนวู จึงเป็นการกระทำที่โง่เขลา และ
 ไม่ให้คนประโยชน์อย่างไร เปรียบได้กับเด็ก
 นกเวยน ที่รู้ตัวเลขยากข้อหนึ่งให้ท่ายนกะ
 ทานชะนวน กวียความหวเสียบเพราะคิกเลขไม่
 ออก เลยทอยะทานชะนวนให้แตกเสียบ กระทาน
 ชะนวนแตกจริง แต่เด็กนั้น ก็ยังหาได้ทำเลข
 ให้สำเร็จไปไม่ ครุ ก็จะเขียนเลขใส่กระทาน
 ชะนวนแผ่นใหม่ ส่งมาให้ คักคิก — เลขข้อเกา
 นั้นเอง และบางทีระลงโทษ สำหรับความผิด
 ที่ทำกระทานชะนวนแตกควย ทางทักควระ
 รัยกระทาน ชะนวนไว ไม่ให้แตก และ
 พยายามคิกเลขให้ คักเต็มความสามารถ จน
 กว่าจะลงเวลา เล่นจน คักเลขขึ้นสูง ขึ้นไปอีก
 ครั้งระจิกควมากกว่า เพราะอย่างไรเสียก็ต้อง
 ทำให้สำเร็จ จะเป็นกระทานชะนวนแผ่นไหน
 ก็ตาม.

จิตใจเช่นของเราไม่สามารถรู้วิธีการ
ของกรรมใดเลยอีกทราบซึ่งใด เป็นสิ่ง
หนึ่งในสิ่ง ซึ่ง พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า เป็น
อาภินิหาร ปัญญาที่หากรรมเลือกหาบุญของตน
ที่เหมาะสมกับการเกิดในภพต่อไปได้อย่างไรนะ

เป็นข้อที่เราไม่รู้ แม้กระนั้นเราอาจสันนิษฐาน
ได้ว่า กรรมกำหนดรู้แหล่ง คือ ๆ ไปโดย
ทางของเคยวกข อสันชาตแล่นลงมาสู่พื้นดิน คือ
ขอมลง ฉะเพาะวัตถุ ซึ่งให้การรับรองที่ถูกต้อง
และสะดวกที่สุด ตามหลักที่กล่าวแล้ว คน
ขึ้นมาตายไป ก็ไปสู่สุคติแล้ว คนดี ก็ไปสู่สุคติ
ที่ให้อิสรภาพแก่จิตตนสมบัติคือไป ๆ าว แต่
สำหรับ คุณสมบัติที่ปรารถนามาก จนกระทั่ง
อุทรแห่งมนุษย์ ไม่สามารถจะเป็นเครื่องรองรับ
ที่ที่เหมาะสมได้เล่า? เมื่อเป็นเช่นนั้น กรรม
นั้น ก็จำเป็นต้องไปหาเครื่องรองรับที่ของการในภพ
ที่สูงกว่าโลกมนุษย์ คือ สวรรค์ชั้นใดชั้นหนึ่ง
ส่วนกรรม ที่เลวทรามต่ำช้า จนไม่มีอุทรใน
มนุษย์โลก จะรองรับให้เหมาะสมได้ ก็จำ
ต้องไปให้เครื่องรองรับในโลก อันประกอบด้วย
ความทุกข์ทรมานยิ่งกว่าโลกของเรานี้ คือ ขุม
แห่งแห่งนรกนั่นเอง อีกอย่างหนึ่ง กรรมที่ต่ำ

แล้ว แต่ไม่ว่าหนัก ^๕ถึง ^๕จะ ^๕ไป ^๕สู่ ^๕ชาย ^๕ก็จะ ^๕ไป ^๕
สู่ ^๕พระ ^๕แห่ง ^๕สิ ^๕ว ^๕เท ^๕ว ^๕ร ^๕า ^๕ณ ^๕า ^๕น ^๕ ช ^๕น ^๕ก็ ^๕มี ^๕ส ^๕ัน ^๕ค ^๕า ^๕น ^๕ค ^๕ล ^๕า ^๕ย ^๕
ค ^๕ล ^๕ง ^๕ก ^๕ัน ^๕ ทั้ง ^๕เ ^๕น ^๕ส ^๕ัน ^๕ค ^๕า ^๕น ^๕ค ^๕ระ ^๕ก ^๕ระ ^๕ เ ^๕ห ^๕มา ^๕ระ ^๕
เก ^๕ิ ^๕ต ^๕เ ^๕น ^๕ห ^๕ม ^๕ ส ^๕ัน ^๕ค ^๕า ^๕น ^๕ค ^๕ุ ^๕ร ^๕า ^๕ย ^๕ เ ^๕ห ^๕มา ^๕ระ ^๕ก ^๕ิ ^๕ย ^๕ เ ^๕ล ^๕ือ ^๕
เ ^๕น ^๕ค ^๕น .

วงศ์มล

พฤษภา

ผู้เข้าใจคำสอนในเรื่อง กรรมแต่เพียงเล็กน้อย จะเห็นได้ว่า ท่านมหนาทรมณชยชนเอง อย่างเต็มที่ ด้วยการ คิด พุท และ การทำ เราย่อมเพิ่มเติม ความดี และความชั่ว คือ ความสุข และ ความทุกข์ ของ เรา ให้ มาก ขึ้น ทุก ๆ ขณะ ลงผลสุดท้ายไม่มีใครช่วยเราได้ เรามีแต่กุศลกรรม เป็นมิตร และอกุศล กรรม เป็นศัตรูเท่านั้น ผู้ใดทราบดีเช่นนั้นแล้ว ก็ไม่ต้องขอความกรุณา พระเจ้า ไม่ต้องกลัว อันเป็นความประเสริฐสุด.

๑ เพราะความดี ความชั่ว ชั่วสำคัญ เขาอย่างกัน ก่อคือ สรรพกิจ
ผลกตัญญู สุขสันต์ ขวัญชีวิต ปราศบุญจึงคิด คอยกระทำ ให้ก่อกวน ๖
พระศรี นพินธ์

เทคนิคในวันวิสาขะที่ลิเวอพูล, อังกฤษ,

พ. ศ. ๒๔๗๒

โดย ม. ยอกซอน

ธรรมทาส, ไชยา, แปล

จากหนังสือพิมพ์มหาโพธิ์ Maha Bodhi

ในวันเพ็ญแห่งเดือนพฤษภาคม พุทธบริษัท
ทั้งหลายทั่วโลก ได้ประชุมกันเพื่อทำความ
ระลึกถึง การประสูติ คริสต์ และนิพพานแห่ง
พระองค์ผู้ประสิทธิ์ฐานพระศาสนา ประชาชน
ชาวโลกไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม ประพฤติ
ตามคำสั่งสอนของพระองค์ เพราะฉะนั้น การ
ประชุมน้อย ๆ ของเรา ได้ร่วมกันกับมนุษย์
จำนวนมากมาย เพื่อแสดงความยินดีแก่
พระองค์ผู้ทรงพระกรุณาและปัญญาอันเลิศ ทรง
พระนามว่า พระพุทธะ

พระองค์ทรงเป็น มนุษย์ เลิศกว่ามนุษย์ทั้ง
ปวง แต่ไม่ถึงกับเกินธรรมดาวิสัยของมนุษย์
พระองค์ไม่สามารถช่วยมนุษย์ที่ทำความชั่วให้
พ้นจากทุกข์ได้ แต่ได้ทรงสอนให้ประพฤติตาม
ทาง ซึ่งจะทำให้ได้ด้วยความสงบ และความสุ
อันแท้จริง.

ราว ๒๕๐๐ ปี มาแล้ว พระองค์ได้เสด็จ
เที่ยวไปตามเมืองต่าง ๆ ในประเทศอินเดียตอน
เหนือ ทรงสั่งสอนวิธีที่ทำให้คนพ้นทุกข์ งานวัน
วิสาขะ ได้ตั้งขึ้นแต่บัดนั้นมาทุกปี จนทุกวันนี้.

๒๕๐๐ ปี เป็นเวลานานในพงศาวดาร
ของโลก การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ก็ได้
เปลี่ยนแปลงไปมาก ความเจริญของพวก
เราชาวตะวันตก ก็คงหนีไปจากความจริง
ในพุทธกาล ชีวิตในวันหนึ่ง ๆ ของชาว
ตะวันตก สมัยนั้นไม่ค่อยมีอะไร เหมือนกับชีวิต
ของมนุษย์ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอน คำ
สั่งสอนของ พระพุทธเจ้าเป็นคำสอนพ้นสมัยเสีย
แล้วหรือ? พระพุทธศาสนาไม่เหมาะสำหรับ
ชีวิตของชนสมัยใหม่ และไม่ใช่วางพันทุกข์
ของชาว ตะวันตก ที่กำลังวัน อยู่ ในโลก เสียแล้ว
หรือ?

ธรรมทาส, ไชยา,

พฤษภา

พระพุทธเจ้าโคตรสอนสิ่งทั้งปวง ๆ ทั้ง
พระองค์โคตรว่า “เราสอนแต่สิ่งเดียวเท่านั้น
คือ ความทุกข์ และความพ้นทุกข์”

ในโลกเวลานี้มีความทุกข์ขึ้นชดกว่าในเมื่อ
พระองค์ทรงสอนคำสั่งสอนอยู่หรือ? ข้าพเจ้า
คิดว่าไม่เป็นเช่นนั้น และทางอื่นจะพ้นทุกข์ได้
เลยนั้นก็มีเหมือนแต่ก่อน ทางนั้น คือ ความ
ไม่เกาะเกี่ยว ทางกลางระหว่างความเห็นแก่
ตนอย่างเหลือเกิน และเห็นแก่ใจทางเดียว
เป็นทางที่เบียดอยู่เสมอสำหรับทุก ๆ คน เป็น
ทางที่ควรยึดถือเป็นหลัก.

ความทุกข์ที่เกิดจากการเฝ้าขบขัน เรา
เข้าใจว่าเป็นความทุกข์ใหญ่หลวง แต่ความ
ทุกข์ซึ่งพระพุทธเจ้าโคตรค้นพบนั้น มีความ
หมายยิ่งกว่านั้นมาก หมายความว่า ความทุกข์
ทั้งหลาย ที่ เกิด แก่ ร่วงกาย และ จิต ใจ คว้า
คลอคลึงความไม่พอใจทุกประการ พกตาม
หลัก ก็คือ ความรู้สึกไม่สำเร็จและไม่กินใจ
ชีวิตของเราเต็มไปด้วยความทุกข์เหล่านั้น.

เรามีชีวิตอยู่ในวันหนึ่ง ๆ คล้ายกัน เรา
เห็นคนอื่นมองคนพินาศ และต้องการให้วันนั้นเป็นวัน
อาทิตย์เพื่อไม่ต้องการทำงาน ข้นพินาศด้วยความ
ไม่พอใจ และเลิกจากเตียงให้สายที่สุดที่จะ
สายได้ กินอาหารอย่างรีบร้อน และหวังว่า

ค่อยกินอาหารว่างอีก มุ่งตรงไปทำงาน และ
ใช้เวลาชั่ววันหนึ่ง ๆ ทำงานเช่นเดียวทุกวัน
ก่อน เราต้องการให้วันหยุดพักใกล้เข้ามาอีก
เราต้องการพักผ่อน ไม่เกี่ยวข้องกับการงาน
ข้นพินาศตลอดเวลา นี่ก็เป็นความทุกข์ ความ
ไม่พอใจ, ความเจ็บแค้นยังเกิดขึ้นได้อย่างไร
เล่า? ไม่ใช่เพราะความ “ต้องการ” ความ
“ไม่พอ” ของตัวเราเอง ซึ่งเราเชื่อมั่นว่า
เป็น “เรา” หรือ.

“ตัวเรา” ไม่อยากทำงาน ต้องการ
เวลาว่าง ไม่ต้องการทำงาน สำหรับคนอื่น
ต้องการเลื่อนตำแหน่ง ต้องการเปลี่ยนอาหาร
ให้กิน ต้องการความรวดเร็ว ต้องการ
เลิกการงาน เพราะเป็นสิ่งที่ทอนความสำคัญ
ต้องการพินาศ และคิดในใจว่า เมื่อใด
ทุก ๆ สิ่งตามความต้องการ แล้วจะมีความ
สุขและความอิ่มใจยิ่ง.

ถัดมา—คือ ความอยากเป็นความกระหาย
อย่างแรงกล้า ให้เท่าไรไม่รู้จักพอ พระพุทธเจ้า
โคตรสืบล้ำว่า “ความกระหาย หรือความ
อยากได้อย่างแรงกล้าเป็นเหตุให้เกิดอีก และ
ด้วยความช่วยเหลือ ของความรู้สึก พอใจต้อง
การ นั้น ได้ทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ
ในโลก”

พ. ศ. ๒๕๓๓

เทศน์ในวันวิสาขะที่ลือเลื่อง

ท่านองค์เดียวกับแพ้ย พระองค์ไถทรงชี้ให้
เห็นว่า นั่นเป็นทุกข์ และ ทนหา ความอยากได้
เป็นอันหนัก พระองค์ไถทรงสอนถึงความทำลาย
แห่งทุกข์ คือ อนัตตา ความไม่ใช่ตัวตน
พระองค์ไถให้ทุกข์เพียงเท่านั้น ยังไถทรง
แสดงถึงวิสัยทุกข์ คือ ทาง อันประเสริฐ
แปดประการ เรียกว่า อัฐังคีกรรมมรรค เราลอง
พิจารณาว่า ถ้าเราละทิ้ง อนัตตา ความ
ไม่ใช่ตัวตน อยู่ทุกวันเวลาจะเป็นอย่างไร ครั้น
แรกเราพยายามค้นคว้า ถึงความจริงแห่งโลก
ซึ่งมีอยู่ข้อเดียวเท่านั้น คือ เราทุก ๆ คน
เป็น แต่ เพียง เกรงใจ แสดง ความหมาย อะไร
อย่างหนึ่ง เป็นชิ้นเล็ก ๆ ร่างกาย, ความ
รู้สึก, ความจำให้หมายรู้, ความนึก,
วิญญาณ, กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มัน
เป็นสิ่งที่แน่นอน ความจริงเป็นเช่นนั้น ทันใด
นั้นเรารู้สึกถึงความจริงข้อหนึ่งไม่มากนักคือ
ความหวังในอนาคตของเราจะต้องเปลี่ยนแปลง

เราไม่ต้องการ พบเห็นผู้อื่น ที่เราไม่พอใจ
เทียบหรือ เมื่อเราทราบว่า เขาเหล่านั้น ก็เป็น
เช่นเดียวกับกับเรา? เราจะทำให้เขาได้รับ
ความทุกข์ได้อย่างไร เมื่อเราทราบดีแล้วว่า
เขาก็ได้รับทุกข์ และมิใช่ความทุกข์
ไถน้อยกว่าเรา? เราจะไม่วิพากษ์คนอื่น นอก

จากรัก และกรุณา ผู้อื่นไม่ไถหรือ? เรายัง
ผู้อื่น ก็คือ รักตัวเอง! ความรักไม่แตก
ต่างกัน เมื่อเราทั้งหมดเป็นเช่นเดียวกับกัน.

เช่นนั้นเราไม่ควรเห็นแก่ตนเองเท่านั้น เรา
ควรรักผู้อื่นด้วยเช่นเดียวกัน.

เราไม่จำเป็นต้องเรียนจำข้อบัญญัติต่าง ๆ
ไม่มีข้อสงสัยว่า การกระทำ จะถูกต้อง หรือไม่
เพราะมีข้อสงสัย ซึ่งใช่ ไถ ในทิวไป คือ
“การทำความดี จะทำให้ ใครได้รับทุกข์
บ้างหรือไม่ ถ้าเช่นนั้น การกระทำของเรา
เป็นสิ่งที่ชั่ว ไม่ควรทำ” ควรระวังคำพูดของเรา
ด้วย อย่ากล่าวร้ายแก่ผู้อื่น เพราะว่าคนอื่น
นั้นก็เช่นเช่นเดียวกับเรา.

เราทำงานทุก ๆ วัน เพศ คนอื่น หรือ?
ความจริงไม่ใช่เช่นนั้น เราทำเพื่อเราเอง
ทั้งสิ้น แม้การงานนั้นจะไม่ติดต่อกับคนอื่น
มาก งานต่าง ๆ เช่นพิมพ์หนังสือ, วิทยุ,
ควบคุมเครื่องจักร, แม้ต่างงาน เป็นสิ่งที่เป็น
เพื่อความสุขใจ ของเรา และคนอื่น ๆ.

ด้วยความพยายามมุ่งหวัง บรรลุผล สำเร็จ
และการบังคับจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ เรา
จะไถเข้าไปใกล้ทาง อันนำไปสู่ความสุขนั้น.

เรามีเวลาพอที่จะทำจิตใจให้ สุข เช่นเดียวกับ
กับคนเฒ่าทางมีเวลาหยุดพักผ่อน เพื่อรักษา

ธรรมทาส, ไชยา,

หญิงสาว

กำลังให้คงที่อยู่ เรายังเวลาสำหรับคิด เรา
คิดคนดังที่เราเจอเช่นแท้จริง และคิดถึงชีวิต
ผู้อื่น เมตตากรุณาใครเขาเหล่านั้นเช่นเดียว
กับตัวเราเอง.

โดยไปปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
เราได้รับกำลังใจเพิ่มเติมขึ้น เขาใกล้
ทางถูกขึ้นทุกที ในวันหนึ่ง เราคงได้บรรลุถึง
จุดหมาย บรรลุความสุขอันบริสุทธิ์ แห่ง
พระนิพพาน ผู้ที่ไม่เชื่อต่อ มักจะกล่าวว่า
“ความเจริญของพวกเรา ชาวตะวันตก เป็นสิ่ง
พิศดารยิ่งกว่าชีวิตที่ กิน ทำงาน แล่นนอน
ชิววันหนึ่ง ๆ มากนัก เรายังสิ่งอื่น ๆ อีก เช่น
การเมือง การหักทศกรรม ที่จะก่อให้เกิด
ขึ้นอีก และเรายังมีหนทาง ที่จะพิจารณาถึง
ความสงบแห่งโลก ”

ท่านทั้งหลายลองคิดดูหรือ ว่า ถ้าเรา
ทุก ๆ คนในฝ่ายตะวันตกนี้ พยายามดำเนิน
ชีวิตตามพระพุทธเจ้าแล้ว เราจะต้องหนักใจ
ด้วยสิ่งเหล่านั้น เพื่อประโยชน์อะไร คำสั่งสอน
ของ พระองค์ จะเห็น คำสั่งสอน ทศ ทศก ทศก
กัลป์ แม้เพียงวันเราจะเห็นได้ว่า พวกเรา
ชาวตะวันตก กำลังจะเข้าไปทางนั้น.

ศีลห้า ของพุทธบริษัท ซึ่งเราได้สมาทาน
เมื่อเป็นฆราวาส คือ อะไร โดยทั่วไป ศีลข้อที่

คือ การสอนให้รู้จัก ความรักใคร่ มนุษย์
ธรรมได้เจริญแพร่หลาย มาก ในทาง ตะวันตก
เวลานี้ยิ่งกว่าเวลาอื่นในพงศาวดาร เพื่อเป็น
เครื่องหมายแห่งความเจริญ เราควรคำนึง

การให้เจริญยิ่งขึ้นอีก การที่เราสละเวลา
และกำลัง เพื่อย้ายขั้วของสัตว์ร่วมโลก ก็
เป็นเครื่องหมายอันงาม แสดงความมรณา
ของเรา ชาวตะวันตก อย่างยิ่ง. ศีล ข้อสอง

หมายความว่า ความยุติธรรม และความ
ซื่อตรง ความมุ่งหมายแห่งสันนิบาตชาติ ก็
คือสร้างพลตระเวนสำหรับโลก เพื่อยोगกัน
ความโลภของชาติ ข้าพเจ้าเชื่อว่า การคิด
รวบรวมนานาเขตและ “อำนาจ คือธรรม”
กำลังเสื่อมศูนย์ไป การพยายามร่วมมือกัน
เพื่อความสงบสุขได้เข้าแทนที่ ดังจะเห็นได้จาก

สัญญา คำพิทักษ์กรรม ข้อที่สาม หมายความว่า
ถึง ความบริสุทธิ์ ประเพณีของเราได้ยกเลิก
การฉ้อโกงเรอของความรักใคร่อย่างแพร่หลาย
จนมีการประชุมเพื่อยกเลิกการค้าประเวณี. ข้อ
ที่สี่ หมายความว่า ความสุจริต การพยายาม
ให้ ผู้พล ๆ แต่ความจริง ไม่มีการล่อลวง เป็น
เครื่องหมาย แห่งความเรียบร้อย ในการงานทั่ว
ไป ข้อที่ห้าหมายถึง ความประพฤติดี
ความมุ่งหมายอันจริงใจ ก็คือ การเลิกของเมา

พ. ศ. ๒๔๗๓

เทศน์ในวันวิสาขะที่ลิเวอปล

ต่าง ๆ เรามอบรับว่า พึงเป็นคราวแรกใน พงศาวดารของชาวตะวันตก ที่ชาติมหาอำนาจ ได้พยายามกำจัดเหตุร้ายอันมี แอลกอฮอล์ เป็น เหตุ.

ความเจริญ เช่นนี้ เป็นเครื่อง พิสูจน์ให้เห็น ว่า หัวใจของชาวตะวันตก ได้เตรียมพร้อม ที่รับหลักการอัน ยิ่งกว่า ที่เคย มีแต่ก่อน ซึ่ง นัก ศิลปกรรม ผู้ มี ชื่อเสียง ได้ สอน ไว้ ว่า “ความสงบของโลกเกิดจากการอบรมจิตใจ ของคนเป็นข้อสำคัญ การสร้างโลกใหม่ แห่งความสุข ย่อมหมายความว่า การสร้าง หัวใจของมนุษย์”

ท่านทั้งหลาย นักล่องหน้าได้ ไหมว่า ความ เจริญของ พวกเรา ชาวตะวันตก จะเป็นอย่างไร ถ้าทุก ๆ คนพยายามเดินตามทาง อันที่ตาอย่าง เคร่งครัด? วิธีการอย่างใหม่นี้ จะพิสูจน์ ความสามารถให้เราเห็น จะไม่มีสงคราม อีกต่อไป ถ้าทุก ๆ คน พยายามแต่จะ ทำ ความดี จะไม่ก่อมีนักการเมืองเลว และความ ต่าง ๆ ในศาล จะไม่มีอีกต่อไป.

แต่เราจะต้องจำไว้ว่า ความสุขเช่นนั้น จะ เกิดขึ้นโดยการออกกฎและการผูกเท่านั้นไม่ได้

เป็นหน้าที่ของเรามาก ๆ คนจะต้องพยายามปฏิบัติ ตนเอง ตามทางถูก ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงชี้ให้ แล้ว แต่พระองค์หรือใคร ๆ ไม่สามารถทำให้เราเดินตามทางนั้นได้นอกจากเราเอง.

ประตูแห่งความสุข ได้เปิดรับทุก ๆ คน ด้วยความเต็มใจ ไม่ใช่เปิดเฉพาะผู้ที่ เป็น ใหญ่ หรือผู้ ที่มีอำนาจเท่านั้น ไม่ใช่ทางจะ ซ้ำไปได้ โดยการรู้เหตุผล แต่เป็นทางที่จะ ต้องปฏิบัติเป็นขั้น ๆ ไป ท่านจะต้องรู้จัก ด้วย ตนเองว่า ความจริงเป็นเช่นไร ก่อนที่จะบรรลุ ความจริงนี้ได้ จึงเดินตามทางนั้น และ พิจารณา ถึงความจริง แห่งชีวิตทุกขณะ จึง มุ่งหน้าไป และเพราะว่ามนุษย์ แห่งความรัก และกรุณาไปตลอดทาง ในไม่ช้าจะได้เห็นทาง นั้น เต็มไปด้วยดอกไม้มิแห่งความสุข ท่านจง ระวังรักษาเป็นอย่างดี เพื่อให้ดอกไม้ งอก งามหนาแน่น ถ้าท่าน มีความประมาท พก หรือทำการอะไรที่ด้วยความประมาท ก็เท่ากับ ท่านเหยียบย่ำ ดอกไม้ อันงามของท่านเสียเอง

เราขอมี อยู่สักในขั้นต้น เมื่อแสงสว่างยัง ไม่รุ่งเรือง น้ำตาแห่งความทุกข์ทำให้ตา ของเรามัว ไม่สามารถเห็นทางได้แจ่มแจ้ง

ธรรมชาติ, ไชยา,

พฤษภา

แต่เราต้องพยายามจนถึงเวลาที่เห็นไถ่กระ้าง จะไต่เห็น ประทีป อัน รุ่ง เรืองใน เมืองแก้ว อัน
 เพราะว่า คางคาที่อยู่ในที่มืด ย่อมไม่คุ้นเคยต่อ ประเสริฐยิ่ง.
 แสงสว่าง อันรุ่ง เรือง จึงเชื่อกันว่าเสียให้แห้ง ขอให้เราทั้งหลาย อยู่ด้วยความสุข และ
 และจับตัวทุกชิ้นนี้เสียให้ ไต่. ความสุขอัน แท้จริง จะมีขึ้น เมื่อเราไม่ทำความ

ทุก ๆ วัน ที่เราพยายาม เราจะไต่เข้า สุข แต่ส่วนตัวเท่านั้น ขอให้ท่านทุก ๆ คน
 ไต่ ที่มุ่งหมาย และเมื่อมีดวงจิตที่แน่วแน่ จึงเป็นสุข.

๑ ฟังเทศน์เหมือน เกือนจิกต์ สะกิกเจ้า ละลุมเร้า ถวิลธรรม นำโศกถึงคัมภีร์

ถึงเคยรู้ ชูประโยชน์ อุโฆษกัน

กะเขยอรร- เกิงทุเลา หลงเมาเฮย ๖

พระคัมภีร์ นิพนธ์

ธรรมีกถา-อัปมาทธรรมโดยเฟดจ์

และ ๑๒๑

อ. น. ก. ผู้แสดง

สนทนาก่อนแสดงธรรม

ข้าพเจ้า ได้แสดงธรรมีกถา ลงใน
‘ไทยเชชม’ ระเบียบ ทพวงศ์วัยเกอณทิม
วิชาชยชาตังคินแต่แสดงพระพทอคุณเป็นคณไป
ทลตอมาจนถงบกลายน (๒๔๗๒) และกัถ
ใจระแสดงกลองศรัทธา ท่านบรรณาธิการทอ
ไปจนหมทโอกาส. แต่ท่านบรรณาธิการก็
อารานาเรองมาเหมือนกัน, เห็นจะถอตาม
ธรรมแนยม ทว่า จะถอศัล กัถออารานาศัล,
จะพงธรรมกทออารานาธรรม ซึ่งเขานิยมกัน
เช่นนั้น, ทวัจการแสดงธรรม ถงจะไม่มีผู้
อารานา ก็แสดงได้ ในโอกาสอันควร. ทท่าน
บรรณาธิการได้พยายาม อารานาข้าพเจ้าทกย
เช่นนั้นขวัก, แสดงว่าท่านถลว่ากัถเป็นการ
พลังผลอ ของผู้แสดง, นัยเข้าใน ‘อัปมาท
ธรรม’ ซึ่งข้าพเจ้าระแสดงทอไปน. หรือ
ท่านจะถลว่า ผู้แสดงจะถอภาษทว่า ‘เขา
ไม่เรียกทอขาน, เขาไม่ชวนทอไป.’ ซอน
ก็ถลอีก ผู้แสดงเช่นข้าพเจ้า ถอภาษทซอนอยู่

ข้างเหมือนกัน, แต่ในเรื่องนี้ ความอุปการะ
ของท่านททำแก่ข้าพเจ้า โดยส่ม่าเสมอ รอยมา
นมนนเกอนใจข้าพเจ้ายังเสยกว่าท่านจะเรียกจะ
วานอีก. แต่ก็ไม่บรรอว่า จะไม่ผลอได้,
เพราะฉนัการอารานาของท่าน จังเป็นการ
บ่าเพญ ‘อัปมาทธรรม’ ถงว่าแล้วทออยู่
นัยว่าท่านประพทติ ‘อัปมาทธรรม’ โดย
ไม่รู้ สัก และยัง ททำให้ ข้าพเจ้า ประพทติ
‘อัปมาทธรรม’ โดยไม่รู้ สักเข้าทวยอีก
ฝ่ายหนึ่ง จังเป็นการประพทติ ‘อัปมาทธรรม’
ทวยกันทง ๒ ฝ่าย, นัยว่าเราทงสองท่างก็ได
กศัลโดยไม่รู้ สักทวโซอยู่.

อนัจธรรมีกถา ที่ได้แสดงแล้ว มา จนถง
คราวนี้ ถาท่านจำได้ จะเห็นว่ ไม่เป็นระเขยข
อันใดเลย ยางคราวกัถมีอชียาหนัจรรมาสน์
ยางคราว ก็ไม่มี, ยางคราว กัถมีอชียา ข้าง
จรรมาสน์หรือหลังจรรมาสน์ ซึ่งทวผู้แสดงกัถนิก
ไม่ถลว่าคราวไหนเป็นอย่างไร. ทงนถาท่าน
จะบรรอว่าผู้แสดงพลังผลอ ไม่ทออยู่ใน ‘อัป

อ. น. ก.

พฤษภา

มาทธรรม' ก็ออกจะควร, เพราะความจริงก็เป็นอย่างนั้น. จริงอยู่ ข้าพเจ้าตั้งใจว่าจะแสดงฉลองศรีท้าวทศพรทั่วทั้งกล่าวแล้ว แต่หาได้ทั้งระเบียบไว้เป็นหลักสักร เพื่อให้เป็นไปดังเครื่องจักร ดังการรการสอนในโรงเรียนไม่, มันก็อยู่บ้าง แต่เฉพาะเรื่อง ทแสดง เช่น พุทธคุณ ต่อไปก็ต้องเป็นธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นต้น. แล้วแสดงนั้นย่อมแล้วแต่จะเป็นไปตามความตามสมัย เป็นการลุ่ม ๆ กอน ๆ อยู่ ซึ่งนับว่าหาก 'อปปมาทธรรม' ก็ควรแล้ว, ขอนทานบรรณาธิการก็ควรจะมีส่วนอยู่บ้าง, คือเตือนอะไรก็เตือนไป ขอนทานไม่จึงไม่เตือน, จึงนับว่าหาก 'อปปมาทธรรม' ควบคู่กันหลายแห่ง จึงเป็นการที่เราทั้ง ๒ ได้รับออกสู่โดยไม่รู้ สักคน ควบคู่กันทั้งคู่ควบเหมือนกัน. เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงจะ อัญเชิญพุทธภาษิต—'อปปมาทธรรม' มาแสดงสอนข้าพเจ้า และ ท่านบรรณาธิการ เสียให้เข้หลาย และหวังว่า จะเป็นเครื่อง ประทับ สักปัญญา ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ตามสมควรออกแผนกหนึ่ง ควบ. แต่ขอให้ท่าน เข้าใจตามที ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวมาแล้วว่า พระธรรม เป็นของประเสริฐ ถึงจะแสดง ข้าพเจ้า สักเท่าไร ก็ควรตั้งใจ พังโดยเคารพ ดังที่อุบายสกลาปิฎกที่กันกลออกมา.

เพราะฉะนั้น จึง ขอเชิญ ท่านทั้งหลาย เพื่อ น้อมใจศรัทธาทศเวลา พังพระ 'อปปมาทธรรม' สัมมาสัมพุทธภาษิต ซึ่งข้าพเจ้าจะอัญเชิญมาแสดง ฉนมหาสมณวิศิชาขุขามหาภิกขิตกุกุศล นล้วนด้วยกัน เด็ด.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา
สมฺพุทฺธสฺส (๓ หน)

อปปมาโท อมตํ ปทํ

ปมาโท มจฺจุโน ปทํ

อปปมตฺตา น มียนฺติ

เย ปมตฺตา ยตา มตฺติ.

ยัน ถึงสมัยมหากัถ วิชาขุขรม ศรี
กตุลวาร์ ซึ่งนับว่าเป็นกาลทรงกัถวัน ประสภิ
ตรัสรู้ และวัน เข้าสู่พระปรินิพพาน แห่งสมเด็จพระ
พระบรมศาสดาจารย์ ซึ่งนับประมาณว่าข
ครบพรรษา, ๒๕๓๓ มาโดยบริบูรณ์ จึงเป็น
โอกาส เพิ่ม พน ขณณ นิธิสมัยที่ ซึ่ง พุทธ
มามกษยัทธิได้ กระทำ กัน เป็น ธรรมณเฑยม มา.
เพราะฉะนั้น จึงขอวิสัชนา พระ 'อปปมาท
ธรรม' สัมมาสัมพุทธภาษิต, ซึ่งสมเด็จพระ
ภควันตยพิทว ทรงตรัส สรรเสริญ ว่า เป็นธรรม
สำคัญในพระพุทธศาสนา, ทรงอุปมาด้วย
รอยเท้า แห่งช้างทั้งหลายซึ่งใหญ่กว่ารอยเท้า
สัตว์นิกาย อัน อยู่ณพื้น พินาณ โด. พระ

‘อุปมาทธรรม’ ก็เป็นใหญ่ ครอบงำ ธรรม
ทั้งหมดในพระพุทธศาสนา มีอุปมาทครอบงำ
ข้างละนั้น. และพระองค์ทรงแสดงเป็นนัย
นिरंतरคามโอกาสเพื่อยองกันความประมาทใน
การประพฤติกกรรมวินัยของพระองค์ ดังปรากฏ
ตาม ที่ พระสงฆ์ เถระสังคายนา รวบรวมไว้ ใน
คัมภีร์ ธรรมบท อันกำหนดข้อความล้วนแต่ทรง
แสดง ‘อุปมาทธรรม’ ทั้งนั้น ท่านจึงสรร
เรียกว่า ‘อุปมาทธรรม’ แห่งคัมภีร์ธรรมบท
และ ยังมี ปรากฏแทรกแซง อยู่ใน พระคัมภีร์
อื่นอีก เช่นอื่น มาก. จน ถึงกาล เมื่อพระผู้
มีพระภาคย์ประวิฬพาน พระองค์ทรง
สอน สังฆบริษัท เป็น บัณฑิต พุทธพณ ด้วย บท
อุปมาทธรรม ว่า “ขย วย ธมฺมา สัขรา
อุปฺปมาเทน สมฺปเทถ” ฉะนั้น แปลตาม
บาลีว่า “สังขารทั้งหลายย่อมสิ้นไปเสื่อมไป
เป็น ธรรมกาย, ท่านทั้งหลาย จง ออกสำหัง
ประโยชน์ตนและบุคคลอื่น ให้ถึงพระอมิตย
ความไม่ประมาทเถิด” เพราะเหตุนั้น อุปมาท
ธรรม จึง เป็นของประเสริฐกิจวิเศษขึ้นมา.

ยกน ข้าพเจ้าขอวิสัชนาตามคาลาพุทธ
ภาษิต ซึ่งยกขึ้นกล่าวตมเบื้องตนนั้น โดยสังเขป
นัย พอเป็นอัมมิลลส่วนมัยกุศลาคี. พระคาลา
ทวาม สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงแสดง แก่

ภิกษุสงฆ์อันสนทนากันในโรงธรรมสภา ปรารภ
ถึงความตาย แห่งสามวาท ซึ่ง เป็น มเหสีแห่ง
พระเจ้าอเทวนราช ผู้ครองกรุงโกสัมพี พรอม
ด้วยนาร ขริวารประมาณห้าร้อยคน ซึ่ง มเหสี
อดฝ่ายหนึ่งได้ทำกลเผ่าปราสาท ให้พระนางถึง
ซึ่งความพินาศพรอมด้วยขริวาร, ต่อมาไม่นาน

มเหสีผู้ศรัทธาพรอมด้วยขริวารนั้นได้ไถ่ขออันคราย
วายปราณด้วยพระราชาอนุญาตนำสลกจิตร. ใน
ที่สถมเด็จพระภควินคยพิตร ทรงแสดงคาลา
ซึ่งทรงมีหลายคาลา แต่ข้าพเจ้าขณิเชิญ

มาแต่คาลาคันคาลาเดียวเท่านั้น อธิบายความ
สั้น ๆ ตามบท พณิชนะนะ ว่า ‘อุปฺปมาโท
อมคปโท’ ความไม่ประมาทผลอพล้งเป็น
หนทางแห่งความไม่ตาย ซึ่งหมายความว่า

ทางพระนิพพาน, ‘ปฺมาโท มจฺจุโน ปโท’
ความประมาทผลอพล้งเป็นทาง แห่งความตาย
แล้วจะต้งเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร. อุปฺป
มคฺตา นมฺยนิติ’ ผู้ไม่ ประมาท ชื่อว่า
ไม่ตาย หมายความว่าได้บรรลุพระนิพพาน,
‘เย ปมคฺตา ยถา มตา’ ผู้ใดประมาท

ย่อมเหมือนกัยคนตาย เพราะจะต้งเวียนว่าย
ในวัฏสงสาร ไม่มีกำหนด. นี่เป็นสังเขปพณ
ยทบรรยายพระคาลา ทว่งว่าท่านผู้มีปรีชา
จัก ทราบ ความพิสดาร แห่ง พระคาลา นั้นโดย

อ. พ. ก.

พฤษภา

ชัตตโนมัตถิโก, จึงขอสมมุติบุคคลไว้เพียงเท่านั้น.

คนทั้งหลาย คยมิถรรว ทาง ร้อง ว่า

ถูก ๆ ! ถูกแล้ว.

สนทนากับจากแสดงธรรมมิกถา

ท่านมหาบว “จริงซอรัย พวกเรา

เมื่อแสดงธรรมมิกถาแล้ว ยังมีถามสนทนากัน ถึงเรื่อง อปฺปมาทธรรมนั้น ต่อไปอีก ดังนี้:—

ดวงตา ยัง ฟังฟางนัก สู้ ท่านขุนใครไม่ได้ชักอก ท่านมีดวงตาอันใส ได้ชื่อว่า ‘อปฺป รัชกุข ชาติโก’ คือ มีกลิ่นในดวงตาเขายางกว่าเพื่อน. ต้องเชิญท่านขุน. แนะ ๆ ! ท่านรัยแล้วโดย คุชฉิภาพ เขาเป็นคกกลง”

ท่านบรรณาธิการ เริ่มขึ้นก่อนว่า “ตาม ที่ท่าน แสดงแล้ว ผมเห็นว่า ยังมีปัญหา อีกมาก ท่านจะต้อง วิเคราะห์มาให้แจ่ม เพราะท่าน เป็นผู้ ฝึกปัญหาเหล่านั้น, กล่าวคือ พุคฺยอ ๆ แล้ว ลง ท้าย ก็ เกิดทำให้ ผู้ ฟัง ทราบ เขาเอง โดย พิสดาร. ขอบอกว่าใน ท่านไม่มีใคร เป็นพระ สารีบุตร ซึ่ง สามารถ ทราบข้อธรรม ที่ กล่าว ย่อ ๆ ให้ พิสดารได้ อย่างท่านว่านั้นคอก. เพราะฉะนั้น ท่าน เป็นผู้ฝึก ก็จะต้อง เป็นผู้แก้. เฮ้ ! พวกเรา ใครสงสัยอะไร ถามขึ้น”

บรรณาธิการ “ก็ละ ! ผมเริ่มก่อน อปฺปมาท ก็แปลว่าความไม่เลินเล่อ เท่านั้น ไม่เห็น เป็น ข้อ ธรรมสำคัญ อะไร เลย ทำไม พระพุทธองค์จึงทรง ยกย่องว่าเป็น ธรรมสำคัญ ครอบว่า ธรรมทั้งหลาย ที่พระองค์ ครัสเตศนา ธรรมสำคัญ เช่นพระอริยสัจ ซึ่ง เป็นธรรมที่ พระองค์ ครัสรู้ ก่อน เป็นเหตุให้ พระองค์ ทรง พระนามว่า สัมมาสัมพุทธะ ซึ่ง ควร จะ ยกย่องยิ่งนัก, กลับไม่ทรงยกย่อง แปลก ไหม ? ว่าอย่างไร ? ท่านขุน ! โปรดอธิบาย หน่อย.”

ข้าพเจ้า “ไม่ได้ใช้ซอรัย ! สมรยหน้า ที่ ละเพาะแต่แสดงธรรมเท่านั้น หาใช้มีหน้าที่ ฝึกปัญหาด้วยไม่, ผู้แสดงธรรมไม่จำเป็นจะต้อง ฝึกปัญหาได้จึงจะแสดงธรรมได้ทั่วไป, ผม

ขุนใคร นิ่ง ครึกครอง ครึก หัน แล้ว กล่าวว่า “นะให้ผมเทศน์ขึ้นกับเขาหรือ ? เฮ้ ! เทศน์อีก ถิ่นที่หนึ่ง ก็ได้.” แล้วนึ่ง ต่อไปครู่หนึ่ง ด้วยอาการครึกครอง ที่สัพพ ชันอ้อย ๆ ว่า “ถ้าจะขบปัญหาขึ้น ควรจะรู้

สารถาว่า เป็นแต่ผู้เชิญพระธรรมมาแสดง ให้ฟัง. ส่วนปัญหา อัน ลึกซึ้งใน พระธรรม นั้น ผมเห็นควรจะเชิญท่านขุนใคร, เพราะ ท่านคงแก่เรียน และมีปรีชาญาณอันผ่องใส, จึงใหม่ซอรัย !”

พ. ศ. ๒๕๓๓

ธรรมิกถา ๖

ใจความของ ขัปปมาทธรรม เสียให้แจ่มแจ้งก่อน
ที่รู้เฉพาะ คำแปลตามศัพท์ว่า “ความไม่
เลินเล่อ” นั้น คงรู้คร่าวๆ มาก. ที่จริง ขัปปมาท
ธรรม ท่าน หมายถึง ความมี ‘สติ’ และ
‘สัมปชัญญะ’ เอา! ท่านมหาบัว อธิบายให้
ท่านฟังหน่อยซิ ‘สติ’ ว่าอะไร, ‘สัมปชัญญะ’
ว่าอะไร”

ท่านมหาบัว “อย่าโยนถลงให้ผม
เลยขอรับ, จำเสียคนเขี้ยวเด็ก จะได้ดังหลัก
ที่หมายเร็ว ๆ ทั่วใจท่านผู้ฟัง. เอา! คราวนี้
ผมแปลให้ คือ ‘สติ’ แปลว่า ความระลึกได้
‘สัมปชัญญะ’ แปลว่า ความรู้ตัว

ขุนไทร “ไม่ได้ ๆ! แปลตามศัพท์
เท่านั้น ไม่แจ่มแจ้งพอ. เพราะความหมาย
ในภาษาไทย กับ ความหมายในข้อธรรมะ มัก
จะไม่ลงรอยกัน, อาจจะทำให้เข้าใจเขวไปได้.
ท่านมหาบัว อยู่แล้วนั้น, ว่า ศัพท์บาลี ที่เรา
เข้าใจกันในภาษาไทยนั้น มักจะไม่ตรงตาม
ความหมายเดิม ของเขา เช่น ‘สังสาร’
‘เวทนา’ ไทยเรามักจะใช้ไปไฟความคล้าย ๆ
กับ สมเพช, หรือ เหน็ด. แต่ความหมาย
ในบาลี โกลนกลืนที่เขี้ยว คือ ‘สังสาร’ ว่า
การท่องเที่ยวเวียนว่าย ตายเกิด อยู่ใน โลกนี้,
และ ‘เวทนา’ หมายความว่า ความเสวย

อารมณ์ รู้ สึก สุข ทุกข์ ต่าง ๆ. ดังนั้นมัน
เพราะฉะนั้น เป็นการจำเริญจะต้องอธิบายกันให้
เข้าใจ แจ่มแจ้ง ที่เกี่ยวข้อง จึง จะเข้าใจปัญหา
นี้ได้”

มหาบัว “รู้เช่นนั้นแล้ว จะโยนถลง
มาให้ผมทำไมเล่า, อธิบายเสียเองที่เกี่ยวข้อง
พวกผมเป็นแค่คอยฟังเท่านั้น และคอยซักค
ด้วย”

ขุนไทร “จะไม่เป็น อย่าง ว่าจะ ซึ่,
ประเด็นอยู่ที่พากัน หลบเสียหมด ก็ ต้อง
คอยถามโน่นนี่ เพื่อให้งงใจฟัง.”

บรรณธิการ “อ้อ ๆ ท่านเกรงแยศ
กลัวพวกเราจะหลบเสีย ไม่ถึงใจฟังคำวิเศษ
ของท่าน เอาเถะผมรับรอง ว่าระกึ่งใจฟัง.
โปรดจำที่เขี้ยวเถะ”

ขุนไทร “สติ กับ สัมปชัญญะ นั้น เป็น
ธรรมคู่กัน สตินั้นท่านหมายถึงความระลึกถึง
ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่ได้เล่าเรียนมานั้น อยู่เสมอ,
เช่น ระลึกลถึง คัด ถึงธรรม ที่ คนใด ขำเพ็ญ มา
เป็นต้น ซักท้วงอย่าง เช่น นายเรือ ที่ใครทะเล
จะต้องมีสติคอยระลึกลถึง เวลาเท่านั้นเรือจะออก
จากท่าไปเมือง ก. จะต้องใช้ ผูกเรือเท่านั้น คึง
เขมย่ายหัวเรือไปทางทิศนั้น, ถึงเมือง ก, แล้ว
จะต้องทำกั้น ๆ ในเวลานั้น ๆ ดังนั้นมัน

อ. น. ก.

พฤษภา

เรียกว่าเป็นผู้มีสติ. ส่วนสัมปชัญญะ ที่แปล
ว่า ความรู้ ตัวนั้น หมายถึงความรู้ สึกอัน
ละเอียดละเอียดออกจากสติกขึ้นไป โดยใช้วิจารณ์
ปัญญาประกอบด้วย เช่นตัวอย่าง นายเรือที่มี
สติคอยระวังอยู่ว่า เรือจะออกจากท่าเวลา
เท่านั้นแล้ว ยังจะต้องรู้ตัวอยู่เสมอว่า เวลานี้
เรานั่งอยู่ที่ไหนหรือน้ำ เป็นอันตรายหรือไม่,
บนศีรษะมีเรือ ถ้าขึ้นจะชนศีรษะ ฯลฯ เวลานี้
เราเกรี้ยวกราด จะมีอันตราย ที่ตรงไหนบ้าง,
กระโถนขึ้นถ้าลงมีกพลาก, นั่นท่อไอร้อน
เอามือจับไม่ได้, ที่ซึ่งเรานั่งอยู่มีน้ำ ถ้าพลาก
จะตกน้ำ, อีก ๒ ชั่วโมงเรือจะออก, นอนพัก
ได้ไหม, เราเหนื่อยมากควรนอน เพราะเรือ
เกรี้ยวกราดไม่ไถ่นอน เพราะเหตุนี้ ๆ, ควรตั้ง
นาฬิกาปลุกไว้, นาฬิกาเสียหรืออีก, เรา
เหนื่อยมากอาจจะไม่ได้ยินนาฬิกาปลุก ต้องสั่ง
คนใช้ ให้ปลุกอีกด้วย———”

คุณทรัพย์ “พอที่เถอะชอรัย, หมายถึง
ความว่าต้องพึงพิเคราะห์ให้ละเอียด ยังขึ้นไป
เรียกมีสัมปชัญญะ เข้าใจ ๆ !”

คุณภาด เสริม “จริง! ผมเข้าใจตลอด
ไปจนถึงการใช้หมวก ว่าควรจะสวมหรือเบ
คที่อีกด้วย, คือ ถ้าเห็นว่าไม่ ควรเบ
คสวมมันเรียบร้อยไปตลอดจนเข้ามุ้ง ! เพื่อกันเป็น

หวัด, จริงไหม !”

ขุนไตร พันเสีย, โดยเข้าใจว่า คุณภาด
แกล้งให้, เพราะท่านเคยล้ม สวมหมวกเรือ
เข้าไปจนถึงห้องรับแขกเขาย้อย ๆ, เลยกล่าว
ควากออกมาว่า “บ้า ! เขาพูด ถึง เรือง
สัมปชัญญะ, ทะเล้นเอา เรืองหมวก เรืองบ้า
เข้ามาขวาง”

บรรณาธิการ “ขอโทษชอรัย, เราเป็น
พุทธศาสนิกชนไม่ควรใจน้อย, โปรดอธิบาย
ต่อไปเถอะชอรัย”

ขุนไตร “นั่นแหละ เขาเรียก ว่า คนที่
กลางปลอ้ง, เขาจะเทศน์ธรรมะเป็นการบุญ
ก็ขวางไม่เข้าเรื่อง, คุณเถอะ ! ล้มหมก จน
ไม่รู้ว่าคุณมาถึงไหนแล้ว”

มหาบัว “อธิบาย ‘สติ’ ‘สัมปชัญญะ’
จบแล้ว โปรดแสดงต่อไปเถอะ”

ขุนไตร “สติ และ สัมปชัญญะ ทั้ง ๒ น
แหละ ท่านเรียก ‘ธรรมมีอุปการะมาก’
เพราะเราจะเวียนวัชชาอะไรก็ตาม ทั้งทางโลก
ทางธรรม, ต้องอาศัยธรรมทั้ง ๒ น เป็น
อุปการะสนับสนุน, และ ‘อภัยมาทธรรม’
ที่ท่านพูดว่า ไม่สำคัญนั้น ก็ได้แก่ สติ
สัมปชัญญะ ที่เรียกว่า ธรรมมีอุปการะมาก
เอง. ขอนผมเข้าใจเอาเอง และเข้าใจว่า

พ. ศ. ๒๔๗๓

ธรรมิกถา ฯ

ถูกด้วย. คุณทรัพย์! คุณคาค! คุณไม่ต้อง
เข่า, ไม่เชื่อไปถามท่านผู้รู้ท่านคุณ."

บรรณธิการ ขยายคำกับ คุณทรัพย์,
คุณคาค เพื่อห้าม ปากเสียง แล้วกล่าวว่า
"ท่านไม่เข่าคอก, ท่านชมท่านหาก โปรด
อธิบายต่อไปเถระขอร้อง"

ขุนไทร "เพราะฉะนั้น อัยยมาทธรรมก็
ไค้ ซื่อ เป็นธรรมมีอยู่การ มาก คุณกัน, จึง
ใหม่ละ? และท่าน จะศึกษา สิ่งใด ๆ ไม่ว่า
คดีโลกคดีธรรม ก็จะต้องอาศัย อัยยมาทธรรม
นี้เป็นหลักเข่าครอจ่าอยู่เสมอไป ถูกใหม่ละ?
คุณทรัพย์! คุณคาค! ไม่ต้องก้มหน้าก้ม—ไม่
เชื่อหรือ? ขอให้ คิดดูแค่เพียงใกล้ ๆ นี้ คือ
ถ้าคุณเรียนวิชาแพทย์ และไค้ปัญญญาอย่าง
ขอกเขย่ม แล้วออกมาหาภินในทางแพทย์.
สมมุติว่า มีสภาพุรุษนำภรรยาผู้มีครรภ์แก่ มา
ฝากท้องในโรงพยาบาลของท่าน, แต่ท่านไว้
สติสัมปชัญญะ ซึ่งรวมเรียกว่า อัยยมาทธรรม,
กลับเห็นหญิงผู้มีครรภ์แก่นั้น เป็นเจ้าสาว ของ
ท่านไป ดังนั้น จะยังเกิดผลเป็นคังหรือต่อไป?"

คุณทรัพย์ "ไค้ผล คือ ท่านผู้แสดง
ต้องไปโรงพยาบาลนี้"

ขุนไทร หน้าแดง พก ด้วยปากสัน ว่า
"แล้วกัน! คุณเข่าเหลือเกิน, เข่าก็อุปมา

ให้ฟังก็ ๆ, กลับหาว่าเข่าเข่า, ซื่อ ๆ!"

บรรณธิการ "พอที่ ๆ! เข่าเข่าเข่า
ตามที่ท่านเข่าแสดงมาทั้งหมดว่า สรรพวิชา
ใด ๆ ทั้งหมด ต้อง อาศัย อัยยมาทธรรม
ควบคุมรักษา เพื่อให้ใช้วิชานั้น ๆ ถูกต้อง,
ถ้าไร้อัยยมาทธรรมเสียแล้ว ก็จะมีเกิดผล
ไม่สมความมุ่งหมาย, เมื่อเข่าเข่า วิชาที่
เรียนมานั้น ถึงจะเป็นของสำคัญปานใด ก็
ไม่ไค้ประโยชน์, ดังนั้น ถูกใหม่ขอร้องท่านคุณ!"

ขุนไทร "ถูก ๆ! ถูกแล้ว! เพราะฉะนั้น
อัยยมาทธรรม จึง เป็น ธรรม ครอบงำ ธรรม ทั้ง
มวล ใน พระพุทธ ศาสนา สมกับ พระผู้มี
พระภาค ไค้ทรง แสดงไว้ ด้วย ประการ ทั้งปวง.
คุณเถระ! ผมอธิบายให้ฟังจนแจ่มแจ้งเช่นนี้, ควร
จะ ยินดี ไม่ใช่หรือ? แค่นี้ กลับ หา ว่าผม
เข่าเข่า, เข่าเข่าเข่า ไค้หรือใหม่?"

คุณคาค "ขอโทษ! ท่านคุณอย่าเพื่อ
ใจน้อย, ผมจะคิดสืบเป็นกลางให้ คือ คำอธิบาย
ของท่านคุณนั้นแจ่มแจ้งก็คอก แต่คำอุปมา
ของท่านคุณนั้น ขูออก จะนอกคร นอกเขย
ไปหน่อยหนึ่ง ซึ่งสมควรจะถวายเครื่องกัณฑ์
คือ ส่งไป——"

ขุนไทร หัวใจ, สองมือ กำหมัก แน่น,
ลูกทะเลถึงคัง ไปยืนร้องทรมกอยู่หน้าคุณคาค

อ. พ. ก.

พฤษภา

พลางถามว่า “ส่งไปที่ไหน? เร็ว! คอบ
ชั!”

คุณเอก ยิ้มและพุดอ้อๆว่า “พุทโธ!
ท่านขุน อย่าใจน้อยขึ้นมา, คือ ส่งไปเป็นนาย
แห่งสมาคมเผยแผ่พระศาสนา”

บรรณาธิการ ลูกไปรับข้อมือ ขุนไกร
ให้กลัยมานั่งกังเคิม แล้วกล่าวด้วยอาการ
อ้อมยุว่า “นั่งแสดงเถระขอรัย, ไม่ต้องลุกขึ้นยืน
แสดงกอก เพราะไม่ใช่เล่นจ้ะ.”

มหาบัว “ขอโทษท่านทั้งหลาย! ผม
ไ้รับ คำวิสาขนา อัน จะแจ้ง แจ่มใส ของ
ท่านขุนไกรทแล้มาแล้ว ทำให้ผมเกิดดวงตา
อันแจ่มใสขึ้นอย่างปลั่งมีใจ ก็จะได้แสดงต่อไป
ถ้าผิดพลาดไปรทกทวงด้วย. คือ อัยยมาท
ธรรม นั้น เป็นเหมือน วิชปฏิบัติการ ในหน้าที่
ทั้งหลายให้ถูกต้อง, คือ ให้มีสติสัมปชัญญะ
ทั้งที่ท่านขุนได้กล่าวแล้ว. เพราะฉะนั้น ไม่ว่า
จะทำอะไร ก็จะต้อง มี วิชปฏิบัติการ ให้ถูกต้อง
ตามที่ใดผิดที่ก็ อบรมมา ทั้งนั้น, ใน ข้อที่
พระพุทของค์ ตรัสว่า อัยยมาทธรรม เป็นธรรม
ครอบงำธรรมทั้งหมด ก็หมายความว่า ธรรม
ทั้งหมดที่พระองค์ทรงสอนให้ปฏิบัติกัน ๆ ย่อม
มีวิธีการครอบงำอยู่ที่นั่นคือถ้าทำเนวิธิการไม่
ก็ไม่ได้ผล. ดังนั้นเมื่อเวลาใกล้จะปรินิพพาน

พระ องค์ ทรง นำ อัยยมาท ธรรม มา สอน เป็น
พระวาสาสุดท้าย ที่เท่าเทียมพระองค์ทรงตกเคื่อน
ว่า “ธรรมทั้งหลายที่เราสั่งสอนให้ปฏิบัติกัน ๆ
ท่านจงทำเนวิธิการให้ถูกต้องเถิด” ทั้งนี้ เป็น
อันว่าพระองค์ได้ตรัสตกเคื่อน แก่บริษั ททั่วไป,
และบริษั ทนั้น ๆ ก็เข้าใจ ทั่วกันด้วย. ทั้งนี้
ลูกใหม่ขอรัย?

ขุนไกร “นั่น ๆ ๆ ! ลูกก็เคย”

คุณทรัพย์ “เอ! ถ้าเช่นนั้น คงกิน
ความกลอดไป ถึง ว่า ทรง สั่งสอน พวกโร ทั้ง
หลายด้วย ว่าให้ทำเนวิธิการ ปล้นเขาให้
อย่าให้เขาจับได้”

บรรณาธิการ “ออกจะเลวชั้ไปกรม
ขอรัย, ผมเห็นว่าพระองค์ทรงสั่งสอนให้ มี
อัยยมาทธรรม หรือ จะว่าวิสาขนา การก็ตาม,
แต่จำเพาะในข้อปฏิบัติ ที่พระองค์ได้ทรงสอนมา
ตั้งแต่ต้นจนถึงเวลาปรินิพพานนั้นต่างหาก. ถึง
จะเห็นในพระปัจฉิมวาจานั้นเองว่า “— จง
อุทิศให้ ยังประโยชน์ตนและบุคคลผู้อื่น
ให้ถึงพร้อม ด้วยความไม่ประมาทเถิด”
ดังนั้นต้องเห็นได้ ว่า พระองค์ไม่ทรงต้องการให้
ข้าพเจ้าอัยยมาทธรรมในหน้าที่โร หรือหน้าที่
ทุจริตอื่น ๆ ทั้ง คุณทรัพย์ กล่าวเป็นแน่.”

มหาบัว “ที่จริง, ที่คุณทรัพย์แก่ว่านั้น

พ. ศ. ๒๔๗๓

ธรรมิกถา ๖

ผมเห็นว่าถูกของแกอยู่ข้างนาชอรัย."

บรรณธิการ "เฮแล้วๆ! ท่านมหา
ก็ชักโยให้เรือเสียไปอีกคนหนึ่งแล้ว"

มหาบัว "พุทโธ! ผมพุทจริง ๆ นา
ชอรัย, คือ พระพุทของค์ ทรงสั่งสอนให้
มี อธิปมาทธรรม กล่าวคือ สติ สัมปชัญญะ ทั้ง
ในทางสุวัติ และ ทุวัติ เช่นกับ มีคนแนะนำ
ท่านว่า การรบของโจรนั้น ได้กำไรก็มาก. ถ้า
ท่านไม่มีสติสัมปชัญญะก็คงเห็นดีไปด้วย จึง
ใหม่ชอรัย, แต่ถ้าว่านมีสติสัมปชัญญะก็คง
จะพิจารณา ตามคุณ และโทษ คงไม่เห็น ก็ด้วย
เป็นแน่. อย่างที่ขุนไทรกล่าวแล้วว่า นายเรือ
ผู้จะเรือเรือไปเมือง ก. คงว่าแล้ว แต่ถ้ามีผู้
แนะนำให้นายเรือแล่นตรงเข้าไปที่หินโสโครก
แล้วจะไคผลดี, ดังนั้นนายเรือก็ต้องมี อธิปมา
ทธรรม คือ มีสติ สัมปชัญญะ รู้ว่าแล่นเข้าไป
จะต้องเป็นอันทรวายจึงไม่แล่นเข้าไปให้เรือแตก.
เช่นนั้น จะไม่นับว่า เป็นผล แห่ง อธิปมาทธรรม ที่
ใช้ในคำแนะนำอนาทุวัติหรือชอรัย ?"

ขุนไทร "นั่น ๆ ถูกทีเดียว, เพราะมี
อธิปมาทธรรม จึงรู้ว่าดี หรือ ร้าย แล้วจึง
ประพฤติก็ตามใดก็ไป, และผมหวังว่า คอไป
คุณทรวาย จะมีอธิปมาทธรรม ไม่พุดเกร ว่า
ผมนอกครู ต่อไป, เริงใหม่ ?"

คุณทรวาย พุกอ้อย ๆ ว่า "ถ้าเช่นนั้น,
ผู้มี อธิปมาทธรรม ก็เท่ากับ เป็น สรรพปัญญา
รู้ ผิด ชอบ ทุกสิ่ง ทุก อย่าง. ใครเล่า จะมี
อธิปมาทธรรม ถึงว่านัก, คำสอนเช่นนั้นไม่ผิด
อะไรก็การให้พรว่าให้มีอายุหมื่นปี มีทรวาย
นับสิบแสนเป็นต้น, ซึ่งไม่มีใครได้สมถึงว่า
เลย. เป็นแต่ใช้พุกยอคนชั่วโอให้ ชื่นใจ ว่า
"พ่อผมตกปอกใหญ่ ---"

ขุนไทร "ซ้า ๆ! พุกเหลวไหล!
'นอก' เฮ้ย! 'ผิด' แขนพทรวาย, ประเคียว
ก็, ชั้!" พลาดลุกขึ้นแกล้ง.

บรรณธิการ ลุกมือให้หนึ่งลง พลาด
กล่าวว่า "จริง ๆ! คุณทรวายออกจะเขวไป.
ผมเข้าใจว่า พระพุทของค์ ทรงสอนให้ มี อธิป
มาทธรรม ในสิ่งที่ตนเรียนรู้, คือ รู้ คีลหาก็
ไม่ให้ประมาท คีลห่า, รู้จักพิจารณาว่า ไทน
เป็นสุวัติ และ ทุวัติ, ก็อย่าให้ประมาท
พิจารณาให้ถูกต้องตามที่รู้มาว่า ไทนเป็นสุวัติ
ควรประพฤติ. ไทนเป็นทุวัติ ควรละเสีย
ดังนี้ เป็นต้น. รวมใจความว่า ไม่ให้พลั้งผล
ในการใช้ความรู้ ที่เรียนมาแล้วให้ ไคผลเต็มที่
ตามสามารถ ของคน เท่านั้น. หาได้หมาย
เลอะเทอะไปอย่าง คุณทรวาย ว่านั้นไม่."

ขุนไทร "นั่น ๆ! ถูก ๆ! เสร็จ พระองค์

อ. น. ก.

พฤษภ

ทรงสั่งสอนบริษัททั้ง ๔ คือ กษัตริย์ ให้
ประกอบด้วย ทศพิธราชธรรม และ หน้าที่
กษัตริย์นั้น ๆ, สอนพวกพราหมณ์ให้ประพฤติ
หน้าที่พราหมณ์—นั้น ๆ, สอนแพศย์ พวก
พ่อค้า—นั้น ๆ, สอนคหบดี พวกคณงาน—นั้น ๆ,
แล้วภายหลัง พระองค์ฯ สอนบริษัทเหล่านั้นว่า
‘อย่าประมาทหนา’ ทั้งนี้ ใคร ๆ ก็เข้าใจ
ได้ว่า พระองค์ทรงสอนไม่ให้พลั้งเผลอในหน้าที่
ตนตามที่ใดเรียนรู้. หาใดทรงสอนให้พวก
คณงานประพฤติทศพิธราชธรรม, หรือให้ถือศีล
อย่างภิกษุ หรือให้หมกมุ่นไปไหนและอะไรมา ๆ
นั้นไม่.”

คุณคาด หาวเว้อ ! แล้วกล่าวด้วยเสียง
ง่วงนอนว่า “ข้อพระธรรมทางลัทธิหินยาน
นี้ พาให้ง่วงนอนเหลือเกิน, ลัทธิทางลัทธิมหายาน
ของจีนไม่ได้, ของเขา สนุกพิลึก, ท่าน
ทั้งหลายคอยเตรียมฟังเถระ, ว่าง ๆ ผนวช
มาแสดงสักครั้งหนึ่ง, มีเรื่องต่าง ๆ ซอรัย
เช่น ขี้ไฉ้ ล่อท่าน, หลวงเงิน ถึงข้าจ้,

โพธิสัตว์อวตารกัน, และอื่น ๆ อีกแยะ,
เว้อว ๆ ! (หาว) ยากนักเถระซอรัย, เกิน
แก่เวลาแล้ว” แล้วชวน คุณทรี พี่ย ลากลับ

เมื่อ คุณคาด คุณทรี พี่ย กลับแล้ว คน
อื่น ๆ จะกลับเมื่อไรไม่ทราบ เพราะ ข้างเจ้าก็
ง่วง เหลือเกิน, สะกดใจ ไม่ออกความเห็น
กับเขา, คอยแต่จะทำด้อยคำที่เขาสนทนากัน
โดยย่อ ๆ. ใจเพียงเท่านั้น แล้วก็ลากลับ มา
ถึงบ้าน ก็หลับไปเลยฝันว่า คุณคาด ท่าน นำเอา
เรื่อง ขี้ไฉ้ ล่อท่าน มาแสดง ให้ พวก เรา ฟัง
อย่างครึกครื้น, กำลังจะเพลิดเพลินก็
พอได้ ยิน น้องชาย คนเล็กมาปลุก และ บอกว่า
๑๐ นาฬิกาแล้ว. เลยลุกขึ้นกระแฉับวาคเพื่อ
จะไปทำงาน. โอ ! วนัน—อาทิตย, ก็จริง !
เลยเขียน เรือง น สิ่ง มา ยิง ท่าน บรรณาธิการ
เพื่อฉลองศรัทธา. แต่คุณออกจะขี้เขากเกิน
ควรไป, แต่ไม่ท้องขอโทษ, เพราะเป็น
การแสดงธรรม.

อ.ช.ภ.

จดหมาย หลวงพิทักษ์ ฯ

ส. โพรศิริ

บ้านพิทักษ์ธรรม ถนนจารุจินดา

จังหวัดพิษณุโลก

วันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๓
ถึงเจ้าสук หลานของลุง

จดหมายของเจ้าหลายฉบับได้มาถึงทุกคราว
ทีมาถึง แต่เท่าที่ลุงไม่ได้มีทอยไปก็เพราะ
ความ “หวังว่าลุงและทุกคนคงมีความสุข
สหายตลอดกัน” ในจดหมายนั้น เป็นความ
“หวัง” ที่ถูกอยู่— ฮา! ลุงก็สหายก็—จริง
อย่างที่เจ้าหวัง เห็นว่าเจ้าหวังเอาเสียตรง
กับความเป็นอยู่ของลุงแล้ว ก็เลยหมกเรื่องที่จะ
ตอบ และ—ครั้นว่าจะถามถึงส่วนเจ้า เจ้า
ก็บอกเสียแล้วว่าอยู่สบาย เออ! จึงสันะ
บายกอก เกยวนเข่าวาเป็นเมืองสวรรค์นี่ละ!

วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ เขาข้ามฟากไปฝั่ง
คะโน้น ไปทำบุญ ฟังเทศน์ ที่วัดใหญ่
(ราชบูรณะ) เหลือแค่ลุง เพราะต้องเผ่ายาน
ให้เขา นึกขึ้นใจว่าเมื่อสัก สองสามวัน มาน
เจ้าถึง มันเอาหนังสือพิมพ์มาให้อ่าน แต่ไม่

ทันที่ลุงจะได้อ่านของมัน ๆ ก็เห็นแล้ว ๆ อธิบาย
อะไรของมันมากมาย ลุงฟัง ๆ คุประคิก
ประคอกได้ความสั้น ๆ หน่อยหนึ่งว่า มี
นักเรียนนอกคนหนึ่งเป็นคนไทย ลุง
หนังสือพิมพ์ แต่ ความ ในใจของ เขา ใน
เรื่องไม่ชอบการบวชเป็นภิกษุสงฆ์ และ
ฯลฯ มันเห็นเด็กเข่นแค้น เมื่อมันพบ
แสงเคชพอแก่การดูใจแล้ว มันก็ลงเรือนไป
ลุงเที่ยวค้นหาแว่นตาที่ไม่พบ ไม่รู้ว่าเด็ก ๆ
มันเอาไปซุกไว้ที่ไหน เลยต้องอ่านตาเปล่า ๆ
ลุงก็แกล้งอยู่แล้วหนาเจ้าสук อ่านไปก็สัก
ครึ่งบรรทัดก็หยุดเข่นตาเสียบ มันมี
ฟางไปหมก ฟังนาน ๆ เขาก็ซึกเคือง น้ำตา
ไหล เลยไม่รู้เรื่องกันจนเคยวัน แต่ถาจะเชื่อ
ตามเสียงที่เจ้าถึง มันพูด— นั่นก็ขุย ๆ ะ
เอาการอยู่ อ้อ—อ้อ! เจ้าสук เจ้าก็ผอญ
เป็นนักเรียนนอกเหมือนกันด้วย จึงทำให้
ลุงหนักใจเอากัน ๆ

แน่ะ! ลุงให้ ลุงถามเจ้าสุกหน่อย คัง

ส. โพธิ์ศิริ

พฤษภา

แต่เจ้ากลัจากนอกกันมาแล้ว ความคงอยู่
หรือเปลี่ยนแปลงในส่วนเรื่อง ศาสนา ไม่
เคยขยายให้ลุฟุ้งยั้งเลย ตามจริง ๆ เอะ
วะ เจ้ามนต์ศาสนาอะไรเคยวัน? หรือยัง
คงเป็น “พุทธ” อยู่ ถ้าเมืองนอกไม่ทำให้
เจ้าลลาภนมองเห็นซึ่งลงไปว่า ศาสนาพุทธ
ซึ่งเป็นที่เคารพของตระกูล และบ้านเกิด
เมืองนอนของเจ้า จะให้เจ้าเสียหายไปแล้วละก็
ลงอยากจะขอขวชเจ้าอย่างน้อยสัก ๗ วัน ทั้งนี้
ขอให้เจ้าเข้าใจว่า ไม่ใช่เป็นการบังคับ
เว้ย เพราะศาสนาพุทธตามความรู้ลึกของ
ผู้ไม่เคยไปเวียนนอก เคยแต่ขียนมนต์
พุทธศาสนา เคยขอขมาหลายพรรษา ทำ
ให้มันไ้ เคารพ บูชา เห็นคุณค่าความงาม
เป็นศาสนาสมควรแก่ความเคารพนับถือ ไม่มี
การเชื่อในการแสดงอิทธิฤทธิ์ ไม่มีการ
แข่งทำ และไม่มีการบังคับขู่เข็ญอย่างใด
อย่างหนึ่งเป็น ศาสนา ที่อ่อนโยนไปด้วยเหตุผล
อันละมุนละม่อม มีความรัก ความนับถือ ความ
เมตตาการุณา และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อ
ผู้อื่นทั้งสิ้น
ดังนั้น เจ้าขอขวชหรือไม่ชอบ นับถือหรือไม่
นับถือ ก็ตามไป ลงไม่เคยใครบังคับ บาริณญา
หรือว่าเวียนก็ได้ขึ้น ป้อเพ็ดเซ่อ และ

อะไร ๆ ที่เคยได้ยินเขาอ้างกันในห้องเรียนที่
กลัจากนอก เคยแต่เป็นหลวงพ่อกับในควาที่ข้า
เป็นสมณเพศ เป็นเพียงหลวงพิทักษ์พุทธศาสน์
ในเทศมวาส จึงหาว่ามีที่ระแวงความคึก
ความเห็นของพวกเขาไม่ได้ แต่ — อย่าง
ฮา—เจ้าสิด! อย่าฟังก่อนแฮะ—ถึงเจ้าจะไม่
ชอบลัทธิ ขวช—ไม่ชอบ—ไม่นับถือ พุทธศาสนา
แล้วเจ้าจะหันไปนับถือศาสนาใด ๆ ก็ตาม
เหอะ—ขออย่าฟัง อุตคริ ประกาศ ความไม่ชอบ
ของเจ้าออกมา ข้าเหยียบศาสนา ของลูก
เถยวันเว้ย !

ลูกก็พอจะรู้ เห็นข้างคอก ชนชื้อว่า
ศาสนา คือคำสั่งสอนละ ก็ย่อมมี ศูนย์ ที่
หมายอันดังมาควรจะนำเคารพ อยู่เสมอ
ทุกศาสนา แต่ความงามงามจะไปทางไหน?
อย่างไร นั้น สุกแล้วแต่ผู้เคารพและศึกษา ใน
โลกนี้เรารู้ว่ามีความงาม อัน ประเสริฐ มาก
มายหลายอย่างให้คนประพฤติ ในส่วนศาสนา
ซึ่งนับเป็น “ขวัญ” หรือ “ศูนย์ ที่หมาย”
อันสำคัญของผู้ ที่ยกเหนียว ก็ย่อมมีศาสนา
เหมือนกัน แต่ที่ว่าศาสนานี้ไม่ได้มีไว้สำหรับ
“ความแข่งขัน” อกคอกวิเศษอย่างประกาศ
ขายยาขู๊ยหน้าว่าที่ท่องสวดหลวง หรือ
ประกาศคัดเลือกกันมวยฝีมือเอก คอกนาเหว

พ. ศ. ๒๔๗๓

จดหมาย หลวงพิทักษ์ ฯ

ระบอให้ ใครที่ก่อการอย่างไรก็เชิญเลือกนับถือ
อีกเห็นยาวเขาเองซี!

อันว่าพุทธศาสนาของลุง แม้จะเป็นศาสนา
ของ พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์ผู้เป็น
อรหันต์ คือ ผู้ไกลจากกิเลสยาปกรรมทั้งปวง
ตลอดทั้งวสา เป็นผู้หัก สงสารจักร โด
แก่ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน กรรม
เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนสัตว์ เป็นผู้ควรรับ

ความเคารพนับถือ สักการบูชา เป็นผู้ ไม่
มีข้อสงสัย คือความเสียหายทั้งข้ออื่นเร้น

ไม่ให้คนอื่นรู้ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเอง คือ
ครุสรี ของจริง ๔ อย่าง ได้แก่ ทุกข์

สมุทัย นิโรธ มรรค โดยลำพังพระองค์
เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชา และจรณะ คือเป็น

ผู้บรรลุวิชชาด้วย เป็นผู้รู้จากทางเครื่องบรรล
แห่งวิชชานั้นด้วย พระองค์ทรงทราบทั้งเหตุ

ทั้งผลโดยประการทั้งปวง เป็นผู้เสด็จไปด้
แล้ว คือ เสด็จไปในที่ใด ๆ ย่อมมีประโยชน์

ให้ความสำเร็จแก่หมู่สัตว์ ไฟทั้งนี้ ๆ อัน
ดับแต่เสด็จออกบรรพชาจนตรวเข้าสู่ปรีณิพพาน

โดยอาการที่ทุกอย่าง ไม่มีป้างใดที่ขัดขัด
จะพึงบอกขึ้นขอค่อนได้ในภายหลัง และ

ทรงรู้จักช้อยาศัยคนทุกจำพวก ซึ่งจักเป็น
สัตว์โลก ทรงเห็นตลอดเหตุอันปรุงแต่ง

สัตว์คนเหล่านั้น จนหายคนเห็นตระหนกตกใจ
ในอารมณ์ ทนารักน่าซึ่งทั้งปวง ซึ่งจักเป็น

สังขารโลก พระองค์เป็นศาสดาของบุคคลได้
ทุกชั้น เพราะหนาทศาศาของพระองค์

บริบูรณ์ ไม่บกพร่อง ๑๒ ฉะนั้นแล้วศาสนา
ของพระองค์ข้างข้อ ขางตอน ยัง ทำให้ พวกเจ้า

(ชั้นหลาน ๆ เหลน ๆ ของลุง) เห็นทางที่
ดำเนินได้ ลุงจึงออกแถลงขารมีทั้งขนาดใจ

เฮ!

แต่ไหนแต่ไรเจ้าสกลเอ๋ย คำสั่งสอนของ
พระพุทธองค์นั้น เป็นสิ่งที่จะเอื้อยกระอ—สุขุม

และลึกซึ้ง ซึ่งผู้ปฏิบัติจักต้องทำใจให้บริสุทธิ์
แน่วแน่ ไตร่ตรองเหตุผลให้เต็มทน เลิกผู้

จะใช้ของคิดเลืคอื่นจะก่อระวังรักษาให้ปลอดภัย
มิใช่สักแต่รู้เพียงว่า ๆ ก็ใช้ และใน

ที่สุดก็เสียหาย ที่สับสนกับเหี้ยมคงไป
ว่า ไม่ดี ๆ เหตุเช่นนี้คำสอนของพระพุทธเจ้า

จึงอาเป็นภัยแก่ผู้ที่ไม่ไตร่ตรองถึงความหมาย
แห่งคำสั่งสอนนั้นได้ ในบางตอน ถึงลงระลอง

เล่นงานมาเป็นนิตินเพื่อสังเขป ซึ่งหวัง
(หวังลงกบข้างสักหน่อย) ว่าเจ้าคงฉลาดพอ

จะควรวางไร ? ที่จะเลือกอีกคือ ฟังนะ—
ครึ่งหนึ่ง (จะนานหรือเร็ว ๆ ก็ได้) มี

ชายหนุ่มสองคน ๆ หนึ่งซอ อยู่นูญมานพ อีก

ส. โพธิ์ศิริ

พฤษภา

คนหนึ่งชื่อ ปญฺญมานพ ทั้งสองต่างชอบพอ
รักใคร่กันมาก และได้เคยร่วมสำนักศึกษา
วิชาการศึกษาอยู่ยั้งพระสงฆ์ซึ่งอารามสถานมากับ
กัน อยู่มาได้ ๒ ปีเศษ พอมีความรู้ใน
ทางหนังสือบ้างเล็กน้อย พระสงฆ์ผู้เป็น
อาจารย์รูปนั้นก็พาอาคันตุกะ จึงเรียกศิษย์
สองหนุ่มเข้าไปหา และให้โอวาทสั่งสอน
ด้วยความรักใคร่หลายประการ ในที่สุด
ท่านก็ให้รียกยติ สมาทาน เบญจศีล แล้ว
อธิบายคำข้อหลักแห่งศีลทั้ง ๕ องค์นั้นให้ทราบ ทั้ง
แต่ปากคาติปากาเวรมัน ๆ ห้ามฆ่าสัตว์ ฯลฯ
เป็นต้นตลอดทั้งห้าองค์ เมื่อเข้าใจแล้ว พระ
อาจารย์ก็ถึง มรณภาพ ทั้งสองหนุ่มได้
รำลึกอาลัยเสียใจเป็นอันมาก ครั้นจิตแจ่ม
ทำบุญศุภเสร็จลง ทั้งสองสหายก็ต่างแยก
กันไปประกอบอาชีพแห่งตน

ปญฺญมานพ นั้นได้กลับไปอยู่กับมารดาซึ่ง
เป็นผู้ค่อนข้างจะมั่งมี มีใจ คึกปรองบอด
อาชีพแต่อย่างใด บ้างเพื่องานธรรม ละเว้น
การฆ่าสัตว์ทุกชีวิต มีจิตชยชยด้วยการ
ประพฤติ เคารพครุฑค้อมเบญจศีลที่ใคร่จาก
พระอาจารย์นั้นเป็นนิจกาล อันว่านอัสสว
ทุกขณะนึกถึงละเว้นมิบริโภค เห็นเป็นการยา
กคองเขาเนือจากผู้อื่นมาอย่างชีพของตน บริโภค

แต่ถ่วงผลไม่เป็นอาหารตลอดกามา อยู่มา
ไม่ช้า ร่างกาย ของ ปญฺญมานพ ก็ ชุ่มฉอมลง
เพราะขาดอาหารอันโอชะ รับประทานอาหาร
ได้เพียงส่วนน้อย (ตรงนั้นเห็นตรงกันหลัก
สุขวิทยาอนามัย ละมั้ง) ไม่พอแก่ความต้อง
การของร่างกายก็บ้วยลง มารดาของเขาได้จึง
เห็นหาหมอมารักษาพยาบาล รักษาพยาบาลสัก
เท่าใดอาการมิได้ทุเลา มีแต่ทรุดหนักเป็นลำดับ
เพราะ ขาดอาหารที่ ประกอบ ขึ้น ด้วยสรา ของ
เมื่อก่อน อาหารอันประกอบด้วยเนื้อสัตว์ต่าง ๆ
ก็ัก ปญฺญมานพ ได้ป่วยเสวยมิยอมรับประทาน
เลย แม้เพียงแค่นี้ก็ แม้มารดาจะปล่อย
ระงับเฉย และยังมี ปญฺญมานพ ก็ยืนคำอยู่
เสมอว่า เป็นบาป วันหนึ่ง ปญฺญมานพ รู้สึก
ตัวของตัวเองว่า มีอาการหนักมากอาจะไม่ชีวิต
ต่อไปแล้ว จึงหวนระลึกถึงเพื่อนของตนขึ้น
และปรารถนาจะมารู้ว่า “แม้ว่าข้าจะตอง
ตายก็ตามเถิด แต่ขอแม่ยังเก็บเกล้าของข้า
ช่วย ส่งเคราะห์ให้ข้า ได้ เห็นหน้าปญฺญมานพ
ผู้เพื่อนสักครั้งหนึ่งก่อนตายเถิด” ทั้งนี้
มารดาจึงส่งให้ คนเฝ้า สหาย ปญฺญมานพตาม
ความประสงค์ของบุตรชาย
ฝ่าย ปญฺญมานพ ทั้ง แต่วอกจาก อาราม
ที่สำนักแยกกับ ปญฺญมานพ นั้นแล้ว ก็เริ่ม

พ.ศ. ๒๔๗๓

จดหมาย หลวงพิทักษ์ ฯ

ตั้งหน้าประกอบอาชีพสักแต่จะสะดวก ชักเซ
พจนโรไปในข้าแห่งหนึ่ง พยกอง พรวน ลำเนา
สักวเฮไปจำหน่ายเลี้ยงชีวิต ขันบุญมานพ
ก็สมัครอยู่ด้วย ค่อย ๆ ประกอบการ
อาชีพใน ทาง ยิง นก เนื้อ ต่าง ๆ ไปจำหน่าย
แก่พ่อครัว ทุกครั้ง ขันบุญมานพ หาเนื้อ
หาสัตว์มาได้เป็นจำนวนมากก็แบ่งปันทาน และ
ทำบุญกับพระสงฆ์ ออกทักส่วนนกส่งไปให้
แก่สัตว์ที่ถูกเขาฆ่า แล้วก็หยุดการไปล่า
จนกว่าเนื้อจะหมด จึงค่อยไปล่าหามาใหม่
เว้นวันพระแปดค่ำ และ ๑๕ ค่ำ เพราะในวันนั้น
ขันบุญมานพ ไ้เข้าไปสักระบบเทศนา ทำบุญ
รักษศีล ยิงสัตว์อาวราม เช่นว่านตลอดคมาจน
รำรวบ และไม่นานก็ไ้แต่งงานกับหญิงสาว
ลูกนายพรวนใหญ่ผู้หนึ่งนั้น อยู่มาด้วยความ
ผาสุก นยวันชาวคราวซ้อเลี้ยงของ ขันบุญมานพ
ก็ว่าลือเป็นเท เคารพ ย่าเริง แก่พวก เพื่อนบ้าน
พร้อมด้วยความรักใคร่ในคุณ ความดีของเขา
พวกพรวนจึงยกขึ้นเป็นหัวหน้า ขันบุญมานพ ไ้
อบรม สั่งสอน พวก พรวน อัน ใจ กระต้าง ทุก คน
ให้ ไม่น้อมอ้อนเข้าเคารพต่อศาสนา แห่ง พระ
พุทธเจ้า ชักชวนพวกพ้องไปสักระบบเทศนา
ปฏิบัติ คือ ทาน และรักษาศีลตลอดทุกวันพระ
นับเป็นความเจริญกว้างขวางเป็นล่ำคับ

ข้ามวัน ทราบถึงมารดาของ ขันบุญมานพ จึง
ใช้ ให้ขวานมาซื้อความไปแจ้งตาม ประสงค์แห่ง
บุตรของตน เมื่อ ขันบุญมานพ ทราบดังนั้น
ก็ชักถามคนใช้ ถึงการเป็นอยู่ของ ขันบุญมานพ
อย่างถ้วน ขันบุญมานพนึกในใจว่า “เพื่อน
ของเราผู้นี้จะมาเสียชีวิตลงด้วยการ เกรงครัต
จนเกินประมาณ ไม่เห็นไม่รู้สึกรู้ความ
หมายของศาสนาเสียแล้ว จำเราจะต้อง
หาอุบายช่วยเหลือไว้สักคราว” คิดแล้ว
ก็สั่งให้พวกพ้องหา นก เนื้อ อย่างใด ๆ มาเป็น
อันมาก ข้าแหละล้างจนสะอาดก็ย่างจนแห้ง
สนิท จึงทำเป็นผดเสียบคปราศจากกลิ่น แกะ
ผู้รับประทานโดยถ้าไม่สังเกตจริงๆ แล้วก็จะไม่
ทราบว่า เป็นเนื้อสัตว์ ส่วนกระดูกและมันไ้
ใส่หม้อต้มเคี่ยวกลั่นเอาแต่น้ำ ใส่ขมิ้นเสิร์ฟแล้ว
สั่งให้ภริยาแห่งตนนำไป พร้อมกันคนใช้ ที่มา
บอกและตนเอง

ครั้นถึงบ้านก็เข้าไปเยี่ยม ขันบุญมานพกำลัง
มีอาการ ร่อแร่เต็มที และซบเซาจนผิดค
ขันบุญมานพ นั้นมีความใด เรียกให้เพื่อน
เข้ามาใกล้เล่าความ เป็น ไปให้ ฟัง แสวง ความ
ขบใจเป็นอันมาก ตอนท้ายแห่งการไ้ถาม
เยี่ยงสหายรักที่จากไปนาน ขันบุญมานพ
ไ้ปรารภว่า “สำหรับฉันคงจะไม่มีชีวิตอยู่

ส. โพธิ์ศิริ

พฤษภา

คำไปไ้แล้ว ขอให้เพื่อนมีความสุขยิ่ง ๆ
เถิก”

ปัญญมานพ ทอว่า—“ยังก่อนออกเพื่อ
เธอยังหาควรเป็นอันทราวยังไรไม่ ถ้าเพื่อน
ไ้กินยาวิเศษของฉัน เพื่อนคงจะหายใน
ไม่ช้า” กล่าวแล้ว ก็สั่งให้เมียเอาน้ำกระตูก

สัตว์กลั่นออกมา ละลายเนื้อ ทบั้น นั้นให้ปัญญ-
มานพ กิน และให้เมียของตนพยาบาล โดย
อธิบายบอกเพื่อนว่าหญิงผู้เป็นน้องสาว ของ ฉัน
ขึ้นเกาะคอกพยาบาลเธอเสมอ เธออย่าไ้เกรง
ชอกเกรงใจอย่างไรเลย” แล้วปัญญมานพ
ก็ลาไป แ่คงมาเยี่ยมมอยุ่มีไ้ชาก

ข้างฝ่ายภริยาปัญญมานพก็คอยเฝ้าประคอง
ประคอง เธอออก เอาใจ ดูแล เพื่อน สาม เป็นอันดี
ทำให้ปัญญมานพ มีความสุขชื่น อาหารก็
กินไ้เพราะ ภริยาปัญญมานพ ไ้ประคองเฝ้า
สัตว์บนและน้กระตูกสัตว์ ทกลั่นไว้ จึงมี

รสโอชะชวนให้กินไ้มาก ในไม่ช้าก็หาย
มีกำลังเป็นปกติ

ปัญญมานพจึง แสดงความจริง ให้ฟัง ใน
เรื่อง ภริยาและยา ที่ประคอง ชน คอย เฝ้าสัตว์
ทั้งไ้ให้ โอวาททักเตือนสติเพื่อนให้รู้จักการ

ปฏิบัติอันควร พร้อมกับความไตร่ตรอง
อันรอบคอบไม่ประมาท ก่อนจะประพฤติการ

อันใด ทั้งพุทธภาษิตที่ว่า ภิกษุทั้งหลายเรา
ไม่เห็นธรรมอันเอกอันเหมือนความ ไม่ ประมาท
ซึ่งเป็นเหตุให้กิเลสทั้งยังไม่เกิด ๆ ชนที่เกิดแล้ว
เจริญขึ้นเป็นกน ๆ

ปัญญมานพ เมื่อ ไ้ ทราบและไ้รับคำทัก
เตือนอันดีดังนั้น จึงมีความเลื่อมใส สำนึก
ตัวไ้ ขอขมาบุญคุณเพื่อนกับภริยาเป็นอันมาก
วิริยะตั้งใจไว้แม้จะ ทำ สิ่งไ้กระ โคร้ควรวิญญูเหตุ
ก่อนเสมอ !

เจ้าสุก นิทานของลุงก็ระบลงเพียงนี้ และ
ก่อนที่จะไ้ที่สุดในตอนท้าย—หรือปจฺฉิมลิขิต
เพราะอาการเมื่อยมือและ ความ ชะเกียจ ของลุง
ในจดหมายฉบับนี้จึงลุงอยากจะให้เจ้าพี่เพราะที่
ใคร่ควรวิญญูเขาเองว่า ควรอย่างไร? ปัญญ-
มานพ กับปัญญมานพ ในเรื่องนั้น

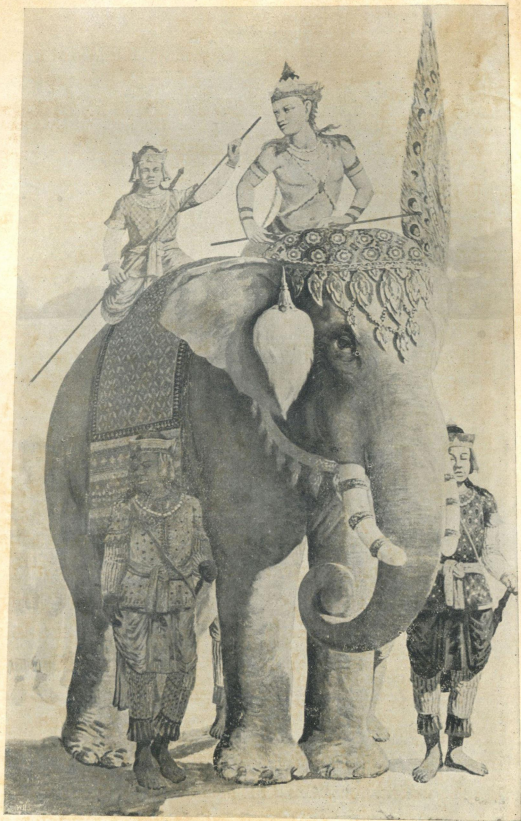
เธอละเห็นะไ้ที่สุดในไ้แล้ว อ้อ! ลุงก็
อยากจะบอกว่าคิดถึงสักหน่อย แต่่น่ากลัวจะ

ไม่แน่มัก เพราะเจ้ามันอยู่ไกล ฮา
จากลุง

หลวงพิทักษ์พุทธศาสนา

พระเวสสันดร ทรงพระเสวตกุญชร เสด็จไปทรงทาน

พระพุทธรูปประดิษฐาน

จากคัมภีร์วิสุทธิ

และ

แคว้นมคธ กับ พระพุทธศาสนา

ของ

เสนาบดี

และ

โศภน

~~~~~

จวนถึงอภิลักขิตสมัยวิสาขบูชา คณะ ในราชวงศ์ (จ) เมื่อก่อนคริสตกาล ๑๐๒๗ ปี
ไทยเชนม ก็ทำการ บอกร บอกร เว้นไ ร ตามเคย เวลาประสูติ พระองค์ตรัสว่า “ในบรรดาผู้อยู่
เพื่อขอเรื่องราวอันควรเป็นพุทธรูป. พระ เบื้องบนสวรรค์ และเบื้องใต้สวรรค์ เราผู้
พุทธประวัติดังเคยลงใน ไทยเชนม แล้ว จาก เคี้ยวเท่านั้นควรได้รับการบูชา.” พระพุทธบิดา
คัมภีร์ จัน, บัณฑิตแสดงจากคัมภีร์วิสุทธิ คัมภีร์ราชา ทรงพระนามว่า โสชนโคโธ และ
โดยสังเขป เพราะถ้าพิสดารก็ระกล่าวไม่ได้ พระพุทธมารดา คือ พระเทวี ทรงพระนามว่า
ยในกัณฐ์เคียววัน. มายาบิน.

พระพุทธเจ้าประสูติที่ เมือง กบิลเว ใน เมื่อพระชนมายุ ๗ พรรษา ทรงรอบ
กลางประเทศอินเดีย เมื่อวัน ๘ คำของ รู้ในการาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์
เดือนที่ ๔ ในปี ๒๕ แห่งรัชกาลพระเจ้าโซ และ ยุทธศาสตร์ โดยตลอด.
ในราชวงศ์ชู่ แห่งประเทศจีน (เจียวออง เมื่อพระชนม ๑๐ พรรษา ทรงมีความ

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

พฤษภ

สามารถยิ่งกว่าชาวมารอื่น ในการแสดง
 ๓ ยังเข้าหลักพระตักขะเข็ญ.

เมื่อพระชนม์ ๑๕ พรรษา ได้รับยุพราช-
 ภิเษกเป็นรัชชทายาท.

เมื่อพระชนม์ ๑๗ พรรษา ทรงอภิเษก
 สมรสกับ พระนางยโสธรา.

เมื่อพระชนม์ ๑๘ พรรษา ทรงเริ่มคำ-
 วจะเสด็จอภิเษกมรณ เพราะทรงเห็นว่า ภพ
 ข้อมมีทุกข์ คือ ชาคี ชรา พยาธิ มรณ
 เข้าครอบงำ.

เมื่อพระชนม์ ๑๙ พรรษา วัน ๗ ค่ำ
 เดือนเพ็ญที่ ๒ ก็เสด็จออกจากบ้านเมือง
 เข้าสู่ป่า เพื่อค้นหาทางวิโมกข์.

เมื่อพระชนม์ ๓๐ พรรษา วัน ๗ ค่ำของ
 เดือนเพ็ญที่ ๒ ได้ทรงสักระยะโพธิญาณ ผนว
 โภจิพฤษภ สำเร็จเป็น พระพุทธเจ้า มีพระกาย
 สาม คือ (๑) พระธรรมกาย คือ พระกายที่
 ปราศจากสิ่งสังขารธรรม ปราศจากรูป (๒)
 พระสัทโภคกาย คือ พระกายอันยืนเที่ยง ซึ่งทรง

สำแดงพระแก่บรรดาโพธิสัตว์ซึ่งทรงทศภูมิ
 และ (๓) พระนิรมลกาย คือ พระกาย
 ที่ทรงนิรมลจิตเป็นอันให้ปรากฏแก่บรรดา พระ
 บัณฑิตพุทธ พระสาวก เทวดา มนุษย์ ค่าย
 พระกายที่ ๓ นี้ บรรดาผู้ที่ได้ฟังธรรมของ
 พระองค์ ทั้งฝ่าย มหายาน และ ทักขิณยาน
 จึงได้เห็น พระกาย ของ พระศาสดามุนี พุทธเจ้า
 ต่าง ๆ กันตลอดเวลาแห่งพระชนมายุ. ๑

เมื่อตรัสแก่ พระโสิธญาณ แล้ว ทรง
 นิสังขนาการ ด้วยบัลลังก์สมาธิ เสวยวิมุติ
 สมาธิก็สถิตย์อยู่แห่งสัพยาค.

ในสัพยาค ที่สอง ทรงแสดงพระสูตร
 ชื่อ พุทธาวคตสภมาโวชยยะ ในที่ประชุมเจ้า
 สันนิบาต ณ ที่ต่าง ๆ เจ็ดแห่ง ทอณนี้ นิภาย
 เตนโคโคธิ เรียกว่ายุคแรกแห่งภิกษุ.

ในสัพยาคที่สาม ณ วัน ๑๓ ค่ำแห่งเดือน
 ที่ ๒ ทรงโปรดพญานาค ชื่อ มอนวินธะบุโ
 (มูลินทธานคราช).

ในวัน ๗ ค่ำแห่งเดือนที่ ๓ โปรดโคอิทธิ ๒

๑ พระพุทธรูปทาง จีน อียิปต์ ลังกา พม่า ไทยเรา ที่มีพระลักษณะต่าง ๆ อาจ
 ยกเหตุอันได้ประการหนึ่ง ว่า หากเป็นเพราะพระนิรมลกายนั่นเอง.

๒ ยังค้นหาตัวไม่พบว่าใคร นัยว่าเป็น เทพารักษ์ เช่นนี้ เหมาะที่จะเป็น ท้าวสหัมบดี
 พรหม, เพราะรุ่งขึ้นก็เสด็จไปโปรดพระอนุชาด้วย.

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

พจนานุกรม

มีอายุได้ ๘ ขวบ (!) ได้เป็นพระสาวก. ในปี
นั้น โปรด ก็นิรราช ชื่อ ทรม ขนยอกเขา รบ.

เมื่อพระชนม์ ๓๘ พรรษา พระราหุ
มีอายุได้ ๘ ขวบ ได้เป็นพระสาวก.

เมื่อพระชนม์ ๓๙ พรรษา เสกขแก้ว
มคธ โปรดพระราชาทรงพระนามว่า ยชย.
ในปีนั้น มีการสร้างเทวีย ที่เมืองกระวนก
เฉียงใต้แห่ง ก็อน.

เมื่อพระชนม์ ๔๐ พรรษา แสงพระธรรม
เทศนา. อนินิยกรมณสูตร โปรดพระโพธิสัตว์
ศรีอารยไมเทรย์.

เมื่อพระชนม์ ๔๑ พรรษา เสกขไป
กนิลพัต เป็นครั้งแรก แสงพระธรรม
เทศนา พทธานสมาธิสาครสูตร ๑ โปรด
พระพุทธานิภา. ในปีนั้น พระเจ้านามมหาประชา
ยคโคกมี เสกขออกบรรพชาเป็น ภิกษุณ.

นับเวลาแต่ยุคแรก คือยุคที่ศรีพุทธา
จกัสมหาไวยลยสูตร จนถึงกาลนี้ เป็น

เวลา ๑๒ ปี ได้ชื่อว่าบุคคลที่สองแห่ง มฤคทาว
หรือ อากม. พระพุทธานิภาทรงแสง พระธรรม

เทศนาในยุคแรก ทรงแสงแก่โพธิสัตว์
และเทวคา เป็นธรรมอันสูงส่งซึ่งนัก ยากที่

สามัญญชนจะเข้าใจได้, จึงทรงแก่ให้ฉาย
เข้า เปลี่ยนเป็นทรงแสงพระอริยสัจสี่ และ
พระอัฐังคิกมรรค. ผู้ใดดำเนินตาม
พระธรรมที่ประทานไว้นี้ ก็ย่อมบรรลุเพียง

พระอรหัตผลได้ แต่ไม่ถึงภูมิ พระโพธิสัตว์.

๑ ๑ ๑

เมื่อพระชนม์ ๔๒ พรรษา แสงพระสูตร
ชื่อ วิมลกัณฐิเทศ ๑ เมืองไพศาล.

เมื่อพระชนม์ ๔๓ พรรษา แสงพระสูตร
ชื่อ วิเศษจินกาพรหมปริยฎา.

เมื่อพระชนม์ ๔๔ พรรษา แสงพระสูตร
ชื่อ สังการการ ขนยอกเขาธก ในทะเล
ใต้. ฉะนั้น ได้ทรงแสงสุวรรณประภาสสูตร
และ ศรีมาลาเทวีสหนาทสูตร ด้วย.

๑ คัมภีร์ของเราว่า อนิภาทิปปฏิสยัคคี่ ซึ่งทรงแสงแก่ พระพุทธานิภา ในขณะประชา
หนัก. พระพุทธานิภา สำเร็จพระอรหัตผล ก็เข้านิพพาน. ครั้นแล้ว พระมหาประชาชคี่ เสกข
ออกบรรพชา. แต่ในคัมภีร์ ฎยูน พระพุทธานิภา ทำได้นิพพานในค่อนนี้ไม่, ไปนิพพานต่อเมื่อ
พระพุทธานิภาพระชนม์ได้ ๗๕ พรรษา.

๒ พระสูตรนี้ มีกล่าวแก่เงอนไว้ ใน มหาวิทยาลัย เล่ม ๖ ตอน ๓ พ. ศ. ๒๔๗๑

พ. ศ. ๒๔๗๓

พระพุทธประวัติย่อ

เมื่อพระชนม์ ๔๕ ถึง ๔๘ พรรษา ทรง
แสดงมหาไวยุทธมทาสนนิบาตสูตร แก่บรรดา
พระพุทธเจ้าและพระโผดิสาว์ ซึ่งมาชุมนุม
กันจากแดนต่าง ๆ สยแสน และต้องมียันไค
ใหญ่ระวางรูปโลกและกามโลก กับได้
ทรงแสดงพระสูตรข้อศุวรางคมสมาธิวิเทศ แก่
พระอานนท์.

นับเวลาแต่ บุก ทมิ พระชนม์ ๔๒ พรรษา
จนถึงยคน เป็นเวลา ๘ ปี ได้ชื่อว่าบุคที่สาม
คือ บุกไวยุทธ. พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่า สาวก
ของพระองค์ไปเข้าใจเสียว่า พระธรรมอันแท้
จริง มีอยู่เฉพาะใน คัมภีร์ของ ทักขิณยาน คง
กล่าวไวข้างคน, พระองค์ จึงทรงแสดงให้เห็น
ว่า พระธรรมของพระองค์ยังมีอีกมากเหลือ
คณนา ล้วนเป็นทางให้บรรลโโพธิความวิ
แจ้งเหมือนกัน. เพราะเท่าที่ทรงแสดงมา
แล้ว เป็นแต่กัมม อรหัตต จึงสมควรเลือนภูมิ
สู่มหายานขึ้นไปอีก เพื่อร่วมมือกันช่วยบรรเทา
ทุกข์สัตว์โลก กล่าวคือ ยำเพ็ญบารมีต่อไปให้
บรรลภูมิโพธิสัตว์.

๐ ๐ ๐

ในระหว่างพระชนม์ ๕๐ พรรษา จนถึง ๗๑
พรรษา คือระยะ ๒๒ ปี ทรงแสดงปรัชญาปาร

มิกาสูตรแก่ที่ประชุม ๑๖ สันนิบาต ณที่ต่าง ๆ
๔ แห่ง คือ (๑) เขาคิชฌกูฏ, (๒) พระ
วิหารเชตวัน, (๓) ทิพยาลัย แห่งปรัมมมิก
วสวัตติ, และ (๔) พระวิหารเวฬุวัน. บุก
นี้เรียกว่า ปรัชญาปารมิกา เป็นบุคที่สี่. เป็น
เพราะเมื่อพระสาวก ได้สดับ พระธรรม อันลึกซึ้ง
ในบุคที่สามนั้น รู้สึกเห็นว่าสามัญญชนคง
ไม่สามารถ บรรลธรรม สำหรับ โผดิสาว์ มิได้
เพราะสูงมาก จะเห็นแจ้งเห็นทุกข โลกเพียง
อรหัตตผล โดยคำนึงตามทางทักขิณยาน.
พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่า ที่พระสาวกเห็นไปเช่น
นั้นยังหาถูกต้องไม่ เพราะฉะนั้น ในระยะกาล
ก่อนนี้ มีกำหนดไป ๒๒ ปี พระองค์ทรง
แสดงพระธรรมอันเป็นไปเพื่อแก้ความ เข้าใจผิด
คือทรงแสดงให้เห็นว่าพระธรรมฝ่ายทักขิณยาน
นั้น เป็นชั้นต้นที่จะนำบุคคลขึ้นสู่ธรรมชั้นสูง
ต่อไปเป็นลำดับ จนถึงมหายาน.

๐ ๐ ๐

ในระหว่างพระชนม์ ๗๒ พรรษา จนถึง ๗๔
พรรษา คือระยะ ๘ ปี พระองค์ทรงแสดง
สัทธรรมปณชาตริกสูตร โดยมาก กับได้ทรง
แสดง อัมมิกายูรณานสูตร แก่ พระนางไวเทหิเทวี
กรุงราชคฤห.

๑ พระชนนพระพุทธเจ้าอชากิศา.

เสด็จยุโรปไกลและนาคะประทีป

พฤษภ

เมื่อพระชนม์ ๑๕ พรรษา พระพุทธบิดา ลำดับ มีกบฏประการ ฉะนั้น แต่จะกระ
สันพระชนม์ ถอนบริวารสันเข็ญก็หาไม่ พระพระพุทธสภาวะ

เมื่อพระชนม์ ๑๘ พรรษา ทรงแสดง อันแท้จริง ยากที่ พระโพธิสัตว์ พระปัจเจกพุทธ
สมันต ภิกขุ โพธิสัตว์ รุยาธรรมสูตร ที่เมือง พระสาวก รวมทั้งเทวคามนุษย์ จะเห็นแจ้งได้
ไพศาล. ที่พระพุทธเจ้าปรากฏพระองค์ ใน

เมื่อพระชนม์ ๑๙ พรรษา, คือในปี ที่ โลก ย่อมล่วงพ้นซึ่งลักษณะรูปและวาจา
หาลิขิตหรือหาลิขิตสาม แห่ง รัชกาล พระเจ้า อันสามัญวิสัยระพันได้ เพราะฉะนั้น

โยก ราชวงศ์ชู่ ประเทศจีน (ก่อน ค.ศ. ๕๔๕ บ) พระองค์อาจประมวลกัลป์ทั้ง สองไซบ มาไว้ใน
พระญาณนาภภาพ, แล้วทรงนิรมิตพระสิริกาย

ขึ้นที่นครชู่. เมื่อเสด็จลงมาแล้ว ทรง ให้ปรากฏในที่หลายแห่งได้ ใน ขณะเดียวกัน
แสดงนิรวาณสูตร และ สุขาวดีอุทฺธสูตร ฯลฯ เสมือนว่าจินตามณี คงแก้ทุกนิกได้ อย่างไร

เวลาเที่ยงคืนในวัน ๑๕ ค่ำแห่งเดือนที่ ๒ ยังความปรารถนา ทั้งหมด ของผู้ปรารถนา ให้
เสร็จที่ขันธ์ยวีนพพานในละแวกกรุงวัง จังหวัด สำเร็จ หรือมิฉะนั้น ก็ควรนายน ประหนึ่ง

กฤษี, ทวยเทพ และ มนุษย์นิกรต่างบริเวณนาการ คงสุรยาทิพย์ศักรมณฑล ซึ่งฉายเงา
ที่พระบรมศาสดาเสด็จละ โลก ไปเสีย. ไปในลำคลอง ห้วย ธาราน นกกลสาครประเทศ

ก่อนนี้ เรียกว่ายุคที่ห้า หรือยุคสุดท้าย. ในเวลาเดียวกันได้ทุกแห่งแหล่งชลประเวศว่า
ในระวางยุคนี้ พระองค์ประทับที่เทคนาใน หลวงฉะนั้น. กล่าวโดยนัยปริยาย พระ

พระธรรมอันลึกซึ้งที่สุด, และทรงแสดง ศากยมนุ ผู้มี พระ ภาคย์เจ้า ทรง พระ กรุณา ชี
ให้เห็นว่าทุกคนอาจบรรลุพระนิพพานได้. ช้อง มรรควิถี แก่ เวไนยนิกร ผู้ยังมี ได้ บรรลุ

ได้เรียบเรียง พระพุทธกิจ และ พระธรรม- โพธิญาณ. และลักษณะการความเย็นไป
เทคนาของพระศาสดาผู้มีสมาธิพุทธเจ้า ตาม ของสรรพชีวิตสัตว์ได้ ย่อมต่าง ๆ กัน

๑ เขาเคาท์ เพราะ พระธรรมเทศนาที่โปรด พระพุทธมารดา, ที่ว่าตรัสในยุคนั้น, เป็น
พระอภิธรรมเจดีย์คัมภีร์. แห่ง ทักษิณยาน.

พ. ศ. ๒๔๗๓

พระพุทธรูปประดิษฐาน

โดยนันทกตัญญู เพราะฉะนั้น พระธรรม-

บันทึก

เทศนาของพระองค์ ที่โปรดประทานไว้

ในคำว่า พระโพธิสัตว์ทรงทศภูมิ ซึ่งกล่าว

ต้องแบ่งออกเป็น อนันตนิย ปริยาย หลาย สถาน

ถึงในตอนทศภูมิจึง ทศภูมิ แปลว่า ภูมิ

เป็นอันมาก พระสาวกชาวธรรมจันทร จึง

สืบชั้น แจกออกไป คือ—

มีวิภาคใหญ่ข้าน้อยข้าง เป็นเอกเทศ หรือ

ชั้นต้น สัตว์นรก, เปตวิสัย, ทิรัจฉาน

บริบูรณ์ สันติสุขบ้าง เห็นแจ้งได้ง่ายในทศภูมิจึง

กำหนด

ธรรมบ้าง ที่เห็นได้ยากก็ย่อมซ่อนเร้นเป็น

ชั้นถัดขึ้นไป มนุษย์

อุปนิสัยต่างๆ ในสัมปรายภพบ้าง. แม้พระธรรม

ชั้นที่สาม เทวดา

จะมีอาการเป็นไปในมากสถานทั้งพระภิกษุ มาน

ชั้นที่สี่ สวรรค์

กั๊ก แต่หลักพระพุทธานุญาตย่อมเป็นสถาน

ชั้นที่ห้า ปรางค์พญานาค

อันหนึ่งอันเดียว กล่าวคือ มีพระพุทธรูปประดิษฐาน

ชั้นที่หก พวคนิกายโยคาวาร

ให้สัตว์โลกรู้แจ้ง เห็นจริง ซึ่งคุณที่ ควร รู้ ควร

ชั้นที่เจ็ด พวคนิกายมหายาน

เห็นเป็นของแท้จริง. ถ้าพระธรรมไปรวมคณะ

ชั้นที่แปด พวคนิกายเถรวาท

ปะปนกันเสียหมด ไม่แยกเป็นประเภทหมวด

ชั้นที่เก้า พวคนิกาย นิกาย อธิปัตติ-

หมู่ มีสภาพเหมือนเมื่อก่อนพุทธปรมาตม สมัย

สูตร

ไซ้, สรรพเวไนยนิกรในไตรโลกย์ ก็

ชั้นที่สิบ พวคนิกายมนตรยาน

จะมีคนไป ด้วย อวิชชาโสมมตาโมหะการ.

นิกายต่าง ๆ เหล่านี้ พร้อมด้วยลัทธิ มี

แต่ ถ้า ทศภูมิจึงทุกนาม มี ทศสันนิษฐาน ประจักษ์

อธิบายไว้ โดยพิสดาร คือ

แจ้งเหมือนกันไปหมด โลกต่าง ๆ ในสิบโลก

โยคาวาร ลัทธิของเพือน ภาคสาม ตอน

ก็จะปราศจากกลหลอนไม่มีอะไร นอกจากจะ

หนึ่ง หน้า ๕๓,

มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่เต็มไป ด้วยประการ

มหายาน ลัทธิของเพือน ภาคสาม ตอน

ดังนี้แล.

หนึ่ง หน้า ๕๖,

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

พฤษภา

เทียนไท่ ลิทธิของเพื่อน ภาควิชา ทอนหนึ่ง
หน้า ๖๔, ไทยเซมม ฌะบิ
กุมภัพันธิ์ ๒๔๗๑ หน้า ๑๓๑๐
อวทิสกัฐกร (พุทธาวทิสก) ลิทธิของเพื่อน
ภาควิชาสาม ทอนสอง หน้า ๓๕,
ไทยเซมม ฌะบิสังหาคัม ๒๔๗๑
หน้า ๕๓๕
มนกรยาน ลิทธิของเพื่อน ภาควิชาสาม ทอน
หนึ่ง หน้า ๑๑๕,

แคว้นมคธ กับ พระพุทธศาสนา

พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อครั้งเสวยพระ
อนนทราสมีมาลีโพธิญาณแล้ว ตามคัมภีร์
ฌายันและคัมภีร์อื่น ๆ ร่วมกัน ได้ทรงบำเพ็ญ
พุทธกิจโปรดเวไนยนิกร. อันพระธรรมคำ
สอนของพระองค์ ซึ่งเรียกว่าพระพุทธศาสนา
เจริญแพร่หลายรวดเร็ว ณ แคว้นมคธ.
ก็ประเทศ อินเดีย ในสมัยนั้น ประชาชน
ย่อมนับถือลัทธิพราหมณ์ เป็นเจ้าเรือน, เหตุไฉน
พระพุทธศาสนาจึงเข้าไปครอบงำ เปลี่ยนความ
เชื่อของ ประชาชน จาก ลัทธิพราหมณ์ มา เป็น
พระพุทธศาสนาได้ง่ายกาย? ขอกล่าวเหตุผล
ทางตำนาน ประกอบด้วยความวิจิตรของ
นักปราชญ์ชาวต่างประเทศ ดังต่อไปนี้—

ชาติอริยกะ ที่อพยพเข้าไปตั้งภูมิลำเนา
ในประเทศ อินเดีย ครั้งกักตักยรรพ์โพเน ไค
ยกเข้าไปเป็นสองพวกและสองคราว ในระยะ
เวลาห่างไกลกันมาก. พวกหนึ่งได้ชื่อว่า
กुरु ยกเข้าไปตั้งภูมิลำเนาน้อยกลางประเทศ
อินเดีย ซึ่งเรียกกันว่า กुरुขุณ्डาล คือใน
บริเวณกรุงเขล (อินทรีปรัสถ์) อันเป็นเมือง
หลวงของประเทศ อินเดีย ในปัจจุบันนี้, และ
ในทอนประเทศที่ตกชั้นไปทางเหนือ. ส่วนพวก
ที่สองยกข้ามไปตั้งถิ่นฐาน อยู่ใน แคนดิน ทัด
จากบริเวณข้างต้นนี้ ออกไปทางทิศใต้ ฝ่าย
ตะวันตกและตะวันออก. เหตุฉะนั้น ลัทธิ
พราหมณ์ ที่มีความเจริญนับถือกันแน่นแฟ้น ก็
ย่อม อยู่ในทอนกลางแห่งประเทศ. ส่วนเขตต์
แขวงที่ตกออกไป การนับถือในลัทธิที่ของ
อ่อนางลง โดยธรรมดา, ยิ่งห่างไกลออกไป
มากเพียงใด การที่ตกอ่อนไม่สะดวก
ความเชื่อถือในลัทธิที่ย่อมระ หยอ่อนคลายลงไป
มากเพียงนั้น. แม้แต่ธรรมเนียมประเพณี
กลองภาษาที่พวกกัน และความคึกความ
อ่าน ก็ต้องฉีกแผกออกจากกัน อันเห็นไป
ตามลักษณะแห่งธรรมกายวิชัย. ถึงในปัจจุบัน
ก็เห็นไปอยู่เช่นนั้น. เพราะฉะนั้น ประชาชน
ที่อยู่ใกล้ กुरुขุณ्डาล ออกไป จึงไม่สู้จะเชื่อ

พ. ศ. ๒๔๗๓

พระพุทธประวัติย่อ

ลัทธิพราหมณ์แน่นแฟ้นนัก.

แคว้นมคธ อยู่ในกลางประเทศอินเดียก็จริง แก้วล้ำไ้ทางทิศตะวันออกมาก. อันนี้เป็นเหตุด้วยประการหนึ่ง ที่ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายรวดเร็ว เพราะประชาชนยังดลัทธิพราหมณ์แต่หลวม ๆ, คงปรากฏในมัชฌิมนิกายว่า ๑ ปริพาชก ชื่อ สกฤททาธิ กรายทูตพระพุทธเจ้าว่า ในสมัยโบราณแคว้นมคธ เป็น แคน ทัมการ สันทนาโค แม้ในเร่องที่ภูฏิลัทธิธรรมอยู่ทั่วไป เป็นแ่งกลางของลัทธิต่าง ๆ, และทั้งปรากฏในสามัญญผลสูตรว่า พญาอชาตศัตรูได้ทรงสันทนากับพวกครูทั้งหก.

เจ้าลัทธิต่าง ๆ เหล่านั้น ต่างก็มีความสามารถ สั่งสอน สาวก ของ ตน ๆ ปาน ๆ กัน ไม่สู้เด่นกว่ากันนัก จึงไม่ดังมีเร่องเรียนกันออกาวประการไร.

ในพรหมชาลสูตร ซึ่ง พระพุทธเจ้าได้ตรัส ณ กรุงราชคฤห ปรากฏลัทธิต่าง ๆ ทัมอยู่แพร่หลาย ณ สมัยนั้น. ลัทธิที่กล่าวไว้ในพระสูตรนี้ ทัมว่าเป็นกัณนกายของลัทธิพราหมณ์ ก็มีอยู่มา, ทัมใช้ลัทธิพราหมณ์

ก็มีอยู่หลาย, คณะจารย์แห่งลัทธิสองประเภทนี้ ทัมสำนักอยู่ในจังหวัดราชคฤห คือ เช่น—

(๑) รุทระ รัมยทร คณะจารย์ในลัทธิพราหมณ์ กัณหน่ง, เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จออกอภินิยมกรรมณ ในชั้นคณิกได้เสด็จไปทรง ศึกษา และ บำเพ็ญตะ ทดลอง อยู่กับ ท่านผู้นี้.

(๒) สณชัย เพลลฐุบุตร คณะจารย์ในนิกายทัมใช้ลัทธิพราหมณ์. พระอัครสาวกคือพระโมคคัลลานสำหรับคร ก็เคยเป็นศิษย์ผู้ใหญ่ของท่านอาจารย์ น.

(๓) กุณฑนที คณะจารย์พราหมณ์อีกผู้หนึ่ง ซึ่ง พญาพิมพิสาร ได้ ประทาน คามนิคมให้ไว้หลายแห่งเป็น พรหมไทย. ท่านผู้นี้เคยทำพิธีบูชาอย่างขนานใหญ่ มาลัทธิบูชายัญญ ในคราวหนึ่ง ๆ นับจำนวนร้อย.

ส่วนคณะจารย์ ที่ สอน ถึง การ บำเพ็ญตะอย่างทรหค ว่าจะเป็นทางใด ก็ได้เสวยสวรรค์ หรือสำเร็จเป็นผู้ วิเศษต่าง ๆ ก็มีอยู่ในสมัยนั้นไม่น้อยเหมือนกัน.

ในสามัญญผลสูตร หรือแม่ ในพระสูตรอื่น ๆ ได้แสดงไว้ ให้เห็นชัดว่า คณะจารย์

๑ ปริพาชก มีลักษณะอย่างไร ไคยนตกไวข้างท้ายเร่องน.

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

พฤษภา

ที่มีชลัทธพรพราหมณ์ มี ปุราณกถาสป อชิต
เกศกัมพล มีกชโคศล ปกุกกัajaan
และนิคตฐานาฏบุตร เป็นต้น ก็มีสำนักอยู่ใน
ตำบลต่าง ๆ ในแคว้น มคธ ทั้งนั้น.

เป็นอันว่า แคว้นมคธ ทกคนย่อมมีเสฐียรภา
ออกความเห็นในเรื่องลัทธิต่าง ๆ ถึงไม่ใช่
ลัทธิพราหมณ์ก็ได้ ไม่ปรากฏว่ามีการเกียร
กันและห้ามเห่น. แม้พระเจ้าแผ่นดินเช่น

พญาพิมลสาร ก็เคยทรงอุปการแก่ลัทธินิกาย
ต่าง ๆ มิได้ทรงเกียรกันหรือตกลัทธิของ
ประชาอารยวรรณะ เลือก นยถือ ตามความ เห็นค
เห็นชอบของตน.

แท้จริง ลัทธิทั้งสองประเภทนี้ ว่าโดย
อรรถสสาร ก็มีปรมัตถธรรมสงัดอยู่ด้วยกัน
ทั้งคู่ แต่ฝ่ายหนึ่งไปติดพ้อจักเสียมว่าแต่กรรมา
นกาย อีกฝ่ายหนึ่งกลับเลิกละพ้อจนล่อนจอน
โดยเห็นว่อะไร ๆ แล้วแต่ใจ. ครั้นพระ

พุทธเจ้าตรัสรู้ขึ้นในท่ามกลาง สองลัทธิแล้ว
ทรงสั่งสอนมีขณินาปฏิบัติทา คือทางกลาง

ระหว่างสองลัทธิ โดยทรงเอาธรรมเดิมของ
เขานั้นเองมาแก้ไขวางหลักให้พ้อสมแก่เหตุผล
เช่นคำสำคัญ ๆ ในพระศาสนา คือคำ นิพพาน
อหัตถ์ โมกษ ก็เป็นคำบัญญัติที่ในลัทธิ
ทั้งสองนั้นใช้มาเดิม. จำพวกคนซึ่งเคยได้

ฟังธรรมในสองลัทธิก่อนนั้น เมื่อมาฟังธรรม
ของพระพุทธเจ้า จึงเข้าใจบัญญัติได้ง่าย
คาย เพราะเป็นคำที่เคยได้ยินได้ฟังกัน
แพร่หลายในลัทธิก่อน ๆ ขึ้นอยู่แล้ว. ไม่

จำเป็น ที่ พระพุทธเจ้า จะ ต้อง ทรง บัญญัติศัพท์
ธรรมะขึ้นใหม่ นี่เป็นข้อสำคัญอีกประการ
หนึ่ง ที่ให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายโดย
เร็ว. เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงปรากฏว่ามีผู้นยถือ

มากขึ้นเสมอ ทั้งพระราชาและเจ้านายเศรษฐี
คฤหบดี. ภายหลังหนักเข้า พวกศิษย์หรือ
อุปฐาก ของ ศาสตรา ก่อน ๆ พวกนั้นไปเข้า เป็น
สาวกพระพุทธเจ้า หมคความนยถือในศาสนา

เดิม. ศาสนานั้น ๆ ก็เสื่อมลาภสักการ
และชื่อเสียง จนถึงมีคำกลางกล่าวว่า พวก
ศาสนาเหล่านั้น ปานประหนึ่งผึ้งหึ่งห้อยน้อย
แสง ซึ่งพอดวงอาทิตย์ คอ พระพุทธเจ้าอภัย
ขึ้น ก็ถูกแผดระคัมให้ สิ้นแสงของตนไป.

สมุชชัย เพลฐฐบุตร สำนกในจังหวัด
ราชคฤห เจ้าลัทธิที่มีใช้พราหมณ์ เป็น

คณาจารย์คนแรกที่รู้ สักว่า คำสั่งสอน ของ
พระพุทธเจ้า มีอำนาจจิตใจศิษย์ ของตนให้
เลื่อมใส. เพราะในชั่วเวลาไม่ช้า สมุชชัย
ต้องเสียดิษย์ไปเป็นจำนวนมาก ที่ไปเข้า พระ
พุทธศาสนา. ต้นเหตุเพราะพระอัสสชิ แสง

พ. ศ. ๒๕๔๓

พระพุทธประวัติย่อ

ธรรมโปรก พระสารีบุตร คิษย์คนใหญ่ของ
 สญชัย ให้เลื่อมใสถวายเป็นท้าวสาวก. พระ
 สารีบุตร ยัง ไปแสดง แก่ พระ โมคคัลลาน ให้
 พลอยเลื่อมใสด้วยอีก. ทั้งสองท่านก็พาเอา
 เพื่อน คิษย์ ไป เข้า พระพุทธศาสนา ด้วยตั้งครั้ง
 จำนวน.

ตอนที่ สญชัย เพลิดเพลิน ตรึงเสี้ยคิษย์
 ไป, รวมทั้งพระพุทธเจ้า และ พระสาวกได้
 โปรกผู้อื่นมาในตอนก่อนหน้า. เป็นเหตุให้
 เกิดการทนเค้นในแคว้น มคธ ตามที่ปรากฏ
 ในพระวินัยว่า พระพุทธเจ้า ได้ โปรกชฎิล
 พนหนึ่ง คิษย์ สญชัย ๒๕๐ กับกุลบุตร
 ใน มคธ เป็นอันมาก ออกบรรพชาเป็นภิกษุ
 ทำให้ตระกูลต่าง ๆ ขาดผู้สืบสกุล ภริยา
 ขาดสามี และก็ยังไม่ทราบว่าจะไปใครจะละ
 ทิ้งเขตแดนออกไปบรรพชาอีก.

เป็นธรรมดาผู้เกินกว่าเพื่อน ย่อมถูก
 สายตาต่าง ๆ คอยจับแถมก็ ยิ่งความเค้น
 นั้นทำให้เพื่อนทั้งหลายตกอับ ก็เลยถูก
 อิจฉาริษยาทั้งทางตรงทางอ้อม. พวกคาสคา
 เกิดพิวต่าง ๆ จึงหันมาเข้าพวกกรมกันพยายาม
 ชักชวนวิพากษ์วิจารณ์การศาสนา ของ พระพุทธเจ้า,
 ลงท้ายรวมกำลังกันประชันพระพุทธองค์ ใน
 ปางที่เรียกว่ามกปิฎกาทิรบ.

วิธีการชักชวนจากนิกายเหล่านี้ มีนอก
 ประการ เช่นใน นิกายพราหมณ์ เมื่อพระ
 พุทธเจ้าเสด็จไปยังดินชยาต ณ หมู่บ้าน พราหมณ์
 ยืนูศาละ ไม่มีผู้ใดถวายอาหารยดินชยาต
 แมตพพหิง. บางคราวมี พวกพราหมณ์

บางรายพยายามชักชวนโดยครหาว่า พระ
 สมณโคตม ไม่มี เคารพใน พราหมณ์ ผู้สูงอาย
 อดอ้างว่ามีวิชาความรู้ข้ามหัวมนุย์. ใน
 คัมภีร์ชวาทนคัตถะกล่าวว่า พราหมณ์ซึ่ง
 เป็นโยหิตของ พญาชชาติศรัย ยุงส่งเสริม
 บรรดาเพื่อนพราหมณ์ ให้กระพือข่าวว่า บุคคล
 ผู้ประสงค์สวัสดิมงคลจากพราหมณ์ ก็ย่อม
 ได้ตามปรารถนา ไม่จำต้องไปหาพระพุทธเจ้า.
 อันพวกนิกายพราหมณ์ จึงจะทำการชักชวน
 อย่างไร ก็ยังเพียงในวงแห่งเรื่องลัทธิเท่านั้น,
 ส่วนลัทธิอื่นที่มิใช่พราหมณ์ ตามที่สังเกต
 เห็นในคัมภีร์หลายคราว ล้วนเป็นไปในทาง
 ใส่ร้ายป้ายเหม็นพระพุทธเจ้า เช่นพวก
 ปรีพพาสก แแต่ นางจิณฺหา คิษย์ผู้หญิงของ
 คน ให้ทำอุบายไปมีทองกับ พระพุทธเจ้า. ครั้น
 ทำอะไรพระองค์ไม่ได้ ก็จ้างกองโจรให้ไป
 ตัก ทำร้าย พระโมคคัลลาน ทูตเสียน กะถูก
 แผลกละเอือก.

บรรดาคณาจารย์เจ้าลัทธิอื่น ๆ ท่าน

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

พฤษภ

นิคตฐานานุยุทฺร แห่งศาสนาจีน (ร่วมกับพระมหาวีระ) ซึ่งทำการสอนศาสนามาก่อนพระพุทธเจ้า มีหลักโอวาทเป็นท่านองธรรมของพระพุทธเจ้า. ศาสนาจีน จึงแพร่หลายไปใน แคว้น มคอ และ แคว้น ไกล เคียง เป็น ชุขนาน ไปกับพระพุทธศาสนา. พวกศิษย์ และอุปฐาก ในสำนัก จึงไม่ค่อยคนคด้ายในศาสนาคน น้อยคนนักทั้งศาสนาเดิมไปบรรพชาในพระพุทธศาสนา นับว่ารักษาจำนวนศิษย์ไว้ ไคมนคง, และเมื่อทำการสอนมาก่อนพระพุทธเจ้า จึงไคเปรียบพระองค์มีศิษย์มากกว่า. แต่มาแพ้ ในข้อที่เลียมหาอุปฐาก คือ พญาพิมพิสาร ซึ่งเดิมเป็นผู้ อุปการศาสนาจีน เปลี่ยนพระทัยไปเป็นอุปฐากในพระพุทธศาสนา. และเพราะเหตุที่ศาสนาจีน และ พระพุทธศาสนา มีหลักธรรมคล้ายคลึงกัน คำในศาสนาจีน จึงเอามาใช้ ใน พระพุทธศาสนา เข้ากันได้. เช่นคำ จีน ใช้ถวายเป็นพระนามพระพุทธเจ้า ว่า พระชินราช พระชินสีห์ หรือคำ มหาวีระ ก็นิยมถวายเป็นพระนามพระพุทธเจ้า โดยปราศจากความรังเกียจ.

ศิษย์ ในศาสนาจีน ที่ว่ากลับใจมานับถือพระพุทธศาสนามียังนั้น ก็ราวหนึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จไปที่นั่นนทา อันเป็นสถานสำคัญของ

ศาสนาจีน ทรงสนทนาไต่ค้อยข้อธรรมกับศิษย์ ผู้ใหญ่ ๔ คนของ นิคตฐานานุยุทฺร คือ อภิยวาชกุมาร, อสิพันธกบุทฺร, ความฉิ, อูยาลิ, และ ที่ชนะคยัสส. ทั้งสิ้น ยกเว้นคนหลังผู้เดียว ที่กลับใจมาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา. เป็นอันว่า ศิษย์ ผู้มีชื่อเสียงในศาสนาจีน ที่เปลี่ยนใจมาเป็นพุทธมามาก เพียงทกล้วนนามมานเท่านั้น.

ส่วนศิษย์ ในลัทธิอื่นอีก ๔ ลัทธิ คือ ปรวณกัสสป, อชิกเกศกัมพล, มกขลิโคศาต, ปกุกกัจจานน, อันเป็นลัทธิมิใช่พราหมณ์ ไม่ปรากฏว่ามาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีกล่าวไว้ในคัมภีร์เพียงว่าพระพุทธเจ้า เคยทรงแสดงข้อมคิทธิกทวงถึงลัทธิทั้ง ๕ นั้นไว้ใน พระสูตรบางแห่ง. แต่เข้าใจว่าเป็นลัทธิเบ็ดเตล็ดเล็กน้อย จึงค้นย ข้อเสียนาน, ไม่เหมือน กับศาสนาจีน ซึ่งขบปรากฏในขัฏฐนตลอดทั้งคัมภีร์ ข้อคำสั่งสอน.

ลัทธิศาสนา จะเจริญแพร่หลาย แม้ไม่นิยมว่าประชาชนที่เลื่อมใสจะตองมีชาติ วรรณะ หรือฐานะอย่างนั้นอย่างนี้จริงอยู่ แต่ผู้เผยแผ่เป็นเจ้าใหญ่ นายโต มีภูมิศึกษาดี ปรากฏโด่งดังแล้ว ก็มีผู้ คอยนิยมยอมเชื่อฟังเป็นพณอยู่โดยมาก นับว่ามีฐานดีกว่า คณาจารย์

พ. ศ. ๒๔๗๓

พระพุทธประวัติย่อ

สามัญแล้วมีหน้า ข้าผู้ที่เขามาเลื่อมใส
เป็นคนใหญ่คนโตมี พระศวก ผู้มีอิทธิฤทธิ์
อยู่เดิม ก็ช่วยให้การเผยแผ่ลัทธิศาสนา
สละขวักไขว่ เพราะ ชนหมู่มาคบยอม ถัดเอาแบบ
อย่าง ของหัวหน้าเช่นทั้งในการเลื่อมใส ที่จะ
ใช้ศัพทบัญญัติใคร่ครอง เหตุผลให้บังเกิด ความ
เลื่อมใสด้วยตนเองนั้น มีอยู่นักหนา. ตัวอย่าง
เช่น ชฎิลกัสสป สามพี่น้องซึ่งกล่าวมาแล้ว มี
ศิษย์รวมกันพันคน เมื่อเห็น อาจารย์มีต่อพระ
พุทธเจ้าแล้ว พวกเขาก็ยอมคนโดยยวณ.
ฝ่าย พญาพิมพิสาร ผู้เป็นประมุขแห่งมหาชน
ชาวมคธ อันเป็นแคว้นใหญ่โตมโหฬาร ซึ่ง
ระบอบต่อพระพุทธศาสนานั้น ก็พาพราหมณ์
ศฤงคารเป็นอันมาก (ถึง ๑๒ หมื่น) ไปเฝ้า
พระพุทธเจ้า เป็นสมาคมใหญ่ เรียกชื่อว่า
พิมพิสารสมาคม. ขณะนั้น พระพุทธเจ้าประทับ
อยู่ ณ ลวิภูวัน กับ พระอรุณเวลกัสสป. พวก
พราหมณ์ศฤงคารต่าง เอะอะ สังคย ว่าใคร เป็น
ศิษย์ ใครแน่ เพราะ พระอรุณเวลกัสสป เคยเป็น
คณาจารย์ มีชื่อเสียงโด่งดัง มาช้านาน. ครั้น
พระอรุณเวลกัสสป แสดงตนว่าเป็นสาวกพระพุทธ

เจ้า, ต่างจึงสงสัยอยู่เป็นอันมาก. เมื่อพระพุทธเจ้า
ทรงแสดงพระธรรมเทศนา, พญาพิมพิสาร
กับพวกพราหมณ์ศฤงคารถึง ๑๑ ส่วน ก็
ศรัทธาเลื่อมใส ยอมเป็น สาวก อย่างแน่นแฟ้น,
พวกที่เหลืออยู่นอกนั้น เพียงรู้ สักว่า ศาสนา ใหม่
เข้า.

อนึ่ง การที่ พญาพิมพิสาร ทรงเลื่อมใส
ในพระพุทธศาสนา เป็นเหตุสำคัญในศาสนา
ประวัติ เพราะท้าวเธอทรงประกอบอุปถัมภ์กิจ
แก่พระพุทธศาสนาเป็นอันมาก ถึงกับประทาน
อนุญาต พระชายา องค์หนึ่ง ออก บรรพชา เป็น
ภิกษุณี, และทรงชักชวนประชาชนให้เข้า
พระพุทธศาสนาเป็นอุบาสก อุบาสิกา อันเป็นทาง
ให้พระเจ้าอรุณเวล แห่งแคว้นไวสาลี เลื่อมใส
ในพระพุทธศาสนาด้วย, นอกนั้น ทรงถวาย
ข้าไฉ่ (เวฬุวัน) อุทิศที่ดินสำนัก พุทธประมุข
สังฆิกบิโรจ, และทรงเป็นที่ปรึกษาแห่ง
พระพุทธเจ้าในคราวที่ทรง บัญญัติ พระวินัย บาง
สิกขาบท.

พระพุทธเจ้า ของเราทั้งหลาย เวลาจะ
ตรัสรู้ ก็ประณามาร เวลาแผ่พระศาสนา

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

พฤษภา

ต้องประณามาร หากแต่พระกรุณาธิคุณ
บริบูรณ์ในพระกมลสันดาน และอาศัยอาการ
ที่พระองค์ทรงส่งสอนให้ ผู้ฟัง รุ้ยังเห็นจริง
ในธรรมที่ควรรู้ควรเห็นประการหนึ่ง ทรงส่ง
สอน มี เหตุ ที่ ผู้ฟัง อาจ ทรง ตาม เห็น จริง ได้
ประการหนึ่ง และทรงส่งสอนเป็นอัครบริ
คิ คือ ผู้ปฏิบัติ ตาม ย่อม ได้ ประโยชน์จน พอ แก่
ความปฏิบัติข้อประการหนึ่ง จึงกระทำให้
การเผยแผ่ พระธรรม ของ พระองค์ ผ่าอุปสรรค
ลุล่วงมาได้ อย่างงดงาม มีผู้นิยมนับถือโดย
รวดเร็ว แม้ ที่ เป็น พรมณเฑาะว์ ก็มี อัน มาก
พระพุทธศาสนาของพระองค์ จึง สืบ อายุกาล ต่อ
มานานักหนา จนประจวบถึงอภิลักขิตสมัย
วิสาขบูชาในปัจจุันนี้ ๒๔๗๓ ปีแล้วแล.

บันทึกว่าด้วยปริพพาชก

ตามลัทธิพราหมณ์ ความเห็นอยู่ในชาติ
หนึ่งแห่งความเป็นมนุษย์ เรียกว่า อาศรม.
ในอาศรมหนึ่ง แบ่งวัยออกเป็นสี่, คือ

(๑) วัยต้น พรหมจารี เป็นวัยที่
เล่าเรียนลัทธิและศิลปวิทยา.

(๒) วัยที่สอง คฤหัสถ์ เป็นวัยที่
ครอบครองครองเคหสถาน สำเร็จวิชาความ
รู้ลัทธิที่เล่าเรียนมา ประกอบพิธีต่าง ๆ ได้
ถูกต้องตามกำหนด.

(๓) วัยที่สาม วานปรสถ์ เป็นวัยที่
มีอายุล่วงเขตคักกลางคนแล้ว ไปบำเพ็ญกุศล
อยู่ในป่า.

(๔) วัยสุดท้าย สันนยาสี เป็นวัยชรา
ภาพ แสงหาทางรอกพ้น.

ในวัยต้น ถ้าเห็นแจ้งว่าสิ่งทั้งหลาย
ในโลก ล้วนต้องทนอยู่ (ทุกขัง), เมื่อเหลือ
ทนเข้า ย่อมแปรปรวนไป (อนิจจัง); เห็น
ดังนี้ ก็สละครอบครองเกิดขาด ไม่กลับคืน
ครองบ้านเรือนอีก ถือเพศผนวชเร่ร่อนโดด
เดี่ยว บำเพ็ญพรตตามลัทธินิยม เช่น
ทรมานกาย อย่างสาหัส เรียบกว่าตะ ไม่นิยม
ยินดีในวัยในสิ่งทั้งปวง มุ่งแต่แสวงหา
อมฤตธรรมเท่านั้น. ๑

๑ กวียเหตุนี้ ภาพฤษยที่วาทกนิมา จึงเป็นรูปพระแก่ทั้งนั้น. การที่พระพุทธเจ้าเสด็จออก
บรรพชาเมื่อพระชนม์ ๒๙ พรรษา ได้เสด็จไปบิณฑบาต ณ กรุงวาศคฤห์ ก่อนครุสรี, จึง
เป็นของแปลกตาแก่ชนชาวเมือง.

พ. ศ. ๒๔๗๓

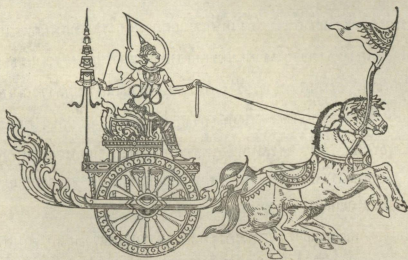
พระพุทธประวัติย่อ

ผู้มีความประพฤติเป็นไปตามวัฏสัน ใน คิลของปริพพาชก เรียกว่าพรต คือ คัมภีร์พระพุทธศาสนาให้ชื่อว่า ปริพพาชก, อาการ เครื่องเครื่องเก็บรักษา ตั้งลงไปทางเคียว ไม่มีผอนฉัน เช่น การไม่พูด ไม่รับเชิญ ไม่รับวัตถุทานจากหญิงมีครรภ์ ทรงชีพอยู่ด้วย ข้าวต้มหนึ่ง อาหารอีกเรกลาอย่างอื่น

(๑) พรหมณปริพพาชก คือ สันนิยา สันนิยา คือ ต้องเป็นผกัญญา, ไม่ทักสม หนวก เกรว, ใช้เวลาสนทนาแต่ในเรื่องลัทธิธรรม ผิดจาก

(๒) ปริพพาชก ในลัทธิต่าง ๆ ที่มีใช้ นั้นก็เข้าทั้งสงฆ ไม่พูดจากใคร, เกรวของ พรหมณ. นุ่งห่ม จะใช้อย่างไรก็ได้ ไม่มีกำหนดขณะนิต

ปริพพาชกทั้งนี้ ต้องบำเพ็ญตนในทาง สวรรค์ ไม่ประหารหรือเบียดเบียนสัตว์ มีสติ เหนียววังใจ ถ้อยสันโคธ ไม่ยินดีในโลก ฯลฯ และจำนวน.

๑ เรือนหนึ่งสี่ หรือเลข แยกกว้างร้าน สว่างสถาน ทิพาลย์ ฐิตะเสถียร
ยกกว้างร้าน นานนชน เมอชอนเพลย์ ฌวยควเตย ตกคาย กลัวย้ายเฮย ฯ

พระศรี นพนธ์

ขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ตั้งแต่ได้เริ่มเปิดการเรี่ยไรมาจนถึงบัดนี้ เป็นเวลาเพียง ๖ เดือนเท่านั้น ได้มีผู้ศรัทธาบริจาคทุนทรัพย์เข้าส่วนในการปฏิสังขรณ์เรื่อยมาเป็นลำดับ แต่ด้วยเหตุที่ไต่ทราบว่า ยังมีผู้ศรัทธาบริจาคทรัพย์เข้าส่วนในการปฏิสังขรณ์อีกหลายราย มีความจำนงว่า จะขอร่วมปฏิสังขรณ์สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เป็นขึ้น, เป็นส่วนโดยเฉพาะของตน หรือ ของหมู่, ของคณะ, หรือ ของสกุล, เพื่อจะได้เป็นวัตถุที่อนุสรณ์แห่งกุศลกรรมสืบไปชั่วกาลนาน โดยเต็มใจที่จะบริจาคเงินตามจำนวนอันสมควรแก่ค่าของสิ่งที่ตนประสงค์จะเป็นเจ้าของในการปฏิสังขรณ์นั้น ๆ.

กรรมการจัดการทำนุบำรุง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เห็นว่า เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะช่วยความจำนงของผู้ที่มีจิตเลื่อมใสศรัทธาทั้งหลายมาข้างต้นนั้น ให้ได้มีโอกาสประกอบกุศลกรรมตามปรารถนา จึงได้กำหนดแยกวัตถุสถานต่าง ๆ ซึ่งจะคงซ่อมทำออกเป็นขึ้น, เป็นส่วน, มีค่ามากหรือน้อยตามควรแก่การที่จะปฏิสังขรณ์ เพื่อให้สะดวกแก่การทำนุ ทั้งหลายจะมีความจำนงเลือกของเป็นส่วนของท่านปฏิสังขรณ์ได้ ตามกำลังความสามารถ ทั้งปรากฏในรายการข้างท้าย.

พ. ศ. ๒๔๗๓

ประกาศบอกบุญปฏิสังขรณ์

เพราะฉะนั้น ถ้าท่านผู้ใด มีความจำนงจะของปฏิสังขรณ์สิ่งใดเป็นส่วนตนเอง หรือในนามของคณะ หรือของสกุลใดก็ตาม คณะกรรมการนั้นคนและเต็มใจที่จะรับค่าแสดงความจำนน ๆ เสียขึ้น ๑ ก่อน เมื่อสิ่งที่ยกความจำนงประสงค์จะของนั้นยังเหลือให้ของไว้ หรือมีของไว้เต็มแล้วก็ตาม จะได้ทำการเร่งเร่งให้ทราบโดยเร็ว ส่วนการที่จะส่งเงินตามราคาของนั้น ต้องขอให้ของไว้ส่งต่อเมื่อกรรมการได้คอยรับความจำนงของท่านแล้ว วิธีส่งเงิน ให้ส่งยังสถานที่รับเงินเร็วไว้ปฏิสังขรณ์ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตามที่ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้ประกาศไว้แล้ว ไม่เลือกว่าแห่งใด สุดแต่ที่จะเป็นความสะดวก.

อนึ่ง เมื่อท่านใดส่งเงินตามราคาของแล้วเมื่อใด, สถานที่รับเงินแห่งไหน, ส่งในนามของใคร, ใครรับโดยเสรีชนใด, เลขที่เท่าใดบ้าง, และใครเป็นผู้เซ็นรับเงินในใบเสร็จนั้น ขอให้ไปบอกแจ้งให้คณะกรรมการทราบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อทราบความแน่นอนและมั่นคง, การที่จะเร่งความจำนงหรือขอทราบรายละเอียดที่ใดส่งเงินในเรือนคือคณะกรรมการนั้น ขอให้เขียนถึงมหาเสวกตรี พระยารัษฎานุประดิษฐ์ เลขานุการกรรมการจัดการทำนุบำรุงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ณฑลทำการ กระทรวงวัง และขอให้แนบนามและที่อยู่ของท่านไปให้ทราบโดยชัดเจนด้วย.

เมื่อผู้ใด, คณะ, หรือวงศ์สกุลใด ได้บริจาคเงิน ของปฏิสังขรณ์สิ่งใดตามรายการข้างทายนแล้ว คณะกรรมการ จะได้จารึกนามของผู้นั้น หรือ คณะ, สกุล, นั้น ๆ ไว้ให้ปรากฏในที่อันสมควรสืบไป.

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

บริพัตร

นายก

กรรมการจัดการทำนุบำรุงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.

รายการปฏิสังขรณ์ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

แผนก พระอุโบสถ

๑. ซ่อฟ้า ๖ ตัว
เปลี่ยนตัวไม้ ลงรักประกบกระกใหม่ ตัวละ ๓๐๐ บาท
๒. ไบระกาใหญ่ ๑๒ ตัว
เปลี่ยนตัวไม้ลงรักประกบกระก หลังไบระกาทาสีชาก ตัวละ ๕๐๐ บาท
๓. ไบระการอง ๒๔ ตัว
เปลี่ยนตัวไม้ลงรักประกบกระก หลังไบระกาทาสีชาก ตัวละ ๒๖๖ บาท
๔. ตะเเ ๑๒ ตัว
เปลี่ยนตัวไม้ลงรักประกบกระก ทาสีชาก ตัวละ ๒๖๗ บาท
๕. ฝ้าเพดานด้านเหนือ, ด้านใต้ ๒ ด้าน
ทาสีขี้กของลายฉลุใหม่ ด้านละ ๕๐๐๐ บาท
๖. ฝ้าเพดานด้านตะวันออก, ตะวันตก ๒ ด้าน
ทาสีขี้กของลายฉลุใหม่ ด้านละ ๗๓๖๓ บาท
๗. ผนังด้านตะวันออก, ตะวันตก ๒ ด้าน
ซ่อมปูนบนลวดลาย แล้วลงรักขี้กของประกบกระกใหม่ ด้านละ ๒๐๐๐ บาท
๘. ผนังด้านเหนือ, ใต้ ๒ ด้าน
ซ่อมปูนบนลวดลายใหม่ แล้วลงรักขี้กของประกบกระก ด้านละ ๔๐๖๓ บาท
๙. ชุ่มพระบัญชา ๑๘ ชุ่ม
ซ่อมปูนบนลวดลายใหม่ แล้วลงรักขี้กของประกบกระก ชุ่มละ ๕๐๐ บาท
๑๐. ชุ่มพระทวาร ๖ ชุ่ม
ซ่อมปูนบนลวดลายใหม่ แล้วลงรักขี้กของประกบกระก ชุ่มละ ๖๐๐ บาท

พ. ศ. ๒๔๗๓

ประกาศบอกบุญปฏิสังขรณ์

๑๑. เสาราย ๔๐ ต้น

ซ่อมปูนบนลวดลายใหม่ แล้วลงรักปิดทองประกบกระก กั้นละ ๕๐๐ บาท

๑๒. เสาหาญ ๘ ต้น

ซ่อมปูนบนลวดลายใหม่ แล้วลงรักปิดทองประกบกระก กั้นละ ๖๒๕ บาท

๑๓. พระทวารใหญ่

ประกบมุกกัทชำรุด ลงรักประกบลวดลายใหม่แล้วขัดเงา เงิน ๖๗๐ บาท

๑๔. พระทวารเล็ก

ประกบมุกกัทชำรุด ลงรักประกบลวดลายใหม่แล้วขัดเงา เงิน ๑๓๒๐ บาท

๑๕. พระบัญชา ๒ ด้าน

ประกบมุกกัทชำรุด ลงรักประกบลวดลายใหม่แล้วขัดเงา กั้นละ ๑๔๔๐ บาท

๑๖. ผ้าเพดานภายใน แบ่ง ๕ ส่วน

ทาสีปิดทองลายฉลุใหม่ ส่วนละ ๑๐๐๐ บาท

๑๗. ภาพภายใน แบ่ง ๕ ส่วน

ภาพแห้งโคลยเลื่อน ขูดออกเขียนใหม่ ส่วนละ ๑๐๐๐ บาท

๑๘. ชั้นแว่นฟ้า, ฐานพระ แบ่ง ๕ ส่วน

ซ่อมลวดลายที่ชำรุด กระจัดที่ขาดหายทำให้ใหม่ ส่วนละ ๑๐๐๐ บาท

๑๙. หลังคาพระอุโบสถ แบ่ง ๑๒ ส่วน

ไม้กระเบื้องบนที่ชำรุดต้องซ่อมเปลี่ยนใหม่ และมุงกระเบื้องหลังคาใหม่
ส่วนละ ๑๖๐๐ บาท

แผนก วิหารคตพระระเบียง

๒๐. ซุ้มหลังคา ๑๕ ซุ้ม

ซ่อมข้อฟ้า, เปลี่ยนตัวไม้กระเบื้องบน, มุงกระเบื้องหลังคา, ซ่อมผนัง ซุ้มละ ๕๘๐๐ บาท

ประกาศขอกบุญปฏิสังขรณ์

พุทธศักราช

๒๑. เขียนภาพ ๑๔๐ ห้อง

แกะเทารผนังถ้ำปูนที่ชำรุด ถ่ายแบบภาพเดิมเขียนใหม่ ที่ใดยังทำคงไว้

ห้องละ ๓๐๐ บาท

๒๒. ปูนหินอ่อน แบ่ง ๓๔ ส่วน

พื้นชั้นล่าง, ชั้นบน และบางชั้นต้องปูหินใหม่

ส่วนละ ๑๓๐๐ บาท

๒๓. ปูนหินประตู่ ๗ ช่อง

พื้นประตู่ ชั้นบันไดปูนหินอ่อน

ช่องละ ๕๗๐ บาท

๒๔. ภาพใหญ่ แบ่ง ๓ ส่วน

ภาพปางต่าง ๆ ตามผนังห้องประตูที่ชำรุดต้องเขียนใหม่

ส่วนละ ๑๐๐๐ บาท

แผนก หอมนเทียรธรรม

๒๕. พินภายนอก แบ่ง ๕ ส่วน

ระเบียบบันไดปูนสีลายอย่างฝรั่ง (ของเดิมไม่มี)

ส่วนละ ๑๐๐๐ บาท

๒๖. ผนัง, เสาาราย, ซุ้มประตูหน้าต่าง, ทวย แบ่ง ๑ ส่วน

แกะเทารปูนซ่อมลวดลาย ลงรักปิดทองประดับกระจกเงา

ส่วนละ ๑๐๐๐ บาท

๒๗. หลังคา แบ่ง ๑๕ ส่วน

ซ่อมเปลี่ยนตัวไม้เครื่องบนที่ชำรุด เปลี่ยนกระเบื้องของเก่า ใ้

กระเบื้องใหม่มุงซ่อมฟ้า, ไขระกาทำใหม่ ลงรักประดับกระจก, ฝาเพดาน

ทาสีปิดทองลายฉลุ

ส่วนละ ๑๕๐๐ บาท

๒๘. ภาพภายใน แบ่ง ๗ ส่วน

แกะเทารลบเลือนต้องขุดลอกเขียนใหม่

ส่วนละ ๕๐๐ บาท

๒๙. ซุ้มใบเสมาและ กำแพงแก้ว

ซุ้มใบเสมาที่ชำรุดหักต้องปูนใหม่ หลังซุ้มถัดปูนแล้วลงรัก

ปิดทองประดับกระจก กำแพงแก้วกระเบื้องที่ประดับแตกหักทุกหยาดประดับ

ใหม่

เงิน ๓๕๐๐ บาท

พ. ศ. ๒๔๗๓

ประกาศขอกบุญปฏิสังขรณ์

๓๐.

หอพระราชพงศาวดาร

เปลี่ยนกระเบื้องหลังคาที่ชำรุด ถอนปูนซ่อมประตูหน้าต่างที่กระเทาะแตกกร้าว แล้วลงรักปิดทองประคัลพระเจดีย์ ซ่อมบานประตูหน้าต่าง และผนัง

เงิน ๒๒๐๐ บาท

๓๑.

หอพระราชากรมมานุส

เปลี่ยนกระเบื้องหลังคาที่ชำรุด ถอนปูนซ่อมประตูหน้าต่างที่กระเทาะแตกกร้าว แล้วลงรักปิดทองประคัลพระเจดีย์ ซ่อมบานประตูหน้าต่าง และผนัง

เงิน ๒๒๐๐ บาท

๓๒.

พระวิหารยอด

กระเบื้องหลังคาที่แตกเปลี่ยนมุงใหม่ ผนังฐานบัวที่ชำรุดถอนปูนใหม่ ซ่อมบานประตู ผนังสีลาที่ชำรุดเปลี่ยนใหม่

เงิน ๕๐๐๐ บาท

๓๓.

เก๋งและกำแพงแก้วหน้าเก๋ง

กระเบื้องหลังคาที่แตกหักเปลี่ยนมุงใหม่ ซ่อมไม้เครื่องบน ถอนปูนกำแพงแก้วที่กระเทาะแตกกร้าว ซ่อมพาใบระกาที่ชำรุดบนปูนใหม่ เปลี่ยนตัวไม้บานประตูที่ชำรุด

เงิน ๑๘๐๐ บาท

๓๔.

หอคันธาราษฎร์

เปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคา ซ่อมไม้เครื่องบน ถอนปูนผนังใหม่ แล้วประคัลพระเจดีย์

เงิน ๒๐๐๐ บาท

๓๕.

หอระฆัง

ผนังและฐานปูนที่ชำรุดถอนปูนใหม่ แล้วประคัลพระเจดีย์ ขอกซ่อม แล้วลงรักปิดทองประคัลพระเจดีย์เหมือนของเดิม

เงิน ๘๐๐ บาท

ประกาศขอกบุญปฏิสังขรณ์

พฤษภ

๓๖.

พระมหามณฑป

ซ่อมเครื่องยอดที่ชำรุด ลงรักประดับกระถก, ฐานบัว, ฐานพระ,
เสฉว, ซ่อมปูนประดับกระถก เพดานทาสีชาดยักทองลายฉลุ ยานประตู
เขียนลายรดน้ำ และซ่อมมุก
เงิน ๕๐๓๐ บาท

๓๗.

พระศรีวิดินเจดีย์

ซ่อมถอยปูนที่กระเทาะแตกร้าว แล้วประดับกระเบื้องทองที่ชำรุด
เงิน ๕๕๐๐ บาท

๓๘.

หมากคนมและซุ้มกำแพงแก้ว

ซ่อมถอยปูนที่กระเทาะแตกร้าว ซ่อมกระเบื้องประดับลวดลาย
เขียนนกระเบื้องหลังคาที่ชำรุดแตกหัก
เงิน ๓๕๐๐ บาท

๓๙.

ศาลาราย ๑๒ หลัง

เรือของเดิมลงไปจนถึงรากแล้วทำตามแบบใหม่ ไม้เครื่องบน
เปลี่ยนเป็นไม้สัก แล้วลงรักยักทองประดับกระถก ซ่อฟ้า, ไชระกา,
หลังคามุงกระเบื้องเคลือบ
หลังละ ๒๐๐๐ บาท

๔๐.

ยักษ์ ๓ คู่

ซ่อมปูนที่กระเทาะแตกร้าว กระเบื้องประดับที่ชำรุดหลุดหาย
ซ่อมใหม่ทั่วไป
คู่ละ ๒๐๐ บาท

๔๑.

พระปรางค์ ๘ องค์

ซ่อมถอยปูนผนัง, ภาพพระธรรมและฐานล่างที่กระเทาะแตกร้าว
แล้วประดับกระเบื้องของเดิม
องค์ละ ๓๗๕ บาท

๔๒.

ปรับศิลาพื้นและทอรางน้ำ

ศิลาพื้นชำรุดหักพังซ่อมมาเพิ่มเติมเปลี่ยนซ่อมใหม่ ทอรางน้ำ
ที่กระเทาะแตกร้าวที่ถอยปูนใหม่
เงิน ๕๐๐๐ บาท